

The book cover features a vibrant background image of five diverse young adults smiling and laughing outdoors. Overlaid on this is a dense pattern of digital and social media-related terms in various fonts and sizes, such as "FACEBOOK", "WORDPRESS", "MEDIA", "FLICKR", "RECORDING", "INTERNET", "DICTIONARY", "WEB", "GLOBAL FRIENDS", "SEARCH ENGINE", "POPULAR", "CONTENT", "LINKEDIN", "YOUTUBE", "DATA", "GOOD", "FRIENDS", "COMMUNICATION", and "MEDIA". The title "The Dialogue of Multicultural Discourses" is prominently displayed in a large, bold, black serif font. Above it, the editors' names, "Iulian Boldea" and "Corneli Sigmirean", are listed in a smaller black serif font, followed by "(Editors)" in parentheses. A horizontal gold bar separates the editors' names from the title. Below the title, another gold bar contains the words "SOCIAL SCIENCES" in white, uppercase, sans-serif font. At the bottom, a dark blue banner displays the publisher information "Arhipelag XXI Press | Targu Mures | 2020" and the ISBN number "ISBN: 978-606-93590-3-7" in white.

Iulian Boldea
Corneli Sigmirean
(Editors)

The Dialogue of Multicultural Discourses

SOCIAL SCIENCES

Arhipelag XXI Press | Targu Mures | 2020

ISBN: 978-606-93590-3-7

[illegible][illegible][illegible]

THE DIALOGUE OF MULTICULTURAL DISCOURSES

Section: Social Sciences

Date: 12-13 December 2020

Location: „DIMITRIE CANTEMIR” University, Tîrgu Mureş

ISBN: 978-606-93590-3-7

Edited by:

The Alpha Institute for Multicultural Studies

Moldovei Street, 8

540522, Tîrgu Mureş, România

Tel./fax: +40-744-511546

Email: iulian.boldea@gmail.com

Published by:

”Arhipelag XXI” Press, Tîrgu Mureş, 2020

Tîrgu Mureş, România

Email: tehnoredactare.ldmd@gmail.com

Contents

THE NOTARY PUBLIC BETWEEN THE MEDIEVAL HISTORICAL CONTEXT AND THE MODERN EUROPEAN ONE.	7
Liviu-Bogdan Ciucă.....	7
Prof., PhD, „Dunărea de Jos” University of Galați	7
THEORIES REGARDING THE TYPES OF LEADERS SUPPORTING REVOLUTIONARY CHANGES IN ORGANIZATIONS.....	14
Roxana Ștefănescu.....	14
Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest.....	14
THE SUBJECTIVE SIDE OF THE CRIME.....	21
Aurelian Olimpiu Sabău Pop.....	21
Assoc. Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș	21
THE CRIMINAL LEVELS OF INTENT	27
Aurelian Olimpiu Sabău Pop.....	27
Assoc. Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș	27
THE FAMILY COUNCIL, IN BETWEEN LAW AND REALITY.....	37
Roxana Elena Topor	37
Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Constanța.....	37
ORGANIZATION OF THE MINISTRY OF THE PUBLIC FINANCE.....	41
Anișoara Băbălău	41
Assoc. Prof., PhD, University of Craiova.....	41
SHORT COMMENTS REGARDING THE INTERPRETATION AND APPLICATION OF ART. 320 WITHIN LAW NO. 95/2006 REGARDING REFORM IN THE HEALTHCARE FIELD.....	46
George Coca and Florina Andreea Pascu	46
Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest, lawyer, Lawyer House Bucharest.....	46
THE JUDGEMENT OF CRIMINAL CASES IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC GENERATED BY COVID-19.....	52
George Coca and Florina Andreea Pascu	52
Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest, lawyer, Lawyer House Bucharest.....	52
RESEARCH ON COMMUNICATION POLICY BETWEEN MANAGEMENT AND THE AUDIT DEPARTMENT WITHIN AN ORGANIZATION.....	56
Teodor Bivol and Gabriela Ignat	56
PhD Student, „Ion Creangă” Chișinău State Pedagogical University, Assoc. Prof., PhD, „Ion Ionescu de la Brad” University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Iași.....	56

HOW TO FIGHT DISCRIMINATION AND INTOLERANCE AGAINST LGBTQI.....	62
Ingrid Ileana Nicolau	62
Lecturer, PhD, „Spiru Haret” University of Constanța	62
PRODUCT POLICY OF THE ROMANIAN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	67
Laurențiu–Florentin Stoenică	67
Lecturer, PhD, „Artifex” University of Bucharest.....	67
COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN THE REGULATION OF THE FAMILY CODE AND THE ONE PROVIDED BY THE NEW CIVIL CODE	76
Ioan Micle	76
Lecturer, PhD, „Aurel Vlaicu” University of Arad	76
FORMAL ELEMENTS IN METAPHYSICS OF RAIMUNDUS LULLUS AND BENEDICT SPINOZA.....	88
Niadi-Corina Cernica	88
Lecturer, PhD, „Ștefan cel Mare” University of Suceava	88
TOURISM CAPITALIZATION OF THE RURAL SPACE IN THE NORTH WEST REGION OF ROMANIA	92
Lucica Armanca	92
Lecturer, PhD, University of Agriculture Sciences and Veterinary Medicine of Cluj-Napoca	92
RISK FINANCING AND TRANSFER RISK - INSTRUMENTS USED TO REDUCE THE ECONOMIC IMPACT OF EXTREME RISK EVENTS.....	99
Ionela–Daniela Găitan (Botezatu).....	99
PhD Student, „Ștefan cel Mare” University of Suceava	99
THE BOOK, A SOURCE OF THE RELIGIOUS DISCOURSE	108
Felix Vasile Bicăzan	108
PhD Student, University of Oradea.....	108
A PLUNGE IN URBAN ANTHROPOLOGY	115
Violeta Alina Preda (Hagiu)	115
PhD Student, University of Craiova.....	115
REINVENTING ENVIRONMENTAL PROTECTION AND THE FUTURE ROLE OF THE US ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY	120
Cristina M. Kassai.....	120
PhD Student, „Andrei Rădulescu” Legal Research Institute of Romanian Academy, Bucharest	120
MORAL VALUES	125
Florentina Cristina Guran Stănciulescu	125
PhD Student, University of Craiova.....	125

THE IDENTITY OF RELIGION IN SOCIETY	130
Gigi Sorin Sasu	130
PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Center of Baia Mare.....	130
ELECTORAL PROCESSES DURING PANDEMIC	140
Irina-Maria Silitră	140
PhD Student, The Police Academy „Alexandru Ioan Cuza”	140
CONSIDERATIONS REGARDING THE DIGNITY OF THE CHILD	144
Izabela Bratiloveanu.....	144
PhD, University of Craiova.....	144
TRANSITION TOWARDS GREEN ECONOMY – AN OPPORTUNITY FOR ROMANIA’S SUSTAINABLE DEVELOPMENT	157
Cosmin Viziniuc, Cristina Mariana Ene (Vasile,)Vasilica Mariana Bîgea	157
PhD Students, Academy of Economic Studies, Bucharest.....	157
ANCIENT GREECE AND THE CONSTRUCTIONS OF UTOPIA.....	164
Lenuța-Ioana Grad (Dunca)	164
PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center	164
THOMAS J.J. ALTIZER: THE RADICAL CONCEPTION OF GOD'S DEATH	173
Liliana Melinda Kiss.....	173
PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center	173
THE STRUCTURE OF THE SOCIAL ECONOMY SECTOR IN ROMANIA. STUDY ON THE EFFECTS OF LAW NO. 219/JULY 23, 2015	179
Vlad-Ovidiu Cioacă.....	179
PhD Student, University of Craiova.....	179
LUCIAN BLAGA – THE MAN AND THE SPACE IN CULTURE	186
Cristina Claudia Coman	186
PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center	186
MAX WEBER, MODERNITY, PROTESTANT BELIEFS AND INCIPIENT CAPITALISM. A (SOCIO)LOGICAL APPROACH	- 191 -
Cosmin Colțun	- 191 -
PhD, „Moise Nicoară” National College, Arad.....	- 191 -
LIFE QUALITY MANAGEMENT - IN CORONAVIRUS PANDEMIC	- 199 -
Corina Ana Borcoși.....	- 199 -
Scientific researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu	- 199 -

STRESS MANAGEMENT APPLIED IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT - FOR A QUALITY LIFE IN A PANDEMIC	
Corina Ana Borcoși.....	205
Scientific researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu	205
BACTERIOSTATIC AND HEPATOPROTECTIVE PROPERTIES OF THE PHYTOTHERAPEUTIC PRODUCTS, USED IN OLTENIA	210
Loredana-Maria Ilin-Grozoiu and Georgeta Ghionea	210
Scientific Researcher, PhD, Scientific Researcher, PhD, “C. S. Nicolăescu-Plopșor” Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova.....	210
DEVIATIONS FROM THE NORMS OF GOOD CONDUCT IN ACTIVITY OF SCIENTIFIC RESEARCH, TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT AND INNOVATION PROVIDED BY ART. 2 1 PARA. (2) - (4) OF LAW NO. 206/2004	216
Ionela Cecilia Șulea (Butilă)	216
PhD Student, „Lucian Blaga” University of Sibiu	216

THE NOTARY PUBLIC BETWEEN THE MEDIEVAL HISTORICAL CONTEXT AND THE MODERN EUROPEAN ONE

Liviu-Bogdan Ciucă

Prof., PhD, „Dunărea de Jos” University of Galați

Abstract: The present research has as object the notarial activity and its development between the medieval moment of the imperial or papal powers and the era of artificial intelligence.

The present material addresses the role of the medieval notary in Transylvania, emphasizing the procedural or substantial aspects of notarial documents, presents the graphic elements of their notarial seals, but also manages to analyze from the same perspectives the activities of contemporary notary, the impact of new technologies and digitalization on these activities.

Keywords: notary, medieval, notarial activity, artificial intelligence, digitalization

Notarul public medieval

Propunând o succintă analiză a activității notariale din Transilvania, în perioada medievală, contatăm că documentele ce relevă istoria Transilvaniei, sunt dominate prin detaliile simboliste și grafice, prin aspectul îngrijit și riguros, de documentele notariale, purtătoare a sigiliului autorității emitente.

Dovedindu-și o uimitoare capacitate de modernizare, păstrând în același timp rigoarea specifică procedurilor notariale, „oficiile notariale (în latină, singular *tabellionatus*) de pe teritoriul Italiei au fost cele care s-au adoptat cel mai devreme noilor exigențe privind actele scrise, iar urmașii notarilor (*tabelliones*) din antichitate au edificat structura și ansamblul de forme specifice documentelor notariale din Evul Mediu”¹.

Activitatea notarială se realiza în perioada medievală pe baza împuternicirilor papei sau a împăratului, răspunzând unei concrete nevoi sociale, sprijinind consistent relațiile negustorilor, acționând eficient și sigur în domeniul dreptului privat.

În același timp, dezvoltarea bisericii a impus activitatea notarului în domeniul dreptului canonic, datorită problemelor cu care se confrunta biserica atât în interiorul acesteia cât și în relația cu cei din afara ei. Amintim în acest sens „Decretum Gratiani” emis de Papa Alexandru al III-lea (1159-1180), prin care se stabilea că doar înscrisurile instrumentate de notarii abilitați², sau care au pecetea de autentificare³ vor fi luate în considerare de autoritățile bisericești⁴.

În contextul prezentat mai sus, amintim că Articolul 3 din Hotărârea din anul 1215 al Conciliului de la Lateran stipula că „forurile bisericești sunt obligate de a angaja un notar public sau doi clerici cu experiență în redactarea documentelor, aceștia fiind însărcinați să facă însemnături despre toate etapele proceselor în desfășurare”⁵.

Referindu-ne strict la spațiul Transilvănean, amintim prezența profesionistului notar alături de Filip, episcop de Ferma, care în calitate de legat papal a prezidat sinodul de la Pecs din anul 1279⁶. De asemenea, trebuie menționat că notarii publici participau la pregătirea tuturor proceselor

¹ Tonk Sandor, Instituția notarilor publici în Transilvania medievală, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest 2019;

² *Permanum publicam facta faerint*;

³ Aut authenticum sigillum habuerint;

⁴ Harry Bresslau Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien, Bd. I. Leipzig, 1912, p. 656-657;

⁵ Hubert Nelis, Les origines du notariat public en Belgique (1270-1320) in Revue belge de Philologie et d'Histoire, 2, 1923, p. 269;

⁶ Fritz Lushek, Notariatsurkunde und notariat in Schlesien von den anfangen (1282) bis zum ende des 16. jahrhunderts, Historisch-diplomatische Forschungen, 5. bd, Weimar, H. Böhlau, 1940, p. 2;

bisericești „iar din această cauză actul notarial era de cele mai multe ori un transump (*transumptum*), o scrisoare de opreliște (*littera prohibitoria*), o scrisoare de întâmpinare (*littera protestatoria*), un mandat de împuternicire (*littera procuratoria*) sau un testament”⁷.

Pentru a putea face o analiză comparativă a actului notarial între perioada medievală și era prezentă a noilor tehnologii, amintim atât formule invocate în documentele notariale care au dispărut în timp cât și rigori formale care s-au păstrat de-a lungul timpului. Astfel amintim invocația: *In nomine domini Amen*, indicațiile precise privind anul emiterii, anul pontificatului, luna, ziua și ora emiterii documentului. Exemplificativ din perspectiva celor precizate este textul: „*Anno nativitatis eiusdem, millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, indictione tredicina, die vero lune, vigesima octava mensis septembris, hora secta vel quasi... pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri, divina providentia pape sexti, anno eiustertio*”⁸.

Notarii (*tabilliones*) cunoscători ai *ars notarialis* au redactat la Sibiu începând cu anul 1351 o serie de documente pe care le putem aprecia ca fiind primele acte notariale din Transilvania medievală. Astfel, amintim Urbanus Petri de Skynavia, Luca Duerner, Johannes Viselbach, Henricus Regis, Stephanus de Heyncksimann (preot în Râșnov), Alexius (învățător).

Conform cercetărilor lui Tonk Sandor aproximativ o treime dintre actele notariale ale vremii erau emise de notari proveniți din străinătate iar aproape 60% dintre documentele notariale s-au realizat la solicitarea parohiilor săsești cu statut privilegiat.

În secolul al XIV-lea prin împuternicire papală, ierarhii transilvăneni au putut numii notari publici care s-au ocupat de redactarea documentelor oficiale și de corelarea acestora cu legislația și normele timpului. Înainte de acest moment se identifică încă din secolul XII elemente de drept notarial articulat, profesioniștii italieni din Bologna realizând adevărate manuale de practică și proceduri notariale. Dintre toate aceste manuale amintim manualul denumit „*Summa artis notaria*”, operă ce cuprinde scrierile în materie ale lui Rolandino Passaggeri și ale profesorului Salatiel realizate în perioada 1250 și 1256.

Acest manual, datorită caracterului practic, va devenit rapid documentul pe baza căruia notarii din Europa, inclusiv din Transilvania, au deprins elementele activității notariale. Ca dovadă, amintim că în biblioteca din Sibiu se află un manuscris „*Tractus magistri Rolandini*”⁹, document ce conține o referire la o lucrare privind procedurile notariale propuse de Rolandino Passaggeri. De remarcat în această perioadă este apariția stilionarelor, compendii care se ocupau de forma actului notarial propunând și modele de acte, modele ce puteau fi modificate după dorința notarului care instrumenta cauza.

Proceduri notariale medievale

Forma actului notarial în perioada medievală, în spațiul transilvănean, impunea menționarea multor elemente și detalii care făcea facilă atât înțelegerea textului, cât și localizarea în timp și spațiu a emiterii documentului.

Ca titlu de exemplu, notarul Nicolaus Thoscha preciza că solicitarea transcrierii autentice a unui document s-a realizat la „intrarea frumoasei grădini pentru petreceri a orașului Brașov”¹⁰.

Un alt act emis la 16 mai 1441 precizează că documentul notarial a fost redactat la Sibiu „în odaia de la etaj a casei din strada Risporasse în care locuise fostul doctor și preot din Gușterița, Johannes Megerlin, decedat între timp”¹¹.

⁷ Tonk Sandor, *Instituția notarilor publici în Transilvania medievală*, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest 2019;

⁸ Ibidem;

⁹ Robertus Szentivanyi, *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyanae*, Szeged 1958, p. 168;

¹⁰ „In ambitu datis viridarii” – SzAlvt. U.v. nr. 1844, publicat în Ub. Bd. V., p. 200;

¹¹ „... in domo superiori quondam egregii viri, domini Ioannis Megerlini, medicinae doctoris in villa Humbertu olebani, Strigonienis iurisdictionis in oppido Cibiniensi eiusdem strigoniensis iurisdictionis, in platea Risporasse sita...”;

Ca o regulă generală, actul notarial avea în vedere o singură operațiune juridică și debuta cu partea de introducere (*protocollum*), continua cu textul juridic propriu-zis (*contextus*) și se încheia cu formulele finale (*eschatocollum*) și de adăuga formula solemnă de autentificare.

Încheierea de autentificare conținea și sigiliul notarului care arăta numele notarului și împuternicirea imperială sau papală în baza căruia avea putere de autentificare. Încheierea cuprindea și „o scurtă referire la operațiunea juridică despre care este vorba în act, la prezența notarului și a martorilor, la condițiile redactării actului (dacă a fost scris *manu propria* sau nu) precum și la autentificarea acestuia prin intermendiul prescripției notariale și a semnului notarial”¹²

De remarcat faptul că actul notarial precedea o formă provizorie care era adusă la cunoștința părților și care reprezentau adevărate ciorne a actului final. Ambele documente erau înregistrate în registrele notariale, sub forma unui rezumat denumit *imbreviaturae*.

Întregul act se scria îngrijit cu atenție pentru detalii pe pergamente, suportul de hârtie fiind rar întâlnit în acea perioadă. „Precum consemnează un stilionar (*formularium*) din Silezia folosit în anul 1463, autenticitatea actelor era condiționată de folosirea unui pergament nou și curat, utilizarea pergamentelor vechi și imperfecțiuni nefiind acceptată”¹³.

Sigiliul notarial (*signum notariale*) avea o putere simbolică complexă și se compunea din trei părți distincte: baza, fusul și capul, toate cuprinzând numele sau inițialele notarului, deviza acestuia, motive reprezentative pentru epoca și locul în care își desfășura activitatea sau diverse elemente heraldice cu trimitere la originea notarului și a familiei acestuia. Chiar dacă sunt puține lucrări contemporane care abordează analiza actului notarial grija notarului medieval pentru realizarea unui document detaliat și îngrijit redactat este evidențiată și unanim acceptată¹⁴.

Era noilor tehnologii

Realizând un cerc comparativ peste timp, parcurgând un parcurs impresionant, profesia de notar și procedurile notariale au reușit să se consolideze, să se dezvolte și să se impună ca un important factor de dezvoltare economică și socială. Astfel se poate observa conservarea unor elemente ce vizează rigoarea față de detalii și elemente de formă și structură a documentului notarial.

În același timp, dovedind o uimitoare forță de adaptare și modernizare, notarul public contemporan a înțeles să folosească intens noile tehnologii făcând actul notarial ușor de accesat și util prin procedurile rapide și sigure.

Astfel, instituția notarului public din România a fost prima profesie care a realizat valoare noilor tehnologii și a investit masiv în realizarea Centrului de Date, o entitate a Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România care administrează registrele naționale notariale electronice.

Declararea stării de pandemie la nivel mondial, a impus luarea de către autorități a unor măsuri fără precedent. Printre aceste măsuri, limitarea libertății de mișcare a cetățenilor, impunerea distanțării sociale, limitarea contactului direct între persoane, sunt aspecte care au determinat societatea să accelereze ritmul de implementare a digitalizării în toate domeniile de activitate, inclusiv în zona profesională.

Trebuie menționat că preocuparea generală pentru informatizarea și digitalizarea serviciilor o regăsim în documente ce vizează strategia europeană în materie, în strategia națională, în documentele asumate de Ministerul Justiției, în normele corpului profesional notarial atât la nivel internațional cât și în spațiul național.

¹² Tonk Sandor, Instituția notarilor publici în Transilvania medievală, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest 2019, p. 96;

¹³ Fritz Luschek, Notariatsurkunde und notariat in Schlesien von den anfangen (1282) bis zum ende des 16. jahrhunderts, *Historisch-diplomatische Forschungen*, 5. bd, Weimar, H. Böhlau, 1940, p. 2;

¹⁴ A se vedea lucrările de referință: Tonk Sandor, Instituția notarilor publici în Transilvania medievală, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest 2019 și Cosmin Mihailovici, Destinul unei profesii, Editura Notarom, București, 2015 – ambele lucrări au stat la baza prezentei cercetări;

Astfel apreciem util să amintim că la data de 19 februarie 2020 Comisia Europeană a elaborat un pachet digital privind Conturarea viitorului digital al Europei, pachet privind această strategie, l-a comunicat Parlamentului European, Consiliului U.E., Comitetului Economic și Social European și Comitetului Regiunilor. În cuprinsul acestuia Comisia arată că „*își dorește o societate europeană sprijinită de soluții digitale care să fie puternic ancorate în valorile noastre comune și care să ne îmbogățească tuturor viața: cetățenii trebuie să aibă posibilitatea de a se dezvolta la nivel personal, de a face alegeri liber și în condiții de siguranță, de a se implica în societate, indiferent de vârstă, gen sau experiență profesională*”.

În plan național, Guvernul României a lansat Strategia Națională privind Agenda Digitală¹⁵, document prin care se anunța proiectul național de digitalizare a serviciilor și a administrației. Astfel s-a stabilit că: „*Principalul obiectiv al proiectelor de e-Guvernare este de a moderniza administrațiile publice centrale și locale în vederea oferirii de servicii pentru cetățeni și mediul de afaceri, într-un mod integrat, transparent și sigur. Actualul program pentru e-Guvernare este expresia unei perspective privind viitorul României și va fi în linie cu strategia de dezvoltare pe termen lung. Scopul urmărit este de a crea o administrație publică modernă, devenirea ei mai proactivă, intensificarea eficienței interne, realizarea unei mai mari transparențe, reducerea cheltuielilor operaționale, interacționarea cu cetățenii și dezvoltarea de noi surse de creștere.*”

În ceea ce privește digitalizarea domeniului justiție, Ministrul Justiției a emis Ordinul nr. 1582/C/2020 prin care inițiază procesul de digitalizare a activității Ministerului Justiției. Conform acestui document, „*Digitalizarea Ministerului Justiției va constitui o primă etapă pilot care va fi urmată de digitalizarea tuturor instituțiilor subordonate sau aflate în coordonarea Ministerului Justiției într-o concepție unitară și pe baza unui plan și a unor soluții integrate. Pe baza acestei experiențe ce va fi acumulată în procesul de digitalizare a propriului aparat și instituțiilor subordonate, Ministerul Justiției va iniția și propune un parteneriat cu Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii și profesiile juridice liberale pentru digitalizarea activităților administrative și judiciare desfășurate la nivelul instanțelor de judecată și parchetelor. Acest proces va include atât soluții tehnice, cât și soluții legislative, gândite și elaborate în paralel, în cadrul instituțional partenerial menționat. Digitalizarea instituțiilor cu atribuții și competențe în domeniul justiției sau tangențial serviciului public judiciar și în sensul cel mai larg al activităților de aplicare a legii, constituie premisa necesară pentru inițierea și realizarea coerentă și integrată a digitalizării Justiției, cu respectarea principiilor și garanțiilor fundamentale ale procesului civil și penal, cu respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.*”

Prin urmare, asigurarea și dezvoltarea unui serviciu notarial accesibil și de calitate bazat și pe utilizarea tehnologiilor digitale reprezintă o așteptare legitimă, atât a membrilor profesiei, cât și a cetățenilor unei societăți aflate într-o continuă modernizare. Modul în care notarul public realizează activitatea necontencioasă bazată pe consens, influențează în mod direct coordonatele fundamentale de funcționare a societății românești, asigură securitatea juridică și dezvoltarea economică, contribuind la degrevarea instanțelor de judecată supraîncărcate de cauze ce nu întodeauna sunt litigioase.

Activitatea notarială în era digitală

Procesul de modernizare a sistemului notarial din ultimii ani, proces reprezentat în principal de înființarea și perfecționarea evidențelor electronice gestionate de către CNARNN-INFONOT¹⁶ și realizarea unei aplicații de management și gestiune a activității de la nivelul biroului notarial sunt progrese incontestabile.

¹⁵ Aprobata prin H.G. nr. 245/2015;

¹⁶ Centru Național de Administrare a Registrelor Naționale Notariale care gestionează 10 registre naționale din care 7 sunt integral informatizate

Încheierea actelor notariale în formă electronică dematerializată și crearea posibilității luării consimțământului părților de la distanță prin mijloace electronice, constituie doar o parte din actualele provocări generate de modernizarea activității notariale.

În acest context amintim că Legea nr. 589/2004 privind regimul juridic al activității electronice notariale și Ordinul nr. 500/2009 privind Normele tehnice și metodologice pentru aplicarea Legii nr. 589/2004 privind regimul juridic al activității electronice notariale - Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, constituie principalele acte normative de bază pentru desfășurarea activității electronice notariale.

Trebuie să mai precizăm că de la data apariției Legii nr. 589/2004, Legea notarilor publici și a activității notariale nr.36/1995 a suferit mai multe modificări, inclusiv în ceea ce privește lărgirea competențelor notarilor publici.

Prin urmare, pentru dezvoltarea activității electronice notariale, actele și procedurile prevăzute de Legea nr. 589/2004 ar trebui redefinite pentru o mai clară aplicabilitate.

Amintim că în prezent actele și procedurile notariale care pot fi îndeplinite în formă electronică sunt prevăzute la art. 5 din Legea nr. 589/2004 și anume:

1- *legalizarea copiilor electronice de pe documentele originale;*

2- *darea de dată certă prin marcarea temporală a documentelor ce îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 2 alin. (1) și atestarea locului unde s-au încheiat acestea;*

3- *primirea și păstrarea în arhiva electronică a documentelor ce îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 2 alin. (1);*

4- *legalizarea traducerilor în formă electronică;*

5- *eliberarea de duplicate;*

Din perspectiva procedurilor amintite mai sus, considerăm că în scopul aplicării textului de lege, este necesar să se modifice unele acte normative.

Astfel, în ceea ce privește *legalizarea copiilor electronice de pe documentele originale*, apreciem că se impune a fi redefinită pentru a nu se crea confuzii, astfel încât să se permită efectuarea de copii electronice legalizate atât după înscrisurile originale electronice, cât și după înscrisurile originale pe suport de hârtie. De asemenea, se impune clarificarea posibilității efectuării unei copii legalizate pe suport de hârtie după un înscris original electronic. În toate situațiile se impune menționarea în cuprinsul legii a unor reguli clare, care să nu permită interpretări de natură să vulnerabilizeze procedura. De asemenea, apreciem că se impune și completarea procedurii prevăzute în Legea nr. 589/2004, art.16 și art.17, în vederea corelării cu dispozițiile procedurale din Legea nr. 36/1995. Considerăm că trebuie reglementat în acest caz și modul de semnare a încheierii de către specialistul care face corelaționarea, în cazul actelor care presupun anumite cunoștințe de specialitate.

În ceea ce privește *procedura dării de dată certă documentelor, prin marcarea temporală și atestarea locului unde s-au încheiat acestea*, se impune de asemenea completarea Legii nr. 589/2004 cu un set de dispoziții procedurale, deoarece în Legea nr. 36/1995 nu se regăsesc prevederi referitoare la marcarea temporală, această procedură fiind reglementată doar la nivel tehnic de Legea nr. 451/2004 privind marca temporală. În cadrul acestui demers trebuie avute în vedere și dispozițiile Regulamentului (UE) Nr. 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 iulie 2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă care reglementează și marca temporală calificată.

Referitor la *primirea și păstrarea în arhiva electronică a documentelor ce îndeplinesc condițiile prevăzute de Legea nr. 589/2004*, apreciem că se impun unele clarificări privind natura juridică a acestei proceduri, pentru a stabili dacă aceasta este similară cu procedura depozitului notarial sau este o simplă activitate de arhivare electronică. În acest context trebuie să fie făcută o trimitere la dispozițiile privind depozitul notarial din Legea nr. 36/1995 și această procedură să fie redefinită ca fiind depozitul electronic, sau să fie elaborată o procedură nouă, care să vizeze atributul notarului de a primi acte electronice în arhiva electronică.

Cu privire la procedura *de legalizare a traducerilor în formă electronică* precizăm că se impune o serie de completări în Legea nr. 589/2004, de natură terminologică și procedurală, care să prevadă și o răspundere a traducătorului care încheie traducerile în formă electronică, date fiind reglementările cuprinse în Legea nr. 36/1995 și în regulamentul de aplicare a acesteia. Astfel, se impune redefinirea acestei proceduri, care va avea denumirea similară cu cea clasică din Legea nr. 36/1995 completată doar cu componenta electronică, respectiv *legalizarea semnăturii electronice a traducătorului de pe traduceri întocmite în formă electronică*. De asemenea, trebuie reglementată și natura juridică a documentului original care urmează să fie tradus, iar dacă acesta este în original pe suport de hârtie, trebuie precizat cine face conversia în suport electronic și cine atestă că documentul convertit a fost în original. Se poate da prin lege atributul de conversie traducătorului, sau în caz contrar acesta ar trebui să prezinte originalul pe suport de hârtie unui notar pentru a face realiza conversia.

În ceea ce privește *eliberarea de duplicate*, precizăm că la nivelul anului 2004, Legea nr. 589/2004 avea în vedere doar procedura emiterii de duplicate după actele din arhivă prevăzute de art. 156 din Legea 36/1995, în cazul în care originalele aflate la părți au dispărut. La fel ca și în cazul celorlalte proceduri, trebuie completat art. 22 din Legea 589/2004 cu reglementări în ceea ce privește eliberarea de duplicate electronice, doar după actele din arhivă aflate pe suport de hârtie și al căror duplicat se emite în formă electronică, prin conversia înscrisului pe suport de hârtie în înscris electronic. Teoretic, după un înscris electronic nu se poate elibera un duplicat electronic pentru că acesta va circula tot timpul ca original, indiferent de numărul destinatarilor la care se transmite. La această procedură am putea adăuga și eliberarea de duplicate electronice ale actelor autentice în cadrul procedurii autentificării, acestea putând fi întocmite fie direct pe suport electronic, fie prin conversia din suport pe hârtie în suport electronic. Prevederile de natură procedurală cuprinse în art. 22 sunt lapidare și lipsite de claritate juridică, făcând inaplicabilă procedura eliberării duplicatelor în formă electronică.

Concluzii

Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, în mod vizionar a demarat o dată cu transformarea notariatului de stat în notariat public¹⁷ o campanie constantă de implementare a noilor tehnologii în activitatea de administrare a birourilor notariale. Institutul Notarial Român a dezvoltat în cadrul programului de pregătire a notarilor stagiați și în cadrul programului de pregătire continuă a notarilor publici, module de prezentare a noilor tehnologii și posibilitatea implementării acestora în activitatea notarială. Înființarea sub autoritatea corpului profesional a Centrului de Date și a Companiei Info not System precum și realizarea celui mai complex program informatic de gestiune a biroului notarial I-NOT dovedesc fără echivoc deschiderea profesiei de notar către noile tehnologii.

Păstrând valoarea consimțământului părților atestate de notar, importanța securizării actului notarial și a circuitului acestuia, notarul public se dovedește un profesionist al erei moderne, un adevărat contributor la ceea ce denumim justiție preventivă. Definit ca o instanță grațioasă, notarul public este preocupat să dezvolte încrederea pe care o are cetățeanul în serviciul notarial. Strategia de Digitalizare a Profesiei de Notar asumată la nivelul Consiliului Uniunii Notarilor, ocupă o poziție prioritară pe agenda de lucru a organelor de conducere a profesiei dovedind încă o dată interesul concret pentru implementarea rapidă și eficientă a noilor tehnologii în activitatea notarială atât de importantă în dezvoltarea societății în ansamblu. În cadrul acestei agende, propunerile de modificare legislativă prezentate parțial în acest material, reprezintă pasul poate cel mai important și absolut necesar în atingerea obiectivelor asumate la nivelul profesiei prin Strategia amintită. Apreciem că în acest context, notarul public dezvoltă deja o profesie cu multă tradiție și rigoare, asigurându-i viitorul într-un context digital.

¹⁷ 17 noiembrie 1995.

BIBLIOGRAPHY

1. Cosmin Mihailovici, *Destinul unei profesii*, Editura Notarom, București, 2015.
2. Fritz Luschek, *Notariatsurkunde und notariat in Schlesien von den anfängen (1282) bis zum ende des 16. jahrhunderts*, Historisch-diplomatische Forschungen, 5. bd, Weimar, H. Böhlau, 1940;
3. Harry Bresslau *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*, Bd. I. Leipzig, 1912;
4. Hubert Nelis, *Les origines du notariat public en Belgique (1270-1320)* in *Revue belge de Philologie et d'Histoire*, 2, 1923;
5. „In ambitu datis viridarii” – SzAlvt. U.v. nr. 1844, publicat în Ub. Bd. V;
6. Robertus Szentivanyi, *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyanae*, Szeged 1958;
7. Tonk Sandor, *Instituția notarilor publici în Transilvania medievală*, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest 2019;

THEORIES REGARDING THE TYPES OF LEADERS SUPPORTING REVOLUTIONARY CHANGES IN ORGANIZATIONS

Roxana Ștefănescu

Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest

Abstract: In the 1980s, management researchers became very interested in the emotional and symbolic aspects of leadership. These processes help understand how leaders influence the followers to sacrifice themselves and put the needs of the organization above their own interests. Charismatic and transformational leadership theories describe this important aspect of leadership.

For many people, the concept of leadership involves political or organizational leaders who accomplish seemingly impossible deeds. These leaders are characterized by self-confidence and generate strong emotional reactions to those who follow them. They have the ability to transform those who follow them, their organizations, society, and they can even change the course of history. These leaders have a special relationship with those who follow them, which is above setting goals, using resources and running the business.

Keywords: transformational leadership, transactional leadership, visionary leadership, situational reward, intellectual stimulation

Introducere

O problemă care se pune este cum reușesc liderii să creeze și să susțină schimbări revoluționare în organizații și ce stil de leadership este necesar pentru a motiva subalternii să întreprindă schimbări organizaționale.

Un răspuns la aceste probleme îl constituie conceptul de leadership transformațional. Acest concept sugerează că anumiți lideri, prin caracteristicile lor personale și relațiile cu subalternii, fac mai mult decât un simplu schimb de resurse. Un exemplu ar fi faptul că liderul elimină obstacolele din calea subalternilor în schimbul motivării salariaților.

Aceste schimburi au determinat denumirea de leadership tranzacțional. Liderii trebuie să înțeleagă și să administreze aceste schimburi cât mai bine.

Totuși, pentru a implementa schimbarea liderii trebuie să suplimenteze leadershipul tranzacțional cu leadership transformațional.

1. Leadershipul tranzacțional

Leadershipul tranzacțional se bazează pe conceptul de schimb dintre lider și subalterni. Liderul asigură subalternilor resurse și răsplată în schimbul motivării, productivității și realizării sarcinilor.

Pentru un lider politic, acesta furnizează locuri de muncă, avantaje materiale, contracte pentru guvern și sprijin pentru legislația dorită în schimbul contribuțiilor din campanie și voturi pentru re alegerea liderului.

Pentru liderii firmelor leadershipul tranzacțional înseamnă plata salariilor și a altor beneficii în schimbul muncii.

Leadershipul tranzacțional poate să includă și valori, dar sunt valori relevante pentru procesul de schimb, cum ar fi onestitate, corectitudine, responsabilitate și reciprocitate.

Leadershipul tranzacțional îmbracă două forme.

1.1.Recompensa situațională

Utilizarea de recompense situaționale înseamnă că liderul oferă subalternilor recompense atunci când aceștia realizează obiectivele propuse. Dacă această recompensare este bine administrată, atunci ea este benefică pentru lider, pentru subalterni și pentru organizație.

1.2. Managementul prin excepții

Managementul prin excepții este un stil de leadership conform căruia liderul interacționează foarte puțin cu subalternii, nu le oferă indicații ci doar intervine când lucrurile merg prost. În acest sistem de management, se oferă angajaților prea puțin sprijin și încurajare, liderul bazându-se aproape exclusiv pe disciplină și pedeapsă.

În ciuda succesului redus al unor relații tranzacționale în a obține performanțe, un accent exclusiv asupra unor astfel de schimburi și tranzacții cu subalternii a fost considerat că duce la performanțe minime în organizație. Aceste tranzacții nu sunt de natură să îi inspire pe subalterni să tindă spre excelență, mai curând ei ținesc spre beneficii imediate, pe termen scurt. Motivarea subalternilor pe termen lung necesită un leadership transformațional.

2.Leadershipul transformațional

Acest tip de leadership inspiră subalternii și îi stimulează să realizeze schimburi revoluționare.

Teoriile privind leadershipul transformațional au fost puternic influențate de James McGregor Burns (1978). Burns a prezentat leadershipul transformațional în contrast cu leadershipul tranzacțional. Leadershipul transformațional face apel la valorile morale ale celor ce îl urmează pe lider în încercarea de a le trezi conștiința privind aspectele etice și a le mobiliza energia și resursele pentru a reforma instituțiile.

Leadershipul tranzacțional îi motivează pe cei ce îl urmează pe lider făcând apel la interesul propriu și la schimbul de beneficii.

Burns identifică și o a treia formă de influență în cadrul leadershipului bazată pe autoritatea legitimă și respectul pentru reguli și tradiție. Organizațiile birocratice au la bază această influență mai mult decât influența bazată pe schimb sau inspirație.

Procesul prin care liderii apelează la valorile și emoțiile celor ce îl urmează este o caracteristică centrală în teoriile leadershipului transformațional și vizionar în organizații.

Spre deosebire de Burns noile teorii privind leadershipul transformațional sunt mai mult preocupate de atingerea obiectivelor pragmatice decât de aspectele morale sau reforma socială.

Cu un leadership transformațional, subalternii simt încredere, admirație, loialitate și respect față de lider și sunt motivați să facă mai mult decât se așteptau inițial.

Liderul transformă și motivează subalternii prin:

- îi face mai conștienți de importanța rezultatelor sarcinii pe care o au de îndeplinit
- îi incită să depășească propriul lor interes de dragul organizației sau echipei
- le activează nevoile de ordinul cel mai înalt.

Spre deosebire de acesta, leadershipul tranzacțional implică un proces de schimb care poate genera conformarea subalternilor la cerințele liderului dar nu e probabil să genereze entuziasm și angajament în atingerea obiectivelor.

Leadershipul transformațional și tranzacțional sunt distincte dar nu sunt procese care se exclud. Leadershipul transformațional crește motivația și performanța subalternilor mai mult decât leadershipul tranzacțional, dar liderii eficace folosesc o combinație a celor două tipuri de leadership.

Leadershipul transformațional include trei factori - carisma/inspirație, stimularea intelectuală, respectul și considerația individuală - care atunci când sunt combinate, permit unui lider să realizeze schimbări pe scară largă.

Carisma și inspirația

Relația din cadrul leadershipului carismatic crează legătura emoțională intensă dintre lider și cei ce îl urmează. Rezultatul este loialitate și încredere totală, ca și emulare. Subalternii sunt însuflețiți să implementeze viziunea liderului. Puternica loialitate și respectul din cadrul unei relații carismatice reprezintă baza pentru implementarea unor schimbări majore, reducând rezistența la schimbare.

Stimularea intelectuală

Cel de-al doilea factor în leadershipul transformațional este capacitatea liderului de a-i provoca intelectual pe subalterni să rezolve problemele și de a-i încuraja pe aceștia să găsească soluții creative. Liderul și subalternii își pun întrebări privind valorile existente și caută noi răspunsuri. Încurajându-i pe subalterni să analizeze problemele din perspective noi și să caute noi soluții, el îi determină pe aceștia să realizeze performanțe mai presus de ceea ce era înainte considerat posibil.

Stimularea intelectuală include o componentă puternică de împuternicire a subalternilor, care îi mobilizează pe aceștia la găsirea de soluții.

Respectul și considerația individuală

Liderul tratează fiecare subaltern diferit dar echitabil, oferind fiecăruia atenție individuală. Ca rezultat subalternii se simt speciali, încurajați, motivați și obțin rezultate mai bune. Considerația individuală a liderului contribuie într-o mare măsură la corelarea abilităților subalternilor cu nevoile organizației.

3..Procesul de influență

Procesele de influență care stau la baza leadershipului tranzacțional și transformațional nu sunt clar explicate, dar ele pot fi deduse din comportamentele și efectele asupra motivației subalternilor.

Leadershipul transformațional implică internalizare, deoarece motivarea include eforturi de a lega sarcina de valorile și idealurile celui ce îl urmează pe lider. Un lider poate crește motivarea intrinsecă crescând percepția subalternilor că obiectivele sarcinii sunt în concordanță cu interesele și valorile lor autentice.

3.1. Condiții de facilitare

Leadershipul transformațional este considerat eficace în orice situație sau cultură. Relația pozitivă dintre leadershipul transformațional și eficacitate a fost remarcată la diferite nivele autoritate a liderilor, în diferite tipuri de organizații și în diferite țări.

Leadershipul transformațional este mai important într-un mediu dinamic, instabil care crește nevoia de schimbare, și acest leadership este mai probabil să aibă loc când liderii sunt încurajați și împuterniciți să fie flexibili și inovativi – ca de exemplu în organizații descentralizate cu o cultură antreprenorială.

În final, e important de subliniat că modul în care subalternii răspund la leadershipul transformațional sau carismatic este determinat de valorile și trăsăturile specifice ale subalternilor.

3.2.Leadership transformațional versus leadership carismatic

Una din problemele importante ale cercetătorilor în domeniul leadershipului este în ce măsură leadershipul transformațional și leadershipul carismatic sunt similare și compatibile. Unele teorii consideră cele două categorii de leadership ca echivalente în timp ce alte teorii le consideră distincte dar consideră că cele două procese se suprapun. Chiar și printre teoreticienii care văd cele două tipuri de leadership ca procese distincte, există puncte de vedere contradictorii referitoare la faptul dacă este posibil să fie în același timp și transformațional și carismatic.

În ultimii ani, principalele teorii privind leadershipul carismatic au fost revizuite așa încât se apropie tot mai mult de leadershipul transformațional.

Termenul transformațional a fost definit în sens larg astfel încât include practic orice tip de leadership eficace, indiferent de natura procesului de influență. Denumirea de *transformațional* se referă atât la transformarea individuală a angajaților cât și la procesul de transformare al întregii organizații.

O sursă de diferențe aparente între cele două teorii este accentul pe carisma atribuită și identificarea personală. Esența carismei este percepută ca extraordinară de către cei ce îl urmează pe lider care sunt dependenți de lider ca orientare și inspirație.

În 1985 s-a considerat că esența carismei este o componentă necesară a leadershipului transformațional, dar este de notat faptul că un lider poate fi carismatic dar nu transformațional. Esența leadershipului transformațional constă în faptul că subordonații sunt inspirați să fie angajați în realizarea obiectivelor organizaționale, spre o identificare socială crescută, dezvoltarea formării lor profesionale și eficacitate colectivă.

Așadar, procesele esențiale pentru leadershipul transformațional pot să nu fie în totalitate compatibile cu procesul esențial de influență al leadershipul carismatic, care implică dependența de un lider extraordinar.

Multe din comportamentele liderilor din teoriile leadershipului carismatic și transformațional par să fie la fel, dar sunt evidente și o serie de diferențe.

Liderii transformaționali fac mai multe lucruri ca să îi împuternicească pe subordonați și să îi facă mai puțin dependenți de lider, cum ar fi delegarea autorității către subordonați, dezvoltarea profesională a angajaților și încrederea în sine a acestora, creînd echipe care se auto conduc, furnizând acces direct la informație, eliminând controlul inutil și construind o cultură care să sprijine împuternicirea.

Liderii carismatici fac multe lucruri care favorizează o imagine de extraordinară competență a liderului, comportament neconvențional și asumarea de riscuri.

De asemenea leadershipul transformațional poate fi întâlnit în orice organizație și la orice nivel și acest tip de leadership este universal relevant pentru orice tip de situație. Spre deosebire de acesta, leadershipul carismatic este rar întâlnit și apariția lui este dependentă într-o măsură mai mare de condiții favorabile. Este posibil ca aceștia să fie întreprinzători vizionari care să formeze o nouă organizație, sau reformatori care să apară într-o organizație existentă când autoritatea formală a eșuat în confruntarea cu o criză severă, iar valorile și credințele tradiționale sunt puse sub semnul întrebării.

Reacțiile oamenilor la liderii carismatici sunt de obicei extreme și diverse mai curând decât reacțiile la liderii transformaționali.

Reacția afectivă pe care ei o generează adesea polarizează oamenii în tabere opuse de suporterii loiali și ostili. Reacția intensă negativă a unor oameni la liderii carismatici ajută la determinarea faptului că va apărea un leadership transformațional sau carismatic și cât de eficace va fi.

3.3. Linii directoare pentru lideri

Deși mai sunt multe de spus despre leadershipul transformațional, convergența dintre diferitele studii și cercetători sugerează o serie de linii directoare pentru liderii care vor să îi inspire pe cei ce îi urmează, să își întărească încrederea în forțele proprii și angajamentul față de misiune.

Aceste linii directoare sunt:

- să formuleze o viziune clară și atrăgătoare
- să explice modul cum poate fi atinsă viziunea
- să acționeze cu încredere în sine și cu optimism
- să exprime încredere în cei ce îl urmează
- să acționeze dramatic, simbolic pentru a sublinia valorile cheie
- să conducă prin exemplul propriu.

3.3.1. Formularea unei viziuni clare și atrăgătoare

Leadershipul transformațional consolidează viziunea existentă sau întărește angajamentul pentru o nouă viziune. O viziune clară asupra ce poate realiza o organizație sau ce poate deveni îi ajută pe oameni să înțeleagă scopul, obiectivele și prioritățile organizației. Aceasta dă muncii semnificație, reprezintă o sursă de încredere în forțele proprii și favorizează o aspirație către un țel comun. În final, viziunea ajută la orientarea acțiunilor și deciziilor fiecărui membru al organizației, ceea ce este important mai ales atunci când oamenii sau gupurile au o autonomie considerabilă în ceea ce privește deciziile legate de activitatea lor.

Succesul unei viziuni depinde de cât de bine este comunicată oamenilor. Viziunea trebuie comunicată de câte ori apare ocazia și într-o varietate de modalități. Întâlnirea directă cu oamenii pentru a explica viziunea și a răspunde la întrebări despre aceasta este probabil mai eficace decât alte forme de comunicare mai puțin interactive (scrisori, e-mail-uri, articole în ziare, conferințe televizate, discursuri înregistrate). Dacă se folosesc pentru prezentarea misiunii forme de comunicare neinteractive, atunci este util să li se ofere angajaților posibilitatea să pună întrebări după prezentare - de exemplu prin e-mail, întâlniri directe sau vizitele liderului la întâlnirile departamentale.

Aspectele ideologice ale viziunii pot fi comunicate mai clar și mai convingător printr-un limbaj emoțional, colorat care să includă imagini vii, metafore, anecdote, povestiri, simboluri și slogane. Metaforele și analogiile sunt deosebit de eficace atunci când stimulează imaginația și angajează ascultătorul să încerce să le înțeleagă. Anecdotele și istorisirile sunt mai eficace dacă invocă simboluri cu rădăcini culturale adânci, cum ar fi eroi legendari, figuri sacre și întâmplări sau victorii istorice. Un stil de expunere dramatic, expresiv, amplifică folosirea unui limbaj colorat în încercarea de a fi emoționant. Convingerea și intensitatea trăirilor sunt comunicate de vocea vorbitorului (ton, inflexiune, pauze), expresia feței, gesturile și mișcările corpului. Folosirea rimei, ritmului și repetiției cuvintelor sau frazelor cheie poate face o viziune mai colorată și mai convingătoare.

3.3.2. Explicarea modului cum poate fi atinsă viziunea

Nu este suficient să se formuleze o viziune atrăgătoare; liderul trebuie de asemenea să îi convingă pe cei ce îl urmează că viziunea este realizabilă. Este important să fie stabilită o legătură clară între viziune și o strategie credibilă pentru a o atinge. Această legătură este mai ușor de stabilit dacă strategia are câteva teme clare care sunt relevante pentru valorile împărtășite ale membrilor organizației. Temele trebuie să aibă niște formulări clare pentru a-i ajuta pe oameni să înțeleagă problemele. Numărul temelor trebuie să fie suficient de mare pentru a concentra atenția pe aspectele cheie, dar nu atât de mare încât să creeze confuzie și să disipe energia. Arareori este necesar să se prezinte un plan elaborat cu pași de acțiune detaliați. Liderul nu trebuie să pretindă că știe toate răspunsurile despre cum să realizeze viziunea, ci în schimb trebuie să îi informeze pe cei ce îl urmează că ei vor avea un rol vital în identificarea acțiunilor specifice ce sunt necesare.

Strategia pentru atingerea viziunii este mai probabil să fie convingătoare când este neconvențională dar directă. Dacă este simplistă sau convențională, strategia nu va obține încredere în lider, în special în perioade de criză.

3.3.3. Acționare cu încredere în forțele proprii și cu optimism

Cei ce îl urmează pe lider nu vor avea încredere într-o viziune dacă liderul nu demonstrează încredere în sine și convingere. Este important să rămână optimist în ceea ce privește succesul grupului în atingerea viziunii, în special în fața obstacolelor și eșecurilor. Încrederea și optimismul unui manager pot fi foarte contagioase. Este mai bine să se accentueze pe ceea ce s-a realizat până în acel moment decât pe cât de mult mai este de făcut. Este mai bine să se accentueze pe aspectele pozitive ale viziunii decât pe obstacolele și pericolele ce se prefigurează în viitor. Încrederea se exprimă atât prin vorbe cât și prin acțiune. Lipsa încrederii în sine este reflectată de un limbaj șovăitor, de genul eu cred, poate că, să sperăm sau indicii nonverbale – de exemplu încruntare, lipsa contactului vizual, gesturi nervoase, postură nesigură.

3.3.4. Exprimarea încrederii în subalterni

Efectul motivant al unei viziuni depinde de asemenea și de măsura în care subordonații sunt încrezători în capacitatea lor de a o atinge. Cercetările dovedesc că oamenii acționează mai bine atunci când un lider are așteptări foarte mari de la ei și are încredere în ei. Este important în mod special să favorizeze încrederea și optimismul când sarcina este dificilă sau periculoasă, sau când membrii echipei nu au încredere în ei înșiși. Dacă este cazul, liderul le va reaminti subalternilor cum să biruie obstacolele și să obțină rezultatele bune dorite. Dacă nu au avut niciodată succes, liderul trebuie să facă analogie între situația prezentă și succesul unei echipe sau compartiment similare. Trebuie să reitereze punctele forte, activele și resursele pe care le pot folosi pentru a îndeplini strategia. Trebuie să li se spună că sunt la fel de buni sau mai buni decât alte echipe care au avut succes în realizarea unor acțiuni similare.

3.3.5. Folosirea de acțiuni dramatice, simbolice pentru a accentua valorile cheie

O viziune este consolidată de o comportare a liderului în concordanță cu ea. Preocuparea pentru o valoare sau un obiectiv este demonstrată de modul cum managerul își petrece timpul, prin modul de alocare a resurselor când sunt necesare compromisuri între obiective, prin întrebările pe care le pune managerul, prin acțiunile pe care managerul le recompensează. Acțiunile vizibile, dramatice sunt un mod eficace de a accentua valorile cheie.

Acțiunile simbolice pentru a atinge un obiectiv important sau a apăra o valoare importantă sunt mai probabil capabile să influențeze oamenii atunci când managerul riscă o pierdere personală substanțială, face un sacrificiu de sine sau face lucruri neconvenționale. Efectul asupra acțiunilor simbolice este crescut când acestea devin subiecte de povestiri sau mituri care circulă printre membrii organizației și sunt repovestite iarăși și iarăși de-a lungul anilor noilor angajați.

3.3.6. Conducerea prin exemplu

Așa cum se știe, acțiunile au efect mai puternic decât vorbele. Un mod prin care un lider poate influența angajamentul subordonaților este printr-un comportament exemplar în interacțiunile de zi cu zi cu subordonații. Este în mod particular important pentru acțiuni care sunt neplăcute, periculoase, neconvenționale sau controversate. Un manager care cere subordonaților să respecte un standard trebuie să respecte același standard. Un manager care cere subordonaților să facă sacrificii va da exemplu făcând la fel. Un exemplu negativ este dat de acei lideri dintr-o mare companie care au dificultăți financiare. Sau după ce cer angajaților să amâne o așteptată creștere a salariilor, ei își acordă bonusuri substanțiale. Această acțiune duce la crearea de resentimente printre angajați și subminează loialitatea angajaților față de organizație și angajamentul acestora pentru îndeplinirea misiunii. O abordare mult mai eficace constă în tăierea bonusurilor conducerii superioare înainte de a cere sacrificii angajaților.

Valorile declarate de către un lider trebuie demonstrate de comportamentul său zilnic, și trebuie făcut în mod constant, nu doar când este convenabil acestuia. Conducătorii de nivel superior sunt întotdeauna ținta atenției generale și acțiunile lor sunt examinate atent de către subordonați în căutarea de înțelegeri ascunse care nu au fost intenționate de lider. Remarcile ambigue pot fi interpretate greșit ca și anumite acțiuni. Pentru a evita transmiterea de mesaje greșite, este important să se analizeze în avans cum este posibil să fie interpretate vorbele sau acțiunile cuiva.

Concluzii

În această lucrare ne-am referit la teoriile recente ale leadershipului și transformațional și la impactul acestora asupra practicii leadershipului.

Modelul sugerează că aspectul tranzacțional al leadershipului, care se concentrază pe schimb și pe tranzacție între lideri și cei ce îl urmează, trebuie să fie suplimentat cu comportamente ce conduc la transformări organizaționale. Leadershipul transformațional oferă viziune, inspirație și emoții intense necesare implementării schimbărilor pe scară largă în organizații. Conceptele de

leadership transformațional și alte tipuri de leadership orientat spre schimbare contribuie la demistificarea și înțelegerea proceselor de leadership. Datorită formării lor recente, conceptele încă trebuie analizate iar utilitatea lor în formarea de lideri necesită în continuare studiu și dezvoltare, în special în legătură cu identificarea diverselor situații în care leadershipul orientat spre schimbare poate fi potrivit și eficace.

BIBLIOGRAPHY

1. Adeyemi – Bello, T. „The impact of leaders’ characteristics on the performance of organizational members: An exploratory study”. Work study 52, no.6, 2003
2. Allen, N.J. și Hecht T.D., The “romance of teams”: Toward and understanding of its psychological underpinnings and implications. Journal of Occupational and Organisational Psychology 77, 2004
3. Allen, T.H., “Situational management roles: A conceptual model”. Dissertation Abstracts International no.42, 21, 1981
4. Anderson D., Anderson M., „Coaching that counts”, editura Elsevier Butterworth Heinemann, 2005
5. Cordan A., „Coaching și leadership în procesele de tranziție”, Editura Codecs, 2006
6. Hughes R., Ginnett R., „Leadership”, editura McGraw Hill, 2006
7. Kets de Vries., Manfred F., „Leadership. Măiestria de a conduce”, editura Codecs, 2003
8. Nahavandi A. „The art and science of leadership”, Editura Prentice Hall, 2006
9. Năstase M., „Lideri, leadership și organizația bazată pe cunoștințe”, editura ASE 2007
10. Năstase M. . „Managementul aplicativ al organizației – jocuri și aplicații manageriale, studii de caz” editura ASE, 2005
11. Owen H., Hodgson V., „Manual de leadership”, editura Codecs, 2006
12. Yukl G., „Leadership in organisations”, editura Prentice Hall, 2006

THE SUBJECTIVE SIDE OF THE CRIME

Aurelian Olimpiu Sabău Pop

Assoc. Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: The subjective side comprises a complex of the states of consciousness preceding and accompanying external acts (action, non-action) aimed at producing socially dangerous results or which produce such consequences due to the fault or the negligence of the perpetrator caused by indifference towards the objective truth.

Keywords: criminal law, crime, subjective side, socially dangerous, results

1. Noțiune.

Latura subiectivă constă dintr-un complex de stări de conștiință care preced și însoțesc actele exterioare (acțiunea, inacțiunea) și care direcționate în vederea producerii unui rezultat socialmente periculos, sau produc asemenea de urmări, datorită ușurinței sau neglijenței făptuitorului.

Subelementele laturii subiective a infracțiunii sunt: vinovăția – subelement principal și mobilul și scopul – subelemente secundare.

Latura subiectivă rezultă întotdeauna din modul de comitere al infracțiunii și celelalte elemente ale laturii obiective.

Vinovăția

Vinovăția constă în atitudinea psihică a făptuitorului față de acțiunea, inacțiunea sa, în sensul prevederii ca această conduită este interzisă de legea penală și că aceasta va produce o urmare socialmente periculoasă, pe care subiectul le urmărește, le acceptă, ori cu ușurință sau nepăsare consideră că aceasta nu se vor produce, ori nu prevede urmările deși trebuia și putea să le prevadă.

Din definiția vinovăției rezultă că aceasta implică interacțiunea a doi factori : factorul volitiv și factorul intelectual.

a) factorul volitiv, este exprimat de voința subiectului activ al infracțiunii de a săvârși o faptă prevăzută de legea penală, libera deliberare a subiectului, și de a putea acționa liber.

Dacă subiectul nu a voit fapta comisă, nu i se poate imputa fiind exclusă incidența legii penale, de o eventuală constrângere fizic sau morală, când făptuitorul acționează sub imperiul unei voințe străine. Dacă lipsește voința, lipsește vinovăția, iar fapta nu este infracțiune.

b) factorul intelectual este exprimat de reprezentarea pe care subiectul activ – infractorul – o are asupra urmărilor acțiunii (inacțiunii) sale, prevăzută de legea penală și săvârșită în mod voit. Astfel, pornind de la factorul intelectual, astfel cum rezultă și din definiția dată vinovăției, rezultă că în dreptul nostru penal, în privința vinovăției s-a adoptat **teoria reprezentării**, adică a modului în care infractorul are reprezentarea asupra urmărilor faptei sale¹. După felul în care infractorul are această reprezentare, se stabilesc și se identifică formele vinovăției și modalitățile diferitor forme de vinovăție.

¹ G. Antoniu, Vinovăția penală, Editura Academiei Române, București, 1995, pag. 27.

Formele de vinovăție sunt prevăzute expres și limitativ în cadrul art. 16 Codul penal, în conformitate cu care *“vinovăție există când fapta este comisă cu intenție, din culpă sau intenție depășită”*.

2. INTENȚIA (DOLUL)

Majoritatea infracțiunilor incriminate de legiuitor se comit cu intenție.

Conform prevederilor art.16 alin.3 lit. a și b Cod penal fapta este săvârșită cu intenție când infractorul :

- a) *„prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârșirea acelei fapte”;*
- b) *„prevede rezultatul faptei sale și deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui”.*

Definiția dată de textul de lege intenției este **criticabilă**, fiind prea restrictivă, vorbind sub aspectul prevederii de rezultat, ori și faptele de pericol, care nu au un rezultat, se săvârșesc și ele cu intenție. De aceea prevederea rezultatului ca expresie trebuie înțeleasă în sensul de prevederea urmăririi infracționale – urmăririi socialmente periculoase.

Din definiția legală a intenției se desprind **cele două modalități** ale intenției și anume: intenția directă și intenția indirectă.

a). **Intenția directă** există atunci când infractorul prevede rezultatul –urmarea –faptei sale și urmărește –dorește –producerea lui.

De subliniat este faptul că majoritatea infracțiunilor de intenție se săvârșesc cu intenție directă. Intenția directă impune sub aspect intelectual prevederea rezultatului, iar sub aspect volitiv voința producerii rezultatului.

De exemplu, la omor, art.188 C. pen., aplicarea de către X asupra lui Y a numeroase lovituri de cuțit cu intensitate în regiunea inimii demonstrează că a urmărit suprimarea vieții lui Y; dacă Y a decedat se va reține infracțiunea de omor, săvârșită cu intenție directă, dacă Y nu a decedat în sarcina lui x se va reține tentativa la omor săvârșită cu intenție directă .

Intenția directă se poate manifesta în diferite **grade de intensitate** în doctrină sub acest aspect făcându-se distincție între intenția obișnuită, intenția premeditată, intenția repentină și intenția specială .

Intenția premeditată sau premeditarea nu este definită în lege. Este prevăzută în art.189 lit. a din Codul penal (omorul calificat săvârșit cu premeditare) ca o circumstanță de agravare specială, în trecut era acceptată în doctrină și practică și ca o circumstanță agravantă generală judiciară.

Împărtășim opinia că premeditarea are un caracter subiectiv², fiind un factor psihic intern, care constă într-o chibzuire pe o perioadă mai lungă de timp decât cea obișnuită într-un context de relativ calm prin care subiectul activ reflectează la elementele ce țin de modul comiterii infracțiunii, condițiile favorabile sau nefavorabile ce pot influența obținerea rezultatului scontat, precum și curgerea unui interval de timp de la luarea hotărârii de a săvârși infracțiunea și până la punerea executarea ei, pentru a crește șansele producerii urmarării dorite, iar riscurile de a nu se produce urmarea să fie cât mai mici. În doctrină, s-a exprimat și opinia contrară, în sensul că premeditarea ar avea un caracter obiectiv, aceasta trebuind obligatoriu să se exteriorizeze în efectuarea unor acte de pregătire³

Premeditarea se deduce din materialitatea faptei săvârșite. De cele mai multe ori se exteriorizează în acte materiale sau intelectuale de pregătire, care sunt mijloacele de probare a existenței sale.

² L.Biro, Drept penal. Partea generală, Ed.Universității”Babes-Bolyai”Cluj, 1971, pag.95;M.Basarab, *Drept penal, Partea generală*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2001, pag. 82;

³ V.Dongoroz, ș a., Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol.I Ed.Academiei, 1969, Vol. I, pag.223 și vol.III,pag.188;

Intenția repentină (sau spontană) apare în contextul unei stări de tulburare sau emoție a făptuitorului provocată de persoana vătămată sau unor alți factori, cum ar fi spre exemplu procesului nașterii. Ea este prevăzută în partea generală a codului penal ca o circumstanță atenuantă legală în art. 75 al. 1 lit. a (provocarea), precum și în partea specială în art. 200 Cod penal (uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă).

Intenția specială există atunci când scopul infracțiunii este urmărit în mod special și acest scop este un element constitutiv al infracțiunii. De exemplu, la infracțiunea de vătămare corporală gravă prevăzută de art. 182 alin.2 Cod penal, la care infractorul urmărește în mod special să producă o asemenea vătămare corporală, 194 al. 2 C. pen (fapta a fost săvârșită în scopul producerii unui anume rezultat, etc.).

b) **Intenția indirectă (eventuală)** există atunci când infractorul prevede rezultatul faptei sale și deși nu-l urmărește (dorește), acceptă posibilitatea producerii lui.

Similar intenției directe, sub aspectul factorului intelectual, infractorul prevede rezultatul acțiunii sale.

Sub aspect volitiv însă, spre deosebire de intenția directă, în cazul intenției indirecte, infractorul urmărește (dorește) un anumit rezultat, dar acceptă și posibilitatea producerii, eventual, a unui rezultat mai grav. De aceea intenția indirectă se mai numește și eventuală. Cu alte cuvinte infractorul urmărește un rezultat și are o atitudine de indiferență față de un rezultat eventual mai grav.

Modalitatea intenției indirecte se întâlnește la acele acțiuni care datorită modului lor de executare sunt apte să producă mai multe urmări (rezultate).

Atât în literatura juridică, cât și în practica judiciară, discuții pe marginea intenției indirecte apar în special în legătură cu delimitarea între tentativa la infracțiunea de omor și infracțiunea de vătămare corporală gravă prin punerea în primejdie a vieții și delimitarea între infracțiunea de omor și infracțiunea de lovire cauzatoare de moarte.

De exemplu, în practica judiciară s-a statuat că : - este tentativă la infracțiunea de omor, săvârșită sub forma intenției indirecte, când o persoană a fost lovită cu două pietre, aruncate cu intensitate mare, de la mică distanță, asupra capului victimei, căreia i-a cauzat grave leziuni craniene, periculoase pentru viață, fiind necesară o intervenție chirurgicală urgentă și tratament medical intens, aceasta fiind încadrarea juridică corectă nu cea de vătămare corporală; - există infracțiunea de omor, cu intenție indirectă și nu infracțiunea de lovire cauzatoare de moarte când : o persoană a lovit o altă persoană, urmată de căderea într-o prăpastie greu accesibilă, situată într-o zonă de munte, după care a împiedicat ulterior ajutorarea sa abandonând victima în nesimțire, în anotimpul hibernal, conștientizând pericolele principale de natură să provoace decesul victimei, respectiv – temperatura și prezența animalelor sălbatice – ceea ce demonstrează existența intenției indirecte de a-l ucide, însoțită de existența prevederii și acceptării urmării socialmente periculoase, moartea victimei⁴; -când victima a fost lovită cu o intensitate mare, în coapsă, cu o baionetă, rezultatul fiind moartea victimei, datorită secționării arterei ischiatice, iliace și a altor vase de sânge mari – intenția indirectă de a ucide rezultă din folosirea unui corp tăios de dimensiuni mari, intensitatea mare a loviturii, putându-se trage concluzia că a prevăzut și a acceptat rezultatul – moartea victimei, chiar dacă nu l-a urmărit sau dorit; - când inculpatul urmărind să aibă raport sexual cu victima, a transportat-o contrar voinței ei cu autoturismul pe care îl conducea cu viteză mare și pe parcurs, datorită violențelor și presiunilor exercitate asupra ei, victima a sărit din mers accidentându-se mortal, se poate concluziona că inculpatul, chiar dacă nu a urmărit moartea victimei, cel puțin a acceptat acest rezultat, săvârșind o infracțiune de omor, cu intenție indirectă.

⁴ Trib.Suprem,s. pen.,dec.nr.198 din 27.01.1984, R.R.D. nr.2 din 1985, pag. 74.

3. CULPA (Ușurința, neglijența)

Culpa constituie cea de-a doua formă a vinovăției, mai ușoară în grad decât intenția (pedepsele sunt mai ușoare).

Conform prevederilor art.16. alin. 4 din C.pen. fapta este săvârșită din culpă când infractorul:

lit. a) *prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă socotind fără temei că el nu se va produce.*

lit. b) *nu prevede rezultatul faptei sale deși trebuia și putea să-l prevadă.*'

Din textul de lege rezultă cele două modalități ale culpei și anume: culpa cu prevedere (ușurința, temeritatea) și culpa fără prevedere (neglijența).

a) **Culpa cu prevedere** (ușurința, temeritatea, nesăbuința).

În cazul acesteia, sub aspect intelectual, infractorul prevede rezultatul (urmarea) acțiunii (inacțiunii) sale, ca și în cazul intenției indirecte, dar sub aspectul factorului volitiv, spre deosebire de intenția indirectă, la care infractorul acceptă rezultatul (urmarea) acțiunii (inacțiunii) sale la culpa cu previziune, infractorul nu acceptă rezultatul (urmarea) socotind în mod ușuratic (temerar) că acesta nu se va produce.

De exemplu: X trage cu arma în direcția unui animal care se află aproape de Y prevăzând posibilitatea rănirii lui Y, pe care nu o acceptă însă, bazându-se în mod ușuratic pe calitățile sale de bun trăgător, de vânător vestit, pe care le apreciază însă în mod greșit, deoarece îl rănește pe Y; conducătorul unui autovehicul intră într-o depășire periculoasă, încălcând prevederile legii circulației, deși din sens contrar se apropie alt autovehicul, crezând în mod ușuratic, că fiind șofer experimentat, va reuși să facă depășirea fără urmări, dar nu reușește, intrând în coliziune cu celălalt autovehicul, în urma impactului fiind accidentate mai multe persoane; X șef de echipă permite lui Y, muncitor în echipa sa, să lucreze la un circular, fără mănuși de protecție, contrar normelor de protecție a muncii și Y se accidentează.

b) **Culpa fără prevedere (neglijența)**

În cazul acesteia, sub aspectul factorului intelectual, infractorul nu prevede rezultatul (urmarea) acțiunii (inacțiunii) sale, nu are reprezentarea acestui rezultat.

Lipsa de prevedere a rezultatului (urmării) se datorează însă atitudinii neglijente a infractorului, deoarece în mod obișnuit, cu puțină voință (factorul volitiv) putea și trebuia să prevadă acest rezultat. Exemplul tipic de culpă fără prevedere este cel privind infracțiunea de neglijență în serviciu constând în *încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea sau îndeplinirea ei defectuoasă prin care a cauzat o pagubă*⁵ (de exemplu, lasă alte persoane să-i îndeplinească atribuțiile).

Alte exemple clasice de culpă fără prevedere : părintele lasă otravă în casă și în lipsa sa copilul o găsește, consumă din ea și moare: părintele lasă chibriturile în casă și în lipsa lui copilul le găsește și folosindu-le dă foc casei, murind în incendiu. La îmbăiere sau înfășare, mama neglijentă scapă copilul din mâini, care se lovește la cap și moare.

În literatura juridică, în raport de intensitatea acesteia se mai face distincție între **culpa gravă (lata)**, **culpa ușoară (levis)** și **culpa foarte ușoară (levisima)**⁵.

În practică apar situații de **culpă comună**, a făptuitorului și victimei în producerea unui rezultat (ca de exemplu la accidente de circulație) sau situații de **concurs de culpe**, respectiv culpa mai multor făptuitori în producerea unui rezultat (ca de exemplu la un accident de muncă).

Nu există culpă, deci vinovăție și ca atare nici infracțiune, atunci când în mod obiectiv, în nici un fel, făptuitorul nu putea să prevadă rezultatul (urmarea) acțiunii (inacțiunii) sale. Într-o asemenea situație ne aflăm în prezența **cazului fortuit** la care rezultatul (urmarea) este consecința unei împrejurări ce nu putea fi prevăzută (de exemplu, în

⁵ T. Vasiliu ș.a. Codul Penal, comentat și adnotat, Partea generală, Ed. Științifică, București, pag.97;

timpul conducerii a unui autovehicul datorită unui defect de fabricație care nu putea fi depistat chiar la o verificare minuțioasă se desprinde o roată și în rularea lovește și accidentează mortal o persoană de pe marginea drumului).

4. Intenția depășită (Praeterintenția).

Aceasta este definită expres în cadrul art. 16 al .5 C. pen., intenția depășită există *„când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului”*. Anterior noului cod penal aceasta nu era definită expres, fiind o creație a doctrinei și a practicii judecătorești, consacrată în special cu referire la norme de incriminare exprese, din partea specială a dreptului penal.

Această formă de intenție depășită (praeterintenție) există în situația în care subiectul activ prevede rezultatul (urmarea) acțiunii sale și îl urmărește (îl dorește) însă datorită condițiilor în care a fost executată fapta se realizează un alt rezultat mai grav decât cel vizat inițial de către făptuitor, rezultat care nu a fost prevăzut deși trebuia și putea să-l prevadă, sau pe care chiar dacă la prevăzut nu l-a acceptat.

De regulă, infracțiunile se săvârșesc fie cu intenție, fie din culpă. Prin excepție însă, în anumite situații, peste intenția directă se suprapune culpa cu prevedere sau fără prevedere. În aceste situații de excepție vorbind deci despre intenția depășită (praeterintenția) și despre infracțiuni praeterintenționate.

Fiind excepții, infracțiunile praeterintenționate sunt expres prevăzute în legea penală.

Infracțiunea tipică de praeterintenție este infracțiunea de loviri sau vătămările cauzatoare de moarte. Conform textului de lege, *„dacă vreuna din faptele prevăzute în art. 193 și 194 (lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală) a avut ca urmare moartea victimei”*

În cazul acestei infracțiuni, infractorul săvârșește acte de violențe asupra victimei, prin care urmărește producerea unei vătămări a integrității, vătămări mai puțin sau mai mult grave, dar în condițiile concrete se produce un rezultat (o urmare) mai grav, decât cel urmărit, moartea victimei, care nu se poate imputa acestuia decât cu titlu de culpă.

De exemplu : infractorul lovește victima cu pumnul peste față, victima în urma lovirii cade și se izbește cu capul de bordura trotuarului și în urma leziunilor grave produse prin cădere, se produce decesul acesteia⁶.

În practică este dificil uneori a face o distincție clară între infracțiunea de lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte, săvârșită cu praeterintenție și infracțiunea de omor, săvârșită cu intenție indirectă, astfel că în situații apropiate chiar instanța supremă a dat soluții diferite. Astfel de exemplu, într-o cauză s-a reținut infracțiunea de lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte când inculpații au exercitat asupra victimei acte de constrângere prin amenințări ca să se refugieze pe o terasă și apoi să sară peste balustradă – singura modalitate de scăpare a acesteia – în urma căreia a decedat⁷. Într-o altă cauză s-a reținut că s-a săvârșit un omor, când inculpatul, după ce și-a lovit grav soția a obligat-o să se urce pe fereastră pe care în prealabil a deschis-o și i-a spus “ori te arunci singură, ori te arunc eu”, soția aruncându-se și în urma căderii decedând⁸. Considerăm că în ambele cazuri s-a săvârșit infracțiunea de omor cu intenție indirectă.

Intenția depășită (praeterintenția) există și la următoarele infracțiuni:

- vătămarea corporală
- violul care a avut ca urmare moartea victimei,
- tâlhăria care a avut ca urmare moartea victimei,
- pirateria care a avut ca urmare moartea victimei.

⁶ Trib.Suprem, s. pen.,dec nr.3064 din 30.11.1974,R.R.D. nr.7/1975, pag.71:

⁷ Trib.Suprem, dec. nr.2320 din 02 .10.1975, R.R.D. NR.6/1976, PAG.52;

⁸ Trib.Suprem,s. pen. Dec. nr.310/12.02. 1979, R.R.D nr.9/1979 pag.66.

5. Mobilul și scopul infracțiunii

În cadrul laturii subiective a infracțiunii, pe lângă subelementul principal al vinovăției, pot exista și alte subelemente secundare în cazul infracțiunilor intenționate, respectiv scopul și mobilul.

1) **Mobilul (motivul)** este factorul psihic, resortul psihic, care îl motivează pe infractor să comită fapta. Mobilul poate să conștie în diferite sentimente umane, dușmanie, iubire, răzbunare, gelozie, etc.

Cu toate că mobilul este prezent cu ocazia săvârșirii oricărei infracțiuni intenționate, de regulă nu face parte din conținutul legal al acesteia. Se va ține însă seama de mobil la individualizarea judiciară a pedepsei.

Prin excepție, mobilul face parte din conținutul legal al infracțiunii, fiind necesară constatarea lui ca element de existență a infracțiunii (de exemplu, la infracțiunea de abuz în serviciu săvârșit prin îngădirea unor drepturi, mobilul constă în îngădirea unor drepturi pe temeiuri de inferioritate, de naționalitate, rasă, sex sau limbă), ca element al conținutului legal agravat al infracțiunii (de exemplu, omorul calificat săvârșit din interes material, art.189 al 1 lit. b din Cod penal) sau ca circumstanță agravantă legală generală (săvârșirea infracțiunii din motive josnice, art. 77 lit. h Cod penal)

2) **Scopul** este factorul psihic ce se referă la finalitatea din plan subiectiv vizată de subiectul activ prin realizarea acțiunii (inacțiunii) sale. De exemplu, obținerea unei avantaj patrimonial în cazul furtului, obținerea unei succesiuni prin săvârșirea omorului.

Ca și mobilul, de regulă, scopul nu face parte din conținutul legal al infracțiunii.

Prin excepție, scopul este prevăzut ca element în conținutul legal de bază al infracțiunii (de exemplu la furt, art. 228 Cod penal, scopul este acela de însușire a bunului pe nedrept) sau ca element al conținutului legal agravat al infracțiunii (de exemplu, la infracțiunea de omor calificat, art.189 al. 1 lit. b Cod penal).

În aceste situații de excepție se vorbește de intenția specială, la care am mai făcut referire, cu precizarea că nu este vorba despre o modalitate distinctă a intenției ci despre un aspect particular al modalității intenției directe.

6. Concluzii privind latura subiectivă a infracțiunii

De regulă infracțiunile în marea lor majoritate se săvârșesc cu intenție, iar numai prin excepție se săvârșesc din culpă.

De aceea, în art. 16 alin. 6 din Codul penal sunt înscrise două reguli de bază, de tehnică legislativă, și anume: toate infracțiunile intenționate pot fi săvârșite atât printr-o acțiune cât și printr-o inacțiune, în situația în care fapta poate fi săvârșită din culpă legiuitorul prevede în mod expres acest lucru.

THE CRIMINAL LEVELS OF INTENT

Aurelian Olimpiu Sabău Pop

Assoc. Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: The science of criminal law classifies the stages of committing a crime into the initial-internal and the subsequent-external stages, this mainly applying to the intentional crimes that are compatible with a longer time of developing the subjective side of the crime. The analysis of the stages of committing criminal acts is made according to a particular objective phasing, within the scope of intentional-factual crimes, iter criminis.

Keywords: criminal law, criminal acts, crime, attempted crime, committed crime

I. Fazele de desfășurare a infracțiunii intenționate. Noțiune

În știința dreptului penal, problema împărțirii momentelor infracțiunii în *fază inițială - internă* și alta ulterioară, *externă*, are loc¹, de principiu, în cazul infracțiunilor intenționate, care sunt compatibile cu o desfășurare mai lungă în timp a laturii subiectiv. Analiza fazelor de desfășurare ale activității infracționale pe o anumită etapizare în plan obiectiv, în cadrul infracțiunilor intenționat-comisive, *iter criminis*².

Perioada internă este perioada spirituală care are loc numai în conștiința individului, care debutează cu conceperea ideii infracționale, deliberarea când se cântăresc argumentele pro și contra săvârșirii infracțiunii și punctul final al luării deciziei, sau adoptării rezoluției infracționale³.

Perioada internă nu are relevanță penală⁴, nu se sancționează de legiuitor, nu este incriminată, încă nu este o faptă penală, chiar dacă legiuitor ar dori să găsească resorturi de a sancționa în vreun fel această fază a infracțiunii ar fi imposibil de probat ce este în mintea unei persoane⁵:

Perioada externă care distinge între actele preparatorii, actele de executare, faza urmărilor iar în cazul anuitor infracțiuni faza epuizării (infracțiunile de obicei, continue, progresive)⁶.

II. Actele preparatorii – concept, modalități, condiții, delimitare, incriminare, sancționare

A. În știința dreptului penal⁷, sunt denumite acte preparatorii toate actele prin care se pregătește săvârșirea acțiunii ce constituie elementul material al infracțiunii, specific pentru aceste acte fiind, deci, că ele se desfășoară înaintea executării și că, teleologic, urmăresc să asigure buna desfășurare a acesteia, prin crearea condițiilor și apropierea mijloacelor necesare săvârșirii infracțiunii.

B. După natura și conținutul lor⁸, actele de pregătire se pot împărți în:

¹ **Narcis Giurgiu**, *Legea penală și infracțiunea - doctrină, legislație, practică judiciară*, Editura Gama, 1994, p. 178;

² *Drumul parcurs între prima manifestare și momentul terminal al activității psihice se numește „drumul infracțiunii” (iter criminis):* **Vintilă Dongoroz**, *Drept penal*, Reeditarea ediției din 1939, Editura Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 208 sau „calea infracțională”: **Matei Basarab**, *Drept penal, Partea generală*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 348;

³ **Matei Basarab**, *op. cit.*, p. 349;

⁴ **Constantin Mitrache, Cristian Mitrache**, *Drept penal român*, Partea generală, Casa de Editură și Presă Șansa - SRL, București, 2002, p. 211;

⁵ **Ion Oancea**, *Tratat de Drept Penal*, Partea generală, Editura All, București, 1994, p. 124;

⁶ **Narcis Giurgiu**, *Legea penală și infracțiunea - doctrină, legislație, practică judiciară*, Editura Gama, 1994, p. 182;

⁷ **Constantin Bulai**, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1997, p. 165;

⁸ **Constantin Mitrache, Cristian Mitrache**, *op. cit.*, p. 213;

- *acte de pregătire materială* care pot consta în: procurarea, confecționarea, modificarea ori adaptarea unor mijloace sau instrumente (cuțit, otravă, frânghii, scară, cheie), asigurarea mijloacelor de transport, a locului de refugiu sau de depozitare, înlăturarea obstacolelor materiale din calea săvârșirii infracțiunii, așteptarea victimei într-un anumit loc, experimentarea unor soluții de executare, pregătirea altor participanți, executarea unor diversiuni etc.

- *actele de pregătire morală* care constau în culegerea de informații, elaborarea unor planuri ale executării, ipoteze, versiuni, atragerea de complici, studierea locului faptei, mijloacelor folosite pentru săvârșirea infracțiunii sau chiar a comportamentului victimei infracțiunii și a condițiilor și posibilităților de executare, orice alte condiții psihice favorabile începerii sau îndeplinirii faptei penale.

C. Practica evidențiază o cazuistică variată, de unde rezultă că, pentru a se înscrie în sfera actelor de pregătire ale unei infracțiuni, actele preparatorii trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie destinate săvârșirii unei infracțiuni determinate, să aibă un caracter univoc;
- să capete o manifestare concretă, efectivă, aptă de a crea condiții favorabile executării unei infracțiuni determinate;
- să anticipeze executarea fără să facă parte din elementul material al infracțiunii;
- să fie efectuate cu intenție, autorul lor urmărind să creeze condiții favorabile săvârșirii infracțiunii proiectate.

D. *Identificarea deosebirilor dintre actele de pregătire de actele de executare* este o problemă importantă a dreptului penal, foarte mulți autori considerând-o, și în trecut și în prezent, ca fiind insolubilă. Astfel, s-au propus câteva teorii sistematizate după anumite criterii de soluționare⁹:

Teoriile subiective au ca bază cunoașterea exactă a rezoluției infracționale, în realizarea căreia s-a efectuat actul. Dintre aceste teorii se evidențiază:

- *teoria echivocității*, formulată de Carmignani și adoptată de Carrara, conform căreia act preparator este o acțiune echivocă care, prin ea însăși, nu relevă în ce scop a fost efectuat și cu ce gând, în schimb un act de executare, este orice acțiune univocă care arată în ce scop au fost efectuat.

- *teoria intențiunii relevante*, susținută de Otto von Bar și Schwarze, conform căreia act preparator este orice act care intrinsec sau extrinsec nu vădește intenția certă și hotărârea de a săvârși un fapt penal, ci lasă o impresie vagă și nesigură, iar act de executare este orice act care, luat singular, sau în contextul altor împrejurări, demonstrează intenția cu care a fost efectuat.

Teoriile subiective au fost considerate ca insuficiente pentru că restrâng foarte mult sfera actelor de executare.

Teoriile obiective au ca bază dinamismul actului, adică poziția lui în procesul dinamic, care trebuie să ducă la realizarea infracțiunii. Dintre acestea menționăm:

- *teoria incidenței actului*, concepută și susținută de Carrara, conform căreia act preparator este orice acțiune raportată subiecților activi, iar act de executare, actul ce cade asupra subiecților pasivi.

- *teoria cauzalității inerte*, formulată de Impallomeni, conform căreia actele preparatorii sunt actele care nu au o direcționare anume, acte destinate a fi cauze, dar nu au fost îndrumate împotriva cuiva, în schimb actele de executare sunt acțiunile îndreptate spre bunurile sau interesele unei persoane, puse în pericol. Un alt susținător al acestei teorii considera actele preparatorii ca fiind orice act efectuat în sfera în care orice individ este liber a face ce vrea, iar acte de executare, actul efectuat asupra sferei în care se desfășoară viața și activitatea altora.

- *alte teorii obiective* susțin ca fiind:

a) acte preparatorii – actele de adunare și pregătire a mijloacelor, iar acte de executare – actele care pun în aplicare mijlocul (Mittermayer, Allfeld);

b) acte preparatorii – actele care nu indică spre ce rezultat tinde, iar acte de executare – actele care duc la un anumit rezultat (Finger);

⁹ Vintilă Dongoroz, *op. cit.*, p. 213-216

c) acte preparatorii – acte care creează o condiție pentru înfăptuirea infracțiunii, iar acte de executare – actele care valorifică condițiunea (Binding, Sauer);

d) acte preparatorii – condiție a rezultatului, iar acte de executare – cauză a rezultatului.

Și acestor teorii li s-au adus unele obiecțiuni, și anume, că neglijează prea mult latura subiectivă a infracțiunii.

Teoriile formale au ca bază acțiunea tipică descrisă sau indicată de *verbum regens* din norma incriminatoare și susțin următoarele:

a) actele preparatorii sunt actele care rămân în afara acțiunii tipice, iar actele de executare, orice act care începe sau care se angrenează în acțiunea tipică, care violează norma penală, fiindcă concretizează conduita incriminată de aceste norme (Ortolan);

b) actul preparator are un pericol potențial, fiindcă el va fi folosit la încălcarea normei, iar acte de executare cuprind o cauzalitate efectivă, fiindcă au început să violeze norma (Manzini);

c) actele preparatorii sunt legate de infracțiune în mod abstract, fiindcă mintal se poate face legătura posibilă între el și infracțiune, iar actul de executare este legat de infracțiune în mod concret, fiindcă efectiv a realizat infracțiunea (Mayer, Allfeld).

Teoriile formale sunt perfect exacte din punct de vedere teoretic, dar din punct de vedere practic sunt greu de aplicat, deoarece nu totdeauna acțiunea tipică este clar precizată de norma incriminatoare, iar faptele omenеști pot prezenta diferite variațiuni, astfel încât începutul unei activități depinde uneori de felul în care ea trebuie înfăptuită.

Teoriile mixte, susținute de Rossi, îmbină unele din criteriile oferite de teoriile obiective, subiective sau formale bazate obiectiv pe ideea de pericol, susținând că actul preparator nu e periculos, iar cel executiv este; și bazate subiectiv pe atitudinea psihică a infractorului, susținând că actul preparator își pune întrebarea „să încep sau să nu încep?”, iar actul de executare, „să mai continui sau să mă opresc?”.

Din prezentarea detaliată¹⁰ a teoriilor pentru diferențierea actelor preparatorii de actele de executare, reiese clar dificultatea de a găsi un criteriu general care decurge din însăși adoptarea unei diviziuni artificiale a actelor în preparatorii și executorii.

Legiutorul este însă liber să nu incrimineze orice act de executare, dar pentru aceasta nu e nevoie să recurgă la divizarea actelor, idee adoptată și de partizanii școlii pozitivistе (Ferri, Garofalo)¹¹.

Actele de executare pot fi împărțite în acte care au pregătit și acte care au săvârșit infracțiunea, numai după ce un fapt a fost comis, dar mai înainte, această distincție este foarte greu de făcut. Cu atât mai mult, este normal să împărțim punctul de vedere al teoriilor formale care indică limitele dintre pregătire și săvârșire în acțiunea tipică, pentru că săvârșirea acesteia caracterizează fiecare infracțiune.

Ori de câte ori criteriul formal este insuficient, e bine a se recurge și la alte criterii pentru a stabili și verifica dacă actul este preparator sau de executare. Deci, practic, se va folosi în primul rând criteriu formal apoi, dacă acesta este îndoielnic, se recurge la criteriul echivocității sau al cauzalității inerte¹².

E. Doctrina penală¹³, a fost împărțită în cazul necesității *incriminării actelor preparatorii*:

- *concepția subiectivă* care susține că trebuie să fie pedepsită orice acțiune prin care s-a exteriorizat rezoluția infracțională, deoarece, pentru aplicarea unei represiuni, importantă este atitudinea subiectivă a infractorului, nu ceea ce a reușit să înfăptuiască obiectiv.

Adeptii școlii pozitivistе au preluat ideea și au susținut pedepsirea oricărui act prin care s-a relevat firea periculoasă a infractorului, evident este cazul infracțiunilor grave.

- *concepția obiectivă* pune la baza represiunii existența obiectivă a violării ordinii juridice.

Adeptii susțineau nepedepsirea actelor preparatorii, dar admiteau că anumite acte pregătitoare pot fi incriminate ca infracțiuni de-sine-stătătoare¹⁴.

¹⁰ Vintilă Dongoroz, *op. cit.*, p. 213-216;

¹¹ Ibidem, p. 216;

¹² Ibidem;

¹³ Ibidem, p. 217;

De asemenea, aceste concepții au generat și o serie de teze cu privire la utilitatea incriminării,¹⁵ materializate în două teze principale, opuse una alteia, și anume:

- *teza incriminării nelimitate*¹⁶ susține necesitatea incriminării tuturor actelor preparatorii, deoarece acestea prezintă suficient pericol social, fie prin exteriorizarea hotărârii săvârșirii unei infracțiuni viitoare, fie prin aptitudinea lor de a crea condiții favorabile trecerii la executare. Necesitatea sancționării actelor preparatorii s-ar justifica, deci, pe ideea preîntâmpinării și combaterii posibilităților făptuitorului de a trece la săvârșirea faptei, prin descurajarea acestuia. Legislațiile est-europene¹⁷ (Codul penal rus, Codul penal ceh, Codul penal al R. Moldova) consacră, în general, sistemul nelimitat al incriminării actelor preparatorii.

- *teza incriminării limitate*¹⁸ susține necesitatea incriminării actelor preparatorii, doar în cazul infracțiunilor grave (Bulgaria, Ungaria, Polonia), deoarece, numai în această situație, gradul de pericol social potențial ar justifica includerea lor în câmpul ilicitului penal.

- *teza neincriminării* actelor de pregătire este dominantă¹⁹, fiind consacrată și de legislația penală română în vigoare. Argumentul²⁰ îl constituie faptul că legea penală nu trebuie să sancționeze decât actele care se încadrează laturii obiective a infracțiunii, nu și cele care îi premers, fiindcă numai actele componente elementului material al infracțiunii prezintă pericolul social necesar tratamentului sancționator; de asemenea, s-a susținut că actele de pregătire nu pun în pericol direct valoarea ocrotită de lege; că sancționarea nu ar putea atrage decât sancțiuni ușoare, deci, inutile; că, în mod obișnuit sunt și greu de identificat, nu arată ce dorește cel care le-a efectuat, astfel încât, acesta ar putea susține oricând că a renunțat la săvârșirea faptei.

Legislația noastră penală nu încredinează, în principiu, actele de pregătire, întrucât ele nu prezintă o pericolozitate socială deosebită; de cele mai multe ori, sunt echivoce, existând îndoială dacă se fac în vederea săvârșirii unei infracțiuni, iar autorul poate renunța la săvârșirea faptei, chiar dacă a efectuat acte de pregătire; atunci când actele de pregătire sunt incriminate și sancționate de lege, în practică, instanțele de judecată nu aplică pedepse²¹.

Dar, în practică, se întâlnesc situații când:

- *actele de pregătire sunt incriminate ca infracțiuni consumate de-sine-stătătoare*, fiind vorba despre acte determinate prin care se pregătește comiterea unor infracțiuni. Exemplu: deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori, deținerea de valori falsificate în vederea punerii lor în circulație, deținerea, confecționarea de mijloace ilegale de interceptare a comunicațiilor.

Incriminarea separată presupune o acțiune de confecționare, de întocmire, de alcătuire, de realizare, de plăsmuire, de inventare a unor instrumente materiale, procedee sau acțiunea de deținere a acestora în vederea executării ulterioare a infracțiunii specifice. Acțiunile prin care se realizează actele preparatorii nu înseamnă executarea efectivă a infracțiunii, ci doar pregătirea sau păstrarea instrumentelor apte pentru săvârșirea infracțiunii²².

¹⁴ exemplu: nerespectarea regimului armelor și munițiilor, nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, nerespectarea regimului materiilor explozive;

¹⁵ **Vintilă Dongoroz** și colaboratorii, *op. cit.*, p. 134-135; **Constantin Bulai**, *op. cit.*, p. 166; **Narcis Giurgiu**, *op. cit.*, p. 187-188; **Augustin Ungureanu**, *Drept penal român*, Editura Lumina Lex, București, 1995, p. 102; **Gheorghe Nistoreanu**, **Alexandru Boroș**: *Drept penal*, Partea generală, Editura All Beck, București, 2002, p. 40, **Ilie Pascu**, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Europa Nova, București, 2001, p. 208;

¹⁶ **Constantin Bulai**, *op. cit.*, p. 166;

¹⁷ **Matei Basarab**, *op. cit.*, p. 385; **Narcis Giurgiu**, *op. cit.*, p. 187;

¹⁸ **A. N. Traian**, *Principiile fundamentale ale dreptului penal sovietic*, apud. **Narcis Giurgiu**, *op. cit.*, p. 187;

¹⁹ **V. Manzini**, *Tratato di diritto penale italiano*, vol. II, Torino, 1962, p. 720, apud. **Narcis Giurgiu**, *op. cit.*, p. 187;

²⁰ **Nicoleta Iliescu**, *Problema incriminării și sancționării actelor preparatorii*, în *Studii și Cercetări Juridice*, București, 1960, p. 483, apud. **Matei Basarab**, *op. cit.*, p. 348; **Nicoleta Iliescu**, *Incriminarea și sancționarea actelor preparatorii*, în *Studii Juridice*, București, 1965, p. 85, apud., **Narcis Giurgiu**, *op. cit.*, p. 188;

²¹ **Ion Oancea**, *op. cit.*, p. 125;

²² Prin art. 285 Cod penal se sancționează deținerea sau fabricarea de instrumente sau materiale în vederea falsificării valorilor sau titlurilor enumerate în art. 282-284 Cod penal. Activitatea de fabricare constă în acțiunea de producere, confecționare, adaptare, preparare, prelucrare a instrumentelor sau materialelor necesare falsificării valorilor indicate. Activitatea de deținere constă în primirea, transportarea, înmânarea, ascunderea sau păstrarea instrumentelor sau materialelor necesare falsificării următoarelor valori: monede, timbre, titluri de credit, cecuri, mărci, bilete de transport,

- *actele preparatorii sunt asimilate cu tentativa*. Legiuitorul consideră actele de pregătire la unele dintre infracțiunile contra siguranței statului ca fiind de executare și le incriminează²³. De exemplu, Codul penal prevede: *„se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor și instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii următoarelor infracțiuni: trădarea, trădarea prin transmitere de informații secrete de stat, trădare prin ajutarea inamicului, spionajul, etc’*.

- *actele preparatorii sunt integrate în conținutul constitutiv al infracțiunii de bază (tip)*, legea penală incriminând activitățile de pregătire a executării efective a infracțiunii. Actele preparatorii, fiind instantanee, se consumă în momentul săvârșirii acțiunii tipice de pregătire a infracțiunii de bază. Astfel, în conținutul constitutiv al infracțiunii de dare de mită, art. 290 Cod penal, este integrată și activitatea de promisiune făcută unui funcționar public, privind obligația înmânării viitoare a unor sume de bani în vederea îndeplinirii, neîndeplinirii, întârzierii, unui act, ce intră în sfera de atribuții a funcționarului public sau în vederea îndeplinirii unui act în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act referitor la îndatoririle de serviciu. Acțiunea de a promite se face verbal, în scris sau în orice alt mod, urmând să ajungă la cunoștința destinatarului. Promisiunea, ca acțiune materială, nu înseamnă trecerea la executarea obligației, ci un act preparator al dării de mită, deoarece, în lipsa promisiunii, conținutul infracțiunii nu se mai realizează. Deoarece promisiunea nu face parte din categoria actelor materiale, ci din sfera actelor preparatorii sancționabile, rezultă că acestea au fost integrate în conținutul infracțiunii tip²⁴.

III. Tentativa – definiție, condiții, forme, delimitare, incriminare, sancționare

A. Din momentul în care s-a produs primul act de executare, autorul se găsește în stare de încercare²⁵, adică a pășit în faza în care încearcă realizarea faptului pe care și l-a propus, moment ce durează până s-a realizat consumarea faptului; dacă executarea nu a putut depăși momentul de încercare și să ajungă la momentul de consumare, intervine o nouă situație, numită tentativă.

În doctrina penală²⁶, tentativa este definită ca o formă imperfectă a faptului ce constă în punerea în executare a rezoluțiunii delictuoase prin efectuarea de acte susceptibile de a o realiza, executarea care fie a fost întreruptă fie a rămas fără rezultat.

În dispozițiile art. 32 alin. 1 Cod penal, se prevede că *„tentativa constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost, însă întreruptă sau nu și-a produs efectul*. De asemenea, în același articol, alin. 2 Cod penal, se mai precizează că *„există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea’*.

B. Pentru existența tentativei, se cer îndeplinite următoarele *condiții*²⁷ de ordin subiectiv sau obiectiv:

- să existe intenția de a săvârși acțiunea;
- rezoluția infracțională să fie pusă în executare;
- executarea să fie întreruptă sau să nu-și producă efectul.

C. Tentativa este o modalitate atipică a infracțiunii față de infracțiunea tip, către care se îndreaptă subiectiv infractorul și cunoaște diferite *modalități*²⁸, care se plasează între faza preparatorie și între momentul consumat, având o limită inferioară și o limită superioară.

După gradul de realizare a elementului material al infracțiunii există *tentativă întreruptă*²⁹ și *tentativă terminată*³⁰, iar după natura cauzelor ce au determinat eșuarea consumării există *tentativă proprie* și *tentativă improprie*.

cărți și plicuri poștale, cupoane, foi de călătorie sau transport: **Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu**, Drept penal general, Editura All Beck, București, 2002, p. 260-261;

²³ **Matei Basarab**, *op. cit.*, p. 352-353;

²⁴ **Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu**, *op. cit.*, p. 260-261;

²⁵ **Vintilă Dongoroz**, *op. cit.*, p. 219;

²⁶ *Ibidem*, p. 220;

²⁷ **George Antoniu**, *Tentativa*, Editura Societății Tempus, București, 1995, p. 108 și urm. ;

²⁸ **Constantin Mitrache, Cristian Mitrache**, *op. cit.*, p. 219

²⁹ În literatura de specialitate, această formă a mai fost denumită și *tentativă imperfectă, simplă, neterminată, imperfectă, îndepărtată*: *Ibidem*;

D. Delimitarea tentativei de actele preparatorii

Limita inferioară este determinată de trecerea de la actele preparatorii la actele de executare, de săvârșire, limită ce coincide cu așa-zisul început de executare. Pentru a fixa momentul începerii executării, ne vom servi totdeauna de *criteriile de calificare a actelor preparatorii și a actelor de executare*.

Aceasta a dus la formarea mai multor teorii, teorii ce au fost grupate în trei grupe principale³⁰: teoriile subiective, teorii formale și teoriile obiective.

Teoriile subiective propun ca deosebire celor două categorii de acte să constea în capacitatea acestora de a da în vileag rezoluția infracțională în vederea căreia au fost comise. Actul preparator este prin însăși substanța sa echivoc, nelăsând să se identifice scopul pentru care a fost săvârșit, spre deosebire de actul de executare care este univoc, trădând legătura sa intimă cu infracțiunea.

Trecerea de la actul preparator la cel de executare este marcată de apariția caracterului univoc al activității infracționale. De exemplu, cumpărarea unei chei constituie act preparator, el nu arată intenția de a fura, însă folosirea fără drept a unei chei adevărate este act de executare întrucât vădește scopul de a fura.

Teoriile obiective propun drept criteriu de distincție dinamismul actului (preparator sau de execuție) care duce la comiterea infracțiunii. Potrivit teoriei obiective actele de executare au o orientare precisă, o direcționare precisă spre valoarea socială care formează obiectul infracțiunii, iar actele preparatorii nu au primit încă o astfel de direcționare. De exemplu, cumpărarea de otrăvă este un act preparator, pe când punerea ei în mâncare este un act de execuție.

Teoriile formale au criteriu al distincției corespondența formală dintre actul comis și acțiunea prevăzută ca element material al infracțiunii. Dacă actul săvârșit corespunde acțiunii vizate de *verbum regens* acesta devine act de executare, dacă nu corespunde verbului *regens* este act preparator.

Această teorie oferă în general cele mai corecte criterii de distincție, însă nu totdeauna exacte. Uneori, duce la restrângerea nejustificată a sferei actelor de executare. De exemplu, fapta persoanei surprinsă noaptea într-un magazin, cu chei sau alte instrumente asupra sa, deci cu intenția vădită de a fura, constituie un act de executare a furtului, deși din punct de vedere al teoriilor formale nu corespunde acțiunii tipice.

Pentru că nici una din aceste teorii nu este suficientă pentru a soluționa singură problema distincției dintre actele de pregătire și cele de execuție, unii autori au ajuns la concluzia că ele trebuie să se completeze una pe alta.

Alți autori propun completarea criteriilor formale cu cele obiective și, deci, trebuie considerate acte de executare, pe lângă cele care se încadrează în acțiunea tipică, și cele care sunt îndreptate împotriva obiectului infracțiunii și duc la realizarea acțiunii tip, fără să fie nevoie de o activitate ulterioară.

Pe baza acestui *criteriu mixt*³², consacrat în practica judiciară, se consideră acte de executare următoarele cazuri: introducerea mâinii în poșeta victimei; intrarea, prin escaladare, într-un loc împrejmuit al victimei, având asupra sa chei mincinoase sau diferite dispozitive cu care se putea forța încuietoarea ușii; forțarea unei uși închise sau facerea unei găuri în zid; gajarea unor bunuri mobile pe care inculpatul le avea în custodie; pândirea cu arma într-un loc, pe unde trecea de obicei victima; descărcarea armei spre o persoană; otrăvirea ceaiului unei persoane; plasarea unor dispozitive explozive într-o sobă.

E. Delimitarea tentativei de infracțiunea consumată

Limita superioară este determinată, fie de întreruperea executării începute, fie de rămânerea fără rezultat sau neizbutirea execuțiunii terminate. Delimitarea se impune datorită faptului că tentativa nu este întotdeauna incriminată, deși este posibilă la fapta respectivă, iar, când este totuși

³⁰ În literatura de specialitate, această formă a mai fost denumită și *tentativă perfectă, fără efect, fără rezultat, completă*: *Ibidem*;

³¹ **Vintilă Dongoroz**, *op. cit.*, p. 219, supra p. 213 și urm.;

³² **George Antoniu**, *op. cit.*, p. 78;

incriminată, se sancționează mai puțin sever decât infracțiunea consumată³³. În cazul infracțiunii consumate se produce rezultatul prevăzut în conținutul infracțiunii, prevăzut, dorit sau acceptat și de infractor, pe când la tentativă nu se produce acest rezultat³⁴.

F. Un aspect important al problematicii tentativei îl constituie *întinderea incriminării*, respectiv, dacă ea trebuie incriminată la toate sau numai la unele infracțiuni. În literatura de specialitate³⁵, s-au exprimat două puncte de vedere: unul susține teza incriminării nelimitate, iar altul susține teza incriminării limitate.

În *teza incriminării nelimitate* se susține că, fără excepție, tentativa trebuie incriminată la toate infracțiunile, întrucât actul de executare care intră în componența elementului material reprezintă el însuși pericolul juridic al unei infracțiuni.

În *teza incriminării limitate* se susține necesitatea incriminării tentativei doar la infracțiunile grave.

Practica și o serie de considerente de ordin juridic au determinat adoptarea, de către legislația noastră penală, a *incriminării limitate*, adică la infracțiunile cele mai periculoase, cele mai grave. Astfel, potrivit art. 33 alin. 1 Cod penal, *„tentativa se pedepsește numai când legea prevede în mod expres aceasta”* în partea specială a Codului penal sau în legile speciale se arată infracțiunile la care tentativa se incriminează și se sancționează, legiuitorul folosind formula *„tentativa se pedepsește”* (art. 188 al. 2 Cod penal, art. 189 alin. 2 Cod penal, etc.)

G. Cu privire la modul de *sancționare al tentativei*, în doctrină³⁶ s-au conturat două concepții:

- *concepția (sistemul) parificării*, susținută de adepții concepției subiective (legislația engleză, franceză), care preconizează sancționarea tentativei cu o pedeapsă egală cu cea pentru infracțiunea consumată, pe motivul că sub aspectul subiectiv nu se deosebește de infracțiunea consumată, incriminată în norma specială de sancționare. Situația a fost prezentată și în literatura de specialitate³⁷, conform căreia tentativa trebuie să fie pedepsită de lege la fel cu infracțiunea tip, cu reținerea și aplicarea circumstanțelor atenuante de către judecători, caz argumentat prin faptul că ceea ce trebuie să determine represiunea este latura subiectivă, aceeași și la tentativă și la infracțiunea tip. Făptuitorul și-a relevat pericolozitatea la fel ca atunci când ar fi consumat infracțiunea.

În cadrul acestui sistem se deosebește parificarea absolută de parificarea relativă, adică aceeași sancțiune pentru tentativă și pentru fapta consumată, indiferent de gradul de realizare al executării, în prima situație, respectiv, tentativa se va pedepsi între aceleași limite speciale de pedeapsă ca și infracțiunea consumată, însă instanța va putea aplica o pedeapsă mai redusă decât pedeapsa faptului consumat, în cea de a doua situație.

- *concepția (sistemul) diversificării*, susținută de adepții concepției obiective (legislația germană, belgiană, spaniolă, română), care propune pentru tentativă o pedeapsă diferită cu pedeapsa pentru infracțiunea consumată, pe motivul că tentativa prezintă un grad mai redus de pericol social decât infracțiunea consumată, datorită realizării parțiale a laturii obiective. Sancționarea tentativei în limite mai reduse a fost susținută³⁸ și de argumentul că făptuitorul deși a violat preceptul, nu a produs rezultatul descris de norma incriminatoare. Dacă s-ar pedepsi la fel, făptuitorului i-ar fi indiferent dacă continuă executarea faptei sau se oprește.

³³ Matei Basarab, *op. cit.*, p. 369-371;

³⁴ *Ibidem*; constituie furt consumat și nu tentativă, încărcarea mărfii în camion de către șofer, ajutat de către muncitorii unității furnizoare, după care a luat și 110 sticle cu vin, în scopul însușirii lor pe nedrept, care au fost descoperite când infractorul a vrut să iasă din unitate. Constituie delapidare consumată și nu tentativă, luarea în mod repetat, a unor sume de bani din încasările zilnice și păstrarea acestora într-un sertar din magazin, deși sumele respective trebuiau vârsate zilnic. Constituie infracțiune consumată de furt surprinderea infractorului în holul apartamentului, înainte ca acesta să fi părăsit clădirea, având în geantă lucrurile furate din locuința victimei, în care a pătruns prin efracție și escaladare.

³⁵ Constantin Bulai, *op. cit.*, p. 177;

³⁶ Vintilă Dongoroz, *op. cit.*, p. 233;

³⁷ George Antoniu, *op. cit.*, p. 228 și urm. ;

³⁸ George Antoniu, *op. cit.*, p. 228 și urm. ;

Codul penal român în vigoare a adoptat teza diversificării, stabilind în art. 33 alin. 2 C.p. că *„tentativa se sancționează cu o pedeapsă prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate, iar în situația în care pedeapsa pentru infracțiunea consumată este detențiunea pe viață, iar instanța se va orienta înspre aceasta tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani”* (alin. 2 teza finală)

Reducerea pedepsei nu va avea loc când tentativa este incriminată ca infracțiune de-sine-stătătoare³⁹. De exemplu: oferirea de bani realizată în condițiile prevăzute de infracțiunea de dare de mită.

Reducerea pedepsei la jumătate are în vedere limitele speciale ale pedepsei pentru infracțiunea tip sau infracțiunea calificată, după cum, în activitatea efectuată se realizează doar elementele infracțiunii de bază sau și circumstanțele infracțiunii calificate⁴⁰; această reducere este egală pentru toate formele tentativei.

Practica judiciară⁴¹ s-a confruntat mai rar cu probleme de aplicare a legii în legătură cu tratamentul juridic al tentativei. De menționat este modul în care se aplică sancțiunea pentru tentativă când legea prevede pentru infracțiunea consumată pedepse alternative (închisoarea sau amenda).

Când legea prevede pedepse alternative⁴², instanța va alege mai întâi pedeapsa la care s-a oprit dacă fapta ar fi îmbrăcat forma consumată și apoi o va aplica în limitele prevăzute pentru tentativă, pedeapsă care trebuie arătată explicit în cuprinsul hotărârii, pentru ca instanța ierarhic superioară să poată verifica dacă s-a aplicat corect pedeapsa pentru tentativă la infracțiune. Ca urmare, apare necesar ca mai întâi instanța să aleagă, pe baza criteriilor legale de individualizare a pedepsei, pedeapsa alternativă în limitele căreia va aplica pedeapsa concretă pentru tentativă, ținând seama și de astă dată de criteriile legale de individualizare.

Reducerea limitelor pedepsei pentru tentativă privește numai pedepsele principale, nu și pedepsele complementare, constând în interzicerea unor drepturi care au alte limite generale.

IV. Infracțiunea consumată - infracțiunea fapt consumat, infracțiunea fapt epuizat

Infracțiunea consumată este acea formă de infracțiune, determinată de faza de desfășurare a activității infracționale, în care intenția se materializează printr-o activitate care realizează întregul conținut al infracțiunii. În cazul infracțiunii consumate, se îndeplinește o corespondență perfectă între elementul obiectiv și cel subiectiv al conținutului infracțiunii, în sensul că acțiunea și rezultatul produs realizează întocmai finalitatea pe care subiectul activ a vizat-o în cursul desfășurării întregii conduite infracționale.

Infracțiunea consumată este forma tipică sau perfectă a infracțiunii. Ea este forma infracțiunii cu cel mai ridicat grad de pericol social raportat celorlalte faze anterioare, respectiv, faza internă, actele preparatorii și tentativa. Forma infracțiunea consumate este și cea prevăzută de legiuitor în norma de incriminare atrăgând întotdeauna răspunderea penale.

Infracțiunea este săvârșită în formă consumată dacă conduita infracțională a produs rezultatul infracțional urmărit și îndeplinește toate condițiile cerute de norma legală de incriminare pentru existența infracțiunii în forma tipică a acesteia⁴³.

A. Infracțiunea fapt consumat

În funcție de felul activității infracționale și de conținutul infracțiunilor, forma consumată a infracțiunii se prezintă în două modalități⁴⁴:

- unele fapte produc în mod direct un rezultat palpabil, concret primind denumirea de *infracțiuni de rezultat* (materiale, de daună);

³⁹ Matei Basarab, *op. cit.*, p. 375;

⁴⁰ Augustin Ungureanu, *op. cit.*, p. 111;

⁴¹ George Antoniu, *op. cit.*, p. 233;

⁴² Costel Niculeanu, *Curs de drept penal*, Editura Sitech, Craiova, 2000, p. 92;

⁴³ Gheorghe Nistoreanu, Alexandru Boroi, *op. cit.*, p. 51;

⁴⁴ Vintilă Dongoroz, *op. cit.*, p. 240-241;

- alte fapte duc la crearea unei stări de pericol a valorilor sociale protejate de legea penală primind denumirea de *infracțiuni de pericol (de consumare anticipată, de consumare imediată, formale sau de atitudine,)*.

O infracțiune este consumată doar dacă se realizează conținutul cuprins în legea penală.

Infracțiunea consumată, în cazul infracțiunilor de rezultat, presupune executarea acțiunii și producerea rezultatului respectiv. Exemplu: la infracțiunile de omor, acte de diversiune, distrugere sau neglijență în serviciu, dacă se realizează numai acțiunea, fără a se produce rezultatul, nu va exista infracțiune consumată.

Sunt unele infracțiuni al căror conținut prevede, primul rezultat inițial și un alt doilea rezultat mai grav decât primul, în special la infracțiunile calificate.

În cazul infracțiunilor de pericol, infracțiunea se consumă la momentul realizării acțiunii sau inacțiunii incriminate, fără să se mai impună realizarea unui rezultat, acesta constând într-o stare de pericol, primejdie a valorilor sociale, fără ca textul de incriminare să le prevadă în mod expres. Cel mai bun exemplu ar fi majoritatea infracțiunilor contra securității naționale.

Există unele infracțiuni care sunt doar acte de pregătire ale unei infracțiuni, iar prin incriminare au primit forma perfectă a unei infracțiuni, forma consumată. Un exemplu în acest sens ar putea fi infracțiunea de atentat care pune în pericol securitatea națională, art. 401 C.pen, prin care încercarea de suprimare a vieții demnitarului este forma perfectă – consumată a infracțiunii. Infracțiunea se consumă chiar dacă scopul urmărit de subiectul activ nu s-a realizat, indiferent de motivele care au dus la eșecul demersului său infracțional.

Tentativa unei infracțiuni se absoarbe în infracțiunea consumată.

Determinarea momentului consumării infracțiunii, implică fixarea în timp a momentului săvârșirii infracțiunii, are o mare importanță practică, datorită absorbirii tuturor formelor anterioare în forma consumată. Stabilirea acestui moment are relevanță și în contextul determinării legii penale aplicabile în cazul unei succesiuni legislative, pentru incidența actelor de clemență sau calcularea termenului de prescripție.

B. Infracțiunea fapt epuizat

Există unele infracțiuni al căror rezultat se amplifică după momentul consumării lor. Acest rezultat inițial poate crește în gravitate, fie datorită continuării intervenției subiectului activ, fie datorită unor factori externi care acționează asupra urmărilor produse direct de către acesta. În asemenea situații, consumarea faptei este urmată de epuizare. Acesta fiind și motivul pentru care, în doctrina, facem distincție între infracțiunea – fapt epuizat și infracțiunea – fapt consumat.

Epuizarea infracțiunii apare în cazul infracțiunilor *continue, continuate, progresive și de obicei*. Toate aceste infracțiuni au alături de momentul consumării lor și un moment al epuizării.

Infracțiunea continuă constă într-o acțiune sau inacțiune unică care se prelungește în timp, până la momentul în care intervine un factor care duce la încetarea sa, când se epuizează (furtul de energie electrică, lipsirea de libertate).

Pe tot parcursul desfășurării acțiunii rezultatul se amplifică sub aspect cantitativ. În cazul infracțiunii de furt de curent, aceasta se consumă la momentul în care subiectul se brânșează la rețeaua electrică și începe să folosească electricitatea, ulterior acest consum de curent se realizează zilnic pe o perioadă de timp, evident că prejudiciul produs depinde de perioada de timp în care acționează subiectul, iar epuizarea infracțiunii are loc la momentul descoperirii sale de către autorități.

Prin *infracțiune continuată* este infracțiunea realizată prin săvârșirea de către același subiect activ a unor acțiuni sau inacțiuni îndreptate împotriva aceluiași obiect juridic special, comise la diferite intervale de timp și în baza unei rezoluții infracționale unice. (art. 35 alin. 1 Cod penal).

În cazul *infracțiunilor progresive*, rezultat de bază, prevăzut de o infracțiune, se multiplică de la sine, în așa măsură încât, realizează rezultatul socialmente periculos al altei infracțiuni, mai grave, denumită progresivă, care absoarbe și rezultatul de bază al infracțiunii inițiale. Exemplul tip școală: lovirea victimei cu pumnul în zona feței, urmată de dezechilibrarea acesteia, iar în cădere se lovește cu capul de un corp dur (bordura pietonală) se produce o hemoragie cerebrală care provoacă

moartea victimei. Deși inițial, a fost realizată condiția tip a infracțiunii de loviri, agravarea urmărilor inițiale ne conduce la o altă încadrare juridică, respectiv loviri sau vătămări cauzatoare de moarte.

Infracțiunea de obicei, constă repetarea mai multor acte materiale, care luate individual nu au relevanță penală, dar care capătă, prin gradul lor de repetare caracterul de îndeletnicire al subiectului activ, devenind infracțiune (*folosirea unui minor în scop de cerșetorie*, art. 215 C.pen).

THE FAMILY COUNCIL, IN BETWEEN LAW AND REALITY

Roxana Elena Topor

Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Constanța

Abstract: The Family Council is an institution provided by the Civil Code of 2011 and is an advisory body (without legal personality) set up by the guardianship court, with the role of supervising the way the guardian exercises his rights and fulfills his duties regarding the person and property. minor.

Keywords: family, minor, tutor

Copiii sunt titulari de drepturi, și nu doar obiecte ale protecției. Ei beneficiază de toate drepturile omului și în același timp fac și obiectul unor reglementări speciale, date fiind caracteristicile lor specifice. O mare parte din jurisprudența europeană derivă din litigiile inițiate de părinți sau de alți reprezentanți legali ai copiilor, având în vedere capacitatea juridică limitată a celor din urmă. Interesul superior al copilului trebuie evaluat și considerat primordial în toate acțiunile sau deciziile care vizează copilul respectiv.

Printre principiile primordiale ce stau la baza protecției și promovării drepturilor copilului ne vom întâlni și cu principiul interesului superior al copilului, dorindu-se o respectare și promovare cu prioritate a acestui principiu, egalitatea șanselor și nediscriminarea, asigurarea unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil, celeritatea în luarea oricărei decizii cu privire la copil, dar și asigurarea protecției împotriva abuzului, neglijării, exploatării și oricărei forme de violență asupra copilului.

Principiile ce guvernează instituția tutelei sunt următoarele, fiind necesar să fie evidențiate:

- Principiul exercitării tutelei în interesul exclusiv al copilului minor;
- Principiul independenței patrimoniale dintre copilul minor și tutore;
- Principiul controlului permanent exercitat de către stat asupra tutelei;
- Principiul generalității tutelei¹

Cele patru principii enunțate de mai sus arată necesitatea constituirii unui consiliu de familie, acesta fiind unul imperios necesar atunci când aceste principii nu sunt respectate, oricât de puțin, sau atunci când este nevoie de supravegherea tutorelui.

Interesul superior al copilului provine din realizarea faptului că acesta este un individ care are nevoi și drepturi distincte de cele ale părinților. Prin urmare interesul său ar putea fi diferit de cel al părinților sau tutorilor săi. Prin urmare este normal ca interesul copilului să prevaleze în fața altor interese atunci când se iau măsuri cu privire la copil. Recomandarea 874 (1979) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei precizează ca un prim principiu următoarele: "copiii nu trebuie să mai fie considerați proprietatea părinților ci trebuie să fie recunoscuți ca indivizi având propriile drepturi și nevoi".²

Art. 263. din Codul Civil prevede că orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului.

¹ Ovidiu Ungureanu, Cornelia Munteanu, Drept civil. Persoanele. Ediția a 2-a revazută și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2013.

² The Parliamentary Assembly of the Council of Europe RECOMMENDATION 874 (1979) of on a European Charter on the Rights of the Child "a. Children must no longer be considered as parents' property, but must be recognised as individuals with their own rights and needs;".

Evaluarea interesului superior este o activitate unică ce trebuie realizată în fiecare caz în parte și care constă în evaluarea și punerea în balanță a tuturor elementelor necesare pentru luarea unei decizii în situația specifică a unui copil anume sau a unui grup de copii. „Stabilirea interesului superior” descrie procesul formal, cu garanții procedurale stricte, instituit pentru a stabili care este interesul superior al copilului pe baza evaluării interesului superior.

Interesul superior al copilului constituie un drept, un principiu și o normă de procedură integrate ferm în dreptul intern, internațional și în dreptul european, fiindu-i acordată o importanță sporită.³ Articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene prevede că „în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial”.⁴

Consiliul de familie este potrivit art. 124 Cod Civil, un grup de persoane constituit de către instanța de tutelă din 3 persoane apropiate de familia minorului (rude sau afini), prieteni cu părinții, care manifestă interes pentru soarta minorului și care este format pentru a supraveghea modul în care tutorele își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile cu privire la persoana și bunurile minorului.

Consiliul de familie, instituția reglementată de Codul civil este cu totul diferită ca și componență, rol, și situații, de instituția cu aceeași denumire reglementată prin legea nr.217/2003⁵ privind prevenirea și combaterea violenței în familie, definită ca fiind „asociația fără personalitate juridică și fără scop patrimonial, formată din membrii familiei care au capacitate deplină de exercițiu”, cu rol de prevenire a situațiilor conflictuale și de medierea între membrii familiei.

Instituția Consiliului de familie a fost introdusă în noul Cod Civil și este inspirată de prevederi similare din jurisprudența europeană.

În vederea respectării cu strictețe a principiilor care guvernează instituția tutelei a fost imperios necesar crearea unui mecanism cu rol supraveghere a tutorelui.

Consiliul de familie este un organ facultativ,⁶ cu rol consultativ, instituit pentru supravegherea modului în care tutorele își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile cu privire la persoana și bunurile minorului. Acest rol consultativ presupune prezența unui vot care contează numai ca o exprimare a părerii în cadrul discuțiilor, dar nu se ia în considerare la luarea hotărârii finale. Este însă lesne de observat că această instituție nu funcționează de sine stătător, fără a fi supusă unui control. La fel ca și tutorele, consiliul de familie este supus controlului judecătoresc, exercitat de către instanța de tutelă.⁷

Codul civil anterior sub numele de „*consiliu judiciar*” cuprindea o instituție asemanătoare reglementării actuale, a consiliului de familie, având ca model pentru noul Cod civil, instituția consiliului de familie este reglementată în sistemul Codului civil Québec (a se vedea art. 223 din Codul civil Québec, cât și al Codului civil francez (a se vedea art. 398 din Codul civil francez, potrivit căruia consiliul de familie se constituie în toate cazurile, chiar și în cazul tutelei instituite prin testament).

Rolul Consiliului de familie este acela de supraveghere a modului în care tutorele își îndeplinește îndatoririle.

³ pentru aspecte de drept comparat vezi și Nicolau Ingrid, Women' Rights in Islam, Proceedings of the 4th International Conference on Law and Social Order, New York, 2014, vol.3, p.141;

⁴ pentru mai multe detalii vezi și Nicolau Ingrid, Lupu Raluca, The child's rights to education and culture in French legislation, Proceedings of the 3th International Conference on Law and Social Order, New York, 2013, vol.1, p.38;

⁵ LEGEA nr. 217 din 22 mai 2003 (*republicată*) pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, publicată în M.O. nr. 948 din 15 octombrie 2020

⁷ <https://www.juridice.ro/497444/consiliul-de-familie-o-institutie-obligatorie.html>

Obligațiile pe care Consiliul de familie le are de îndeplinit sunt următoarele: să se asigure că inventarul bunurilor minorului este bine întocmit, să se asigure că tutorele își îndeplinește atribuțiile, să se conserve arhivele tutelei.

Putem asemăna această instituție cu rolul unui „câine de pază” al tutelei, acest animal protector existând atât timp cât există și tutela. Dat fiind că tutela are nevoie de o protecție permanentă, insistăm din nou pe ideea conform căreia instituția consiliului de familie trebuie să fie una cu un caracter obligatoriu, nicidecum cu un caracter facultativ.⁸

Consiliul de familie, prezidat de persoana cea mai înaintată în vârstă, își îndeplinește rolul de a supraveghea modul în care tutorele își exercită drepturile și își îndeplinește îndatoririle cu privire la persoana și bunurile minorului.

Consiliul de familie este compus dintr-un număr de 3 membri, instanța de tutela numind și 2 supleanți. Instanța de tutelă va numi membri ai consiliului de familie, cu prioritate, din rândul rudelor sau afinilor minorilor. În lipsa unei rude sau afini, pot fi numite ca membri ai consiliului de familie și alte persoane care au avut relații personale cu familia minorului sau care au manifestat interes pentru situația minorului. Nu pot face parte din consiliul de familie tutorele sau soțul și soția împreună.

Consiliul de familie nu se poate modifica în timpul tutelei, decat dacă interesele minorului ar cere o asemenea schimbare sau dacă, prin moartea ori dispariția unuia dintre membri, ar fi necesară această completare.

Modificarea componentei Consiliului de familie se realizează tot de către instanța de tutela. De altfel instanța de tutela este și aceea care numește membrii Consiliului de familie, precum și doi supleanți ai acestora.

Se impune precizarea a două aspecte importante, și anume faptul că această sarcină de membru în consiliul de familie este una personală, gratuită și facultativă. Este personală, căci în caz de deces, nu trece asupra moștenitorilor. Este gratuită, deoarece instanța nu va autoriza niciodată vreo formă de remunerație, și este facultativă, deoarece numirea membrilor în consiliul de familie se face cu acordul acestora.

Poate refuza să facă parte din consiliul de familie cel care, din cauza bolii, a infirmității, a felului activităților desfășurate, a departării domiciliului de locul unde se afla bunurile minorului sau din alte motive întemeiate, nu ar mai putea să îndeplinească această sarcină.

Tutorele din proprie inițiativă sau la cererea membrilor, a minorului care a împlinit 14 ani sau a instanței de tutelă, convocă respectivul consiliu de familie cu minimum 10 zile înainte de întrunire. “Cu acordul tuturor membrilor consiliului de familie, convocarea se poate face și mai devreme de împlinirea termenului de 10 zile dinainte de data întrunirii. În toate cazurile, prezența tuturor membrilor consiliului de familie acoperă neregularitatea convocării”, art. 129 Codul Civil.

Membrii convocați se vor prezenta la locul de întrunire stabilit sau vor fi reprezentanți de alte persoane, atunci când se află în imposibilitate de a se prezenta în mod fizic la data respectivă. Toate întrunirile dintre consiliul de familie, tutore și minor se vor desfășura la domiciliul acestuia, spre deosebire de situația în care consiliul de familie este convocat de instanța de tutela și atunci întrunirea va avea loc într-un spațiu desemnat de aceasta.

Concluzia este că această instituție începe să dețină un rol din ce în ce mai important, fiind necesară o obligativitate în instituirea acesteia, și nu o facultate.

Analiza detaliată a legislației, componenței și atribuțiilor consiliului de familie ne evidențiază preocuparea legiuitorului pentru siguranța și chiar confortul psihologic al celui

⁸ <https://www.juridice.ro/497444/consiliul-de-familie-o-institutie-obligatorie.html>

aflat sub tutelă, câtă vreme consiliul de familie este compus din persoane care au un interes moral ce îi îndeamnă să se preocupe de bunăstarea celui ocrotit.

BIBLIOGRAPHY

1. Adina R. Motica, Dreptul civil al familiei, Editura UJ, București, 2015.
2. Ovidiu Ungureanu, Cornelia Munteanu, Drept civil. Persoanele. Ediția a 2-a revazută și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2013.
3. Legea nr. 217 din 22 mai 2003 (*republicată*) pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, publicată în M.O. nr. 948 din 15 octombrie 2020

ORGANIZATION OF THE MINISTRY OF THE PUBLIC FINANCE

Anișoara Băbălău

Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: The Ministry of Public Finance is a specialized body of the central public administration, with legal personality, subordinated to the Government, which applies the strategy and the Government Program in the field of public finances. Subordinate to the Ministry of Public Finance, several public institutions are organized and function, which support the fulfillment of the attributions established by law in its task. The National Agency for Fiscal Administration is organized and operates as a specialized body of the central public administration, a public institution with legal personality, subordinated to the Ministry of Public Finance, financed from the state budget, according to the law. The National Office for Gambling is a specialized body of the central public administration in Romania, with legal personality, which has the function of regulating the gambling market in our country. The National Office for the Prevention and Combating of Money Laundering started its activity in 1999 as a specialized body with legal personality subordinated to the central public administration and has as role, implementation, elaboration and coordination of the national system for combating money laundering and terrorist financing.

Keywords: public institution; powers; organization; specific activities; combating money laundering; public procurement.

Din punct de vedere organizatoric, Ministerul Finanțelor Publice¹ este un organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Guvernului. *Principiile* care stau la baza activității Ministerului Finanțelor Publice sunt: coerența, stabilitatea și predictibilitatea în domeniul finanțelor publice pe termen mediu; armonizarea cadrului legislativ cu reglementările Uniunii Europene; întărirea autorității instituției; perfecționarea managementului fondurilor publice; transparența activității în toate domeniile sale de activitate; colaborarea cu partenerii sociali; asigurarea unui mediu de afaceri concurențial și predictibil².

Personalul Ministerului Finanțelor Publice este compus din demnitari și asimilați ai acestora, funcționari publici, cu funcții publice generale sau specifice și din personal contractual și condus de către *ministrul finanțelor publice* care reprezintă ministerul în relații cu terții, persoane fizice și juridice din țară și străinătate³.

*În domeniul financiar-fiscal*⁴, Ministerul Finanțelor Publice îndeplinește următoarele atribuții:

- coordonează acțiunile care sunt în responsabilitatea Guvernului cu privire la sistemul bugetar, și anume: pregătirea proiectelor legilor bugetare anuale, ale legilor de rectificare, precum și ale legilor privind aprobarea contului general anual de execuție⁵;
- dispune măsurile necesare pentru aplicarea politicii fiscal-bugetare;
- emite norme metodologice privind elaborarea bugetelor și forma de prezentare a acestora;

¹ <https://www.mfinante.gov.ro/>

² Art. 2 alin.3 al H.G. nr.34/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor Publice.

³ Ioana Maria Costea, Curs de drept financiar, Editura Hamangiu, București, 2015, p.23.

⁴ Art. 19 al Legii nr. 500/2002 privind finanțele publice.

⁵ Ioan Lazăr, Dreptul finanțelor publice, vol.1, ediția 2, Editura Universul Juridic, București, 2016, p.144.

- emite norme metodologice, precizări și instrucțiuni prin care se stabilesc practicile și procedurile pentru încasarea veniturilor, angajarea, lichidarea, ordonanțarea și plata cheltuielilor, controlul cheltuirii acestora, încheierea exercițiului bugetar anual, contabilizarea și raportarea;

- solicită rapoarte și informații oricăror instituții care gestionează fonduri publice;

- aprobă clasificările bugetare, precum și modificările acestora;

- *analizează propunerile de buget* în etapele de elaborare a bugetelor;

- furnizează Parlamentului, la cererea acestuia, cu sprijinul ordonatorilor principali de credite, *documentele care au stat la baza fundamentării proiectelor legilor bugetare anuale*;

- asigură *monitorizarea execuției bugetare*, iar în cazul în care se constată abateri ale veniturilor și cheltuielilor de la nivelurile autorizate, propune Guvernului măsuri pentru reglementarea situației;

- *avizează*, în fază de proiect, *acordurile, memorandumurile, protocoalele sau alte asemenea înțelegeri încheiate cu partenerii externi*, precum și *proiectele de acte normative*, care conțin implicații financiare;

- blochează sau reduce utilizarea unor credite bugetare constatate ca fiind fără temei legal sau fără justificare în bugetele ordonatorilor de credite;

- dispune măsurile necesare pentru administrarea și urmărirea modului de utilizare a fondurilor publice destinate cofinanțării în bani, rezultate din contribuția financiară externă acordată Guvernului României;

- *colaborează cu Banca Națională a României* la elaborarea balanței de plăți externe, a balanței creanțelor și angajamentelor externe, a reglementărilor în domeniul monetar și valutar;

- prezintă semestrial Guvernului și comisiilor pentru buget, finanțe și bănci ale Parlamentului, împreună cu Banca Națională a României, informări asupra modului de realizare a balanței de plăți externe și a balanței creanțelor și angajamentelor externe și propune soluții de acoperire a deficitului sau de utilizare a excedentului din contul curent al balanței de plăți externe;

- participă, în numele statului, în țară și în străinătate, după caz, la *tratative externe privind acordurile bilaterale și multilaterale de promovare și protejare a investițiilor și convențiile de evitare a dublei impunerii și combatere a evaziunii fiscale* și, împreună cu Banca Națională a României, în probleme financiare, valutare și de plăți;

- îndeplinește și alte atribuții prevăzute de dispozițiile legale.

În subordinea Ministerului Finanțelor Publice sunt organizate și funcționează mai multe *instituții publice*, care vin în sprijinul îndeplinirii atribuțiilor stabilite de lege în sarcina sa.

a. Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF) se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, *instituție publică cu personalitate juridică*, în subordinea Ministerului Finanțelor Publice, finanțată din bugetul de stat, conform legii⁶.

Mai departe, în cadrul ANAF, s-a organizat și funcționează ***Direcția generală antifraudă fiscală, structură fără personalitate juridică*** cu atribuții de prevenire, descoperire și combatere a actelor și faptelor de evaziune fiscală și fraudă fiscală vamală⁷.

Direcția generală antifraudă fiscală este coordonată de un vicepreședinte, cu rang de subsecretar de stat și este condusă de un inspector general antifraudă numit prin decizia primului-ministru. Inspectorul general antifraudă este ajutat în activitatea sa de inspectori generali adjuncți numiți în funcție tot prin decizia prim-ministrului.

⁶ Art. 1 al H.G. nr. 520/2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

⁷ Art. 3 al O.U.G. nr. 73/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității A.N.A.F.

În cadrul Direcției generale antifraudă fiscală funcționează direcții regionale antifraudă fiscală conduse de inspectori generali adjuncți antifraudă. Personalul Direcției generale antifraudă fiscală este compus din funcționari publici care ocupă funcții publice specifice și funcții generale specifice.

Direcția generală antifraudă fiscală are următoarele atribuții⁸:

- să efectueze controale în toate spațiile în care se produc, se depozitează sau se comercializează bunuri și servicii ori se desfășoară activități care cad sub incidența actelor normative naționale;

- să verifice respectarea reglementărilor legale privind circulația mărfurilor pe drumurile publice, căi ferate și fluviale, etc;

- să dispună măsuri cu privire la confiscarea bunurilor a căror fabricație, depozitare, transport sau desfacere este ilicită și să ridice documentele financiar-contabile și de altă natură care pot servi la dovedirea contravențiilor sau, după caz, a infracțiunilor;

- să legitimizeze și să stabilească identitatea administratorilor entităților controlate, precum și a oricăror persoane implicate în săvârșirea faptelor de fraudă și evaziune fiscală și vamală constatate și să solicite acestora explicații scrise, după caz;

- să constate contravențiile și să aplice sancțiunile corespunzătoare;
- să oprească mijloacele de transport pentru verificarea documentelor de însoțire a bunurilor și a persoanelor transportate;

- să efectueze acte de control inopinat;

- să efectueze verificări necesare prevenirii și descoperirii faptelor de fraudă și evaziune fiscală și vamală;

- să efectueze operațiuni de control tematic;

- să rețină documente, în condițiile Codului de procedură fiscală, să solicite copii certificate de pe documentele originale, să preleveze probe, eşantioane, mostre și alte asemenea specimene și să solicite efectuarea expertizelor tehnice necesare finalizării actului de control

- să poarte uniformă și armament, în condițiile legii;

- să folosească mijloacele auto purtând însemne și dispozitive de avertizare sonore și luminoase, în condițiile legii etc.

b.Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc

Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc⁹ este un organ de specialitate al administrației publice centrale din România, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Guvernului¹⁰ și îndeplinește funcția de reglementare a pieței jocurilor de noroc din țara noastră. Putem spune că ONJN autorizează, controlează și monitorizează activitățile de gambling de pe întreg teritoriul României.

A fost înființat în anul 2013 și a vizat gestionarea unitară a unor baze de date și a unui sistem informatic de monitorizare și control în vederea diminuării evaziunii fiscale în domeniu și creșterea încasării taxelor și impozitelor la bugetul de stat.

Evident, decizia înființării acestei instituții se referă și la necesitatea îmbunătățirii și adaptării reglementărilor jocurilor de noroc la dinamica acestui domeniu extrem de activ, cu implicații sociale asupra unor categorii vulnerabile. În acest domeniu se ridică problema prevenirii dependenței de jocuri de noroc și a protecției minorilor, iar câteva direcții prioritare de acțiune ale ONJN ar fi reglementarea corectă, echitabilă, responsabilă și transparentă a

⁸ Art. 6 alin.2 al O.U.G. nr. 73/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității A.N.A.F.

⁹ <http://onjn.gov.ro/>

¹⁰ Art.1 al O.G. nr. 20/2013 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Jocuri de Noroc și pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc

jocurilor de noroc, promovarea unor case de pariuri licențiate în România, cu oferte legale de servicii și combaterea sectorului ilegal al jocurilor de noroc, prin consolidarea instrumentelor tehnice și juridice care permit depistarea și sancționarea operatorilor ilegali.

c. *Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB)*

Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor¹¹ și-a început activitatea din anul 1999 ca organ de specialitate cu personalitate juridică în subordinea Guvernului și are un rol important în elaborarea, implementarea și coordonarea sistemului național de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Pe plan internațional, ***Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor*** a devenit membru al Grupului Egmont din luna mai a anului 2000. Grupul Egmont reprezintă organizația internațională a Unităților de Informații Financiare și numără 126 de membri în prezent. A fost creat în 1995, cu scopul de a asigura eficientizarea cooperării privind schimbul de informații, schimbul de experiență și instruirea împotriva combaterii acțiunilor de spălare de bani și a finanțării actelor de terorism.

ONPCSB este condus de *un președinte*, numit de Guvern din rândul membrilor *Plenului Oficiului*, care are calitatea de ordonator principal de credite. Plenul Oficiului este structura deliberativă și de decizie, format din câte un reprezentant al *Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Finanțelor Publice, Ministerului Justiției, Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Băncii Naționale a României, Curții de Conturi și Asociației Române a Băncilor* și este numit în funcție pe o perioadă de 5 ani, prin hotărâre a Guvernului, la propunerea instituțiilor reprezentate. Activitatea deliberativă și de decizie a Plenului se referă la lucrările de specialitate analizate.

În realizarea activităților sale specifice, *Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor* îndeplinește mai multe funcții referitoare la:

- supravegherea, verificarea și controlul entităților raportoare, care nu sunt supravegheate de o altă autoritate de supraveghere prudentială;
- colectarea, procesarea și analiza informațiilor financiare;
- managementul resurselor umane, financiare și contabile și realizarea activității de audit public intern;
- cooperarea cu autoritățile competente naționale și internaționale, în vederea îndeplinirii cu operativitate a activității sale specifice;
- primirea, procesarea și analiza cererilor de informații;
- prevenirea și combaterea finanțării actelor de terorism și a spălării de bani.

d. *Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate (ONAC)*

Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate¹² este o instituție publică, *cu personalitate juridică*, în subordinea Ministerului Finanțelor Publice și reprezintă o unitate de achiziții centralizate care furnizează activități în numele și pentru utilizatori, cum ar fi administrarea de sisteme dinamice de achiziții și încheierea de acorduri-cadru.

ONAC are ca obiective optimizarea condițiilor și procesului de achiziții pe bază de criterii economice și de calitate, în condițiile asigurării securității juridice, prin agregarea necesităților utilizatorilor¹³. De asemenea, prin crearea unei astfel de instituții s-a urmărit creșterea transparenței în domeniul achizițiilor publice și îmbunătățirea și profesionalizarea sistemului de achiziții publice. Tot ONAC asigură disponibilitatea produselor și serviciilor achiziționate în sistem centralizat pentru utilizatori.

¹¹ <http://www.onpcsb.ro/>

¹² Art.1 alin.2 al O.U.G. nr. 46/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Achiziții Centralizate

¹³ Art.4 al O.U.G. nr. 46/2018.

Oficiul este condus de *un președinte cu rang de secretar de stat*¹⁴ Președintele ONAC este numit prin decizie a primului-ministru, în baza propunerii înaintate de către ministrul finanțelor publice. Președintele emite ordine și instrucțiuni, în condițiile legii. Personalul ONAC este format din funcționari publici sau din personal contractual, după caz.

In exercitarea activităților specifice, Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate îndeplinește următoarele atribuții¹⁵:

- stabilirea programului anual al achizițiilor publice pentru produsele și serviciile achiziționate în sistem centralizat;
- punerea la dispoziția utilizatorilor a acordurilor-cadru centralizate;
- colectarea necesităților utilizatorilor în legătura cu produsele și serviciile achiziționate în sistem centralizat;
- organizarea procedurilor de atribuire centralizate și încheierea de acorduri-cadru centralizate;
- monitorizarea acodrilor cadru-centralizate, precum și exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor utilizatorilor rezultate din acestea;
- participarea în calitate de parte în cadrul procedurilor administrativ-jurisdicționale sau în fața instanțelor de judecată în legătură cu actele sale emise în exercitarea atribuțiilor sale;
- desfășoară și activități de achiziție auxiliare exclusiv în legătură cu activitățile realizate de utilizatori având ca obiect produsele și serviciile achiziționate în sistem centralizat.

In concluzie, Ministerul Finanțelor Publice¹⁶ este un organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice, asigurând utilizarea pârghiilor financiare, în concordanță cu cerințele economiei de piață și pentru stimularea inițiativei operatorilor economici¹⁷.

BIBLIOGRAPHY

1. Ioana Maria Costea, Curs de drept financiar, Editura Hamangiu, București, 2015;
2. Ioan Lazăr, Dreptul finanțelor publice, vol.1, ediția 2, Editura Universul Juridic, București, 2016;
3. O.U.G. nr. 46/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Achiziții Centralizate;
4. O.G. nr. 20/2013 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Jocuri de Noroc și pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc;
5. O.U.G. nr. 73/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității A.N.A.F.
6. H.G. nr. 520/2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală.
7. <http://www.onpcsb.ro/>
8. <https://www.mfinante.gov.ro/>
9. <http://onjn.gov.ro/>

¹⁴ Art.11 al O.U.G. nr. 46/2018

¹⁵ Art. 3 și urm. ale O.U.G. nr. 46/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Național pentru Achiziții Centralizate.

¹⁶ <https://www.mfinante.gov.ro/>

¹⁷ Art. 2 alin.1 al H.G. nr.34/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor Publice.

SHORT COMMENTS REGARDING THE INTERPRETATION AND APPLICATION OF ART. 320 WITHIN LAW NO. 95/2006 REGARDING REFORM IN THE HEALTHCARE FIELD

George Coca and Florina Andreea Pascu

Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest, lawyer, Lawyer House Bucharest

Abstract: The provisions of article 320 of Law No 95/2006 on health reform have raised serious problems of interpretation in judicial practice. The question has therefore been raised as to whether persons who have suffered physical injury may be required to pay their hospital costs of hospitalization and medical treatment in the healthcare facilities concerned, where the injured party has not been identified or the injured party does not disclose his identity, or where he is simply not liable for criminal action. The question was also raised as to whether the injured party had failed to make or withdraw his plea or had the parties reconciled or not committed the offense claimed

Keywords: article, health law, harm, injured person, parties' reconciliation, withdrawal of prior complaint

I. Considerații introductive.

Dispozițiile art.320 din Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății au ridicat serioase probleme de interpretare în practica judiciară. Astfel, s-a pus problema dacă persoanele care au suferit vătămări corporale pot fi obligate la plata către un spital de urgență a cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care au beneficiat în cadrul unităților medicale respective, în situația în care autorul vătămării nu a fost identificat ori când persoana vătămată nu îi dezvăluie identitatea, sau atunci când acesta pur și simplu nu răspunde penal. De asemenea s-a pus problema plății cheltuielilor de spitalizare atunci când persoana vătămată nu a formulat sau și-a retras plângerea prelabilă ori a intervenit împăcarea părților sau fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția cerută de legea penală.

Toate aceste situații au fost dezbătute îndelung de către instanțele judecătorești investite cu soluționarea cauzelor, opiniile acestora fiind divergente, dând naștere la o practică judiciară neunitară.

Astfel, o bună parte a instanțelor de judecată a apreciat că persoana vătămată, victima agresiunii poate fi obligată la cheltuielile ocazionate de asistența medicală acordată, dacă nu indică autorul agresiunii sau nu face dovada că a fost victima unei agresiuni, argumentându-se faptul că victima agresiunii se face vinovată de nepunerea la dispoziția titularului acțiunii a datelor necesare pentru identificarea agresorului, ceea ce ar conduce la un așa-zis transfer al culpei de la agresor la victima agresiunii.

Alte instanțe au reținut fie îmbogățirea fără justă cauză a victimei, fie existența unei răspunderi civile delictuale în sarcina acesteia, pentru fapta constând în ascunderea identității autorului și punerea unității sanitare care a efectuat cheltuieli în situația de a nu-și putea recupera prejudiciul în cazurile în care a intervenit împăcarea victimei cu agresorul ori aceasta și-a retras plângerea, instanțele au pronunțat soluții în sensul obligării victimei

agresiunii, fie singură, fie în solidar cu agresorul, la plata cheltuielilor efectuate de furnizorul de servicii medicale.

De cealaltă parte a baricadei, alte instanțe de judecată au apreciat că, sub nicio formă, persoana vătămată, victima a unei agresiuni corporale sau a unei vătămări din culpă nu poate fi obligată la suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat, raționamentele fiind diferite și în acest caz.

Au existat și soluții în practica judiciară care au apreciat că față de prevederile art. 320 din Legea 95/ 2006 privind reforma în domeniul sănătății, victima agresiunii nu poate fi obligată la cheltuielile ocazionate de asistența medicală acordată, invocând lipsa calității procesuale pasive a acesteia. Potrivit art. 320 menționat *„furnizorii de servicii medicale se pot îndrepta împotriva persoanelor care au săvârșit agresiunea, nu împotriva victimei, indiferent dacă aceasta este sau nu asigurată.*

Alte instanțe au apreciat că recuperarea cheltuielilor de spitalizare de la victima agresiunii ar fi incompatibilă cu scopul reglementării speciale în materia asigurărilor de sănătate, lipsind de substanță dreptul de asigurare garantat de Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății. Aceste instanțe au apreciat că recuperarea cheltuielilor de spitalizare nu se poate face de la persoanele asigurate, întrucât scopul asigurării de sănătate este tocmai acela ca aceste cheltuieli să fie suportate de asigurător, în momentul în care se produce cazul asigurat. În cazul persoanelor neasigurate, spitalul acordă serviciile medicale de urgență, iar aceste cheltuieli, care sunt stipulate gratuit în favoarea beneficiarului, nu sunt susceptibile de recuperare de la acesta, gratuitatea fiind o măsură de protecție asumată de stat în virtutea obiectivului major al protejării sănătății populației.

Dificultățile de interpretare a textului art. 320 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății au determinat în practică crearea unor situații de ambiguitate în care lucrurile nu au putut fi tranșate definitiv în scopul aplicării voinței legiuitorului, ci, mai degrabă, au adâncit confuzia prin generarea unor întrebări de genul: *„dacă persoana care a suferit o vătămare corporală nu poate fi niciodată obligată la plata cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat către spitalul de urgență care i-a acordat asistență medicală, în ce condiții autorul vătămării poate fi obligat la suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată, în situațiile în care acesta nu răspunde penal (când persoana vătămată nu a formulat sau și-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părților sau fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția cerută de legea penală)?”*.

O variantă de răspuns are la bază un raționament bazat pe valorificarea prevederilor art. 132 din Codul penal anterior și ale art. 159 din noul Cod penal, conform cărora împăcarea părților înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă, astfel ca: *„persoana care a produs o vătămare corporală altei persoane nu poate fi obligată la suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată în cazul în care a intervenit împăcarea părților”*.

O altă variantă întâlnită în practică conchide că stingerea acțiunii civile se produce doar cu privire la pretențiile pe care persoana vătămată le are față de inculpat, nu și în privința prejudiciului cauzat furnizorului de servicii medicale. Pe cale de consecință, persoana care a produs o vătămare corporală altei persoane trebuie să fie obligată la suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată, chiar și în cazul în care persoanei vinovate nu i s-a putut stabili vinovăția în materie penală, dat fiind că în cauză a intervenit împăcarea părților.

Articolul 320 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății în forma inițială înainte de modificarea adusă prin OUG nr. 25/2020 avea următorul conținut: (1) *Persoanele care prin faptele lor aduc daune sănătății altei persoane, precum și daune sănătății propriei persoane, din culpă, răspund potrivit legii și au obligația să repare*

prejudiciul cauzat furnizorului de servicii medicale reprezentând cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată. Sumele reprezentând cheltuielile efective vor fi recuperate de către furnizorii de servicii medicale. Pentru litigiile având ca obiect recuperarea acestor sume, furnizorii de servicii medicale se subrogă în toate drepturile și obligațiile procesuale ale caselor de asigurări de sănătate și dobândesc calitatea procesuală a acestora în toate procesele și cererile aflate pe rolul instanțelor judecătorești, indiferent de faza de judecată. (2) Furnizorii de servicii care acordă asistența medicală prevăzută la alin. (1) realizează o evidență distinctă a acestor cazuri și au obligația să comunice lunar casei de asigurări de sănătate cu care se află în relație contractuală această evidență, în vederea decontării, precum și cazurile pentru care furnizorii de servicii medicale au recuperat cheltuielile efective în vederea restituirii sumelor decontate de casele de asigurări de sănătate pentru cazurile respective.

Toate aceste dificultăți de interpretare și de aplicare a prevederilor art. 320 din Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății au determinat intervenția Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța prin Recursul în interesul legii promovat în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție.

II. Decizia nr. 22 din 06.11.2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție (RIL)

În esență, chestiunile sesizate de către Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța pot fi identificate în exemplele susmenționate.

Înalta Curte de Casație și Justiție s-a pronunțat prin Decizia nr. 22 din 06.11.2017 în favoarea **admiterii recursului în interesul legii** stabilind totodată că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, persoana care a suferit o **vătămare corporală prin fapta altuia** nu poate fi obligată, către furnizorul de servicii medicale, la plata cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat în cadrul unității medicale respective, potrivit legii, în limitele pachetului de bază ori minimal, după caz, în situațiile în care autorul vătămării nu a fost identificat sau persoana vătămată nu a formulat sau și-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părților. În interpretarea și aplicarea aceluiași dispoziții legale, autorul vătămării poate fi chemat în judecată, pe cale civilă separată, pentru suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată, în limitele pachetului de bază ori minimal, în situația în care acesta nu răspunde penal, întrucât a intervenit împăcarea părților.”

Prin **Decizia nr. 22/2017, Înalta Curte de Casație și Justiție (Complet RIL) a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța** și, în consecință, a stabilit că: În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor Art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, persoana care a suferit o **vătămare corporală prin fapta altuia** nu poate fi obligată, către furnizorul de servicii medicale, la plata cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat în cadrul unității medicale respective, potrivit legii, în limitele pachetului de bază ori minimal, după caz, în situațiile în care autorul vătămării nu a fost identificat sau persoana vătămată nu a formulat sau și-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părților.

Potrivit art.221 alin. (1) lit. c) din lege, prin hotărâre a Guvernului¹ se aprobă **pachetul de servicii de bază** ce se acordă asiguraților. Acest pachet cuprinde serviciile medicale, serviciile de îngrijire a sănătății, medicamentele, materialele sanitare, dispozitivele medicale la care asigurații au dreptul. Tot prin Hotărâre a Guvernului se aprobă și **pachetul minimal de servicii** care, potrivit art. 221 alin. (1) lit. d) din lege, se acordă persoanelor care

¹HOTĂRÂRE nr. 140 din 21 martie 2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii și a Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018-2019

nu fac dovada calității de asigurat și cuprinde servicii de îngrijire a sănătății, medicamente și materiale numai în cazul urgențelor medico-chirurgicale și al bolilor cu potențial endemoepidemic, monitorizarea evoluției sarcinii și a lăuziei, servicii de planificare familială, servicii de prevenție și îngrijiri de asistență medicală comunitară. Câtă vreme beneficiarii sistemului de asigurări de sănătate au dreptul la un pachet de servicii medicale (de bază pentru cei asigurați și minimal pentru cei neasigurați), fiind astfel protejați față de costurile serviciilor medicale în caz de boală sau accident, nu există nicio rațiune pentru care persoanele respective să fie obligate să suporte costurile cheltuielilor medicale **atunci când vătămarea corporală a fost cauzată prin fapta culpabilă a unui terț.**

Decizia 22/2017 (RIL) face în mod clar referire la situația în care persoana care a suferit **o vătămare prin fapta altuia** nu poate fi obligată la plata cheltuielilor de spitalizare către furnizorul de servicii medicale (spitalul), fiind analizată prima ipoteză cuprinsă în art. 320 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății.

Astfel, a apărut necesitatea modificării dispozițiilor legale a căror interpretare unitară a conferit-o Înalta Curte de Casație și Justiție prin decizia amintită, sens în care în Monitorul Oficial al României nr. 1050 din data de 30.12.2019 a fost publicată Legea nr. 256/2019 al cărei unic articol modifică art. 320 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății.

Constatăm, însă, că intervenția legiuitorului a fost una minimală și fără efecte, generând multiple dificultăți de interpretare în practica judiciară. Astfel, legiuitorul **a păstrat condiția angajării răspunderii civile a persoanei vătămate ce se regăsea în sintagma: „precum și daune sănătății propriei persoane, din culpă”** în pofida interpretării unitare a textului de lege dat de către Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 22/2017.

În continuare vom reda textul de lege astfel cum a fost **modificat prin Legea nr. 256/2019: Art. 320 (1) Persoanele care prin faptele lor aduc daune sănătății altei persoane, precum și daune sănătății propriei persoane, din culpă, răspund potrivit legii și au obligația să repare prejudiciul cauzat furnizorului de servicii medicale reprezentând cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată. Sumele reprezentând cheltuielile efective vor fi recuperate de către furnizorii de servicii medicale. Pentru litigiile având ca obiect recuperarea acestor sume, furnizorii de servicii medicale se subrogă în toate drepturile și obligațiile procesuale ale caselor de asigurări de sănătate și dobândesc calitatea procesuală a acestora în toate procesele și cererile aflate pe rolul instanțelor judecătorești, indiferent de faza de judecată. Cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată nu pot fi recuperate de la victimele agresiunilor sau ale accidentelor cu autor neidentificabil, fiind decontate din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate (FNUASS).**"

III. Sintagma „precum și daune sănătății propriei persoane” neconstituțională

Un paragraf din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, care le oferă furnizorilor de servicii medicale posibilitatea de a recupera cheltuielile cu asistența medicală oferită persoanelor care prin faptele lor și-au afectat propria sănătate, a fost declarat neconstituțional de către Curtea Constituțională.

Astfel, Curtea Constituțională a anunțat într-un comunicat în data de 05.12.2019, că plenul instituției, cu majoritate de voturi, **a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „precum și daune sănătății propriei persoane” din cuprinsul art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății este neconstituțională.**

Dispozițiile criticate au următorul conținut: „*Persoanele care prin faptele lor aduc daune sănătății altei persoane, precum și daune sănătății propriei persoane, din culpă, răspund potrivit legii și au obligația să repare prejudiciul cauzat furnizorului de servicii medicale reprezentând cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată. Sumele reprezentând cheltuielile efective vor fi recuperate de către furnizorii de servicii*

medicale. Pentru litigiile având ca obiect recuperarea acestor sume, furnizorii de servicii medicale se subrogă în toate drepturile și obligațiile procesuale ale caselor de asigurări de sănătate și dobândesc calitatea procesuală a acestora în toate procesele și cererile aflate pe rolul instanțelor judecătorești, indiferent de faza de judecată”.

În urma deciziei, **furnizorii de servicii medicale nu mai pot solicita recuperarea cheltuielilor cu asistența medicală de la persoanele care prin faptele lor aduc daune „sănătății proprii persoane”**. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-un dosar judecat la Tribunalului Mureș – Secția civilă. Decizia este definitivă și general obligatorie și se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și instanței de judecată care a sesizat Curtea Constituțională.

IV. Modificarea art. 320 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății prin O.U.G. nr. 25/2020

În fine prin O.U.G. nr. 25/2020, Guvernul României a intervenit din nou asupra Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății efectuând modificări ample ale unor prevederi importante din cuprinsul legii. Ceea ce face obiectul discuției, însă, este modificarea art. 320 din Legea numărul 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, care, de această dată a fost pus în concordanță cu legea supremă și cu principiile de drept ce decurg din aceasta, fiind eliminată din textul acestuia sintagma declarată neconstituțională de Curtea Constituțională a României.

Astfel, textul de lege modificat se prezintă în următorul fel: *(1) Persoanele care prin faptele lor aduc daune sănătății altei persoane răspund potrivit legii și au obligația să repare prejudiciul cauzat furnizorului de servicii medicale reprezentând cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată. Sumele reprezentând cheltuielile efective vor fi recuperate de către furnizorii de servicii medicale. Pentru litigiile având ca obiect recuperarea acestor sume, furnizorii de servicii medicale se subrogă în toate drepturile și obligațiile procesuale ale caselor de asigurări de sănătate și dobândesc calitatea procesuală a acestora în toate procesele și cererile aflate pe rolul instanțelor judecătorești, indiferent de faza de judecată. Cheltuielile efective ocazionate de asistența medicală acordată nu pot fi recuperate de la victimele agresiunilor sau ale accidentelor cu autor neidentificabil, fiind decontate din Fond. (2) Furnizorii de servicii care acordă asistența medicală prevăzută la alin. (1) realizează o evidență distinctă a acestor cazuri și au obligația să comunice lunar casei de asigurări de sănătate cu care se află în relație contractuală această evidență, în vederea decontării, precum și cazurile pentru care furnizorii de servicii medicale au recuperat cheltuielile efective în vederea restituirii sumelor decontate de casele de asigurări de sănătate pentru cazurile respective.*

Observăm că de această dată legiuitorul, în considerarea obligației statului de a institui un complex de măsuri de protecție a pacientului, astfel încât acestuia să îi fie respectate toate drepturile și să poată beneficia de servicii medicale necesare în condițiile utilizării eficiente a fondurilor alocate acestui scop, **a înlăturat din textul articolului sintagma „precum și daune sănătății proprii persoane, din culpă”**.

Astfel, după cum a constatat și Completul de soluționare a recursului în interesul legii, păstrarea unei asemenea construcții juridice ar fi incompatibilă cu principiile de drept statuate în legea asigurărilor de sănătate, în condițiile în care, **dacă prejudiciul constând în cheltuielile de spitalizare și tratament medical este rezultatul direct al faptei culpabile a autorului agresiunii, acesta s-a produs în patrimoniul unității medicale anterior faptelor de omisiune imputate victimei, astfel încât acest prejudiciu nu poate fi considerat rezultat al conduitei ulterioare a victimei.**

Un alt aspect relevant lămurit pe deplin de către Completul investit cu soluționarea recursului în interesul legii este următorul: eventualul prejudiciu pe care victima l-ar fi produs unității medicale, prin faptul că nu a dezvăluit identitatea autorului vătămării, nu a formulat

plângere prealabilă sau și-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părților, nu se confundă cu prejudiciul constând în cheltuielile de spitalizare și tratament medical și nu poate fi cerut pe temeiul art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, ci doar printr-o acțiune întemeiată pe dreptul comun.

V. Concluzia

Concluzia care se desprinde din interpretarea și aplicarea art. 320 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, după modificarea intervenită prin O.U.G. nr. 25/2020 este că victima agresiunii nu poate fi obligată la plata cheltuielilor medicale și de spitalizare pentru eventualul prejudiciu pe care aceasta l-ar fi produs unității medicale, prin faptul că nu a dezvăluit identitatea autorului vătămării, nu a formulat plângere penală sau și-a retras plângerea penală ori a intervenit împăcarea părților.

În acest sens, din interpretarea legii rezultă că, furnizorii de servicii care acordă asistență medicală își pot recupera prejudiciul cauzat prin acordarea îngrijirilor medicale în cazurile de vătămări corporale doar de la autorii faptelor, fie că vorbim despre culpă sau intenție, indiferent dacă victimele au depus, sau nu, plângere prealabilă, și-au retras plângerea, s-au împăcat cu autorul faptei sau, pur și simplu au refuzat să dezvăluie identitatea autorului.

BIBLIOGRAPHY

1. Codul de procedură penală art. 19-28, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 486 din data de 15 iulie 2010
2. Codul penal art. 157-159 publicat în Monitorul Oficial cu numărul 510 din data de 24 iulie 2009
3. Codul civil art. 1349-1371 republicat în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011. Legea nr. 287/2009 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011. Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 505 din data de 15 iulie 2011
4. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății publicată în Monitorul Oficial cu numărul 652 din data de 28 august 2015
5. Legea nr. 256/2019 pentru modificarea art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicată în Monitorul Oficial cu numărul 1050 din data de 30 decembrie 2019
6. Ordonanța de Urgență nr. 25 din 2020 publicată în Monitorul Oficial cu numărul 109 din data de 12 februarie 2020
7. Hotărârea de Guvern nr. 140 din 21 martie 2018 pentru aprobarea pachetelor de servicii și a Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2018-2019 Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 270 din data de 27 martie 2018 publicată în Monitorul Oficial cu numărul 270 din data de 27 martie 2018
8. Acțiunea civilă în procesul penal exercitată de unitățile spitalicești Ediția a II a revizuită și adăugită-George Coca și Oana Lazăr, Editura Universul Juridic București 2015
9. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 22/2017 (RIL) publicată în Monitorul Oficial cu numărul 43 din data de 17 ianuarie 2018

THE JUDGEMENT OF CRIMINAL CASES IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC GENERATED BY COVID-19

George Coca and Florina Andreea Pascu

Assoc. Prof., PhD, „Spiru Haret” University of Bucharest, lawyer, Lawyer
House Bucharest

Abstract: He premises for the adoption of Decree no. 195 of March 16, 2020 on the establishment of the state of emergency in Romania were the evolution of the epidemiological situation in Romania and the assessment of public health risk for the next period, which indicates a massive increase in the number of people infected with SARS-CoV coronavirus 2, having regard to the fact that failure to take urgent, exceptionally social and economic measures to limit SARS-CoV-2 coronavirus infection among the population would have a particularly serious impact, mainly on the right to life, and, in the alternative, on the right to health of individuals.

Keywords: epidemiological situation, public health, criminal proceedings, presidential decree, criminal prosecution, preventive measures, execution of sentences

I. Considerații introductive.

Având în vedere evoluția situației epidemiologice internaționale determinată de răspândirea coronavirusului SARS-CoV-2 la nivelul a peste 150 de țări, în care aproximativ 160.000 de persoane au fost infectate și peste 5.800¹ au decedat, precum și declararea „Pandemiei” de către Organizația Mondială a Sănătății, la data de 11.03.2020, luând în considerare experiența țărilor grav afectate de evoluția virusului și măsurile care au avut impact pozitiv în limitarea răspândirii acestuia și care au vizat acțiuni în planul sănătății publice, a fost adoptat Decretul nr. 195 din 16 martie 2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României.

Premisele adoptării acestuia au fost evoluția situației epidemiologice pe teritoriul României și evaluarea riscului de sănătate publică pentru perioada imediat următoare, care indica o creștere masivă a numărului de persoane infectate cu coronavirusul SARS-CoV-2, ținând cont de faptul că neluarea unor măsuri urgente, cu caracter excepțional, în domeniul social și economic, pentru limitarea infectării cu coronavirusul SARS-CoV-2 în rândul populației ar fi avut un impact deosebit de grav, în principal asupra dreptului la viață și, în subsidiar, asupra dreptului la sănătate al persoanelor.

Necesitatea instituirii stării de urgență s-a impus pentru diminuarea efectelor negative asupra economiei cauzate de măsurile adoptate la nivel național și internațional pentru combaterea răspândirii coronavirusului SARS-CoV-2.

II. Suspendarea prescripțiilor și a termenelor de decădere

Conform Decretului prescripțiile și termenele de decădere de orice fel nu încep să curgă, iar, dacă au început să curgă, **se suspendă pe toată durata stării de urgență** instituite potrivit prezentului decret, dispozițiile art. 2.532 pct. 9 teza a II-a din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil sau alte dispoziții legale contrare nefiind aplicabile².

¹La data redactării articolului

²Cele ce vizează procesul penal s.n.

III. Ședință de judecată prin videoconferință în cauze de urgență deosebită.

Pe durata stării de urgență, decretul prezidențial hotărăște că activitatea de judecată continuă în cauzele de urgență deosebită. Lista acestor cauze se stabilește de colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru cauzele de competența acestuia și, respectiv, de colegiile de conducere ale curților de apel pentru cauzele de competența lor și pentru cauzele de competența instanțelor care funcționează în circumscripția lor teritorială, putând fi, după împrejurări, actualizată.

Consiliul Superior al Magistraturii dă îndrumări, în vederea asigurării unei practici unitare, colegiilor de conducere ale instanțelor menționate cu privire la modul de stabilire a cauzelor care se judecă pe durata stării de urgență.

Când este posibil, decretul menționează că instanțele vor dispune măsurile necesare pentru **desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință și procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.**

IV. Amânarea judecării

Instanțele de judecată vor dispune amânarea judecării când partea e izolată, în carantină sau spitalizată din cauza coronavirusului. Pentru judecarea acestor procese în cazuri de urgență deosebită, instanțele pot fixa termene scurte, inclusiv de la o zi la alta sau chiar în aceeași zi. Amânarea judecării respectivelor procese poate fi solicitată și dispusă la cerere, în situația în care partea interesată se află în izolare la domiciliu, în carantină sau spitalizată în contextul pandemiei de COVID-19.

Când instanța respinge cererea de amânare a judecării în considerarea necesității de a soluționa cauza în contextul instituirii prezentei stări de urgență, va amâna, la cererea părții sau din oficiu, pronunțarea în vederea depunerii de concluzii scrise.

V. Procesele penale considerate urgente se judecă.

Procesele penale aflate în curs pe rolul instanțelor de judecată, inclusiv cele aflate în procedură în camera preliminară, **se suspendă de drept pe durata stării de urgență**, excepția fiind cele urgente. Pe durata stării de urgență, în cauzele în care nu se efectuează acte de urmărire penală sau procesul penal este suspendat potrivit prezentului decret, **prescripția răspunderii penale se suspendă.**

Urgența poate fi apreciată de judecător sau de instanța de judecată și apare în următoarele cauze: cele privind infracțiunile flagrante, cele în care au fost dispuse măsuri preventive, cele referitoare la contestații împotriva măsurilor asigurătorii, cele privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, cele ce cuprind măsuri de protecție a victimelor și a martorilor, cele privind aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical, cele privind infracțiuni contra securității naționale, cele privind acte de terorism sau de spălare a banilor.

Astfel conform Decretului, activitatea de urmărire penală și cea a judecătorilor de drepturi și libertăți se desfășoară numai cu privire la: **a)** cauzele în care s-au dispus ori se propune luarea măsurilor preventive ori a celor de protecție a victimelor și martorilor, cele privind aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical, cele cu persoane vătămate minori; **b)** actele și măsurile de urmărire penală a căror amânare ar pune în pericol obținerea probelor sau prinderea suspectului sau a inculpatului, precum și cele privind audierea anticipată; **c)** cauzele în care urgența se justifică prin scopul instituirii stării de urgență la nivel național, alte cauze urgente apreciate ca atare de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală.

Procesele penale aflate în curs pe rolul instanțelor de judecată, inclusiv cele aflate în procedură în camera preliminară, se suspendă de drept pe durata stării de urgență, cu excepția celor amintite anterior apreciate ca atare de judecător sau instanța de judecată, precum și a

următoarelor cauze: cele privind infracțiunile flagrante, cele în care au fost dispuse măsuri preventive, cele referitoare la contestații împotriva măsurilor asigurătorii, cele privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, cele ce cuprind măsuri de protecție a victimelor și a martorilor, cele privind aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical, cele privind infracțiuni contra securității naționale, cele privind acte de terorism sau de spălare a banilor .

Se suspendă de drept organizarea licitațiilor publice în cadrul procedurilor de valorificare a bunurilor mobile indisponibilizate în procesele penale.

În 10 zile de la încetarea stării de urgență, judecătorul sau instanța de judecată va lua măsuri pentru fixarea termenelor de judecată și efectuarea actelor de procedură. Acordul de comunicare în cauzele penale a actelor procedurale prin poștă electronică se prezumă, iar organele judiciare vor solicita, acolo unde este cazul, de urgență, telefonic indicarea adreselor de poștă electronică pentru comunicarea respectivelor acte.

Termenele de exercitare a căilor de atac în cauzele penale, cu excepția celor judecate potrivit prezentului decret, se întrerup, urmând ca de la data încetării stării de urgență să înceapă să curgă un nou termen, cu aceeași durată. Fac excepție cele judecate potrivit decretului.

Termenele de comunicare a soluțiilor, de formulare și soluționare a plângerilor, altele decât cele care vizează cauzele urgente, se întrerup, urmând ca de la data încetării stării de urgență să înceapă să curgă un nou termen, de aceeași durată.

VI. Urmărire penală desfășurată doar în anumite cazuri.

Activitatea de urmărire penală și cea a judecătorilor de drepturi și libertăți se desfășoară, conform decretului, numai cu privire la cauzele în care s-au dispus ori se propune luarea măsurilor preventive ori a celor de protecție a victimelor și martorilor, cele privind aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical, cele cu persoane vătămate minori.

De asemenea, actele și măsurile de urmărire penală a căror amânare ar pune în pericol obținerea probelor sau prinderea suspectului sau a inculpatului, precum și cele privind audierea anticipată sunt în atenția procurorilor și judecătorilor de drepturi și libertăți.

Mai mult, aceștia vor viza și cauzele în care urgența se justifică prin scopul instituirii stării de urgență la nivel național și alte cauze urgente apreciate ca atare de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală.

Ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferință la locul de deținere sau în spații corespunzătoare din punct de vedere sanitar, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate. Pe durata stării de urgență, în cauzele în care nu se efectuează acte de urmărire penală sau procesul penal este suspendat potrivit prezentului decret, prescripția răspunderii penale se suspendă.

VII. Executare silită

Executarea silită se desfășoară doar în cazurile în care se respectă strict regulile sanitare speciale. Activitatea de executare silită continuă numai în cazurile în care este posibilă respectarea regulilor de disciplină sanitară stabilite prin hotărârile Comitetului Național privind Situațiile Speciale de Urgență, în scopul ocrotirii drepturilor la viață și la integritate fizică ale participanților la executarea silită, specifică decretul.

Totodată, se mai stabilește că se suspendă de drept organizarea licitațiilor publice în cadrul procedurilor de valorificare a bunurilor mobile indisponibilizate în procesele penale.

VIII. Executarea pedepselor și a măsurilor educative neprivative de libertate

În executarea pedepselor și a măsurilor educative neprivative de libertate, executarea supravegherii prin prezentarea persoanei la serviciul de probațiune, primirea vizitelor consilierului de probațiune, precum și obligațiile de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, de a urma un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională, de a

frecvența unul sau mai multe programe de reintegrare socială, respectiv prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității rezultată din înlocuirea amenzii penale **se suspendă pe durata stării de urgență**.

Pentru situațiile în care termenul de supraveghere, durata supravegherii sau durata măsurii educative neprivative de libertate s-a împlinit în timpul stării de urgență, în raportul final se face mențiune despre imposibilitatea obiectivă de executare.

IX. Executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate

Conform art. 47 din Decret executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, exercitarea dreptului de a primi vizite, exercitarea dreptului la vizită intimă, exercitarea dreptului de a primi bunuri prin sectorul vizită, cât și recompensele constând în permisiunea de ieșire din penitenciar **se suspendă**.

Ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferință la locul de deținere sau în spații corespunzătoare din punct de vedere sanitar, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate.

Pentru menținerea legăturii cu mediul suport se majorează durata și numărul de convorbiri pentru persoanele condamnate aflate în regimul de maximă siguranță, la maximum 45 de minute pe zi, iar pentru persoanele condamnate aflate în regim închis, semideschis, deschis, regim provizoriu sau pentru cei care nu au regimul stabilit, la maximum 75 de minute pe zi. Dreptul deținuților la convorbiri on-line, indiferent de situația disciplinară și periodicitatea legăturii cu familia, se suplimentează corespunzător numărului de vizite la care au dreptul conform regimului de executare.

Persoanele condamnate clasificate în regimul semideschis și deschis pot executa pedeapsa în camere de deținere permanent închise și asigurate.

Pentru minorii privați de libertate care nu au un reprezentant legal, medicul curant al locului de deținere acționează ca reprezentantul legal, exclusiv pentru acordarea asistenței medicale și a măsurilor de prevenție.

În completarea obligațiilor prevăzute în Legea nr. 145/2019 privind statutul polițiștilor de penitenciare, cu modificările și completările ulterioare, polițistul de penitenciare este obligat să participe la toate activitățile desfășurate în conformitate cu dispozițiile superiorilor, cu respectarea timpului legal de odihnă, timpul lucrat suplimentar în această împrejurare fiind compensat exclusiv cu timp liber corespunzător. Pe perioada stării de urgență, în raport cu necesitățile și situația operativă existente la nivelul unității penitenciare unde este încadrat sau al altei unități din poliția penitenciară, polițistului de penitenciare i se pot modifica, fără acordul său, locul și/sau felul muncii.

BIBLIOGRAPHY

1. Codul de procedură penală, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 486 din data de 15 iulie 2010
2. Decretul nr.195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 212 din data de 16 martie 2020
3. Decretul nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 311 din data de 14 aprilie 2020
4. Legea nr.145/2019 privind statutul polițiștilor de penitenciare, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 631 din data de 30 iulie 2019
5. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 453/2004, cu modificările și completările ulterioare

RESEARCH ON COMMUNICATION POLICY BETWEEN MANAGEMENT AND THE AUDIT DEPARTMENT WITHIN AN ORGANIZATION

Teodor Bivol and Gabriela Ignat

**PhD Student, „Ion Creangă” Chişinău State Pedagogical University, Assoc.
Prof., PhD, „Ion Ionescu de la Brad” University of Agricultural Sciences and
Veterinary Medicine, Iaşi**

Abstract: At the current stage, communication within any organization must represent the pyramidal basis in the architecture of a true organizational culture for entities that tend to maximize financial results in close connection with optimizing employee work. It is a tool used to motivate them, whose role has changed in to a large extent lately. Scott M believes that organizations do not take full advantage of their full human potential because they do not give high priority to internal communication and Joe Marconi believes that employees and employers should want to work well together, to support each other mutual interests and avoid any adversarial or "us against them" relationship.

Keywords: communication, audit, management, organization, questionnaires.

INTRODUCTION

Within an organization, “communication is the process of transmitting information from one person to another through symbolic messages - sounds, letters, numbers, other signs, words, facial expressions, gestures - that serve to mutually understand people in order to achieve goals common to the whole organization. We can thus see that the multitude of ways of transmitting information can create difficulties, because the members of the organization have different personalities and different communication styles. From this point of view, it is necessary to analyze the way in which communication takes place in a company and to identify possible solutions for improvement taking into account the wishes of the participants. In any organization, management and audit should complement each other, because management without audit is incomplete. The latter must allow, respectively facilitate the goal-oriented leadership, an effective communication between these two parties being indispensable for the good development of the organization. In an organization, the major element that contributes to the achievement of efficiency along with motivation and competence is represented by communication. In some companies, the employees from the administrative departments exceed the number of workers. from production, there is a greater need to improve communication Communication effectiveness is vital for the effectiveness of the entire organization. In organizational communication we refer to the two basic categories: - verbal communication and non-verbal. The way the manager knows how to use communication as a working tool contributes significantly to achieving goals. The authors tried in this study to analyze the communication methods between the two key departments, which are the strengths and which are the threats that appear in the communication policy.

MATERIAL AND METHODS

The study had as a starting point 50 auditors and 30 managers from various departments, which operate in Iasi County, the response rate being 43.75% (35 responses). Following the analysis of the received answers, a second questionnaire was elaborated, which was sent to the managers, in order to compare the opinions of the two parties. The questionnaires have only a few common questions, the others being adapted according to the responsibilities of the people who participated in the study.

RESULTS AND DISCUSSIONS

Following the synthesis of the answers obtained, we noticed that the communication methods preferred by them are very different from those used by managers.

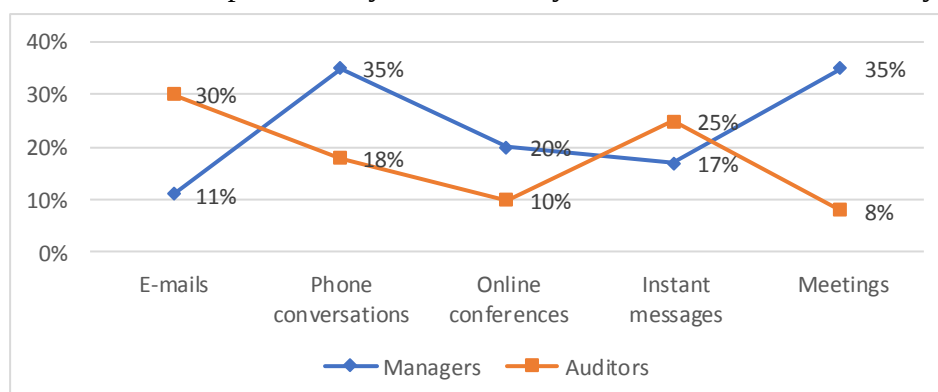

Figure 1 - Communication methods

(Source: Own elaboration based on the answers in the questionnaires)

Audit department members prefer virtual ways of communicating, such as e-mail, online conferencing, or instant messaging. They use less traditional methods, such as telephone calls or meetings. This is due to technological progress, which is increasingly facilitating communication through online means. Unlike auditors, managers appreciate meetings, online conferences and e-mail the most by receiving a single vote. Instant messages are methods accepted by both parties, being considered fast and efficient ways of transmitting the desired message. These different preferences are also born from the different responsibilities that managers and auditors have. The former use the reports they receive, but they need to discuss and analyze them before making a decision, which can be much easier in meetings or telephone conversations.

Regarding the efficiency of the communication process, the opinion of managers differs from that of auditors. If most auditors gave three points out of five to the way the communication was conducted, the managers had divided opinions: 35% of them gave four points, 30% - five points, and 35% - only three points. In general, they are satisfied with the way they communicate, but I think there is still room for improvement. In order to be able to optimize the current situation in terms of communication, it is necessary to discover the factors that negatively influence the transmission of information. The auditors believe that the lack of details in the managers' requests is an impediment with significant effects, because they do not have the necessary information to perform their tasks, leaving room for interpretations and assumptions. This can lead to conflicts between the two parties, who have their own perception of the same report or analysis.

In order to avoid such situations, an effort is needed from both partners. On the one hand, management must ensure that it provides all the details of the content of the required information, as well as the form of its presentation, and on the other hand, auditors must request additional clarifications if necessary, without feeling embarrassed. But this situation

can only be created when it comes to a business relationship based on trust, respect and open thinking. There are also cases in which managers do not prefer a certain structure in terms of the required information, being eager to discover their own vision of the controller. These situations often refer to ad hoc requirements, and not to standardized reports, which are regularly presented in the same form and on the same date.

The decentralization of activities has led to the spread of people in various parts of the world, which has made it difficult to communicate in terms of different time zones, language of communication and different locations. The most common situation is to set up an online conference with people from different continents. It is difficult to agree on an hour for all stakeholders to attend, which requires some employees to stay overtime or others to arrive at the office very early. In these cases, a delicate approach is needed to require similar efforts from all involved and to avoid the emergence of frustrations. Different location and time zone can create difficulties in transmitting information in a timely manner. For example, if clarifications are needed from colleagues working in an area with a large time zone difference, it should be expected, postponing the transmission of information to management. Another problem caused by the existence of different locations is represented by legal holidays, which differ from one country to another. Thus, some key people may not be at work on an important day precisely because of a public holiday, without others being warned, as it is difficult to keep up with all the days off in various states. Moreover, communicating with people from so many cultures makes it difficult to create a stable and trusting relationship that facilitates the transmission of information.

Conflicting communication situations can also be caused by difficult relationships between managers and auditors. For example, if the manager has an authoritarian and harsh attitude, the controller will be reluctant to ask for further clarification, leaving room for interpretations, as we presented earlier. In order for communication to be successful, managers must trust auditors that they will perform properly, and auditors must deliver the required information to high standards of quality and accuracy in order to gain the respect and trust of managers. In order to form a professional relationship with managers, the expectations of the party must be identified.

In order to form a professional relationship with managers, their expectations regarding the way of communication must be identified. Certain skills are increasingly appreciated by people in management, who believe that only by practicing them can a successful communication be achieved.

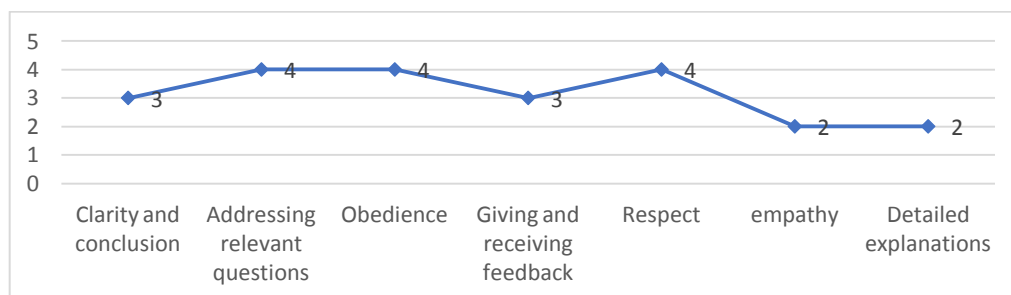

Figure 2 - Highlighting the communication skills that managers and auditors appreciate the most

(Source: Own elaboration based on the answers in the questionnaires)

Managers want to work with auditors who listen to them and take an interest in understanding them, so that they can be supported in their activities, and accept the questions with an open attitude as long as they are relevant. The question, however, is how can auditors figure out which questions are relevant and which are not. In this regard, auditors are advised

to listen carefully and analyze the information received before asking questions. By doing so, the chances of the number of additional clarifications required to decrease are very high. This has happened because most members of the organization work under pressure and want to communicate as soon as possible. But not in all cases fast means efficient. That is why it is important that the discussions do not take place in a hurry, so that all participants have time to make themselves understood.

Giving and receiving feedback, as well as respect is qualities appreciated by managers. In terms of feedback, it has been selected as a valuable tool by auditors, who use a lot of information from management. As mentioned, it is not enough to use this tool, but it is necessary to identify how its effects can be maximized accordingly. The basic condition under which feedback is guided refers to the fact that an opinion must be expressed about a certain situation, and not about the person, in order to avoid damaging the relationship with the person. A positive attitude, accompanied by respect, is always desirable and appreciated, not only in the case of auditors. This leads to the strengthening of a business relationship from which both parties will benefit. Empathy is an increasingly valued quality lately and it refers to the transmission of the desired information without affecting the relationship with the recipient. This competence can be acquired through self-exercise or by participating in trainings in the field. Even if people are not born with this quality, it can be learned and will certainly only bring benefits to those who practice it.

In order to maximize the usefulness of this questionnaire, we aimed to identify possible solutions for the significant improvement of the existing communication process. Most members of the audit department argue that only by knowing and understanding the processes and procedures existing in the company can a much more efficient communication process be achieved, with visible results. Although they are subject to study upon entry into the corporation, they must be constantly reviewed and consulted to ensure proper conduct and approach.

Clear formulation of requirements is another solution identified by auditors. For a fruitful collaboration, they expect managers to know and understand very well the requirements they issue, thus being able to convey them in a clear and concise manner, including only the absolutely necessary information. Leadership and mentoring courses are seen as possible ways to improve the communication process. All of these activities can teach managers and auditors how to approach different conflict situations or how to express themselves to convey the desired message. Feedback has also been identified as a solution to communication problems. It aims to maintain a certain balance, giving others an effective response to communicate exactly what bothers them, how it affects them or what is wanted from them. If we refer to the benefits of having a proper communication process, both managers and auditors have identified possible benefits generated by effective communication.

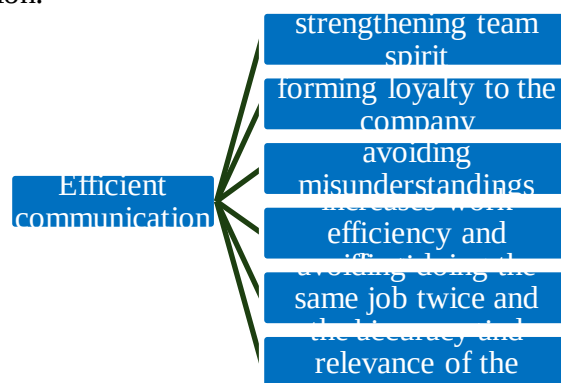

Figure 3 - The advantages of efficient communication

The rotation of human capital is a current problem, especially in the western region of the country, where the unemployment rate is very low, being a diversified supply and insufficient people prepared for open positions. This can be a challenge for companies, which need to constantly adapt and find new ways to motivate employees. Loyalty to the workplace means not only stability, but can translate into increased productivity, efficiency, high quality of work, but also the success of the entire team. Therefore, through effective communication within the organization, the results pursued and appreciated by all the leaders in the company are obtained.

Another benefit of an effective communication process is the avoidance of misunderstandings between managers and auditors. In the long run, minor misunderstandings can build up and cause much more serious frustration and conflict. That is why it is desirable to have a good business relationship in which members can discuss freely and clarify any doubts from the root. At the same time, by improving communication, the efficiency and effectiveness of the work of auditors increase, by employing as few resources as possible and solving tasks in the shortest possible time.

Other benefits of having a proper communication process are avoiding having to do the same job twice and working overtime. These aspects can be avoided by clarifying the tasks when they are transmitted, and not by redoing them after they have already been performed. A significant amount of time could be saved, as the time to request clarifications is much shorter than the time required redoing the entire report after a review by management. Of course, other factors come into play here, such as the relationship with the manager. As I have already stated, it is especially important to have a relationship based on respect and open thinking that will allow the controller to ask the necessary questions without feeling any embarrassment. Another result of this action may be the transmission of the same information in a much shorter time or of some with a higher level of accuracy. Also, the time saved can be used to analyze in detail the transmitted data, providing additional information to managers, who will appreciate this proactivity. Another advantage of the existence of an efficient communication between managers and auditors is represented by the accuracy and relevance of the analyzes provided. By conducting a dialogue that clarifies all aspects of the controller task, the submitted reports will contain only the information of interest to the manager, without other details that would make it difficult to read and understand. The controller will also be sure that he has not omitted data that may be necessary for the manager and that the manager will not delay making a decision.

CONCLUSIONS

The existence of a successful communication leads to better results in a shorter period. In addition, duplication of workload is avoided, and the information provided is much more credible and accurate. Creativity and finding new ways to solve problems are also stimulated. All these actions result in the creation of a healthy work environment in which data and information are transmitted efficiently and effectively and in the significant increase in the quality of decisions and the promptness with which they are taken.

Networks and the organizational climate determine communication styles and strategies. Communication styles are determined by:

- ❖ The purpose of communication
- ❖ Communication behaviors - attitude towards change
- ❖ Motivation to change behavior
- ❖ Expected results of communication activity

The corresponding style in management is that of consultative type, characterized by communication in both directions, horizontally problem solving - focuses on identifying

solutions to problems in the organization. Employees constantly ask for information, but there is also reciprocity. Moreover, personally, the individual's opinions are recognized without being criticized. The decision-making process is participatory.

BIBLIOGRAPHY

1. Jean-Claude Abric, 2002-: *Psihologia comunicării. Teorii și metode*, trad. de Luminița și Florin Botoșineanu, Ed. Polirom, Iași
2. Teodor Bivol, Anelisse Bivol Nigel, Gabriela. Ignat , 2020 - Educational Leadership and the Concept of Four Paths, The VI International Scientific-Practical Conference «Quality Management: Search and Solutions» November 25-27, 2020 Los Angeles (CA, USA) Volume, ISBN 978-601-267-251-0, pag 102 -107
3. Bivol Teodor, 2019 - *Communication and motivational strategies for school learning*, Conferința internațională “Globalization, intercultural dialogue and national identity 6”, Tirgu Mures
4. Bivol Teodor, 2018 - *Communication management in school education*, Conferința Internațională *Mediating Globalization. Identity in Dialogue*,
5. Bivol Teodor, 2018 - *Paradigm of efficient management communication in school*, Conferința Internațională „*Communication, context, interdisciplinarity*” *Arhipelag XXI Press*
6. Bivol Teodor, 2018 - *The impact of communication theories on the development of the school institution*, Simpozion Științific Internațional „*Perspectives of sustainable rural development in the context of the new economic challenges*”, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Facultatea de Economie
7. Cismaru, Diana-Maria, 2008 -*Comunicarea internă în organizații*, Editura Tritonic, București
8. Dâncu, Vasile.2000 *Comunicarea in managementul instituțional*, Ed. Gewalt, ClujNapoca,
9. Gabriela IGNAT, Lilia Șargu, Teodor BIVOL, 2020 – Performanță prin management și comunicare financiară, editura LIRA, Chișinău, ISBN 978-9975-3287-8-4 334 005.3(075) I – 39
10. Gabriela IGNAT, Lilia SARGU, Teodor BIVOL, Anelisse BIVOL NIGEL, 2020 - *Studies on communication policy at SC Alcovin, Tulcea*, LIFE SCIENCES TODAY FOR TOMORROW, International Congress October 22-23, 2020, *Lucrări Științifice – vol. 63/2020, seria Agronomie*
11. Ignat Gabriela, Bivol Teodor, Ungureanu G., Costuleanu Carmen, 2018, *Conceptual approaches to communication in the audit of financial statements*, "Lucrări științifice. Seria Agronomie", Congres Științific Internațional – Științele vieții, o provocare pentru viitor, U.S.A.M.V., Iași
12. Ignat Gabriela, Bivol Teodor, 2018 - *Comunicarea contabilă europeană în prezentarea imaginii fidele a raportărilor financiare* Conferința Internațională *Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului la cerințele pieței muncii*, USM, Chișinău, Ed Print Caro
13. Ignat Gabriela, Bivol Teodor, 2018 - *Some considerations regarding the footprint of internal public audit in romanian educational units*, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Facultatea de Economie, *Lucrări științifice*, Simpozion Științific Internațional „*Perspectives of sustainable rural development in the context of the new economic challenges*

HOW TO FIGHT DISCRIMINATION AND INTOLERANCE AGAINST LGBTIQ

Ingrid Ileana Nicolau

Lecturer, PhD, „Spiru Haret” University of Constanța

Abstract: There is no information regarding the number of LGBTIQ persons in Romania. Article 7 paragraph 1 of the “Law for the protection of individuals with regard to the processing of personal data” forbids processing of data regarding health or sex life without the individual’s consent.

On Europe’s Rainbow map in 2017 reflecting the legislation and european countries strategies which guarantee the rights of LGBT individuals, Romania is ranked on the 35th place out of 49 countries, having a general score of 21%. Reports indicate that social acceptance in Romania of the LGBTIQ individuals is still low.

Although the issue of the intolerance against LGBT individuals is obvious, there is no policy in Romania to fight this phenomenon. Project “National Strategy – Equality, Inclusion, Diversity” (2018-2022) includes some clauses (measures) - although without specific objectives – to promote non discrimination against LGBTIQ individuals.

Keywords: discrimination, LGBTIQ, intolerance, sex life, Romania

Introducere

Comisia Europeană a prezentat pe 12 noiembrie 2020, prima strategie a UE privind egalitatea pentru persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgen, intersexuale și queer (LGBTIQ), strategie anunțată de președinta von der Leyen în discursul său privind starea Uniunii. (O Uniune a egalității: Strategia privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ) .

Deși în ultimii ani UE a făcut progrese în direcția atingerii egalității pentru persoanele LGBTIQ, discriminarea împotriva acestor persoane continuă să existe – 43 % declarând că se simt discriminate. Criza provocată de COVID-19 nu a făcut decât să agraveze această situație. Strategia prezentată abordează inegalitățile și dificultățile care afectează persoanele LGBTIQ, stabilind o serie de acțiuni specifice, inclusiv măsuri juridice și de finanțare, pentru următorii cinci ani. Strategia propune includerea pe lista infracțiunilor din UE a infracțiunilor motivate de ură, inclusiv a discursului de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură cu caracter homofob, precum și să promoveze legislația privind, printre altele, recunoașterea reciprocă a filiației în situații transfrontaliere. Strategia își propune, de asemenea, să se asigure că preocupările LGBTIQ sunt bine reflectate în procesul de elaborare a politicilor UE, astfel încât persoanele LGBTIQ să fie în siguranță în toată diversitatea lor și să beneficieze de șanse egale pentru a reuși în viață și a participa pe deplin la societate.¹

Comisarul pentru egalitate, Helena Dalli, a declarat: „UE se impune astăzi ca un exemplu de urmat în lupta pentru diversitate și incluziune. Egalitatea și nediscriminarea sunt valori centrale și drepturi fundamentale în Uniunea Europeană. Aceasta înseamnă că în Uniunea Europeană toată lumea are dreptul să se simtă în siguranță și să nu se teamă de discriminare sau violență pe motive de orientare sexuală, identitate de gen, exprimare de gen sau caracteristici sexuale. Suntem încă departe de integrarea și acceptarea deplină la care au dreptul persoanele LGBTIQ. Am încredere că, împreună cu statele membre, putem face ca Europa să fie un loc mai bun și mai sigur pentru toți. În această privință, strategia face apel la statele membre care nu au încă o strategie națională

¹ https://ec.europa.eu/romania/news/20201112strategie_egalitate_lgbtiq_ue_ro

privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ să adopte o astfel de strategie, în care să fie abordate nevoile specifice în materie de egalitate ale persoanelor LGBTIQ din țara respectivă.”

Printre obiectivele strategiei se numără: construirea unei societăți favorabile incluziunii persoanelor LGBTIQ, Asigurarea respectării drepturilor persoanelor LGBTIQ în situații transfrontaliere, îmbunătățirea protecției juridice pentru „familiile curcubeu” în situații transfrontaliere, îmbunătățirea recunoașterii persoanelor trans și nebinare (care nu aparțin niciunui gen) și a persoanelor intersexuale,

Documentul prezentat de Comisia Europeană își propune, de asemenea, să se asigure că preocupările LGBTIQ sunt bine reflectate în procesul de elaborare a politicilor UE, astfel încât persoanele LGBTIQ să fie în siguranță în toată diversitatea lor și să beneficieze de șanse egale pentru a reuși în viață.

Strategia stabilește o serie de acțiuni specifice, grupate în patru categorii axate pe: combaterea discriminării, asigurarea siguranței, construirea unor societăți favorabile incluziunii și adoptarea unui rol de frunte în promovarea egalității pentru persoanele LGBTIQ în întreaga lume.

Impunerea și îmbunătățirea protecției legale împotriva discriminării

Legislația EU care asigură protecție legală împotriva discriminării este foarte importantă în avansarea egalității LGBTIQ. Asemenea protecție vine din cadre legislative diferite în funcție de motivul discriminării persoanelor LGBTIQ; această discriminare poate fi pe motive de orientare sexuală (cadru legislativ anti discriminare) de sex, incluzând reatribuirea de gen (cadrul legislative pentru egalitatea de gen).

Directiva de egalitate la angajare ridică la rang înalt dreptul de a nu fi discriminat sau de a nu fi subiectul hărțuirilor, în contextual locului de muncă, pe baza orientării sexuale². Într-o decizie recentă, CJEU a clarificat că o declarație publică a unei persoane care respinge angajarea unei persoane de o anumită orientare sexuală poate constitui discriminare. Deși această directivă crează o solidă bază, impactul prevederilor sale este constrâns în 2 moduri: prin provocările întâmpinate în aplicare și prin limitarea domeniului de aplicare, din moment ce legislația nu se referă decât la sfera angajării.

Comisia va sprijini statele membre în intensificarea schimburilor de bune practici în materie de protecție legală împotriva discriminării pe motive de orientarea sexuală, indentitate/exprimare de gen, caracteristici sexuale în diverse domenii. În timp ce unele state membre au adăugat caracteristicile sexuale ca motive de discriminare în cadrul legislației lor naționale pentru egalitate, altele au folosit interpretarea largă a “sexului”³

Similar, motivele exprimării de gen se regăsesc în cadrul legislației antidiscriminatorie doar a câtorva state membre. Comisia examinează cum persoanele non binare, intersexuale și queer pot fi mai bine protejate împotriva discriminării. Noile tehnologii aduc noi oportunități pentru îmbunătățirea vieții europenilor, însă prezintă și noi provocări. În timp ce inteligența artificială (IA) poate fi folosită pentru multe dintre problemele sociale, aceasta poate de asemenea, exacerba discriminarea în viața reală, inclusiv împotriva persoanelor LGBTIQ și a inegalității de gen. În particular, așa cum este sublinat în recenta revizie a politicii Comisiei, una dintre provocările emergente în domeniul recunoașterii faciale o constituie recunoașterea de către sistemele IA a fețelor transexualilor, în special în perioada tranziției.⁴ Comisia dorește să înainteze un cadru de reglementare care să se adreseze în special prejudecăților și discriminărilor inerente din cadrul sistemelor IA cu risc mare, incluzând sistemele biometrice. Va propune cerințe specifice, incluzând

² Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation (OJ L 303, 2.12.2000), p. 16;

³ European Commission, Trans and intersex equality rights in Europe – a comparative analysis (November 2018); Council of Europe Commissioner for Human Rights, Human rights and intersex people ,April 2015;

⁴ Keyes, O. (2018), ‘The misgendering machines: trans/HCI implications of automatic gender recognition’, Proceedings of the ACM on Human–Computer Interaction, 2(CSCW), <https://doi.org/10.1145/3274357>, as cited in upcoming publication: European Commission, Directorate General for Research and Innovation (2020) Gendered Innovations: How inclusive analysis contributes to research and innovation.

documentarea cu privire la calitatea datelor test și a procedurilor de testare pentru detecția și corecția prejudecăților.

Aceste cerințe vor servi pentru a preveni efectele discriminării încă de la început și vor permite monitorizarea continuă și vigilență cu privire la respectarea legislației de egalitate existentă pe durata de viață a IA.

Combaterea discriminării în educație, sănătate, cultură și sport

Comisia va încuraja practica schimburilor de bune practici dintre statele membre și experți pentru asigurarea educației sigure și inclusive pentru toți copiii, tinerii și adulții. De exemplu, un nou grup de experți - care dezvoltă propuneri de strategii pentru crearea mediilor de studiu ajutoare pentru grupurile cu risc crescut de neperformanță și de suport pentru bunăstarea la școală, va constata stereotipurile de gen în educație, bullyingul și hărțuirea sexuală. În plus, strategia viitoare, cuprinzătoare a Comisiei, cu privire la drepturile copiilor, va asigura accesul nediscriminat la drepturi, protecție și servicii și pentru copiii LGBTIQ. Promovarea unei educații inclusive este în interesul tuturor studenților și cetățenilor, ajută în combaterea stereotipurilor și în construirea unei societăți mai corecte pentru toți.

Cercetările asupra experiențelor intersecționale ale persoanelor LGBTIQ, la fel și în cazul persoanelor vârstnice sau cu dizabilități deseori lipsește. Horizon Europe va susține studii de gen și cercetarea relevantă pentru persoanele LGBTIQ, inclusiv sănătatea.⁵ Comisia va disemina rezultatele cercetărilor, incluzând recomandările sale și orientările politice, și va organiza în spațiul EU conferințe despre Platforma EU pentru Politicia de Sănătate.

Statele Membre vor încuraja organizarea de cursuri pentru profesioniștii din domeniul sănătății pentru a crește conștientizarea nevoilor de sănătate ale bărbaților homosexuali și bisexuali; a femeilor lesbiene și bisexuale, a persoanelor intersexuale și a persoanelor transexuale și pentru a evita discriminarea și stigmatizarea în accesul acestora la serviciile de sănătate.

Comisia va încuraja și facilita schimbul de bune practici dintre statele membre în rezolvarea problemelor de sănătate mintală pe care le întâmpină un număr semnificativ de persoane LGBTIQ în multe comunități. În particular, ele pot duce la excluderea și stigmatizarea oricărei persoane neconforme cu normele stricte ale imaginii femeilor și bărbaților, așa cum ar fi persoanele non binare și cele queer. Mass media, sectoarele culturale și sportive reprezintă unele puternice în schimbarea atitudinii părtinitoare față de genuri și alte stereotipuri.

Comisia va susține proiecte care folosesc exprimarea culturală pentru a aborda discriminarea, a crește încrederea și acceptarea și pentru promovarea incluziunii totale a persoanelor LGBTIQ. Comisia va spori integrarea egalității persoanelor LGBTIQ în ocuparea forței de muncă relevante, a educației și a inițiativelor de sănătate (în particular acelea ce fac obiectul sănătății mintale și pentru prevenția HIV/AIDS) și programare de finanțare EU (EU4Health și Erasmus+). Planul European Beating Cancer va considera situația grupurilor vulnerabile, incluzând persoanele LGBTIQ.

Concluzii

Mai multe studii arată că intoleranța și discriminarea împotriva persoanelor LGBT sunt larg răspândite în societatea românească. Sondajul de opinie realizat de CNCD arată că persoanele LGBT sunt al cincilea grup nedorit, după persoanele cu HIV, dependenții de droguri, persoanele cu dizabilități și romii. Numai 7% dintre participanți au spus că ar accepta un homosexual drept rudă, și doar 12% ar dori ca o persoană LGBT să le fie coleg. Aceste niveluri extrem de joase de acceptare socială contribuie la o discriminare și stigmatizare semnificative împotriva persoanelor LHBT în domenii cheie ale existenței.⁶

⁵ https://ec.europa.eu/health/social_determinants/projects/ep_funded_projects_en#fragment2 ;

⁶ Raport de Activitate CNCD 2016 ,p.11;

În legătură cu chestiunile familiale, Codul Civil conține o interdicere a căsătoriei între persoane de același sex.⁷ În plus, legislația română nu recunoaște căsătoriile între persoane de același sex încheiate în străinătate, fie între cetățeni români, fie străini. Totuși, Curtea Constituțională Română a solicitat lămuriri Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) privind înțelesul termenului „soț” în regulamentele Uniunii Europene în legătură cu libertatea de mișcare, ca urmare a refuzului autorităților române de a acorda dreptul de rezidență în România unui soț de același sex cu naționalitate română. Pe 5 iunie 2018, CJUE a hotărât că termenul „soț”, în scopul de a acorda dreptul de rezidență cetățenilor care nu fac parte din UE, include soți de același sex, indiferent dacă țara din UE recunoaște sau nu căsătoriile între soți de același sex. Ca urmare, pe 18 iulie 2018, Curtea Constituțională Română a decis că persoanele căsătorite de același sex au dreptul să locuiască în țară dacă unul dintre soți este cetățean român.

Între 2013 și 2016, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), care se ocupă de plângerile de discriminare pe motiv de orientare sexuală, a primit un total de 33 de reclamații pe acest motiv.

În 2017, 17 din cele 682 de petiții înaintate Consiliului erau legate de orientarea sexuală. CNCD a impus un avertisment și o amendă în două dintre cazuri și a emis o recomandare în alte două.⁸ ECRI consideră că acest număr mic de cazuri supuse CNCD este un indiciu că persoanele LGBT ezită să anunțe cazurile de discriminare.⁹

În domeniul ocupării forței de muncă, un studiu arată că 64% dintre persoanele LGBT intervievate sunt în general izolate la locul de muncă, iar 44% dintre ele au menționat o lipsă de politici interne care să le protejeze de abuzuri, afirmând că se tem pentru siguranța lor personală. În ce privește sănătatea, transsexualii au același acces la serviciile generale de asistență medicală ca toți ceilalți indivizi. Totuși, tratamentul medical privind schimbarea de sex, atât chirurgia cât și terapia hormonală, nu este finanțat de sistemul național de asigurări de sănătate.

Deși ECRI nu are informații despre activitățile de sensibilizare a publicului privind problemele LGBT organizate de autorități, ea salută proiectul numit „Egalitatea persoanelor LGBT”, care este dezvoltat de CNCD în scopul îmbunătățirii capacității autorităților române de a preveni și combate discriminarea pe motiv de orientare sexuală și identitate de gen. ECRI este de părere că astfel de inițiative sunt potrivite pentru a lupta împotriva stigmatului adânc înrădăcinat și reticenței împotriva persoanelor LGBT și pentru creșterea acceptării lor în societate.

Deși problema intoleranței față de persoanele LGBT este evidentă, nu există o politică de combatere a acestui fenomen în România. Proiectul „Strategia Națională – Egalitate, Incluziune, Diversitate” (2018-2022) conține unele măsuri –deși fără obiective specifice - pentru promovarea nediscriminării împotriva persoanelor LGBT. În lumina lipsei de informații despre persoanele LGBT menționate mai sus și a semnificativei discriminări pe care acestea o suferă, ECRI consideră că autoritățile trebuie să ia măsuri urgente pentru promovarea toleranței față de persoanele LGBT în toate domeniile vieții, cât și pentru combaterea homofobiei și transfobiei.

ECRI recomandă autorităților să redacteze și să adopte un plan de acțiune, fie ca un document separat, fie ca parte dintr-un plan național în fază de proiect, care să includă obiectivele de protejare a persoanelor LGBT împotriva discursului pe motiv de ură, violenței și discriminării, și care să sensibilizeze publicul în legătură cu condițiile lor de trai, promovând înțelegerea față de persoanele LGBT și transformând în realitate dreptul lor la un tratament egal cu ceilalți cetățeni.

BIBLIOGRAPHY

- Raport de Activitate CNCD, 2016;
- Raport de Activitate CNCD, 2017;

⁷ Vezi și Topor Roxana, *Tutela minorului în Codul Civil* în “Cultura economico-juridică. Influența migrației asupra societății europene”, Constanța, 12-13 mai 2016 ;

⁸ Raport de Activitate CNCD 2017, p.13,18;

⁹ Raportul ECRI privind Romania, al cincilea ciclu de monitorizare, 5 iunie 2019;

- Raportul ECRI privind Romania, al cincilea ciclu de monitorizare, 5 iunie 2019;
- European Commission, *Trans and intersex equality rights in Europe* – a comparative analysis November 2018;
- Topor Roxana, *Tutela minorului în Codul Civil* în “Cultura economico-juridică. Influența migrației asupra societății europene”, Constanța, 12-13 mai 2016 ;
- Keyes, O., *The misgendering machines: trans/HCI implications of automatic gender recognition*, Proceedings of the ACM on Human–Computer Interaction, 2018;
- Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025;
- https://ec.europa.eu/health/social_determinants/projects/ep_funded_projects_en#fragment2 ;
- https://ec.europa.eu/romania/news/20201112strategie_egalitate_lgbtiq_ue_ro

PRODUCT POLICY OF THE ROMANIAN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Laurențiu-Florentin Stoenică

Lecturer, PhD, „Artifex” University of Bucharest

Abstract: Education has always contributed to the development of a state. A society with a high level of education will be able to identify sustainable ways of economic growth, providing future generations with resources to continue the process.

Throughout the higher education system, Romanian private higher education institutions have taken over some of the responsibilities of educating young people and beyond, offering on the market of educational services products and services at the level of expectations, consumer requirements and quality standards, the same as those imposed on public higher education institutions.

Through product policies which are reflected in the range of educational products, private higher education institutions offer consumers educational products and services that provide the level of knowledge and skills required by employers.

The study presents an analysis of the range of educational products and services offered by private higher education institutions.

Keywords: private higher education, marketing, product policy, educational market, Romania

Introduction

Globalization and the phenomenon of permanent economic crisis which manifests itself more or less accentuated in European countries have imposed as necessary both a high level of competitiveness of economies, as well as their orientation towards more productive areas and activities, with higher education playing an important role, through the training of specialists.

Markets do not remain unchanged (Kotler et al., 1998), new products are needed to keep in touch with the development of technology and implicitly with the modification and diversification of consumer requirements, satisfying the latter being a priority for companies.

The market for educational services is subject to the same pressures and influences as the market for goods or services, with competition manifesting itself between both public and private educational institutions.

According to statistical data, after 1990, in the political, economic and social context of that period, both the number of students and the number of universities in Romania increased exponentially. From a number of 48 state universities previously operating, after this date their number has increased especially with the appearance on the market of educational services of private universities. Regarding private higher education, statistical data are only available from 1995, the year when the first promotions of private universities actually graduated. Thus, in 1995, the higher education system in Romania included 95 universities, of which 59 public and 36 private (Petrescu et al., 2018a).

The establishment of private higher education institutions after 1990, the increase in the number of public higher education institutions, the number of faculties and the number of enrolled students show an increased demand for higher education manifested by the Romanian population.

The data provided by the National Institute of Statistics for the period 1980-1989, show that access to higher education had been drastically limited in that period, out of the population aged 20 to 24 only 10% being enrolled in a university. The number of students per 10,000 inhabitants was 86 in 1980 and only 71 students in 1989 (Petrescu et al., 2018a).

Throughout the higher education system, private higher education institutions in Romania have taken over some of the responsibilities of educating the population and beyond, offering on the market of educational services products and services at the level of expectations, consumer requirements and quality standards, the same as those imposed to public higher education institutions.

Literature review

Baker (1997) argues that organizations need to identify and determine the multidimensional nature of market demand, and then use available resources to create products that meet the needs and requirements of consumers, so achieving the set goals depends largely on the adopted product policy.

In the opinion of Dibb et al. (2019) companies need to develop products that reflect the needs and preferences of consumers, while seeking to be different from competitors. They also need to recognize that customer expectations, competitors and market trends are not fixed, so product portfolios need to be constantly evaluated and adapted.

According to Kotler and Keller (2008) a product is anything that can be offered in a market to satisfy a desire or need, in order to capture interest, purchase, use or consumption) The products offered in a market are: physical goods, services, experiences, events, people, places, properties, organizations, information, and ideas (Kotler et al., 1998). According to Armstrong and Kotler (2016), services are forms of products that consist of activities, benefits or satisfactions offered to consumers, essentially intangible.

The concept of product refers to what companies and non-profit organizations offer to potential consumers, the set of elements that can trigger market demand is a product. The product must be designed and analyzed through the advantages or usefulness that the buyer expects from it. In reality, what the customer is actually buying are the functions of the product, not the physical object itself. What the consumer buys, in fact, is not the product, but the satisfaction it offers him. The key to understanding the importance of the product is to look at it from the customer's perspective, as a sum of benefits and satisfactions that help him solve his problems. Product policy decisions determine all other marketing actions: which is the most appropriate pricing policy, which distribution channels will be used, which are the most appropriate promotional means (Nedelea, 2009).

The product mix has four dimensions (Armstrong and Kotler, 2016): width, length, depth and consistency, these dimensions providing the necessary elements to define the product strategy of the organization.

According to Balaure et al. (2002), product policy is the most important component of the marketing mix, representing the conduct of the organization, adapted as accurately as possible to market requirements, competitors' trends, the size, structure and dynamics of the range of products and services offered to the public. The object of the product policy is represented by the real goods (material goods and services) as well as the nominal ones, in a broad sense the product policy including the product policy in the strict sense, the assortment policy and the service and guarantee policy.

In the field of services, the product is understood as a sum of activities designed to meet customer needs, the intangibility of services requiring the identification of ways to reduce the implications on product policy. Because the client participates in the provision of services, it is always accompanied by a number of tangible factors for the client (Cetină et al., 2009).

In the field of education, the product being materialized in educational products and services offered to students, the range of services can be modified horizontally by organizing extracurricular activities, or vertically or laterally, by making accommodation or serving meals (Enache, Brezoi and Crișan, 2013).

The university product has similar characteristics to the services, being inseparable from their consumer - the student, study programs, optional courses, teaching materials, university events being oriented towards students (Avram, 2014). The educational product represents the object of

consumption, respectively a set of benefits destined to satisfy the existing knowledge needs in the society (Rațiu and Avram, 2013).

In the field of education, the strategies developed by educational institutions regarding educational products and services offered to consumers represent the activities carried out, the decisions taken by educational institutions to achieve the set objectives, taking into account the size of the product range, consumer value, perceived quality and novelty in relation to competitors (Olteanu, 2003; Cetină et.al., 2009).

Methodological notes

For the analysis of the role of educational products in the market approach by private higher education institutions and their position in relation to other participants in the market of educational services, we considered statistical data from 2009-2019, as well as data on the offered university programs.

Based on these data, the dynamics of higher education institutions in Romania and private higher education institutions are presented, the dynamics of the number of students, the share of private higher education institutions and students enrolled in all universities, respectively students in Romania, to identify a dimensioning of the offer of offered educational services that would allow an advantageous positioning on the higher level education market.

Main findings of the research

The Law on National Education (Law no. 1/2011, with subsequent amendments and completions) stipulates that private higher education institutions must go through all the established authorization and accreditation procedures.

In the analyzed period, 2009–2019, according to the data provided by the National Institute of Statistics, private higher education in Romania experienced a significant dynamic, the number of private universities decreasing from 52 in 2009 to 35 in 2019.

In the academic year 2020-2021, there are 97 higher education institutions in Romania, of which 7 are in liquidation, including 54 public higher education institutions (47 civil higher education institutions and 7 military higher education institutions) and 43 private higher education institutions (of which 9 authorized to operate provisionally).

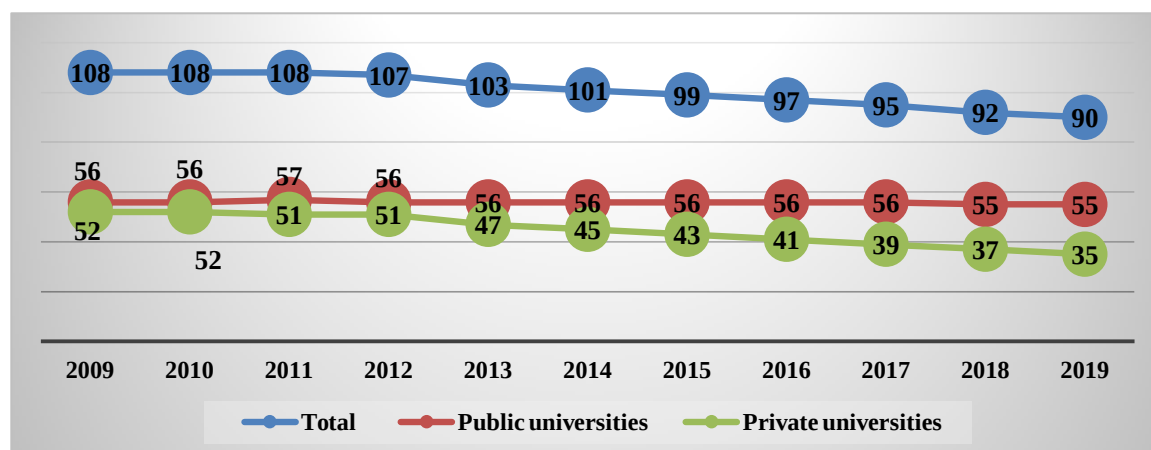
Table 1. The evolution of higher education institutions in Romania, 2009-2019

Period	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Higher education institutions in Romania	108	108	108	107	103	101	99	97	95	92	90
Private higher education institutions	52	52	51	51	47	45	43	41	39	37	35
The share of private higher education institutions	48.1	48.1	47.2	47.6	45.6	44.5	43.4	42.2	41	40.2	38.8

Source: National Institute of Statistics

In Figure 1 we graphically represented the evolution of the number of higher education institutions, by forms of ownership and in total, during this period.

Figure 1. The evolution of higher education institutions in Romania, 2009-2019

Source: National Institute of Statistics

If the total number of higher education institutions decreased by 16.6% in the 2009-2019 period, there is a significant reduction in the number of private higher education institutions, public institutions having a constant evolution.

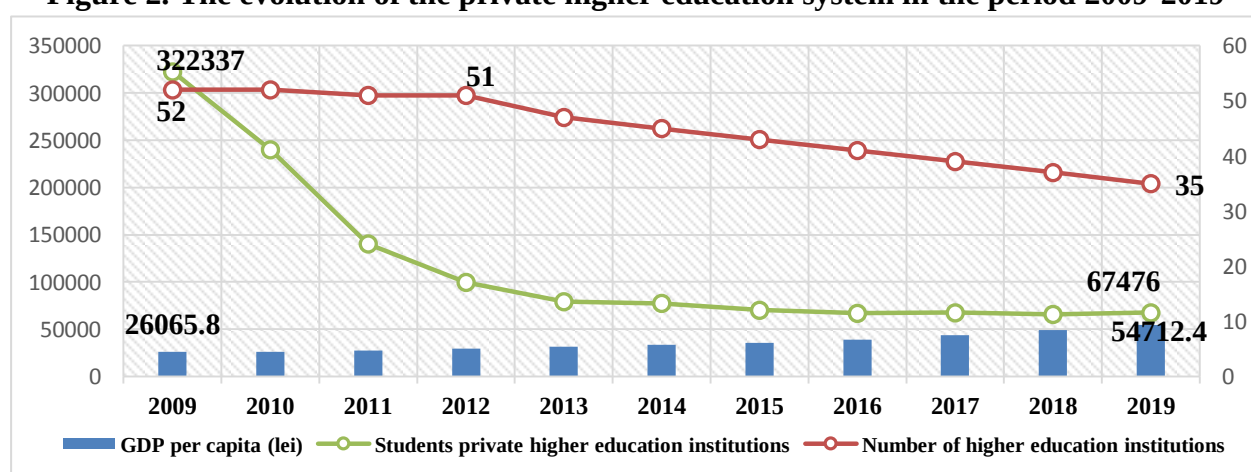
Table 2. Dynamics of higher education institutions in Romania

Period	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dynamics of higher education institution	-	-	-	-0.9	-4.6	-6.5	-8.3	-10.2	-12.0	-14.8	-16.6
Dynamics of private higher education institutions	-	-	-1.9	-1.9	-9.6	-13.4	-17.3	-21.1	-25.0	-28.8	-32.7

(Source: Data processed using information provided by the National Institute of Statistics)

The table shows the dynamics of higher education institutions in Romania in the 2009 - 2019 period, the negative values showing the decrease from year to year of the number of institutions, the largest negative values being registered by private higher education institutions.

Figure 2. The evolution of the private higher education system in the period 2009-2019

Source: National Institute of Statistics

In the conditions of a positive evolution of the per capita Gross Domestic Product in Romania in the 2009-2019 period, which shows an increase in welfare, economic growth, but not in the quality of life of the population, the number of private higher education institutions and the

number of students who opted for educational products and services offered by these institutions decreased from year to year, so that at the end of the analyzed period, in 2019, there were 35 private higher education institutions with 135 faculties and a total number of 67476 students at all cycles of university studies.

Table 3 shows the dynamics of the number of students enrolled in higher education institutions in Romania, both public and private, in the 2009 - 2019 period, the negative values showing the decrease from year to year in the number of students.

Table 3. Dynamics of the number of students in Romania, period 2009-2019

Period	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dynamics of the total number of students	-13.2%	-30.3%	-40.0%	-44.1%	-46.9%	-47.0%	-47.7%	-47.4%	-48.0%	-47.5%
Dynamics of the number of students in public institutions	-4.4%	-11.8%	-19.4%	-21.9%	-23.8%	-22.4%	-22.7%	-22.2%	-23.0%	-22.4%
Dynamics of the number of students in private institutions	-25.6%	-56.4%	-69.1%	-75.4%	-79.6%	-81.6%	-82.8%	-82.7%	-83.2%	-82.7%

(Source: Data processed using information provided by the National Institute of Statistics)

Compared to the beginning of the time period under analysis, the calculated dynamics are negative every year, the number of students of private higher education institutions decreasing greatly.

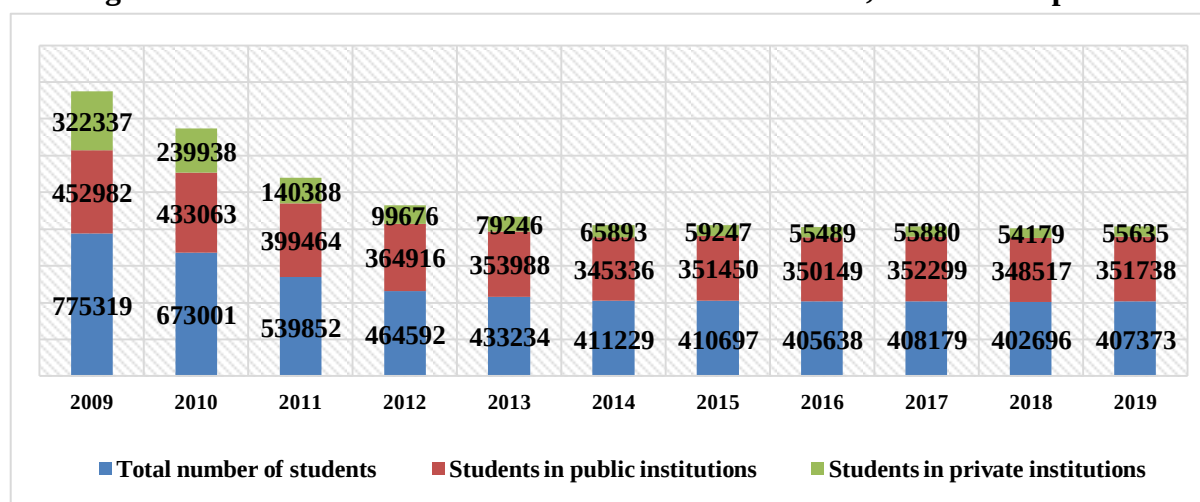
Table 4. The share of the number of students in private institutions

Period	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
The share of the number of students in private institutions	41.6%	35.6%	26.0%	21.4%	18.3%	16.0%	14.4%	13.6%	13.7%	13.4%	13.6%

(Source: Data processed using information provided by the National Institute of Statistics)

There is a reduction from year to year of the share of students enrolled in private higher education institutions in Romania in the total number of students in the university system, from 41.6 in 2009 to 13.6 in 2019.

Figure 3. Evolution of the number of students in Romania, 2009 – 2019 period

Source: National Institute of Statistics

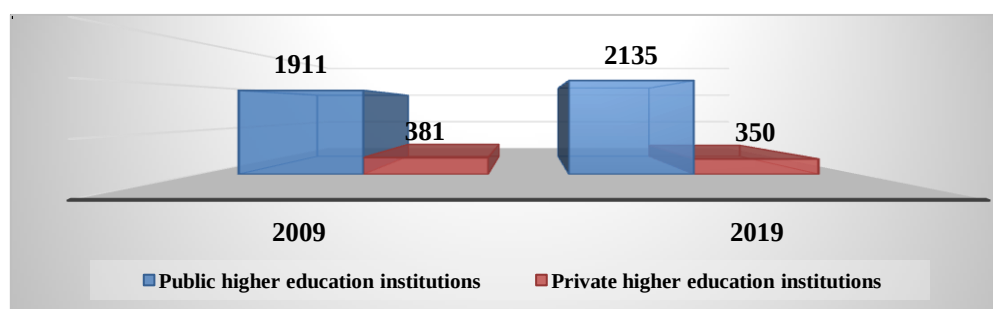
In the 2009-2019 period, according to data provided by the National Institute of Statistics, the number of students enrolled in higher education institutions in Romania had a downward trend from year to year, from 775,319 students in 2009 to 407,373 students in 2019.

For the period 2009-2019, the dynamic evolution of the number of Romanian university students presents an average annual variation rate of -6.91%.

Within private higher education institutions, the dynamic evolution of the number of students has a downward trend, the average annual rate of change being -2.49%.

At the level of the academic year 2009-2010, the public universities in Romania offered to the consumer public, namely students, products concretized in 1911 study programs corresponding to undergraduate university studies. In comparison, the private higher education institutions included in their educational offer, for the same period, a number of 381 study programs, their share in the total number of study programs being of 16.6%.

Figure 4. Evolution of undergraduate study programs in the period 2009-2019

Source: National Institute of Statistics; GD. 749/2009, GD. 326/2019

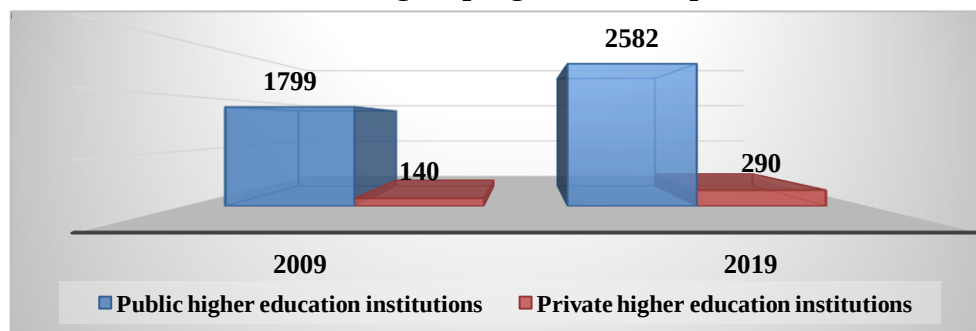
In the academic year 2019-2020, the number of study programs corresponding to the level of undergraduate studies increased by 224, reaching 2135 study programs, the average annual rate of change being 1.11%, which means that in the 2009-2019 period the number of Bachelor's degree programs increased on average by 1%.

Private higher education institutions included in the educational offer for the academic year 2019-2020 a number of 350 bachelor's degree programs, less than 31 compared to the beginning of the period under analysis, their share in the total number of study programs being 14.08% and the average annual rate of change -0.85%, which means that in the 2009-2019 period the number of undergraduate study programs decreased on average by 0.8%.

Regarding the master's degree programs, at the level of the academic year 2009-2010, the public universities in Romania offered to the consumer public, students, products materialized in 1799 study programs for master's degree studies.

In comparison, the private higher education institutions included in the educational offer, for the same period, a number of 140 study programs, their share in the total master's degree study programs being 7.2%.

Figure 5. Evolution of master's degree programs in the period 2009-2019

Source: National Institute of Statistics, Order MEC 4666/2009, GD. 318/2019

In the academic year 2019-2020, the number of study programs corresponding to master's university studies offered by public higher education institutions increased by 783, reaching 2582 study programs, the average annual variation rate being 3.67%, which means that in the 2009-2019 period, the number of master's degree programs increased on average by 3%.

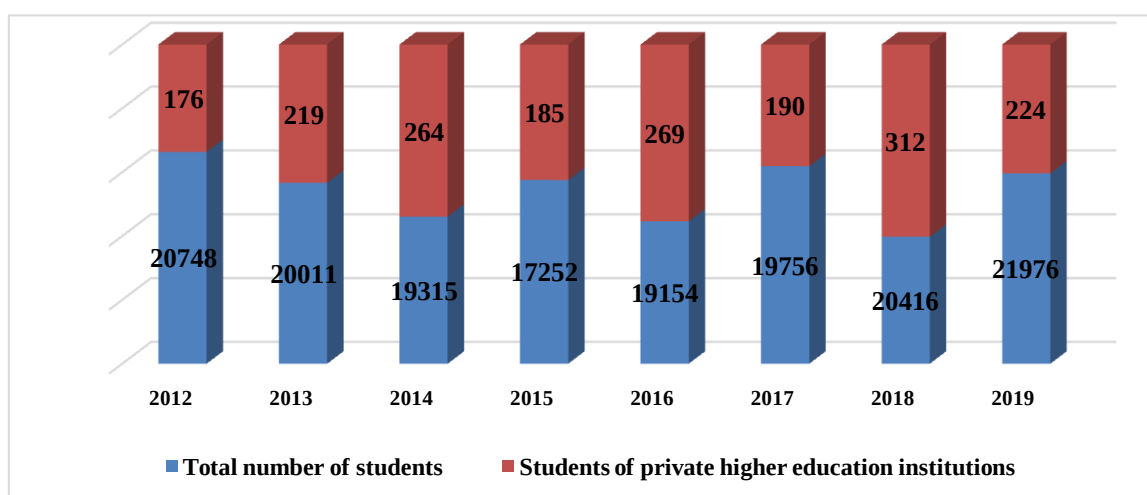
Private higher education institutions included in the educational offer for the academic year 2019-2020 a number of 290 master's degree programs, more than 150 compared to the beginning of the period under analysis, their share in total study programs being 10.09% and the average annual rate of change is 7.55%, which means that in the 2009-2019 period the number of master's degree programs increased by an average of 8%.

In the academic year 2019-2020 a number of 21 private higher education institutions offered master's degree programs, out of a total of 35 private institutions.

In the Romanian higher education system there are a number of 57 higher education institutions organizing doctoral studies (of which 53 public higher education institutions and 4 private higher education institutions) within which 210 doctoral schools were organized from which 7 in private educational institutions, comprising 401 doctoral fields, 394 in state institutions and 7 in private institutions (Petrescu et al., 2018b).

Private higher education institutions organize doctoral studies in the fields: biology, law, medicine, dentistry and theology, according to the specifics, the places allocated for doctoral studies being with tuition fee.

Figure 6. Evolution of the number of students enrolled in doctoral studies

Source: National Institute of Statistics

In the 2012-2019 period, in private higher education, regarding the evolution of the number of students enrolled in doctoral studies, there were alternating decreases and increases, but the variations were insignificant, from 176 students in the academic year 2012-2013 to 224 students in university 2019-2020, the average annual rate of change being 3.5%. The share of students enrolled in doctoral studies in private higher education institutions in the total number of students in Romania enrolled in doctoral studies, evolved from 0.84% in 2012 to 1.02% in 2019.

Regarding the product policy of higher education institutions, both public and private, we mention the approach of Cetină et al. (2009), which presents particularities of the product policy in the field of services, namely a combination of tangible and intangible elements in which are included: basic services, which ensure the transfer of knowledge to consumers (students), secretarial services, which ensure the enrollment of students in the academic year, the establishment of study groups and timetable, accommodation and catering services.

Conclusions

Through product policies that are reflected in the range of educational products, its dimensions targeting the breadth, depth and length of the product range, private higher education institutions offer consumers educational products and services that provide the level of knowledge and skills required by employers.

Private higher education institutions need policies and strategies with which to build an offer of educational services as competitive as possible in the market.

An appropriate product policy and a marketing strategy that correlates the product with the other elements of the marketing mix: price, distribution, communication as well as staff, processes and physical presence, will increase the market share of private higher education institutions and curricula, the image and the overall quality of the educational services offered, a connection is made between students, teachers, an attractive educational climate is created and developed, visible for the target audience and advantageously positioned on the higher education market in Romania.

In the marketing activity of private higher education institutions, the product strategy which was used must be based on promoting the global image of educational products and the institution, permanently, offensively, undifferentiated and, as far as possible, with its own forces. In particular cases, especially in the case of launching new educational products, strategic alternatives can take the form of an exclusive product promotion, intermittently, possibly through specialized institutions (Nedelea, 2002).

BIBLIOGRAPHY

1. Avram, E.M., 2014. The particularities of services and the importance of marketing in higher education. Management Intercultural XVI 3(32), p.13-20. http://www.mi.bxb.ro/Articol/MI_32_2.pdf [Accesed on 25.11.2020];
2. Armstrong, G, Kotler, Ph., 2016, Introducere în marketing, Educational Centre
3. Baker, M.J., 1997, Marketing, Editura Știință și Tehnică, București
4. Balaure, V., coordonator, 2002, Marketing, Editura Uranus, București
5. Cetină, I. (coord.), 2009. Marketingul serviciilor. Fundamente și domenii de specializare, București: Editura Uranus
6. Dibb, S., Simkin, L., Pride, W.M., Ferrell, O.C., 2019, Marketing: concepts and strategies, 8th edition, Cengage Learning EMEA
7. Enache, R., Brezoi, A., Crișan, A., 2013. Marketing educațional. Iași: Institutul European
8. Kotler, Ph., Keller, K.L., 2008, Managementul marketingului, Editura Teora, Editia a V-a
9. Kotler, Ph, Armstrong, G, Saunders, J., Wong, V., 1998, Principiile marketingului, Editura Teora, București
10. Nedelea, A.M., 2009. Marketing în comerț, turism și servicii, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
11. Nedelea, A.M., 2002. Marketing educational, http://rocsir.goldenideashome.com/archiv/2002_1-2/8Alexandru%20Nedelea.pdf [Accesed on 08.12.2020]
12. Olteanu, V., 2003. Marketingul serviciilor – o abordare managerială. București: Editura Ecomar.
13. Petrescu, I., Anghelache, C., Gogu, E., Anghel, M.G., 2018a, Geneza și evoluția învățământului superior din România – în date statistice, Editura Economică, București
14. Petrescu, I., Gogu, E., Cojocaru, D., Stanciu, Șt., Chișu, A., 2018b, Oferta și cererea de studii universitare de doctorat în date statistice. Anul universitar 2017-2018, ARACIS, http://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/08/2018_Raport_ARACIS_-_Oferta_cerere_domenii_Doctorat_-_IOSUD.pdf [Accesed on 02.12.2020]

15. Rațiu, M.P. și Avram, E.M., 2013. Optimizing the marketing mix - an essential element in developing competitive strategies in the field of higher education. Romanian Economic and Business Review 8(1), pp.57-65. disponibil la: <http://www.rebe.rau.ro/REBE%208%201.pdf#page=57> [Accesed on 02.12.2020].
16. <https://insse.ro/cms/> Institutul Național de Statistică, accesed on 07.11.2020 – 09.12.2020;

COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN THE REGULATION OF THE FAMILY CODE AND THE ONE PROVIDED BY THE NEW CIVIL CODE

Ioan Micle

Lecturer, PhD, „Aurel Vlaicu” University of Arad

Abstract: According to the New Civil Code, which takes over the constitutional provisions and those of the Family Code, the family is based on freely consented marriage between spouses, in relations between spouses as well as in the exercise of rights over children, men and women having equal rights. Marriage means more than the context in which we tend to see it as something romantic. It involves seriousness, a responsibility taken by partners who want to unite their lives and last but not least an oath taken to each other, which must be respected and unforgettable. It is the beginning of a life for two, which will take into account a series of rules and norms of moral and ethical behavior, norms that will ensure the sustainability of a marriage.

Although any marriage is based on the intention of the two spouses to spend their entire lives together, for certain reasons, both subjective and objective, it can be dissolved by divorce if there are good reasons that have seriously damaged the relationship between the spouses and the marriage. It cannot continue. Different conceptions in family life can be a factor of growth and development, but when divergences degenerate into individualistic options that cannot be negotiated, marriage will be "thrown" on the verge of divorce.

Divorce must be seen as a way to solve major problems in the lives of some people, generated by the marriage they are in and to reach a state of normalcy.

This is not an optimal way to reach a threshold of revenge or a material advantage.

The decision to start a divorce should be made with your life partner and discussions on divorce, child custody, division of common property and other issues should lead to a common agreement known to the spouses, which encourages the avoidance of the traumatic effects inherent in divorce. and many adversarial discussions in public.

Regardless of the problems generated, spouses should not forget that beyond the conflict, their personal life will be publicly exposed, affecting in one way or another the beautiful moments that lasted the marriage.

Through the prism of divorce, the less pleasant and high moments are highlighted on an undeserved "podium". That is why divorce, which is once again a manifestation of the will of the parties, should be exercised with the same wisdom as when the decision of the two spouses to unite their lives is made.

The new regulation of the Civil Code. radically changes the classical concept related to the dissolution of marriage, bringing into discussion the possibility of divorce by administrative or notarial procedure, introducing more relaxed criteria from the perspective of divorce cases enacted by law.

Keywords: family, marriage, divorce, family life, the will of the parties .

1.Divorțul-mijloc de desfacere a căsătoriei.Precizări prealabile.

Problema divorțului este deosebit de controversată. Împotriva admiterii acestuia există argument de ordin religios și moral, deoarece produce efecte sociale negative, mai ales asupra copiilor rezultați din căsătorie. Totuși, atunci când despărțirea soților reprezintă o realitate de fapt, normele legale trebuie să țină cont de aceasta atunci când viața în comun nu mai poate continua.

Dreptul roman admitea divorțul. Dar, în evul mediu, biserica catolică a adoptat dogma indisolubilității căsătoriei, care face parte din Sfintele Taine. Consecința acestei concepții a fost înlăturarea divorțului, care a fost restabilit, de exemplu, în Franța, abia după 1792.

Pornindu-se de la calificarea căsătoriei ca fiind un contract civil, s-a permis soților să ceară desfacerea acesteia în fața ofițerului de stare civilă sau să se adreseze tribunalului, invocând o serie de motive de divorț ce permiteau astfel desfacerea uniunii dintre ei în condiții foarte largi.

Codul napoleonian era de acord cu divorțul ca mijloc de desfacere al căsătoriei însă îl îngreua din mai multe puncte de vedere. A fost menținut divorțul prin consimțământ mutual, dar a fost reglementat prin reguli de procedură greoaie. Cauzele de divorț au fost stabilite în mod limitativ.

Atât vechiul drept românesc, cât și Codul civil de la 1864 au cunoscut divorțul. Biserica ortodoxă nu a admis niciodată dogma indisolubilității și a recunoscut, ca și biserica protestantă, validitatea desfacerii căsătoriei din punctul de vedere al dreptului canonic.

Codul familiei din 1954 a renunțat la divorțul prin consimțământ mutual, a lăsat judecătorului puterea de a aprecia cu privire la cauzele de divorț și a conceput o procedură dificilă de desfacere a căsătoriei, supusă la rândul ei, unor modificări ulterioare.

Codul familiei a fost modificat în 1993, în sensul relaxării condițiilor cerute pentru divorț, care nu mai este considerat a avea caracter excepțional. Desfacerea căsătoriei, divorțul, este singura modalitate de disoluție a căsătoriei valabil încheiate.

2. Noțiunea de desfacere a căsătoriei și încadrarea ei juridică

Familia, ca formă istorică de organizare a vieții în comun bazată pe uniunea liber consimțită între bărbat și femeie (căsătoria), interesează societatea, astfel că desfacerea căsătoriei este reglementată printr-o procedură specială. Căsătoria se încheie pe viață. În principiu această legătură este menită să dăinuiască pe tot timpul vieții soților. În mod firesc, în cazul decesului unuia dintre soți, căsătoria încetează¹.

În ziua de astăzi mass-media creează despre divorț impresia că acesta este un fenomen nou și modern, dar acest lucru nu este tocmai real. Divorțul a existat de când a existat și căsătoria; totuși, modul în care divorțăm este diferit.

Divorțul a fost o decizie personală determinată individual, nu de religie sau de legi².

Desfacerea căsătoriei, este un mijloc juridic, prin care la cererea unuia dintre soți instanța pune capăt existenței căsătoriei³. Divorțul, ca mijloc de desfacere al căsătoriei, este reglementat de Codul familiei. În art. 37 alin. (2), care prevede următoarele: “Căsătoria se desface prin divorț”.

Noua reglementare a Codului civil. modifică în mod radical concepția clasică legată de desfacerea căsătoriei, aducând în discuție posibilitatea realizării divorțului pe cale administrativă sau prin procedură notarială, introducând criterii mult mai relaxate din perspectiva cazurilor de divorț edictate prin lege.

De-alungul timpului, mulți au încercat să definească această noțiune. Conform literaturii mexicane: “Unii (...) indică divorțul ca fiind o “cauză” de dezintegrare a familiei. Alții definesc divorțul ca fiind un “rău necesar”, căci remediază o situație conflictuală, deși o face prin intermediul dezintegrării. Divorțul ca instituție nu poate fi calificat prin termenii de bun sau rău, așa cum s-a făcut până acum. Divorțul este un stabilizator, nu în mod special al relațiilor conjugale, ci al relațiilor familiale în cazurile de conflict, apoi are virtutea, ca

¹ I. P. Filipescu, “*Tratat de dreptul familiei*”, Ed. ALL, Ediția 1996, pag. 205

² A. Clarke-Steward, C. Brentano, “*DIVORCE: Causes and Consequences*”, Yale University Press, London, 2006, p. 1.

³ Ghe. Tomșa, G. Grigore, D. Șerban, C. Pârlea, “*Dicționar de Dreptul Familiei*”, Ed. Științifică și Pedagogică, București, 1984, pag. 62.

instrument juridic, de a semnala bazele organizatorice între cei care divorțează și între ei și copiii lor atunci când conviețuirea nu mai există, atunci când ruptura internă corespunde cu ruptura externă”⁴.

În țara noastră, la început divorțul a fost reglementat în Codul civil, iar ulterior dispozițiile de drept material erau stipulate în Codul familiei (art.37-44) iar cele de procedură în Codul de procedură civilă, în cap. VI din Cartea VI (art.607-619) având titlul de (”Despărțenia”) - ”Divorțul”⁵. Anterior anului 1989, reglementarea divorțului a cunoscut numeroase modificări prin Decretele 779/1996, 680/1969, 174/1974, 312/1977, 475/1977.

3. Delimitarea desfacerii căsătoriei de alte noțiuni juridice

Încetarea căsătoriei, desfacerea ei și desființarea căsătoriei sunt cele trei mijloace prin care se poate pune capăt unei căsnicii. În legislația țării noastre se face distincție între aceste noțiuni. Astfel, potrivit dispozițiilor C. fam., desființarea căsătoriei este urmarea constatării nulității ori anulării căsătoriei, desfacerea căsătoriei se produce prin divorț iar încetarea căsătoriei are loc prin moartea unuia dintre soți sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți.

3.1. Încetarea căsătoriei

Între noțiunea de desfacere a căsătoriei și cea de încetare a căsătoriei rezultă încă din prevederile art. 37 C. fam. ”căsătoria încetează prin moartea unuia dintre soți sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre ei ”în timp ce ”căsătoria se desfăce prin divorț”.

Încetarea căsătoriei poate fi definită ca fiind oprirea (definitivă) de drept a căsătoriei, care intervine în cazurile determinate limitativ de lege.

Încetarea și desfacerea căsătoriei produc efecte numai pentru viitor și presupun existența unei căsătorii încheiate cu respectarea tuturor condițiilor de fond și de formă.

Desfacerea căsătoriei prin divorț este rezultatul manifestării de voință al unuia sau al ambilor soți, în timp ce încetarea căsătoriei are loc independent de manifestarea lor de voință, datorită unor cauze naturale și obiective.

Potrivit art. 22 C. fam. ”în cazul în care soțul unei persoane declarată moartă s-a recăsătorit și, după aceasta, hotărârea declarativă de moarte este anulată, căsătoria cea nouă rămâne valabilă. Prima căsătorie este desfăcută pe data încheierii noii căsătorii”.

Încetarea căsătoriei are loc de drept.

Dacă pe parcursul procesului de divorț intervine decesul unuia dintre soți, nu se mai poate pune problema desfacerii căsătoriei deoarece ea a încetat prin modul firesc care este decesul și în această situație dosarul se încheie indiferent de instanța în fața căreia se află cauza.

Desfacerea căsătoriei are loc prin hotărâre judecătorească ori prin eliberarea certificatului de divorț de către ofițerul de stare civilă sau de notarul public așa cum prevede art. 376 alin. (4) și (5).

În cazul morții fizice constatate, căsătoria încetează de la data stabilită în certificatul de deces ca fiind data morții.

În cazul declarării judecătorești a morții unuia dintre soți, căsătoria încetează de la data stabilită prin hotărârea declarativă de moarte, irevocabilă, ca fiind data morții. Dacă însă, urmare a apariției persoanei ce a fost declarată judecătorește moartă, hotărârea declarativă de moarte este anulată, se pot naște următoarele două ipoteze:

⁴ A se vedea: A. E. Pérez Duarte y Noroña, ”*Derecho de familia*”, Universitatea Națională Autonomă Mexic, 1990, pag. 39-41

⁵ P. Vasilescu, ”*Tratat Teoretic și Practic de Procedură Civilă*”, vol. III, pag. 349

- dacă soțul celui ce a fost declarat judecătorește mort nu s-a recăsătorit, anularea hotărârii declarative de moarte înlătură cu efect retroactiv încetarea căsătoriei ca rezultat al declarării judecătorești a morții și drept urmare căsătoria se consideră că nu a încetat, soții continuând să fie căsătoriți;

- dacă soțul persoanei ce a fost declarată moartă s-a recăsătorit, fiind de bună-credință, și ulterior această hotărâre a fost anulată, în conformitate cu prevederile art. 22 C. fam., căsătoria cu cel ce a fost declarat judecătorește mort încetează pe data încheierii noii căsătorii. În cazul în care soțul s-a recăsătorit, fiind de rea-credință, adică știind că cel ce a fost declarat judecătorește mort este în viață, căsătoria cea nouă se consideră că a fost încheiată cu nesocotirea prevederilor art. 5 C. fam., care interzice căsătoria unei persoane căsătorite și, drept urmare, cea de a doua căsătorie va fi sancționată cu nulitatea absolută.

Concluzii:

1) căsătoria fiind încheiată intuitu personae, moartea (constatată fizic) unuia dintre soți conduce la încetarea ei;

2) aceeași consecință apare și în cazul declarării judecătorești a decesului unuia dintre soți, data morții fiind cea stabilită prin hotărârea irevocabilă declarativă de moarte;

3) în cazul declarării morții prin hotărâre judecătorească, dacă soțul aflat în viață s-a recăsătorit și, după aceasta cel declarat mort re apare, noua căsătorie rămâne valabilă iar căsătoria veche este considerată că a încetat pe data încheierii noii căsătorii, cu excepția situației în care soțul recăsătorit a fost de rea-credință, noua căsătorie fiind considerată încheiată prin fraudă și este lovită de nulitate absolută.

3.2. Separația de fapt

Noțiunea de divorț nu trebuie confundată cu noțiunea de separație de fapt. Se întâmplă ca soții să trăiască un oarecare interval de timp despartiți, împrejurare numită separație de fapt atât în vorbirea curentă cât și în terminologia juridică.

Deosebirea dintre divorț și separație de fapt este evidentă: divorțul pune capăt căsătoriei pe când cea de-a doua noțiune menține căsătoria cu toate efectele personale și patrimoniale pentru care C. fam. le reglementează.

Între separația de fapt și divorț se poate stabili o legătură numai atunci când separația constituie un motiv temeinic de divorț dar numai dacă este coroborată și cu alte împrejurări care fac imposibilă continuarea căsătoriei.

Ca orice situație de fapt, separația soților are un conținut imprecis și variabil. Cu toate acestea sunt evidențiate două elemente ce țin de esența acestei noțiuni și anume:

- elementul subiectiv care implică intenția soților de a nu mai conviețui o perioadă

de timp determinată sau nu;

- elementul material care presupune absența coabitării soților.

Cele două elemente trebuie îndeplinite cumulativ pentru ca despărțirea soților să reprezinte o separație de fapt. Lipsa intenției celor doi soți de a trăi despărțiți conduce la inexistența noțiunii de separație de fapt cum ar fi: dacă separația temporară este determinată de tratamentul medical, detașarea sau transferul unuia dintre soți într-o altă localitate, executarea unei pedepse privative de libertate.

De asemenea, nu există separație de fapt nici atunci când cei doi soți au domiciliu separat, de vreme ce între ei se menține o comunitate de viață.

În fapt, separația amiabilă a soților există întotdeauna. Ea apare în principiu în viața oricărui cuplu care traversează o perioadă de criză. Neînțelegerile dintre soți vor fi soluționate de cele mai multe ori nu de instanța de judecată, ci de timp.

3.3. Desființarea căsătoriei

Prin desființarea căsătoriei (nulitatea) se înțelege intervenția unei sancțiuni civile în momentul nerespectării unor dispoziții legale privind valabilitatea actului juridic al căsătoriei, care de regulă au ca efect desființarea cu efect retroactiv a căsătoriei încheiate⁶.

Încheierea valabilă a căsătoriei presupune a fi respectate toate condițiile de fond și respectiv de formă prevăzute de lege.

Încetarea și desfacerea căsătoriei așa cum am menționat anterior produc efecte numai pentru viitor, în timp ce desființarea căsătoriei produce efecte atât pentru viitor, cât și pentru trecut, exceptând căsătoria putativă și situația legală a copiilor.

Desființarea căsătoriei este urmarea nerespectării la încheierea căsătoriei a condițiilor prevăzute de lege pentru însăși valabilitatea căsătoriei.

În timp ce cauza de desființare a căsătoriei privește însăși valabilitatea actului juridic al căsătoriei și este anterioară sau concomitentă încheierii căsătoriei, cauza desfacerii căsătoriei este ulterioară încheierii acesteia și se întemeiază pe existența unor motive temeinice de natură a vătăma grav relațiile dintre soți, iar continuarea căsătoriei să nu mai fie posibilă.

Cauzele ce au ca efecte desființarea căsătoriei sunt prevăzute în Capitolul II din Titlul I C. fam. intitulat "Nulitatea căsătoriei" cuprins între art. 19-21 care constituie cazuri exprese de nulitate iar în art. 23-24 este reglementată căsătoria putativă.

3.4 Nulitățile sunt clasificate în nulități absolute și nulități relative.

Cazurile de nulitate absolută a căsătoriilor sunt:

-căsătoria a fost încheiată cu încălcarea dispozițiilor legale referitoare la vârsta matrimonială art. 294 N.c.civ. comparative cu (art.19 și 4 C. fam.);cazuri de acoperire Art. 20 C. fam.;

Art. 294 alin. (2) N. C. civ .Noul Cod. civil. face deosebirea între căsătoria încheiată de minorul care nnu a împlinit 16 ani, care este nulă și căsătoria încheiată de minorul care a împlinit 16 ani, fără încuviințările prevăzute de lege, când sancțiunea este nulitatea relativă.

-Lipsa totală a consimțământului la căsătorie Art. 293 alin. (1) coroborat cu art. 271 N. C. civ,comparativ cu Art. 19 coroborat cu art. 16 din C.fam.

-lipsa caracterului personal al consimțământului Art. 293 alin. (1) coroborat cu art. 271 N. C. civ comparative cu Art. 19 coroborat cu art. 16C.fam.

-căsătoria a fost încheiată de o persoană care era deja căsătorită (Bigamia) Art. 293 coroborat cu art. 273 N.C.civ.comparativ cu (art.19 și 5 C. fam.); Art. 293 alin. (2) N. C. civ. spre deosebire de art. 22 C. fam. N.C.civ stabilește expres că nu este bigamie, dacă soțul celui declarat mort prin hotărâre judecătorească a fost de bună-credință.

-căsătoria a fost încheiată între persoane care sunt rude în grad prohibit de lege Art. 293 alin. (1) coroborat cu art. 274 N.C.civ comprativ cu (art.19 și 6 C. fam.);

-căsătoria s-a încheiat între cel care adoptă, sau rudele lui, pe de o parte și cel adoptat ori rudele acestuia, pe de altă parte (art. 19 C. fam. și art. 1 Legea nr. 272/2004); Potrivit N. C. civ. adopția nu mai constituie impediment distinct de rudenie.

-căsătoria s-a încheiat de alienatul sau debilul mintal Art. 293 alin. (1) coroborat cu art. 276 N. C. civ comparative cu (art. 19 și 9 C. fam.). Potrivit N. C. civ., numai alienația și debilitatea mintală atrage nulitatea absolută, lipsa discernământului atrage nulitate relativă (art. 299).

-căsătoria s-a încheiat fără respectarea prevederilor Art. 293 alin. (1) coroborat cu art. 287 alin. (1)din N. C. civ., comparative cu art. 16 C. fam. (art. 19 C. fam.);

necompetența ofițerului de stare civilă;

⁶ I.P. Filipescu, "Tratat de dreptul familiei", Ed. ALL, 1999, pag. 193 și urm.; Colectiv, "Încheierea căsătoriei și efectele ei", Ed. Academiei, 1981, pag. 188; T.R. Popescu, "Dreptul familiei", vol. I, 1960, pag. 271; M.Banciu, "dreptul familiei", Ed. Argonaut, 1998, pag. 106.

-căsătoria fictivă art. 295 N.C.civ. N. C. civ. reglementează expres căsătoria fictivă și nulitatea acesteia. Potrivit C. fam., căsătoria fictivă reprezintă un caz de nulitate virtuală, nefiind expres reglementat.

- căsătoria s-a încheiat între persoane de același sex (art. 1, 4, 5, 25, 47-52, 53-60 C. fam.).

Profesorul Albu⁷ mai enumeră ca și cazuri de nulitate absolută “lipsa de solemnitate...”, art. 19 și 16-17 C. fam. referindu-se la absența de la căsătorie, a unuia dintre viitorii soți, și neexprimarea consimțământului sau nedeclararea încheierii căsătoriei de către ofițerul de stare civilă, sau clandestinitatea.

Cazurile de nulitate relative. În literatura de specialitate sunt acceptate ca fiind cele privitoare la viciile de consimțământ: eroarea, dolul și violența⁸; lipsa încuviințărilor cerute de lege minorului; lipsa discernământului; tutela.

-lipsa încuviințărilor cerute de lege minorului art. 297 N.C.civ comparativ cu Art. 9 coroborat cu art. 4 (nulitate absolută) din C.fam. N. C. civ. stabilește cazurile de acoperire a nulității relative Art. 303 alin. (1) și (3) N. C. civ.

-viciile de consimțământ Art. 298 N. C. civ., comparativ cu Art. 21 din C.fam. Viciile de consimțământ sunt aceleași. Reglementare nouă privind acoperirea nulității. Art. 303 alin. (2) și (3) N. C. civ

- lipsa discernământului art. 298 N.C. civ. comparativ cu Art. 19 coroborat cu art. 9 (nulitate absolută) N. C. civ. stabilește natura nulității relative și reglementează cazurile de acoperire Art. 303 alin. (2) și (3) N. C. civ.

-tutela art. 300 N.C.civ. Reglementare nouă care transformă tutela din impediment prohibitiv în impediment dirimant. Art. 303, cazuri de acoperire art. 303 alin. (3) N. C.

Făcând o analiză comparativă între reglementarea din C. fam. și cea prevăzută de N. C. civ., rezultă că, pe lângă viciile de consimțământ, ca și cazuri de nulitate relativă, a căror reglementare este identică celeia din C. fam., Noul Cod civil prevede expres sancțiunea nulității relative în mai multe cazuri discutabile sub imperiul C. fam.

4 . Cazurile de desfacere a căsătoriei

Potrivit vechii reglementări a art. 37 alin. (2) C. fam. “căsătoria se poate desface prin divorț”. După cum rezultă din prevederile cuprinse în art. 38 C. fam. desfacerea căsătoriei poate fi pronunțată fie la inițiativa unuia dintre soți fie pe temeiul consimțământului ambilor soți.

Conform noii reglementări prevăzută de art. 373 N. C. civ. divorțul poate avea loc în următoarele ipoteze:

prin acordul soților, la cererea ambilor soți, ori a unuia dintre soți însă acceptată de celălalt soț;

atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;

-la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani;

-la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Noua reglementare abordează atât cazurile de divorț, cât și motivele de divorț într-o manieră mult mai relaxată și mai puțin formalistă, încercând o adaptare a instrumentelor juridice la realitățile societății moderne. Împrejurarea că legiuitorul a consacrat această concepție, lasă să se înțeleagă faptul că încurajează desfacerea căsătoriei, divorțul obținându-se în condiții de drept material și de drept procesual mai puțin dificile.

⁷ I. Albu, “Căsătoria în dreptul român”, Ed. Dacia, 1988, pag. 224

⁸ I. P. Filipescu, “Tratat de dreptul familiei”, Ed. ALL, pag. 206-207; I. Albu, “Căsătoria în dreptul român”, pag. 234-236; T. R. Popescu, “Dreptul familiei”, vol. I, 1965, pag. 335.

În cele ce urmează vom face scurte referiri la fiecare tip de divorț.

4.1 Divorțul prin acordul soților poate fi soluționat pe cale judiciară potrivit art. 374 N. C. civ. în următoarele condiții:

- indiferent de data încheierii căsătoriei;
- indiferent de existența sau nu a unor copii minori rezultați din căsătorie;
- în condițiile existenței consimțământului soților, consimțământ liber și neviciat;
- la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț.

În sistemul actual reglementat de art. 38 alin (2) C. fam., acesta se realizează numai pe cale judiciară cu respectarea următoarelor condiții:

- trecerea a mai mult de un an de la încheierea căsătoriei;
- inexistența unor copii minori născuți din căsătorie;
- existența consimțământului soților;
- existența unei cereri formulate de ambii soți în fața instanței competente.

În literatura de specialitate, se apreciază că termenul de un an nu este nici de prescripție, nici de decădere, prin urmare se va socoti pe zile întregi, fără a se lua în calcul ziua încheierii căsătoriei și se consideră împlinit în ziua și luna corespunzătoare momentului inițial⁹.

Noile texte ale C. civ. respectiv art. 373 lit. a) și 375-378, instituie pe de o parte posibilitatea realizării divorțului prin acord pe cale judiciară, iar pe de altă parte posibilitatea desfacerii căsătoriei prin acord pe cale administrativă sau notarială.

4.2 Divorțul din culpă

Potrivit celor deja menționate în actuala reglementare a art. 38 al. (1) C. fam.: “Instanța judecătorească poate desface căsătoria prin divorț, atunci când, datorită unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă”.

Cauzele de desfacere a căsătoriei pot fi de natură subiectivă, fondate pe conduita culpabilă a unuia sau ambilor soți și care a condus la deteriorarea relațiilor de familie (art. 38 alin.1 C. fam.) sau de natură obiectivă, neimputabile vreunui dintre soți cum ar fi boala gravă a unuia dintre soți, boală care face imposibilă continuarea căsătoriei (art. 38 alin. 3 C. fam.).

În practica judiciară au fost reținute ca fiind întemeiate motive precum: sustragerea îndelungată și nejustificată a soțului pârât de la obligația de a conviețui împreună dacă, în raport cu împrejurările cauzei, stabilite pe baza probelor administrate, instanța și-a format convingerea că despărțirea faptică este definitivă, nefiind cu putință reluarea vieții conjugale; exercitarea de acte de violență fizică și verbal de unul dintre soți; infidelitatea unuia dintre soți.

În schimb, simpla trecere a unuia dintre soți la un cult religios diferit de al celuilalt soț nu poate constitui motiv de divorț dacă această împrejurare nu conduce la deteriorarea relațiilor de familie

Motivele de natură subiectivă sau obiectivă afirmate și dovedite în fața instanței de judecată vor constitui temei al desfacerii căsătoriei numai dacă au vătămat grav relațiile dintre soți.

Sub aspectul soluționării cererii de divorț, prezintă importanță numai relațiile dintre soți, de aceea eventualele discordii dintre unul dintre soți și alți membri ai familiei nu sunt relevante.

⁹ De exemplu, dacă încheierea căsătoriei a avut loc pe data de 15 martie 2001, termenul de un an s-a împlinit la data de 16 martie 2002.

În reglementarea noului C. civ. potrivit art. 373 lit. b) și art. 379-380 se poate pronunța divorțul din culpă atunci când din cauza unor motive temeinice raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă.

Elementul de noutate îl prezintă pronunțarea divorțului chiar dacă în totalitate culpa aparține reclamantului, caz în care divorțul se va putea pronunța din culpa acestuia, soțul nevinovat putând sa-i ceară soțului vinovat despăgubiri, în conformitate cu art. 388 N. C. civ.

În situația în care soțul reclamant decedează în timpul procesului, moștenitorii săi pot continua acțiunea de divorț potrivit art. 380 din N. C. civ. Această acțiune va fi admisă numai dacă instanța va constata culpa exclusivă a soțului pârât.

În dreptul comparat, există trei modalități de reglementare a divorțului pronunțat din vina unuia dintre soți, și anume:

- prin enumerarea legislativă a cauzelor de divorț. În acest sistem, rolul judecătorului este mai redus, deoarece nu are posibilitatea de a aprecia cu privire la gravitatea culpei soțului pârât, ci trebuie numai să constate existența unei cauze de divorț considerată preemtorie de către legiuitor;

- prin aprecierea motivelor de divorț de către judecător. Acesta are dreptul de a aprecia dacă o anumită situație reprezintă temei pentru desfacerea căsătoriei. Instanța va determina dacă fapta imputată constituie motiv de divorț.

- prin crearea unui sistem mixt, care enumeră anumite situații ce constituie motive preemtorii de divorț și lasă celelalte cazuri la aprecierea instanței.

Motivele de divorț invocate și dovedite în cursul procesului permit instanței să stabilească culpa unuia sau a ambilor soți în destrămarea căsătoriei. Practica judiciară este constantă în a respinge divorțul atunci când se invocă de către reclamant propria culpă în desfacerea căsătoriei, deși au existat și păreri opuse¹⁰. Desigur, în acest caz, reclamantul nu va invoca propria culpă, de pildă infidelitatea sa față de soție, ci va invoca imposibilitatea conviețuirii în viitor ca urmare a separației în fapt prin plecarea reclamantului din domiciliul conjugal la “prietena” sau “prietenul său”

Stabilitatea familiei nu este o chestiune care să privească exclusiv soții în cauză, de aceea instanța nu reprezintă un loc unde să se înregistreze divorțul. Rolul cel mai important al acesteia este de a asigura trănicia relațiilor prin mijloace juridice de apărare, menținerea acesteia ori de câte ori neînțelegerile dintre soți au caracter pasager precum și de a pronunța desfacerea căsătoriei numai dacă prin acest mod se poate realiza protejarea intereselor unuia sau ambilor soți.

Putem concluziona, că divorțul nu se poate pronunța numai pentru că există “culpă” a unui soț sau a ambilor, ci numai dacă, datorită ei, raporturile dintre soți s-au vătămăte grav, astfel încât continuarea căsătoriei a devenit imposibilă pentru cel ce a cerut divorțul. Deci divorțul nu poate fi analizat în afara ideii de imposibilitate a continuării căsătoriei.

4.3 Divorțul după o separare în fapt

Prin art. 373 lit. c) din N. C. civ. este introdusă posibilitatea desfacerii căsătoriei “la cererea unuia dintre soți după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani”.

Acest motiv de divorț prevăzut în articolul sus menționat aduce un element de noutate ce ține exclusiv de separarea în fapt a soților. În această ipoteză, divorțul se va pronunța din culpa exclusivă a soțului reclamant. În cazul în care pârâtul se va declara de acord cu divorțul cerut de reclamant, instanța se va pronunța fără a face mențiunea despre culpa soților.

Divorțul din cauza stării sănătății unuia dintre soți

¹⁰ I. P. Filipescu, “*Tratat de dreptul familiei*”, pag. 291; C. Turianu, “*Soluții contradictorii din practica judiciară în procesele de divorț, când se constată culpa exclusivă a soțului reclamant*”, în *Dreptul* nr. 10/1992, pag. 85-86; M. Banciu, “*Dreptul familiei*”, pag. 132.

Motivele de natură obiectivă, independente de conduita culpabilă a vreunui dintre soți, constituie temei al desfacerii căsătoriei și „oricare dintre soți poate cere divorțul atunci când starea sănătății sale face imposibilă continuarea căsătoriei” potrivit art. 38 alin. (3) C. fam.

Această posibilitate a fost preluată și de Noul Cod Civil în art. 373 lit. d) și art. 381.

În situația în care desfacerea căsătoriei se va face în temeiul art. 373 lit. d) atunci nu se va face mențiunea despre culpa soților. În lipsa oricărei precizări cu privire la natura afecțiunii ce poate susține cererea de divorț apreciem că s-au avut în vedere atât afecțiunile de natură fizică, cât și cele de natură psihică. Gravitatea maladiei precum și severitatea formelor sale de manifestare sunt relevante sub aspectul admisibilității acțiunii, desfacerea căsătoriei putându-se pronunța, cum reiese din textul citat, dacă boala face imposibilă continuarea căsătoriei.

Ținând seama de prevederile art. 9 coroborat cu prevederile art. 19 din C. fam., căsătoria încheiată de alienatul sau debilul mintal, precum și de cel lipsit vremelnice de facultățile mintale, cât timp nu a avut discernământul faptelor sale, este lovită de nulitate absolută. În situația în care boala psihică de natura celor amintite cu excepția debilității mintale, boală ce există de la naștere și nu se dobândește, apare ulterior încheierii căsătoriei, cererea de divorț fondată pe art. 38 alin. (3) C. fam. este admisibilă.

Necomunicarea reciprocă de către viitorii soți cu privire la eventualele afecțiuni de care suferă, altele decât cele care, potrivit art. 9 C. fam. sunt impedimente la căsătorie constituie o încălcare a obligației instituite prin art. 10 C. fam. și poate atrage anularea căsătoriei la cererea soțului al cărui consimțământ a fost viciat prin dol (art. 21 C. fam.).

Spre deosebire de nulitatea absolută a actului juridic, nulitatea relativă este supusă unui termen de prescripție, de 6 luni în materie de căsătorie, care începe să curgă de la data când soțul îndreptățit să o invoce a cunoscut motivul de nulitate absolută. Prin nerespectarea acestui termen de prescripție soțul va pierde șansa de a obține desființarea căsătoriei, însă boala celuilalt soț poate constitui motiv de divorț în momentul în care, se înțelege că reprezintă cauza imposibilității continuării relațiilor maritale.

Acest motiv de divorț va putea fi invocat de însuși soțul bolnav¹¹, spre deosebire de motivele temeinice de natură subiectivă care nu justifică desfacerea căsătoriei din vina exclusivă a soțului reclamant în prezenta reglementare a Codului Familiei. La cererea ambilor soți, instanța, pronunțând divorțul nu va motiva hotărârea sa potrivit art. 617 alin. (2) C. proc. civ. Dată fiind natura motivelor invocate, nu se va statua cu privire la vinovăția soților în desfacerea căsătoriei, aspect care a fost preluat și de Noul Cod civil

5. Prezentarea unor efecte ale divorțului

Desfacerea căsătoriei produce consecințe care se răsfrâng atât asupra relațiilor personale dintre soți, cât și asupra relațiilor patrimoniale dintre aceștia generate prin încheierea căsătoriei. Efecte se produc și asupra relațiilor dintre soți și între soți pe de o parte, și copiii lor, pe de altă parte. Alături de aceste raporturi intrafamiliale, se vor simți anumite modificări și în relațiile cu terții.

Ca idee principală, toate efectele divorțului se vor produce numai pentru viitor, spre deosebire de cele ale desființării căsătoriei care, în principiu, operează atât pentru trecut cât și pentru viitor.

În conformitate cu dispozițiile art. 382 N. C. civ. “Căsătoria este desfăcută din ziua când hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul a rămas definitivă”.

¹¹ Sub auspiciile reglementărilor anterioare modificărilor aduse C. fam. prin Legea nr. 59/1993, boala gravă survenită în timpul căsătoriei constituia motiv temeinic de divorț aflat numai la îndemâna soțului lezat de consecințele maladiei.

În mod excepțional, în caz de continuare a acțiunii de divorț de către moștenitorii soțului reclamant, căsătoria se va considera desfăcută la data decesului (art. 380 N. C. civ.).

În ceea ce privește procedurile realizate în conformitate cu dispozițiile art. 375 N. C. civ., respectiv divorțul prin acordul soților pe cale notarială, căsătoria va fi desfăcută cu data eliberării certificatului de divorț.

Efectele divorțului cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți

Divorțul produce, în principal, efecte asupra relațiilor personale dintre foștii soți.

Odată cu pierderea calității de soț, vor înceta drepturile și obligațiile personale reciproce dintre aceștia. Din cele expuse rezultă că, soții nu vor mai fi ținuti să-și acorde sprijin moral, se vor stinge îndatoririle de coabitare, de fidelitate, precum și cele conjugale.

În privința numelui dobândit prin încheierea căsătoriei, acesta se va putea păstra în continuare sau va fi redobândit numele de la data încheierii căsătoriei conform celor stabilite de instanța de divorț ținându-se cont și de opțiunea părților.

Aceste aspecte sunt stipulate în art. 383 din N. C. civ., care stabilește că odată cu desfacerea căsătoriei prin divorț, soții pot conveni să-și păstreze numele purtat în timpul căsătoriei. Pentru anumite motive temeinice, instanța va putea încuviința păstrarea numelui dobândit prin încheierea căsătoriei de soți, chiar în lipsa unei neînțelegeri între ei (interesul superior al copilului sau interes justificat de unul dintre soți).

În situația în care, instanța nu a încuviințat o asemenea cerere ori soții nu au fost de acord cu stabilirea numelui ce urmează să fie purtat de către aceștia, fiecare soț va purta numele avut anterior încheierii căsătoriei.

Stabilirea numelui de familie de comun acord reprezintă o cerință esențială pentru a se putea aborda posibilitatea desfacerii căsătoriei în fața ofițerului de stare civilă sau a notarului public (art. 375-378 N. C. civ.).

Desfacerea căsătoriei nu are consecințe asupra capacității depline de exercițiu a femeii minore la data rămânerii irevocabile a hotărârii de divorț.

Potrivit art. 384 din N. C. civ. ”Soțul împotriva căruia a fost pronunțat divorțul pierde drepturile pe care legea sau convențiile anterioare încheiate cu terții i le atribuiau”. Aceste drepturi însă, nu se vor pierde atunci când se face vorbire de culpă comună sau de divorț prin acordul soților.

Efectele divorțului asupra relațiilor patrimoniale dintre foștii soți

În urma desfacerii căsătoriei, va înceta obligația reciprocă de sprijin material, de contribuie la susținerea cheltuielilor casnice, precum și obligația legală de întreținere între soți, luând naștere o nouă obligație de întreținere între foștii soți (art.41 alin.(2)-(5) C. fam.).

În această secțiune se tratează următoarele:

- efecte cu privire la regimul matrimonial;
- dreptul la despăgubiri;
- obligația de întreținere între foștii soți;
- prestația compensatorie.

Efecte cu privire la regimul matrimonial

Sub imperiul C. fam. cel mai important efect privește comunitatea de bunuri a soților.

Potrivit art. 36 alin. (1) C. fam. se stabilește că: “la desfacerea căsătoriei, bunurile comune se impart între soți, potrivit învoielii acestora. Dacă soții nu se învoiesc cu privire la împărțirea bunurilor comune, va hotărî instanța judecătorească”.

Abordarea N. C. civ. distinge, însă, în art. 385 noile ipoteze legate de instituirea regimurilor matrimoniale, precizând în alin. (1) că, în cazul divorțului, regimul matrimonial încetează între soți la data introducerii cererii de divorț.

În cazul divorțului prin acordul soților, N. C. civ. dă posibilitatea soților să ceară fiecare în parte sau împreună, să se constate că regimul matrimonial a încetat la data separației în fapt.

Aceleași posibilități se vor aplica și în cazul divorțului prin acordul soților pe cale administrativă sau prin procedură notarială.

Toate actele de înstrăinare sau de grevare cu drepturi reale ce privesc bunurile comune, indicate în art. 346 alin. (2), precum și actele din care se nasc obligații în sarcina comunității de bunuri încheiate de unul dintre soți după data introducerii cererii de divorț, vor fi lovite de nulitate relativă dacă au fost făcute prin fraudă celuilalt soț.

Soțul ale cărui interese au fost prejudiciate printr-un act juridic și nu a participat la încheierea lui în condițiile art. 345 N. C. civ. va putea pretinde daune-interese de la celălalt soț, fără însă, a fi afectate drepturile dobândite de terții de bună-credință.

Față de terți, vor fi opozabile în condițiile legii certificatul de divorț și hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul.

Dreptul la despăgubire

În art. 388 din N. C. civ. este stipulată “posibilitatea ca soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei să poată cere soțului vinovat să-l despăgubească”, despăgubiri ce se stabilesc de instanța de judecată prin hotărârea pronunțată.

În practica instanțelor de judecată se vor observa criteriile și situațiile concrete de stabilire a unor asemenea despăgubiri.

Obligația de întreținere între foștii soți

Această obligație este reglementată de N. C. civ. în art. 389, care prevede că: “prin desfacerea căsătoriei obligația de întreținere între soți încetează, soțul divorțat având dreptul la întreținere dacă se află în nevoie din pricina unei incapacități de muncă survenite înainte de căsătorie ori în timpul căsătoriei”.

Soțul aflat în incapacitate va beneficia de acest drept și în situația în care, incapacitatea se ivește în decurs de un an de la desfacerea căsătoriei, însă numai dacă acea incapacitate este cauzată de o împrejurare ce are legătură cu căsătoria.

Actualul C. fam. reglementează o astfel de îndatorire în relația dintre foștii soți în art. 41 alin. (2)-(5).

Fundamentul obligației legale de întreținere dintre foștii soți se află în acele reguli morale, umanitare, ce impun asistența materială între persoanele legate în trecut prin căsătorie.

Dreptul la întreținere presupune întrunirea condițiilor de drept comun în materie, și anume: starea de nevoie a celui care pretinde întreținerea, stare ce va fi determinată de incapacitatea sa de a munci și de existența mijloacelor necesare întreținerii celuilalt fost soț.

Cuantumul pensiei de întreținere poate fi stabilit până la o treime din venitul net din muncă al fostului soț, în sistemul actualului C. fam. și până la o pătrime din acest venit net în sistemul N. C. civ. Dacă același debitor este ținut cu o obligație de întreținere față de copii, cele două categorii de pensii, însumate, nu vor putea depăși jumătate din venitul lunar net din muncă al debitorului (art. 41 alin. (3) C. fam. ; art. 389 alin. (3) din N. C. civ.).

Dacă, înafara veniturilor de muncă, debitorul are la dispoziție și alte mijloace materiale, acestea vor fi avute în vedere la stabilirea pensiei de întreținere. De exemplu, instanța de divorț, stabilind dreptul la întreținere al unuia dintre foștii soți, poate dispune obligarea debitorului să asigure creditorului o suprafață locativă corespunzătoare, eventual chiar în imobilul proprietatea sa și în același timp plata unei sume de bani reprezentând pensia de întreținere.

Virtual, dreptul la întreținere al fostului soț se naște din momentul în care dobândește „calitatea” de „fost soț”, adică de la data rămânerii irevocabile a hotărârii de divorț.

În toate cazurile, dreptul la întreținere al fostului soț se va stinge prin recăsătorire și prin moartea creditorului sau debitorului întreținerii.

BIBLIOGRAPHY

I. Tratate, Cursuri, Monografii

1. Bacaci, Alexandru, Viorica Claudia Dumitrache, Cristina Codruța Hageanu, Dreptul familiei, Editura CH Beck, București, 2012
2. Bodoașcă, Teodor Aurelia Drăghici, Ioan Puie, Dreptul familiei, Editura Univ. juridic, București, 2012
3. Banciu, Adrian-Alexandru, Raporturile patrimoniale dintre soți potrivit noului Cod civil, Ed. Hamangiu, București, 2011
4. Emese, Florian, Dreptul familiei, ediția a 4-a, Ed. C. H. Beck, București, 2011
5. Frențiu, Cristina Gabriela, Bogdan Dumitru Moloman, Elemente de dreptul familiei și de procedură civilă, Ediția a III-a, revăzută și actualizată potrivit Noului Cod Civil, Ed. Univ. Juridic, București, 2011
6. Leș, Ion, Tratat de drept procesual civil, Editura C.H. Beck, București, 2010
7. Lupașcu, Dan, Crăciunescu Cristiana, Dreptul familiei, Editura Universul Juridic, București, 2011
8. D. Tițian, A. Constantin, M. Cîrstea, "Codul familiei adnotat", Ed. Hamangiu, București, 2007
9. Gabriela Lupșan, "Dreptul familiei – conform reglementării Noului Cod civil.", note de curs, 2011
10. I. M. Rusu, "Procedura divorțului în dreptul românesc", Ed. Rosetti, București, 2003
11. M. Avram, C. Nicolescu, "Regimuri matrimoniale", Ed. Hamangiu, 2010
- Marcel Ioan Rusu, "Procedura divorțului în dreptul românesc", Editura Rosetti, București, 2003
12. Marilena Uliescu (coordonator), Noul Cod civil: comentarii, Ediția a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011
13. Noul Cod civil. Comentarii, doctrină, jurisprudență, vol. 1, Ed. Hamangiu, București, 2012
14. Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, Noul Cod civil: întrebări și răspunsuri pe înțelesul tuturor, Monitorul Oficial, București, 2011.

LEGISLAȚIE

Constituția României
Codul familiei
Cod civil
Codul de procedură civilă
Noul Cod civil
Noul Cod de procedură civilă

FORMAL ELEMENTS IN METAPHYSICS OF RAIMUNDUS LULLUS AND BENEDICT SPINOZA

Niadi-Corina Cernica

Lecturer, PhD, „Ștefan cel Mare” University of Suceava

Abstract: My paper presents metaphysics of Raimundus Lullus and Benedict Spinoza Known by their methods. Raimundus Lullus uses, to presents the truth about God, a method who consists in combination of several concepts with geometrical figures. Benedict Spinoza presents his metaphysics in a geometrical way, beginning with definitions. The two postulate several elements and deduce the rest of the elements by formal methods. My paper plans to demonstrate the existence of formal elements in the two works.

Keywords: metaphysics, formal, method, combination, geometry

Metafizicile (ontologiile) formale au apărut relativ de curând. Sunt ontologii formalizate, dezvoltate, conform lui Willam James Earle, pornind de la termeni nedefiniți, pe baza cărora se definesc alți termeni. Cu ajutorul unor axiome (principii de bază) și cu al unui set de reguli de transformare (principii logice) se derivă toate teoremele metafizicilor formale.

Prima metafizică care a apelat la formalizare este metafizica lui Benedict Spinoza. Scrisă după un mod de raționament geometric, ea începe cu opt definiții, care explică conceptele de bază ale filosofiei sale: definiția „causa sui”, a infinitului, substanței, atributului, modului, a lui Dumnezeu, libertății și eternității. Prin aceste opt definiții a opt termeni, Benedict Spinoza arată problematica filosofiei sale și fundamentele metafizicii pe care o va prezenta – o filosofie axată pe substanță, cu attribute și moduri, pe o esență care are inclusă în ea existența, Dumnezeu ca substanță absolut infinită, eternitatea și libertatea ca existență din necesitatea propriei naturi.

Urmează axiomele, în număr de opt, după care un set de propoziții, al căror adevăr este demonstrat prin definiții și axiome. Propozițiile corelează termeni definiți, cu ajutorul axiomelor. Fiecare propoziție este urmată de o demonstrație, care arată legătura logică dintre definiții și axiome. Unele propoziții sunt urmate de note sau corolare.

Mecanismul logic este de acceptare a tuturor definițiilor ca fiind adevărate (de aici posibilitatea corelării unor termeni definiți) și a axiomelor (care se leagă una de alta sau de termeni). Propozițiile sunt adevărate pentru că ele conțin termeni definiți și axiome, fiecare adevărată. Demonstrațiile pot include și propoziții demonstrate anterior ca adevărate. Când se postulează șapte definiții și opt axiome adevărate, care se corelează logic în propoziții, se obțin propoziții adevărate. Se pot corela și propoziții cu axiome și definiții.

Sistemul lui Spinoza nu este deductiv, ci presupune corelarea logică a unor propoziții declarate adevărate, din care rezultă alte propoziții adevărate. Corelarea este între definiții (ce explică o noțiune) și axiome (propoziții care nu sunt definiții, ci reguli – ex. „toate câte sunt există prin sine sau prin altceva”¹), sau între ele, la care se adaugă, cum am spus, și propoziții adevărate.

¹ Spinoza, Baruch, Etica, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1981, p.6

Metafizica lui Spinoza (Partea întâi: Despre Dumnezeu) este integral adevărată, pentru că ea combină și corelează logic opt definiții și șapte axiome, declarate adevărate. Nu este un joc, nu este un sistem de combinații, este un tip de dezvoltare logic (de la propoziții adevărate, prin raționamente corecte, ajungem la alte propoziții adevărate), dar raționamentul pornește, în manieră geometrică, de la definirea termenilor primi și a regulilor (adevărurilor) de gândire metafizică.

Axiomele sunt adevărurile care se pot spune despre noțiuni metafizice și realitate. Ele sunt: lucrurile există în sine sau în altceva, ce nu este conceput prin altceva este conceput prin sine, un efect derivă dintr-o cauză, cunoașterea efectului presupune cunoașterea cauzei, lucrurile care nu au nimic în comun nu se presupun unul pe altul, ideea adevărată corespunde obiectului, lucrurile care pot fi concepute ca inexistente prin esență nu includ existența.

Una dintre cele mai frumoase metafizici ale perioadei moderne, cea a lui Spinoza, este realizată, sub aspectele ei importante, într-o modalitate formală (geometrică), cu termeni primi definiți și axiome (adevăruri fundamentale), din care, prin corelații, se dezvoltă propoziții.

Metafizica lui Benedict Spinoza are un nou tip de dezvoltare, de dezvoltare a adevărurilor metafizice (36 de propoziții) prin legături logice între definiții și axiome.

Înainte de Benedict Spinoza, în Evul Mediu, Raymundus Lullus crease un sistem de combinare a noțiunilor care ducea la propoziții adevărate. Sistemul lui, interpretat ca limbă universală, este pentru unii exegeți un sistem pus în slujba vocației sale de misionar: combinațiile lui Raymundus Lullus pleacă de la un set de noțiuni comune religiilor monoteiste, pentru a ajunge la adevăruri despre credință și Dumnezeu.

Sistemul combinatoric cuprinde un alfabet (simboluri pentru mai multe noțiuni) și figuri geometrice care, prin folosire, duc la combinații. Prima figură cuprinde atribute ale lui Dumnezeu. A doua figură cuprinde noțiuni logice. Figura a treia este un tabel al literelor legate, iar a patra o modalitate de combinare geometrică. Figurile sunt formate din cercuri mobile, ale căror sectoare se suprapun. Avem și definiții ale principiilor, reguli de întrebare, după care urmează explicarea unor subiecte (Dumnezeu, omul etc) în această modalitate.

Ținând seama de conținutul cercurilor, tabelelor, definițiilor și al subiectelor, putem vorbi de o metafizică prezentată combinatoriu de Raymundus Lullus. Toate subiectele metafizicii și filosofiei lui Raymundus Lullus sunt dezvoltate prin combinații de noțiuni și elemente logice. Apar și zece întrebări generale, care reprezintă toate tipurile de întrebări care pot fi puse.

Toate subiectele filosofice din „Ars brevis” (o prezentare mai scurtă a Artei combinatorii) derivă din aceste combinații. Combinațiile se fac prin tabele și figuri geometrice. Sunt postulate noțiuni și reguli. Putem spune că avem, la Raymundus Lullus, o metafizică cu elemente de formalizare, adică elemente inițiale și reguli de derivare din acestea.

Sistemul de combinare al lui Raymundus Lullus și metafizica după metoda geometrică a lui Benedict Spinoza au elemente formale, o formalizare care duce la dezvoltarea unor teorii pornind de la elemente inițiale.

Motivele care i-au dus la o asemenea metodă de afirmare a unor adevăruri metafizice sunt diferite. Pentru Benedict Spinoza putem vorbi de o preocupare pentru rigoarea gândirii, după ce, prin Descartes, filosofii renunțaseră definitiv la scolastică, dar și la logica aristotelică. Ei căutau noi metode de a ajunge la adevăr. Preocuparea pentru o nouă metodă a gândirii, diferită de logica aristotelică, începută cu Francis Bacon, este o preocupare fundamentală pentru Descartes, dar și pentru Spinoza.

Metoda de raționare pentru a ajunge la adevăr va fi fie cea inductivă, fie metoda lui Descartes. Pentru Spinoza, cunosător al scolasticii și al lui Descartes, metoda riguroasă și corectă pentru a ajunge la adevăruri era cea geometrică – o știință certă, cu o metodă sigură.

Gândirea matematică este metoda propusă de Spinoza, după ce, în filosofie, pe lângă logica aristotelică, apăruseră două noi metode – a lui Francis Bacon și a lui Descartes.

Pentru Raymundus Lullus, necesitatea metodei combinației pornește de la evidența că limbajul constă în combinații ale unor elemente, care duc la formularea de propoziții. Paralelismul medieval între rațiune și limbaj (limbajul presupunând combinații de același tip de cuvinte) duce la o abordare a gândirii filosofice și religioase ca o combinație între noțiuni, definiții, tipuri de întrebări. Combinațiile se fac însă prin cercuri care se suprapun, ceea ce asigură combinarea fiecărui element cu toate celelalte. Metoda lui urma să ducă la convertire, pe baza certitudinii logice și combinatorice, care avea ca rezultat diverse adevăruri metafizice și religioase.

Raymundus Lullus aplică combinațiile din limbaj (care au un număr de elemente fixe, combinate în propoziții) la gândirea filosofică. Cercurile și tabelele asigură combinarea fiecărui element cu toate celelalte, deci ar trebui să se ajungă la totalitatea propozițiilor adevărate. Sistemul lui Raymundus Lullus ar trebui să acopere toate adevărurile care pot fi descoperite.

Remarcăm că elementele prime la Spinoza sunt noțiuni metafizice care nu derivă din observații empirice, deci formalizarea metafizicii lui este posibilă, și aproape integrală, prin corelarea logică de adevăruri prime. La Raymundus Lullus elementele prime sunt noțiuni metafizice și religioase, noțiuni logice și tipuri generale de întrebări.

În ambele cazuri, elementele de formalizare au fost folosite pornind de la metode de aflare a adevărurilor. Raymundus Lullus combină fiecare element cu celelalte pentru a acoperi câmpul cunoașterii; el pornește de la observația că aceste combinații, specifice și limbii, epuizează toate adevărurile care se pot spune, fără apel la autorități religioase sau filosofice, în scopul convertirii prin apel numai la rațiune. Benedict Spinoza corelează definiții și reguli, postulate ca adevărate, prin ideea că ele nu pot intra în contradicție una cu alta, ceea ce duce la un set de propoziții demonstrate ca adevărate. Propozițiile noi se formează prin corelarea de adevăruri care nu se pot contrazice.

Atât pentru Raymundus Lullus, cât și pentru Benedict Spinoza, elementele de formalizare se datorează preocupării de a construi o metodă care să ducă la adevăruri. Combinațiile lui Lullus urmau să ocupe tot câmpul de adevăruri care pot fi gândite, exprimate, iar corelările lui Spinoza, bazate pe ideea că adevărurile nu se contrazic între ele și pot fi relaționate, ar duce la toate adevărurile metafizice în mod riguros.

Formalizarea lui Lullus, deși l-a entuziasmat pe Spinoza, a fost considerată multă vreme un sistem ciudat, chiar absurd, fără valoare. Metoda geometrică a lui Spinoza nu a fost reluată, iar unii exegeți au considerat-o fără importanță pentru metafizica lui. Chiar ideea de formalizare a celor două metafizici nu a atras vreun interes.

Metafizicile (ontologiile) formale și axiomatizate au apărut, ca preocupări în filosofie, cu mult mai târziu. William James Earle le prezintă astfel: „Abordarea formală a metafizicii a dat multe sisteme interesante. Unele au încercat să definească entitățile abstracte în termenii entităților concrete; altele au încercat să definească evenimentele în termenii proprietăților de transformare, cu *proprietate* luat ca termen primitiv. O dezvoltare interesantă este o ontologie formală a părților și întregurilor cunoscută sub denumirea de *mereologie*”². Ceea ce au specific aceste metafizici formale sunt un număr de elemente, din care, o parte apar și în formalizările lui Raymundus Lullus și Benedict Spinoza. Pentru cei doi filosofi, formalizarea era o metodă de găsire a adevărurilor.

BIBLIOGRAPHY

² Earle, William James, Introducere în filosofie, Ed. ALL Educational, București, 1999, p.120

- Cottingham, John, *Raționaliștii:Descartes, Spinoza, Leibniz*, Ed. Humanitas, București, 1998
- Earle, Willam, James, *Introducere în filosofie*, Ed. ALL EDUCATIONAL, București, 1998
- Lullus, Raimundus, *Ars brevis*, Ed. Polirom, Iași, 2015
- Spinoza, Baruch, *Etica*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1981

TOURISM CAPITALIZATION OF THE RURAL SPACE IN THE NORTH WEST REGION OF ROMANIA

Lucica Armanca

Lecturer, PhD, University of Agriculture Sciences and Veterinary Medicine of Cluj-Napoca

Abstract: Rural space, the village areal in the North West region of Romania, is showcasing the need for economic and social valorization of the tourism potential and agritourism, respectively, in order to achieve autonomy of the village household as well as for the development and capitalization in terms of resources available to the region, namely folk traditions, natural protected areas, agritourism and tourist attractions.

Our research is conducted on the basis of existing legal and statistical data, financial and accounting reports of the businesses in this area. Instruments and methods of research used in this investigation are those of the economic and financial efficiency analysis at the level of the economic agent.

The management of agritourism businesses is currently facing major challenges, such as: request for organic and natural products, preference for own trademarks or premium products in the area. Handling these challenges under the circumstances of an increasing competitive intensity contributes to the sustainable development of agritourism as well as rural trading with traditional products.

Keywords: agritourism, rural space, village household, efficiency, management.

INTRODUCTION

The “agritourism” concept studied after 1996 as a necessity following national and international changes with regard to tourism structures is based on the need to find solutions for rural households, in terms of increasing their income by capitalising on their economic potential, developing accommodation services and valorising private and local products.

Agritourism is defined as a form of rural tourism that uses for accommodation and food serving purposes only such tourist facilities and agritourism boarding houses that offer a picturesque and unpolluted environment, natural tourist attractions and cultural and historical values, traditions and customs present in the rural environment, and the farmer’s hospitality, respectively (Glavan, V.)

From the legislative perspective this sector has not been supported by law and re-launched until after 1992. Before this, only a few representative locations among Romanian villages managed being selected for launching and promotion as tourist assets. The status of “touristic villages” was bestowed upon 118 rural places, thus creating the premises for the official development of agritourism and rural tourism (Research Centre for Promoting International Tourism 1972).

Economic activities for the development of agritourism and rural tourism were only evident at national level by the setting up of the National Association for Rural, Ecological and Cultural Tourism (ANTREC, 1994). Those activities were supported by the regulation and homologation of boarding houses according to their comfort levels, publications, displays of folk art, catalogues presenting the boarding houses facilities etc.

The Government Emergency Ordinance (OUG) no. 62/1994 introduced by law the concepts of: tourism boarding house, agritourism farm.

A period of legislative measures followed, encouraging the development of rural tourism (Law no. 187/1998) as well as a series of Inter-ministry programmes for social and economic development, which have brought changes in the definition of the tourism boarding house and the agritourism boarding house.

The need to access non-returnable funds for investment in this industry, i.e. rural tourism, required the introduction of clarifications on the background of support programmes for rural tourism and agritourism.

In law context, the Order no. 1296/2010 completed by OMDRT no. 899/2011 mentions:

‘Tourism boarding house — a tourist accommodation establishment with a housing capacity of up to 15 rooms, totalling maximum 60 bed places, operating in people’s homes or independent buildings, providing in especially arranged spaces the boarding of tourists and conditions for food preparation and serving.’

‘Agritourism boarding house — a tourist accommodation establishment with a housing capacity of up to 8 rooms, operating in people’s homes or independent buildings, providing in especially arranged spaces the boarding of tourists and conditions for food preparation and serving, as well as the possibility to participate in household or craft activities, with a workshop, from which result various handcrafted items. Such activities should be carried out on an ongoing basis or, according to their specificity and seasonality, on a repeatable basis.’

‘At agritourism boarding houses tourists are offered meals prepared from natural products, mainly from own households or from local authorised producers, and the hosts personally welcome the tourists and organise their schedule throughout their stay at the boarding house. Within agritourism boarding houses at least one agriculture-related activity is carried out, e.g. animal farming, growing various types of vegetables, fruit tree orchards, or a craft activity is carried out in a workshop with various handicraft items as a result. Such activities should be carried out on an ongoing basis or, according to the specificity and seasonality, on a repeatable basis.’

Rural boarding houses in the North West region of Romania by their economic activity “Accommodation facilities for holidays and short periods of stay”, as well as “Other accommodation services” display both the main specific features of rural hospitality locations — and the profiles of tourists that seek accommodation in the rural environment.

The main goal of rural tourism is assigning value to local tourism resources (natural, economic, cultural and human), as well as the equipment furnishing agritourism boarding houses and farms such as accommodation spaces and various forms of stay (Glavan, V.)

MATERIALS AND METHODS

The information necessary to be processed in the research conducted for the agritourism boarding houses in the North West region of Romania has been collected from the database of the National Institute of Statistics. The method of analysing the quality and quantity information is that of economic assessment of the evolution and dynamics of the main indicators specific to agritourism activities and presenting them by means of diagrams (Hristea).

Indicators specific to agritourism activities

a. Tourist facilities with agritourism accommodation functions are represented by any building or facility providing on a permanent or seasonal basis an agritourism accommodation service and other tourist-specific services.

b. The existing (installed) agritourism accommodation capacity represents the number of bed places for tourism use recorded in the last reception document, homologation, classification of the agritourism accommodation unit, excluding additional beds that can be installed in case of need.

c. Agritourism accommodation capacity in operation is the number of beds made available to tourists by the agritourism facilities, considering the number of days during which the facilities are open over the considered period.

d. Monthly tourism capacity in operation represents the number of bed places made available to tourists by the agritourism facilities, considering the number of days during which the facilities are open over the considered period.

RESULTS AND DISCUSSIONS

a. Tourist facilities with agritourism accommodation functions

Accommodation facilities with agritourism functions in the North West region of Romania have recorded in terms of numbers an increasing trend during the period of our research (2016-2020), so during 2019 the growth rate is of 3.46% as compared to 2018, and in 2020, the growth rate is 14.50% as compared to the previous year. More explosive growth rates, at the level of 2020, are identified in Maramures County, 25.85% as compared to the previous year. Bihor County has also recorded a growth by 17 agritourism accommodation locations in 2020 as compared to the previous year.

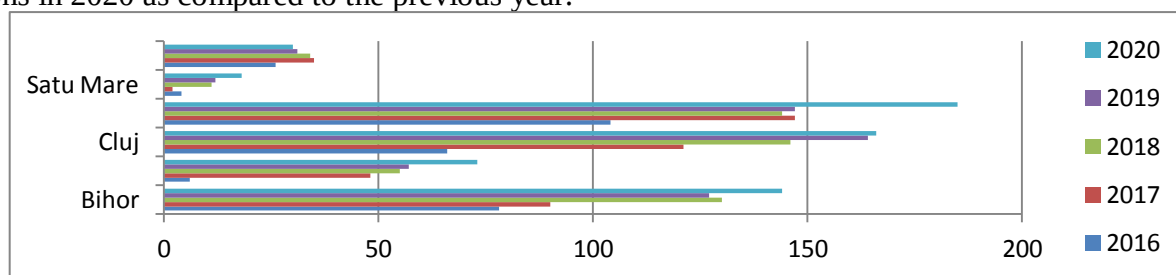

Figure no.1 Dynamic of tourist facilities with agritourism accommodation function in North West region of Romania(numbers)

b. The installed agritourism accommodation capacity, expressed by the number of bed-places: a growth is recorded during the researched period in the North West region of Romania, and in 2020 by 14.40% as compared to the previous year. As an effect of the growth in the number of agritourism boarding houses the agritourism accommodation capacity has also increased by an average of 20.34%. The existence of funding programmes for investing in agritourism boarding houses denotes the locals' desire to start with new agritourism facilities, attracting tourists and bringing additional income to their families.

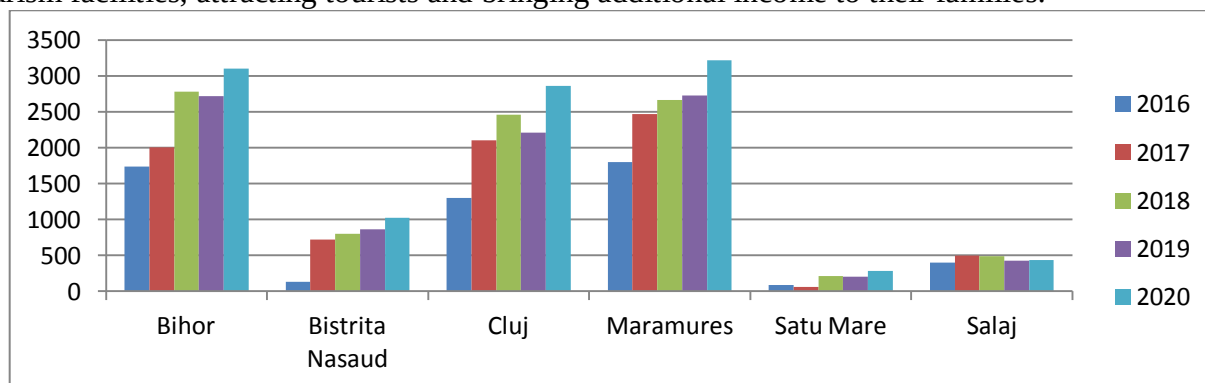

Figure no.2 Evolution of installed agritourism accommodation capacity in the North West region of Romania (number of bed-places)

c. The agritourism accommodation capacity in operation, expressed by the number of bed days in the North West region of Romania recorded a growing trend until 2018, and in certain areas of the region there is a slight decrease of bed days in 2019. However, growing rates of bed days are recorded by the counties: Bistrita Nasaud by 13.22% as compared to 2018, and Satu Mare by 19.10% as compared to 2018. The fact that operating tourism accommodation facilities are not fully occupied can have several causes, among which: inexistent publicity for these places, the absence of snow leading to inability to conduct a range of winter activities.

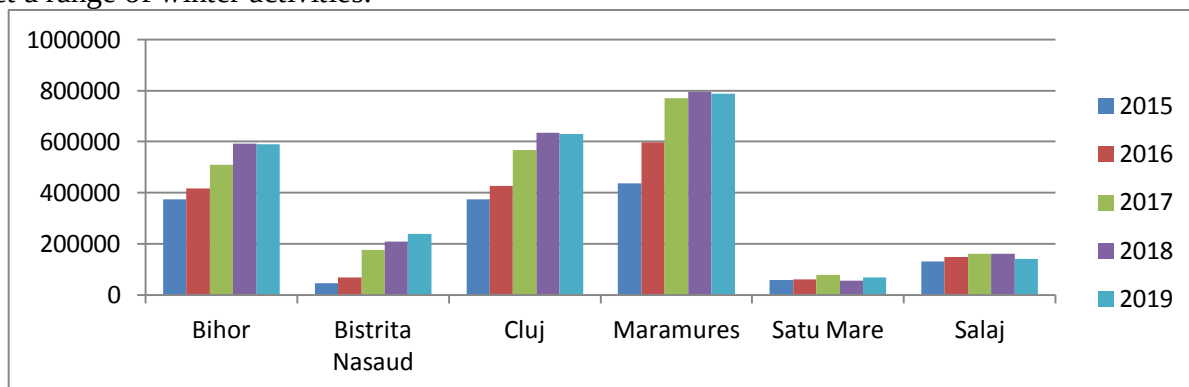

Figure no.3 Evolution of agritourism accommodation capacity in operation, in the North West region of Romania (number of bed-days)

d. Monthly accommodation capacity in operation, expressed by the number of bed days, allows us to identify the seasonality or non-seasonality of agritourism activities in the North West region of Romania, and also a few inferior level indicators within this measure: arrivals and overnight stays at the agritourism accommodation facilities.

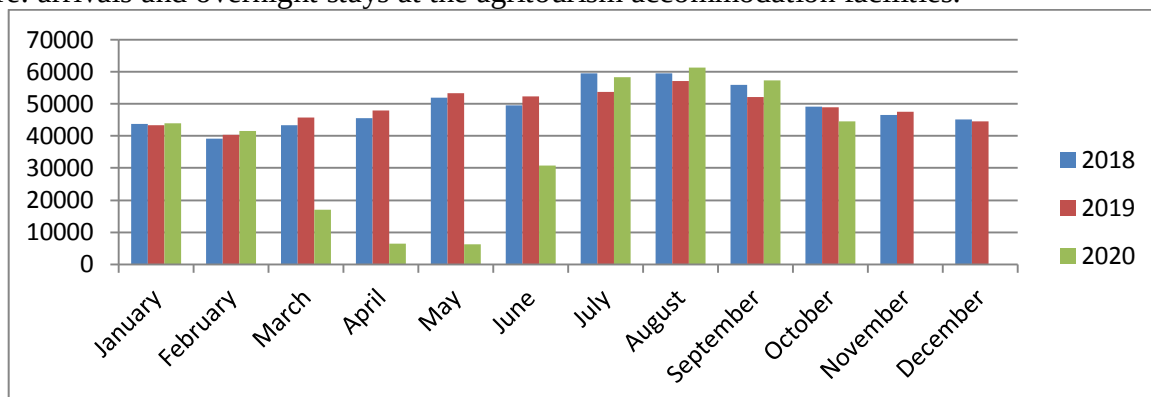

Figure no.4 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Bihor Country(number of bed-days)

The monthly accommodation capacity in operation of agritourism accommodation establishments in Bihor County records the highest rates for the researched period, 2018-2020, during the months: July, August and then September of every year, with figures between 52,000 and 61,000 bed days.

In terms of arrivals at the agritourism boarding houses in Bihor County, it is noted that August of each year in the investigated period is on top, in 2018 with 14830 people, in 2019 with 12148 people and August 2020 with 11283 people.

The comparative study between the evolution of 2019 arrivals and that of 2020 reveals that people gave up holidays and stays at these agritourism boarding houses in 2020 starting April 2020, with a slight revival in June 2020.

As for the indicator of night stays at agritourism establishments a peak was reached in July and August of 2018-2020, with 33247 beds in August 2018, 26936 beds in August 2019 and with 28212 beds in August 2020.

Boarding houses in Bistrita Nasaud County, with their imprint of specific tradition and folk customs were most often visited by tourists during July-October of the assessed years, therefore in 2019 are recorded 22557 bed days and close to that 22382 bed days are recorded in August 2020. During April-May 2020, agritourism boarding houses in this county had absolutely no tourists.

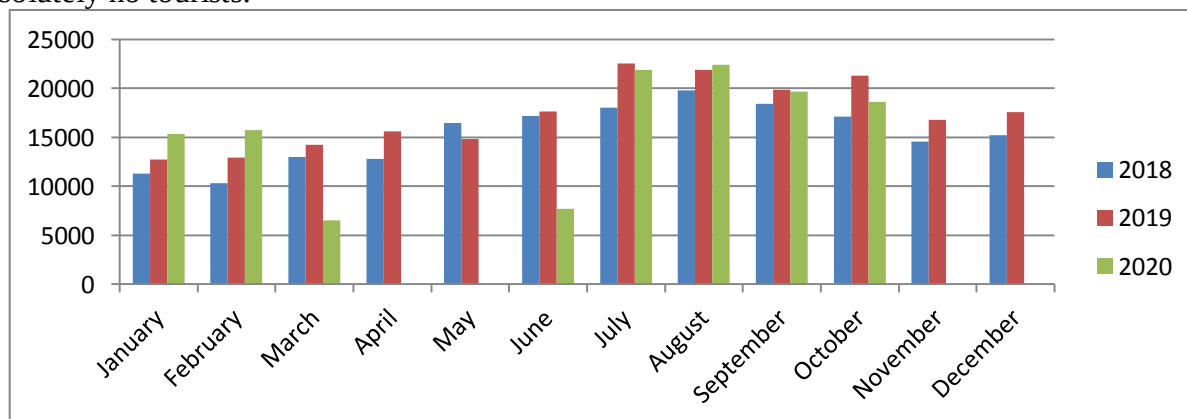

Figure no.5 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Bistrita Nasaud Country(number of bed-days)

Agritourism establishments in Cluj County with particularities of area-specific agricultural and craft activities show a growing trend in terms of agritourism boarding capacities in operation, especially at the level of 2018-2019, with figures surpassing 50000 bed days during one calendar month, and 2020 displays a syncope from this point of view, as during April-May the establishments were empty, with no tourists.

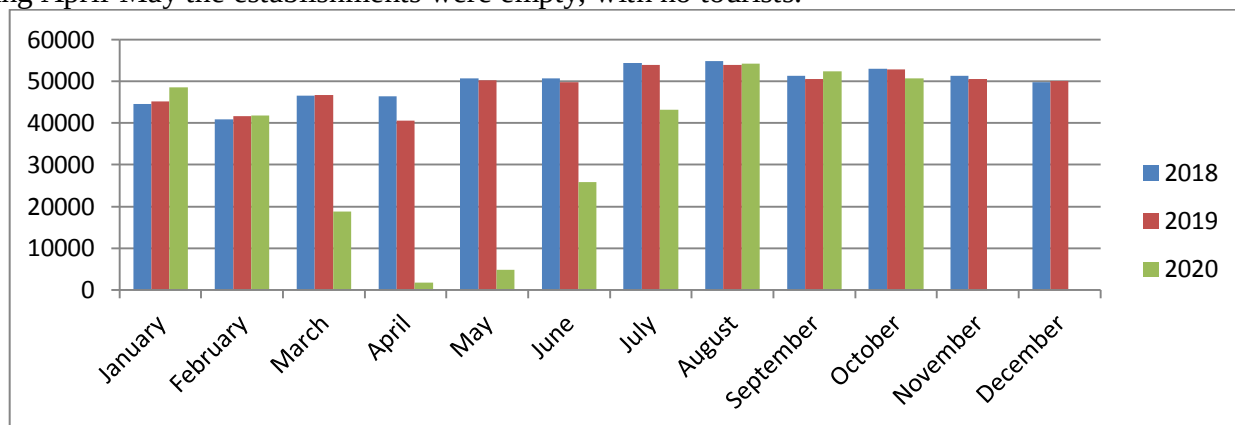

Figure no.6 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Cluj Country(number of bed-days)

Agritourism boarding houses of Maramures County, with old sources in terms of Romanian tradition, folk costumes and folklore culminate with the most visitors and tourists from July to October of each year during the studied period, with 70401 bed days being recorded in July 2019, and in October of each year over 60000 bed days were recorded. There were zero tourists in April 2020.

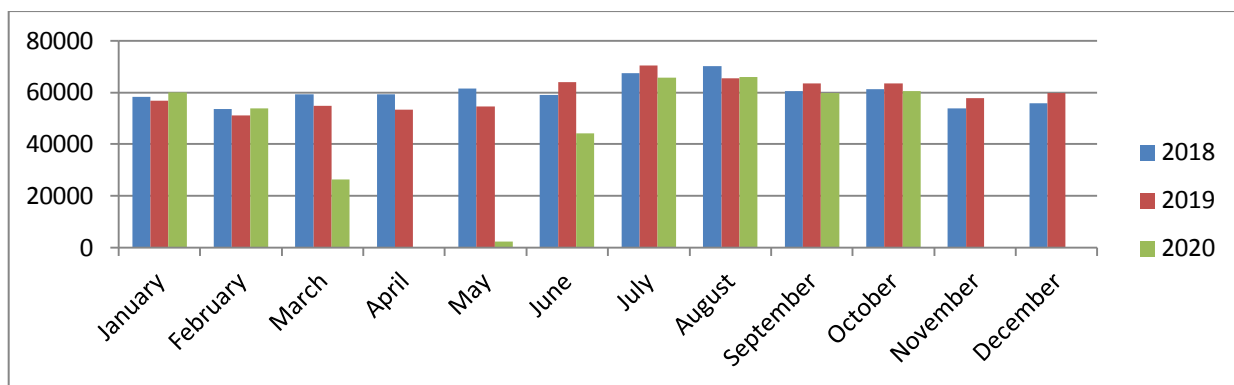

Figure no.7 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Maramures Country(number of bed-days)

Agritourism boarding houses of Satu Mare County recorded the largest visitor and tourist flow in the season July – October 2018-2020, when over 5500 bed days were registered each month with the particularities of 2020, with September and October 2020 records being of mere 4950 bed days per month.

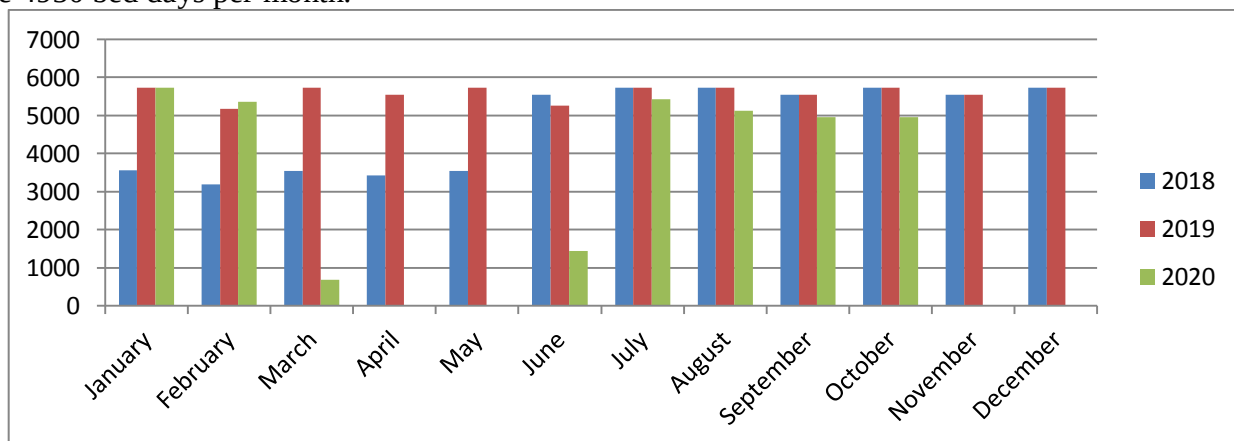

Figure no.8 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Satu Mare Country(number of bed-days)

Agritourism establishments of Salaj, with its strong inflow of folk tradition and perfect culinary recipes, mark the peak of agritourism occupant capacity in operation from July to October each year of the 2018-2020 period. Over 8000 bed days are recorded in this county each month of 2020, except for March – June 2020, when tourists are very few.

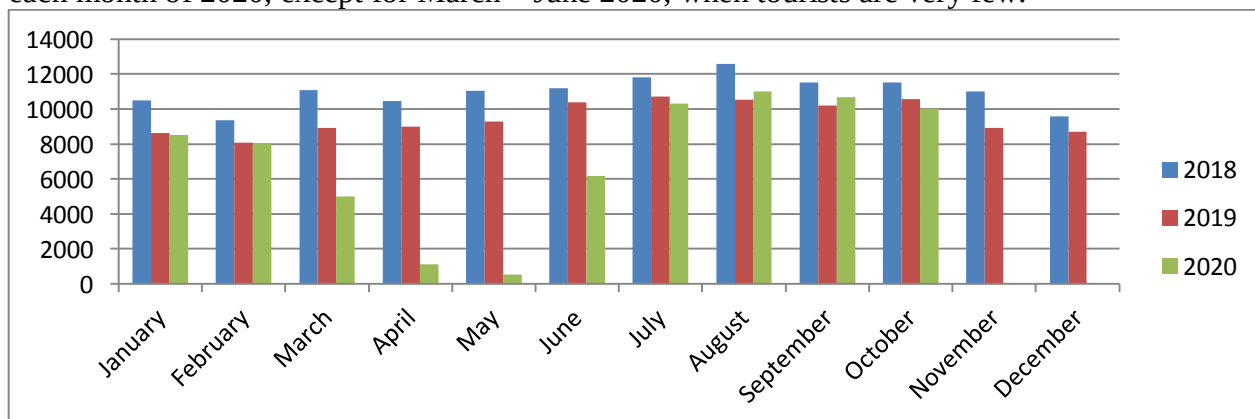

Figure no.9 Evolution of monthly accommodation capacity in operation, in Salaj Country(number of bed-days)

CONCLUSION

The growth of the agritourism businesses and implicitly a larger agritourism occupancy rate is a continuous challenge for the agritourism entrepreneurship in facing special demands of visitors (tourists) for organic and natural products, prized products in the area or even preferences for private brands of local producers.

Secondary indicators: the arrivals and overnights stays at agritourism accommodation facilities show the somewhat seasonal nature of these businesses. Our research has presented the peak periods of these indicators, but there are also tourists and visitors during the rest of the months in a year, however in lower numbers. The effects of the Covid-19 pandemic are present in agritourism, in the sense that during the state of emergency on the Romanian territory agritourism boarding houses were closed. During periods of slight relaxation, tourists and visitors who wished getting out into nature, evading the city, have found refuge for a stay or a few days of relaxation at agritourism boarding houses in the North West region of Romania. Visitors and tourists coming back every year to the researched agritourism boarding houses is an effect of the work carried out by the hearty people of the places, who make efforts to contribute with what and how is best to the sustainable development of agritourism, to the valorisation of traditional and local produce of villagers' households and their own.

BIBLIOGRAPHY

1. Baltaretu A.M., 2016, *Economia industriei turistice*, Editura Universitara
2. Bogdan E., Simon T., 2019, *Turism Rural*, Editura Universitaria
3. Glavan V., 2003, *Turism rural. Agroturism. Turism durabil*. Ecoturism Ed. Economica, Bucuresti
4. Hristea A.M., 2013, *Analiza economica si financiara a activitatii intreprinderii, de la intuitie la stiinta*, Volumul-II, Editura Economica, Bucuresti
5. Nistoreanu P., Gheres M., 2010, *Turism rural –tratat*, Editura C.H.Beck

RISK FINANCING AND TRANSFER RISK - INSTRUMENTS USED TO REDUCE THE ECONOMIC IMPACT OF EXTREME RISK EVENTS

Ionela-Daniela Găitan (Botezatu)

PhD Student, „Ștefan cel Mare” University of Suceava

Abstract: The catastrophic consequences of extreme risk events can have negative effects on the macroeconomic conditions in the affected countries, including their public finances, especially in developing countries, which often fail to manage the necessary financial resource post-disaster.

The analysis of extreme risk events found that much research has been conducted in the natural sciences to help predict extreme events and prepare the population to increase resilience to them, but economic research on these events and their consequences are limited.

Specialist studies have shown that extreme risk events have a significant negative impact on economic growth and poverty. The impact of extreme risk events on an economy will depend on many factors, such as the size and structure of the economy, the nature of the shock, per capita income, population concentration, financial depth or governance.

In a qualitative approach, I have presented in this article theoretical aspects of financing the risk of extreme events. The main objective of this paper is to identify and present the main financing instruments that can be used to reduce the economic impact of extreme risk events.

Keywords: financing, risk, insurance, costs.

Introduction

Disaster risk financing is part of risk management, which means that effective disaster planning requires governments to develop strategies to cope with the costs of humanitarian aid, recovery support and economic construction following a disaster. So, for building a strategy it is needed to define and quantify the costs to be funded in certain circumstances.¹

The concept of risk financing involves the development of an informed risk strategy to ensure that funds can be used before high-risk events occur and does not include the mobilization of ad hoc funds after a crisis. In most cases, post-disaster funds are insufficient and unpredictable, but their purpose is to reduce the economic impact, protect life and human property and reduce financial costs.

Analysis of the tools used to reduce the economic impact of extreme risk events

Developed countries are able to absorb the costs of natural disasters much faster due to the use of private risk insurance, have developed savings and high tax revenues, and often devote more internal resources to reducing pre-event vulnerability (eg. building rules and provision of a developed emergency response infrastructure).

Good financing for recovery from natural disasters requires a knowledge of what needs to be financed. For this reason, a plan is needed that can be implemented and that explains and controls the risks, clarifies the responsibilities of local governments, national governments, international organizations, households and businesses, both during the natural disaster, as well as in the recovery phase.

¹ *** (2016), Risk financing and management, accessed on https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a0895740f0b6497400002a/EoD_Topic_Guide_Risk_Management_Financing_May_2016.pdf, la data de 01.09.2020, p. 37.

Such a plan must be general enough to be useful in a wide range of circumstances and yet specific enough to be credible. Funding is only possible if there is a commitment to implement the plan.²

Financial instruments will be useful to governments, but for that they should be part of the plan, not define the plan. The banking sector, capital markets and international lending institutions are sources of risk financing.

Table 1. Definitions of risk financing

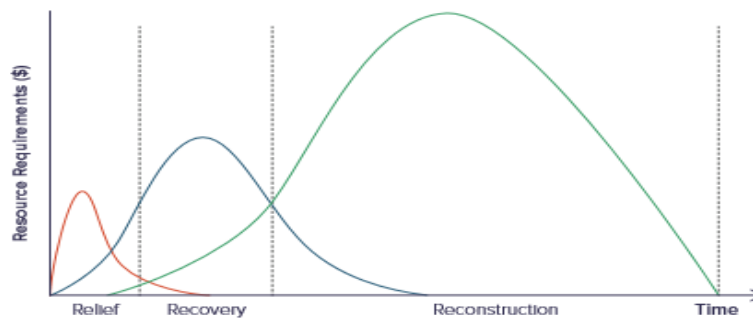
No. crt.	Definitions	Source
1.	Risk financing is an approach to risk planning that cannot be reduced or avoided in practice or cost-effectively.	Poole L. (2014), A calculated risk – how donors should engage with risk financing and transfer mechanism, accesat pe https://www.oecd.org/dac/WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf , p. 3.
2.	Risk financing involves risk-taking, combined with the adoption of an explicit financing strategy, to ensure that adequate funds are available to meet financial needs in the event of a disaster. Such financing can be established internally by accumulating funds allocated for future use or obtained externally through pre-arranged credit facilities.	OECD (2012).
3.	Risk financing is determining how an organization will pay for loss events in the most efficient and least expensive way possible. Risk financing involves identifying risks, determining how to finance the risk and monitoring the effectiveness of the chosen financing technique.	https://www.investopedia.com/terms/r/risk-financing.asp (2019).
4.	Risk financing is the financial protection of populations against disaster events. Disaster risk financing strategies increase the ability of national and local governments, homeowners, businesses, farmers and low-income populations to respond faster and more resilient to disasters.	Clarke S., Dercon S. (2016), Dull disasters, http://www.amazon.co.uk/Dull-Disasters-planningahead-difference/dp/toc/0198785577 .

Source: own elaboration according to the authors' definitions.

Risk financing and transfer should be achieved through a comprehensive risk management approach, which includes: risk assessment and mitigation, prevention measures and emergency preparedness, including financial preparedness.

The following figure shows the post-event phases in which funding instruments are needed for relief, recovery and reconstruction operations.

² Clarke D., Dercon S. (2016), Dull Disasters? How planning ahead will make a difference, Ed. Oxford University Press, Oxford, UK, accessed on <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/32368/611710.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, p. 30.

Source: <https://eird.org/cd/recovery-planning/docs/6-handouts-for-printing/14-Financing-Recovery.pdf>, p. 29.

Figure 1. The main phases of the necessary funds post-event

The figure above shows that most of the funds are needed during the reconstruction period.

Risk financing is essential for risk mitigation, with the added benefit of reducing poverty and encouraging economic growth.

An optimal risk financing strategy should include a combination of planned instruments both before and after the event.

Risk financing is a concept also used by the most important development banks.

Thus, the World Bank uses as options for risk financing pre-event budget planning, fiscal impact studies, technical assistance and intermediation services for the design and development of: regional insurance funds, disaster bonds, index-based agricultural insurance programs and traditional agricultural insurance programs based on compensation and national (regional) insurance or reinsurance funds that facilitate the development of internal (regional) real estate insurance markets against disasters, specialized risk transfer vehicles dedicated to public goods insurance against disasters. It also offers post-disaster financing facilities, such as disaster policy development loans (credit up to \$ 500 million or 0.25% of GDP), funds that can be obtained on the basis of the National Declaration of Disaster, Emergency Response Window (CRW): established in 2011 as a component of the standard IDA16 loans to address natural and economic shocks and the Immediate Response Mechanism (MRI): established in 2011, which allows IDA countries immediate access to part of the unpaid balances in their IDA project portfolio in the event of an eligible crisis.

The Asian Development Bank (ADB) provides technical assistance for the development of pilot projects, including: a public-private earthquake insurance entity in the Philippines covering middle-class property owners and medium-sized enterprises, developing options for financing disaster risk at the city level and related financial literacy in Indonesia, the Philippines and Vietnam, developing the capacity to finance public and private disaster risk in Bangladesh, and several pilot index insurance schemes in Bangladesh, Cambodia and Vietnam. ADB develops documents to develop the field of disaster risk financing and insurance. It also provides post-disaster financing facilities such as: Emergency Assistance Loans (EALs) (short-term post-disaster loans to rebuild high-priority assets and restore economic activities, EALs are processed using fast-track procedures), the facility Pilot Disaster Response (PDR), 2013-2016 DRF contains 3% of the performance-based allocation from the Asian Development Fund (ADF). In the event of a disaster caused by a natural hazard, a country participating in the ADF can obtain up to 100 % of its annual performance-based allocation (PBA) in the DRF to respond to the disaster, without affecting its allocation for other operations in the rest of the PBA. A country outside the ADF affected by a disaster can receive up to 3% of the annual PBA from DRF) and the Asia Pacific Disaster Response Fund (a fund that provides assistance (up to \$ 3 million) to restore life-saving services immediately after a disaster in the countries developing members of ADB). Another risk financing mechanism used by ADB is the Integrated Disaster Risk Management Fund (IDRM) established in 2013 (funded by Canada), which provides assistance to support the identification and analysis of disaster risks, disaster risk reduction, financing disaster risk management and integrated disaster risk management in Cambodia, Indonesia, Laos, Myanmar, the Philippines, Thailand and Vietnam.

The Inter-American Development Bank provides techniques for developing disaster risk indicators and risk management, conducts strategic country risk assessments, including risk assessment by identifying geographic areas and risk sectors, maximum probable losses associated with catastrophic events, and their economic impact, fiscal feasibility studies, design of financing mechanisms (budgetary reallocations, reserve funds, etc.) and technical assistance for the design, structuring and sale of disaster bonds. The bank's post-disaster financing facilities include the disaster relief credit facility: a \$ 600 million emergency credit facility established in 2009 that offers loans of up to \$ 100 million using parametric triggers agreed in advance.

The following table presents the financial instruments in order of costs, the cheapest financial instruments for financing the risk of disasters being donations, and the most expensive being insurance.

Table 2. Costs of financial instruments

Financial instruments	Payment interval (months)	Amount of funds available
Donor support (emergency aid)	1-6	Incertă
Donor support (recovery and reconstruction)	4-9	Incertă
Emergency budgets	0-9	Mică
Rezerves	0-1	Mică
Budget reallocation	0-1	Mică
Emergency claims facility (eg CAT DDO)	0-1	Medie
Domestic credit (eg bond issue)	3-9	Medie
External credit (eg emergency loans)	3-6	Mare
Parametric insurance	1-2	Mare
ART mechanisms (eg CAT bonds, weather derivatives)	1-2	Mare
Traditional insurance (based on indemnity)	2-6	Mare

Source: data were taken from Ghesquiere F., Mahul O. (2010), p. 9.

Risk financing is much more complex than the concept of insurance. Transferring risk to capital markets is an important instrument of financing risk, but it has high costs, being recommended only for high levels of risk and where there are low levels of ability to cope with shocks. Also, without proper investment and attempts to mitigate risk exposure, insurance may not be effective in some cases.³

Table 3. Definitions of risk transfer

No. crt.	Definitions	Source
1.	Risk transfer refers to a risk management technique in which the risk is transferred to a third party. In other words, the transfer of risk involves the assumption by one party of the	https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/strategy/risk-transfer/ .

³ Poole L. (2014), A calculated risk – how donors should engage with risk financing and transfer mechanism, accessed on <https://www.oecd.org/dac/WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf>, p. 4.

- liabilities of another party. Acquiring insurance is a common example of transferring risk from an individual or entity to an insurance company. Risk transfer is an important policy tool in the developed world to address the cost of natural disasters. These costs have increased dramatically for the developed world over the last decade and have been spread through the use of risk transfer techniques. The most common tool for spreading the risk associated with natural disasters is to cover insurance for excess losses.
2. Risk transfer - insurance - transfers external risk to capital markets and investors. It provides the best channel to reduce the costs of major disasters and to provide rapid capital for reconstruction.
3. Transfer of risk - the burden of financial loss or liability is transferred to another party, e.g. international donors (aid) or market-based mechanisms, including insurance and securities, such as disaster bonds.
4. Freeman P. (2000), Infrastructure, natural disaster and poverty, publicată în Managing disaster risk in emerging economies, publicată de The World Bank, pp. 55-61.
- Laframboise N., Loko B. (2012), Natural Disasters: Mitigating Impact, Managing Risks, IMF Working Paper No. 12/245, <https://ssrn.com/abstract=2169784>, p. 18.
- *** (2016), Risk financing and management, accesat pe https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a0895740f0b6497400002a/EoD_Topic_Guide_Risk_Management_Financing_May_2016.pdf, p. 60.

Source: own elaboration according to the authors' definitions.

Prices for reinsurance in the event of natural disasters are also high due to insufficient/limited reinsurance capital, inefficient corporate form for reinsurance, high frictional costs for reinsurance, moral hazard and adverse selection at the insurer level.⁴

Financial risk transfer is part of a global approach to risk management. Integrated risk management follows four stages: from risk identification and assessment to risk mitigation and adaptation.

Risk transfer mechanisms shift financial risk from one side to the other. The most important instrument of risk transfer is insurance, which provides for post-disaster cash payments in exchange for the payment of monthly pre-event premiums. Insurance companies, in turn, redistribute their risk to global reinsurers.

Transfer mechanisms reduce the post-event pressure on a country's balances, help the government control disaster financing, and increase its ability to set priorities in managing finances, and promote risk mitigation.

Supporting the development of insurance markets is the best way for governments and public administrations to spread risks, bear the costs of natural disasters and ensure a speedy recovery. However, many countries do not have official catastrophic loss insurance programs and are looking for funds to pay for recovery only after a disaster has occurred.⁵

⁴ Froot K. A. (1999), The financing of catastrophe risk, The university of Chicago Press, Chicago, pp. 5-15.

⁵ *** (2016), Disaster risk financing: Smart solutions for the public sector, accessed on https://www.swissre.com/dam/jcr:61067508-f362-442c-9795-095862b2ee48/Closign_the_protection_gap.pdf, p. 5.

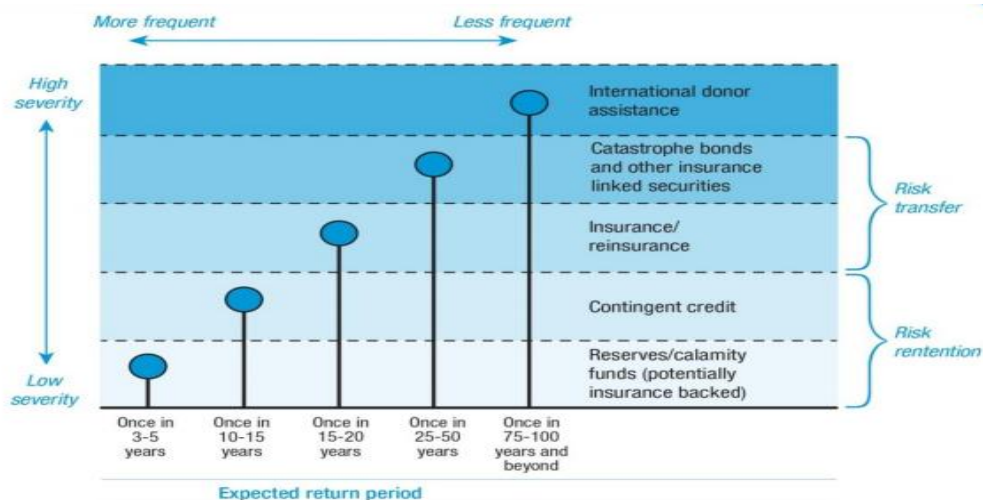
In developed countries, there are well-established markets for insurance against a wide range of hazards, including major natural risks of floods, droughts, cyclones, earthquakes and volcanic eruptions. Newer hedging tools are also gaining some popularity. The weather derivatives were written on indices of earthquake intensity, temperature levels, accumulated precipitation over a specified period and wind speed. Some disaster bonds have been issued in the United States and Japan.

In the developed world, most insurance is taken out by the private sector. Governments around the world typically retain all risks associated with their investments, including those related to natural hazards. While governments in richer countries have the resources to absorb risks by adjusting domestic funds, their counterparts in many developing countries often do not. Instead, these governments often consider that in the event of a disaster, international assistance will be provided and that no financial risk transfer mechanisms are needed. In reality, this is not the case, nor does this approach guarantee the best response in terms of the speed or ability of a government to determine the allocation of reconstruction funds. Moreover, aid resources are limited and, following the occurrence of natural disasters, they are increasingly in demand.⁶

In order to mitigate economic losses and protect human lives, three aspects need to be deepened before an extreme risk event occurs: a coordinated, pre-disaster action plan, a rapid, evidence-based decision-making process, and standby funding to ensure that the plan can be implemented.⁷

These three elements are not systematically incorporated into national and global disaster response systems, which is why economic and human life losses can be reduced.

In the figure below it can be seen that in case of maintaining the risk of triggering an extreme risk event (for events that occur once every 15 years or less), governments can use emergency loans, reserves or funds of calamities, and in case of risk transfer (for events that take place once every 15-50 years) it is possible to resort to insurance / reinsurance or to obligations for catastrophes. If extreme risk events occur at an interval of 75-100 years, international donations are needed.

Source: data were taken from

<https://www.oecd.org/dac/WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf>, p. 5.

Figure 2. Risk stratification and application of financial instruments

⁶ Benson C., Clay E. (2004), Understanding the Economic and Financial Impacts of Natural Disasters, Disaster Risk Management series ; no. 4 Washington, D.C. : World Bank Group, accessed on <http://documents.worldbank.org/curated/en/146811468757215744/Understanding-the-economic-and-financial-impacts-of-natural-disasters>, p. 53-54.

⁷ Clarke D., Dercon S. (2016), Dull Disasters? How planning ahead will make a difference, Ed. Oxford University Press, Oxford, UK, accessed on <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/32368/611710.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, pp. 3-4.

Better financial preparedness against risk is the basis for a complex approach to disaster management. Risk financing and risk transfer are risk planning approaches that cannot be reduced or avoided practically or cost-effectively and may include a strategy and measures to ensure the availability of funds for post-disaster rescue and reconstruction, in proportion to their frequency of anticipated risks. Risk financing presents a growing interest to a wide range of development and humanitarian actors looking for solutions to bridge a growing global gap in disaster financing.⁸

Risk financing mitigates negative impacts on the population and the economy and gains investor confidence to stimulate economic growth and reduce poverty.

An important step in the implementation of disaster risk insurance and financing solutions is the clarification by policy makers of the general development objectives and the identification of the beneficiary concerned through the risk financing policy. Often, the main beneficiaries of financial protection mechanisms are: the government (at national or local level), SMEs, homeowners, farmers and the poor and vulnerable population in society.

The identification of the financial impact on the beneficiaries identified above is based on risk assessments and historical information. After this stage, decision-makers need to consider solutions, which include financial risk management mechanisms, such as risk transfer or the use of post-disaster budget relocations.

Decision-makers must also determine how these funds will reach to the beneficiaries concerned. Finally, it needs to establish the resources and partnerships needed to implement these policies. Once these policy decisions are taken, the government addresses its immediate concerns, can consolidate them all into a comprehensive financial protection strategy and action plan.⁹

In the decision-making process for building financial resilience, the government needs to answer questions about: who we want to protect, why we want to protect them, who will pay and how, how the funds will reach the beneficiaries and how they can implement these political decisions.

Disaster response should also analyze / describe the following issues such as: who are the key actors in disaster relief, recovery and reconstruction and what are their responsibilities, analyzing whether institutional mandates complement each other and avoiding duplication, the existence of provisions for coordination of actions, the existence of provisions for emergency procurement procedures in case a national calamity is declared, the analysis of whether the circumstances in which a state of national disaster / calamity can be declared and the process of declaring it are good what is the process and methodology for assessing disaster damage and needs, what is the legal requirement for post-disaster expenditure audit and the extent to which post-disaster expenditure has been audited in the past, and what are the requirements and practice of monitoring and evaluation of interventions post-disaster events.¹⁰

The economies of developing countries are unable to devote more and more resources to reducing vulnerability, as is the case in developed countries, which means that these countries are particularly vulnerable to extreme risk events, as their economies.

The largest economic losses and the most costly catastrophes occur mainly in developed countries where the concentration of assets, and therefore the potential losses, is the highest. But if we look at the ratio of economic losses to GDP we see that the damage as a percentage of GDP is

⁸ Poole L. (2014), A calculated risk: How donors should engage with risk financing and transfer mechanisms, OECD DEVELOPMENT CO-OPERATION WORKING PAPER 17, accessed on <https://www.oecd.org/dac/WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf>.

⁹ *** (2014), *Financial Protection Against Natural Disasters: From Products To Comprehensive Strategies*, realized de International Bank for Reconstruction and Development / International Development Association or The World Bank, accessed on <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/documents/Financial%20Protection.pdf>, p. 62.

¹⁰ *** (2017), *Assessing Financial Protection against Disasters: A Guidance Note on Conducting a Disaster Risk Finance Diagnostic*, realised by International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank and Asian Development Bank, accessed on <http://documents1.worldbank.org/curated/en/102981499799989765/pdf/117370-REVISED-PUBLIC-DRFIFinanceProtectionHighRes.pdf>, p. 19-21.

limited to a few percentage points, while middle-income countries are affected much more in terms of the percentage of economic losses in GDP.

Another important aspect in risk financing is the administrative and legal dimension, which is useful in achieving an efficient and timely response. In practice, in some countries it is difficult to obtain an emergency loan, requiring parliamentary approval, a difficult and time-consuming procedure.

In the table below we have presented the financial instruments that can be used for post-disaster recovery, depending on when they can be planned.

Table 4. Disaster risk financing instruments

	Planned pre-disaster	Planned post-disaster
Keeping the risk (changing how or when you pay)	Emergency reserves or funds or budget allocations Emergency credit line	Budgetary reallocations Increase in taxes and duties Post-disaster credit (internal or external)
Risk transfer (risk elimination)	Traditional insurance or reinsurance Indexed, reinsured or derivative insurance Capital market instruments	Post-disaster discretionary aid ("begging bowl")

Source: Clarke D., Dercon S. (2016), p. 83.

Pre-disaster financial instruments require advance planning and have the advantage of having a quick disaster relief, but they have a higher cost. Ex post tools are sources that do not require advance planning, but require time to mobilize to obtain them.

After a disaster strikes, a government will only need resources to support rescue operations, with most of the funds needed only a few months later, when the reconstruction program begins.

This planning of the program of reconstruction, the design of the infrastructure which must be rebuilt or the tender for major works can take several months or years to be done. This thing means that for the design of an effective financial protection strategy must be taken into account this dimension of time to ensure that funding requirements are correlated with the ability to provide funding when needed.

Conclusions

As economic losses from extreme risk events have begun to rise, and this growth is expected to continue in the future due to economic exposure and climate change, governments are constantly looking for post-event financing solutions to mitigate these losses and increase financial resilience to disasters.

Thus, the financial cost of risk is increasing and the gap between resources to meet the needs of post-crisis relief, recovery and reconstruction is widening.

To increase disaster resilience, governments need to plan ahead for disaster situations and financial instruments, highlighting that pre-disaster planned financial instruments reduce pressure on government budgets and can be accessed much faster than other financial instruments.

Financing and transfer of risks involve the implementation of a strategy to ensure the availability of funds for post-disaster rescue and reconstruction, in proportion to the magnitude and frequency of anticipated risks.

Risk financing is a component of risk management, but risk financing and transfer mechanisms have limited applicability and sometimes uncertain results, indicating the need for a prudent strategy. Thus, donors must also take into account the potential limits of risk financing, pursue countries' investments in risk financing (a strategy that could have a long-term return), in emergency preparedness and in risk reduction measures.

Risk financing is also of interest to a wide range of humanitarian actors looking for solutions to bridge the growing global post-disaster funding gap.

BIBLIOGRAPHY

1. *** (2014), Financial Protection Against Natural Disasters: From Products To Comprehensive Strategies, realizat de International Bank for Reconstruction and Development / International Development Association or The World Bank, accesat pe <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/documents/Financial%20Protection.pdf>;
2. *** (2016), Disaster risk financing: Smart solutions for the public sector, accesat pe https://www.swissre.com/dam/jcr:61067508-f362-442c-9795-095862b2ee48/Closign_the_protection_gap.pdf;
3. *** (2016), Risk financing and management, accesat pe https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a0895740f0b6497400002a/EoD_Topic_Guide_Risk_Management_Financing_May_2016.pdf;
4. *** (2017), Assessing Financial Protection against Disasters: A Guidance Note on Conducting a Disaster Risk Finance Diagnostic, realizat de International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank and Asian Development Bank, accesat pe <http://documents1.worldbank.org/curated/en/102981499799989765/pdf/117370-REVISED-PUBLIC-DRFIFinanceProtectionHighRes.pdf>;
5. Benson C., Clay E. (2004), Understanding the Economic and Financial Impacts of Natural Disasters, Disaster Risk Management series ; no. 4 Washington, D.C. : World Bank Group, accesat pe <http://documents.worldbank.org/curated/en/146811468757215744/Understanding-the-economic-and-financial-impacts-of-natural-disasters>;
6. Clarke D., Dercon S. (2016), Dull Disasters? How planning ahead will make a difference, Ed. Oxford University Press, Oxford, UK, accesată pe <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/32368/611710.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Freeman P. (2000), Infrastructure, natural disaster and poverty, publicată în Managing disaster risk in emerging economies, publicată de The World Bank;
8. Froot K. A. (1999), The financing of catastrophe risk, The university of Chicago Press, Chicago;
9. Ghesquiere F., Mahul O. (2010), Financial Protection of the State against Natural Disaster, The World Bank Latin American and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development Sustainable Development Network, Policy Research Working Paper 5429;
10. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/strategy/risk-transfer/>;
11. <https://eird.org/cd/recovery-planning/docs/6-handouts-for-printing/14-Financing-Recovery.pdf>;
12. <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/documents/Financial%20Protection.pdf>;
13. <https://www.investopedia.com/terms/r/risk-financing.asp> (2019);
14. <https://www.oecd.org/dac/ WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf>;
15. Laframboise N., Loko B. (2012), Natural Disasters: Mitigating Impact, Managing Risks, IMF Working Paper No. 12/245, <https://ssrn.com/abstract=2169784>, p. 18;
16. Poole L. (2014), A calculated risk – how donors should engage with risk financing and transfer mechanism, accesat pe <https://www.oecd.org/dac/ WP%2017%20A%20calculated%20risk.pdf>.

THE BOOK, A SOURCE OF THE RELIGIOUS DISCOURSE

Felix Vasile Bicăzan

PhD Student, University of Oradea

Abstract: The books are a great value resource for every public speaker, especially for the ones who spread the spiritual message of Jesus Christ. In this connection we know that in Christianity the main book is the Bible, which is the will of God for his creation. Through words the humanity shares knowledge, feelings, opinions, information, wishes, dreams, goals, energy etc. The writing is an expression of human spirit, which wants to expand and to create, and the book is an evidence of it. Nowadays we are reading a lot, most of it on the internet and online man can also find a lot of books. In order to develop an effective speech and to transmit the great Christian values, the preacher has to look and to discern from the writings, beside the Bible, the books of the spiritual masters, of people whose deeds reveal the Truth.

Keywords: God, Jesus Christ, book, message, Christianity

Ne place cartea și, vrând nevrând, ni se strecoară în minte și în suflet. Cartea schimbă omul, istoria și lumea. Te conectează cu Dumnezeu, cu oamenii, cu lumea în care trăiești. În momentele în care o deschizi te uimește, te învață, te provoacă, te liniștește, te agită, te tulbură, dar, până la urmă tot cititorul este cel care alege să o placă sau nu. În ziua de azi există cărți bune și cărți mai puțin bune. Există cărți mari, voluminoase și grele și există cărți mai subțirele. Avem cărți colorate, sau altele mai simple și în fiecare dintre ele sunt tot felul de cuvinte. Există cărți cu pagini de pergament, de hârtie dar sunt și multe care nu le putem atinge, sunt virtuale. În ziua de azi cartea este oricui la îndemână, dar nu oricine caută cartea în afara necesităților impuse de școală sau de serviciu.

În vechime mesajele și poveștile se transmiteau pe cale orală. În antichitate au fost inventate sisteme de scriere pe tăblițe de lut, pe papyrus și pe pergamente, „urme scrise”¹, care au fost înlocuite în timp de codexuri. Codexul, cartea legată a fost inventată în primele secole după Hristos, posibil chiar mai devreme. Se pare că „Iulius Cezar a inventat primul codex în timpul războaielor galice, legând pergamentele în stil acordeon și a folosit paginația ca punct de referință”².

Inițial cărțile erau scrise și copiate de mână, pe pergament din piele de animale fapt care le făcea a fi scumpe și rare, astfel că doar bisericile și mănăstirile, universitățile și nobilii bogați își permiteau cărți, iar în unele biblioteci cărțile scumpe erau legate cu lanțuri pentru a preveni furtul lor³. Ceea ce a făcut mult mai accesibilă cartea și implicit informația de orice fel a fost apariția tiparului în Europa secolului al cincisprezecelea.

Omul contemporan are multe alternative pentru timpul liber, iar în ceea ce privește cartea, statisticile anului 2018 ne spun că piața de carte din România era pe ultimul loc în Uniunea Europeană, cu o valoare de aproximativ 100 de milioane de euro. În același timp, în Germania era de 60 de ori mai mare, ajungând la 6 miliarde de euro, în Cehia ajungea la 400-500 de milioane de euro, în timp ce în Slovenia și Bulgaria valora între 100 și 200 de milioane de euro. Potrivit unui recent studiu Eurostat, „doar 2,8% dintre români citesc o carte pe lună; un român cheltuiește

¹ Nicolae IORGA, *Generalități cu privire la studiile istorice*, București, 1933, p. 53.

² <https://ro.wikipedia.org/wiki/Carte>, accesat în 02 Martie 2019, ora 7.15.

³ <https://respiro.ro/books/blog/cele-mai-vechi-10-biblioteci-din-lume>, accesat în 25 Noiembrie 2020, ora 18:48.

maxim trei euro pe an pentru cărți – mult sub media Uniunii Europene, iar datele Institutului Național de Cercetare în Cultură menționează că un român din cinci nu a citit niciodată o carte”⁴.

În acest context este deosebit de impresionantă și motivantă atitudinea față de carte a Episcopului Doctor Vasile Coman al Oradiei secolului al douăzecilea. Pentru preasfinția sa cartea nu era doar o bucată de hârtie, sau un câmp alb presărat litere și nici un simplu obiect de comerț. În carte putem găsi muzicalitate, culoare și artă. Ne aduce aminte că valoarea și puterea unei cărți nu stă în ceea ce se vede și nu o putem judeca după volum pentru că nu este un obiect mort. „În ea este ceva care trăiește. Cartea este forma superioară și complexă de expresie a spiritului. Ea e cea mai nobilă materializare a sufletului și e locul de întâlnire între două sau mai multe suflete. Prin carte autorul stă de vorbă cu sute și mii de cititori, le transmite gândul, sentimentul și întreg conținutul său sufletească. Cartea e produsul celei mai nobile frământări a spiritului”⁵.

Omul poate să afle din carte informații despre marile realizări ale înaintașilor, fapt care poate fi model și inspirație. Cartea este un conector între cititor și înțelepciunea marilor gânditori ai istoriei, „între prezent și trecut cartea este o punte de legătură mai puternică decât oricare alta, prin care stăm de vorbă cu înaintașii noștri. Îl auzim pe Platon, Socrate, Aristotel, Dante și alții”⁶. Atât prin prezența, cât și prin absența ei, cartea influențează istoria omenirii în fiecare moment.

Tot ea, istoria ne arată că cel mai mare succes îl au cărțile care aduc îmbunătățiri și progres vieții oamenilor, cărți care sunt consacrate ca fiind în slujba binelui și a adevărului, de aceea cartea „trebuie smulsă din slujba celui rău și pusă în slujba, binelui, iar cei ce sunt chemați să facă aceasta sunt preoții”⁷.

Nimeni nu ne împiedică să citim, mai ales cărți ziditoare de suflet, dimpotrivă, Biserica recomandă credincioșilor săi a fi oameni culți, dar această activitate este recomandat a fi făcută sub îndrumarea duhovnicului care ne învață care sunt cărțile „bune de mâncat” și care sunt cele otrăvitoare. În acest sens Sfântul Grigore de Nyssa spune: „cel care vrea să învețe dreptatea acestui fel de viață trebuie să învețe de la cel ce a realizat-o”⁸.

Discursul religios, numit în Biserică predică, sub toate formele ei, este un act liturgic care are ca obiect cuvântul lui Dumnezeu, iar scopul său este mai presus de a fi un act de cultură, este creșterea omului ca fiu al lui Dumnezeu, conform îndemnului paulin „credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu” (1Cor. 2, 5).

Mântuitorul Iisus Hristos îndeamnă la propovăduirea împletită cu fapte, Apostolilor le spunea după Înviere: „mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Mt. 19, 28), mesaj în deplină armonie cu cel din „Predica de pe Munte”: „cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema” (Mt. 5, 19). Vorbirea în public a clerului bisericesc este mijloc de împlinire a misiunii creștine⁹ prin expunerea cuvintelor Sfintei Scripturi, învățarea adevărilor credinței și împlinirea lor în comuniune cu Dumnezeu și cu aproapele.

Sfântul Apostol Pavel era atent cu ucenicii săi și, dovedindu-se și de această dată a fi pe deplin un lider duhovnicesc prin exemplul său de propovăduire „căci dacă vestesc Evanghelia nu mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci vai mie dacă nu voi binevesti!” (1Cor. 6, 19) și prin îndemnuri: „ia aminte la citit, la îndemnat și la învățătură” (1Tim. 4, 13), roadele urmând a

⁴ Sebastian ZACHMAN, „Romania e pe ultimul loc în Europa în privința pieței de carte - o rușine în anul Centenarului. 8 măsuri pentru dublarea consumului de carte”, Adevărul.ro, https://adevarul.ro/news/politica/ovidiuaraetchi-romania-e-ultimul-loc-europa-privintapietei-carte-rusine-anul-centenarului--8-masuri-dublarea-consumului-carte-1_5aae4e1edf52022f75b79c35/index.pdf, accesat în 02 Martie 2019, ora 8.30.

⁵ Vasile COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, (Sibiu: Tipografiei Arhidiecezane, 1947), p. 9.

⁶ Nichifor CRAINIC, „Regele și Cultura”, în *Gândirea* (iunie, 1940), 413, în COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 9.

⁷ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 13.

⁸ SF. GRIGORIE DE NYSSA, apud Irene HAUSHERR, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*, (Sibiu: Deisis, 1999), p. 173.

⁹ Prea Sfințitul STEPHANOS, *Slujiri sacerdotale și harisme în Biserica Ortodoxă*, trad. Felicia Dumas și Adrian Dinu, (Iași: Institutul European, 1998), p. 45-46.

fi dintre cele nepieritoare: „Că făcând acestea, te vei mântui și pe tine și pe cei ce te ascultă” (1Tim. 4, 13). Epoca apostolică a fost una dintre cele mai rodnice în răspândirea creștinismului, sinodul apostolic lăsând prescripții și pentru propovăduire, hotărând afurisirea și chiar caterisirea clericilor care neglijează răspândirea cuvintelor hristice: „Episcopul sau prezbiterul arătând nepăsare clerului sau poporului și neînvățându-i pe aceștia dreapta credință, să se afurisească, iar stăruind în nepăsare și în lenevie, să se caterisească”¹⁰.

Nu oricine poate să predice, ci doar o persoană pregătită și consacrată, schimbarea celorlalți începe de la vorbitor, care în Ortodoxie este chemat a fi slujitor al lui Dumnezeu și slujitor al oamenilor¹¹, „slujind, pilde făcându-vă turmei” (1Pt. 5, 3) pentru realizarea procesului de mântuire a lumii în colaborare cu harul divin sfințitor.

În România, Biserica Ortodoxă a cultivat prin predică și tipar, în sufletele credincioșilor români conștiința că „au aceeași origine, ca neam, aceeași limbă neolatină și aceeași credință creștină”¹². Credința ortodoxă este rădăcină a unității ca limbă și neam românesc, a cultivat, cultivă și va cultiva în om adevăratele valori de viață, atât în dimensiunea materialului cât și a intelectului și spiritului, iar „Biserica este locul în care cultura se naște și devine mediu prielnic împodobirii sufletești a omului, iar predica este reflectarea acestora prin cuvânt”¹³.

Biserica, prin reprezentanții săi de seamă, prin instituțiile sale de învățământ, prin regulamente, cărți de învățătură și manuale a pus un accent deosebit pe folosirea discursului religios cât mai corect și eficient: „Se cuvine, ca înaintestătătorii Bisericilor să învețe în fiecare zi, și cu deosebire în duminici, întregul cler și popor, cuvintele drepte credințe, culegând din Scriptura dumnezeiască înțelesurile și judecățile adevărurilor și să nu treacă hotarele cele ce sunt puse, sau predania de la Dumnezeu purtătorilor părinți. Dar și dacă s-ar dezbate vreun cuvânt din Scriptură, pe acesta să nu-l tâlcuiască altfel decât au arătat luminătorii și dascălii Bisericilor prin scrierile lor proprii și mai vârtos întru acestea să se mulțumească, decât alcătuiind cuvântări proprii, ca nu cumva să ajungă ca fiind neiscușiți pentru aceasta, să se abată de la ceea ce se cuvine. Pentru ca popoarele prin învățătura pomeniților părinți au ajuns la cunoștința celor vrednice și de dorit, precum și a celor nefolositoare și de lepădat, să-și potrivească viața spre mai bine și să nu fie cuprinși de patima neștiinței, ci luând aminte la învățătură, se feresc pe ei ca să nu pătească ceva rău, și de frica pedepselor care au să vie, își lucrează lor și mântuirea”¹⁴.

Succesul unui discurs și implicit al predicii, depinde de mai mulți factori. Cel mai important element este vorbitorul prin pregătirea sa generală și apoi specială¹⁵ pentru momentul în sine. Mesajul sau mesajele pe care transmite trebuie să fie clare, de interes, sincere, bine argumentate și atent structurate. Conectarea cu auditoriul este cheia care aduce cele mai multe și mai mari rezultate, ea presupune observarea vibrației sufletești a ascultătorilor și ridicarea ei la Izvorul cuvintelor, dăruind inspirație și întărind motivația de a merge pe calea către și împreună cu Dumnezeu.

Cărțile, marii vorbitori, cultivarea memoriei și a limbajului, conștientizarea puterii cuvintelor, planul de idei și redactarea integrală a predicii, exersarea vorbirii în public sunt unelte care sunt la îndemâna predicatorului pentru succesul cuvântărilor sale.

Este bine ca preotul să-și asume Biblia ca pe o carte de căpătâi, să citească zilnic cuvântul lui Dumnezeu, „de care nu se poate despărți, decât renegându-și chemarea”¹⁶. Nu este o simplă lectură și aceasta o vedem la Sfântul Apostol Pavel, care îl îndemna pe ucenicul său Timotei să rămână puternic în credință în fața provocărilor, iar Sfânta Scriptură este cea care poate „să te înțeleptească spre mântuire” (2Tim. 3, 14-15).

¹⁰ Canonul 58 Apostolic, în Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, (Sibiu: 1992), p. 37.

¹¹ Vasile COMAN, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, (București: IBMBOR, 2008), p. 1.

¹² Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române., „Cuvânt înainte”, în *Biblia, sau Sfânta Scriptură*, (București: IBMO, 2018), p. 9.

¹³ Vasile GORDON coord, Adrian IVAN, Nicușor BELDIMAN, *Omiletica*, (București: Basilica, 2015), p. 87.

¹⁴ Canonul 19 Trulan, în Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, (Sibiu: 1992), p. 117.

¹⁵ Vasile GORDON, „Introducere în Omiletică”, (București: Universității din București, 2001), p. 282.

¹⁶ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 27.

Biblia este cuvântul scris al lui Dumnezeu inspirat de Duhul Sfânt și transmis prin oameni pentru întreaga umanitate. Ea este „biblioteca prin excelență, singură și singulară în dumnezeiasca ei omenitate”¹⁷. Sfântul Grigorie din Nazianz îndemna ca citirea acestei cărți sfinte să se facă cu discernământ, deoarece nu toate cărțile ei pot fi înțelese cu ușurință, existând capitole al căror sens literal pot chiar sminti: „nu-i de folos omului să citească la orice vârstă orice carte din Scriptură; că Scriptura nu poate fi înțeleasă îndată de oricine. Înțelesul literal poate vătăma foarte mult pe mulți”¹⁸.

Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur citirea dumnezeieștii Scripturi este un bun de mare preț, „ea ne face sufletul înțelept, ea ne mută mintea la cer, ea ne face să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate”¹⁹. Un alt beneficiu este faptul că mintea omului nu se mai poticnește la orice provocare lumească, știind că este trecătoare și că gândul trebuie să fie la o vibrație care transcende materialul și temporalul, „cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Lc. 21, 33). Având în minte mesajul mântuitor, în starea de citire a cuvintelor dumnezeiești, omul poate experimenta o „contemplare a realităților cerești revelate”²⁰, pe care asumându-și-le poate urca pe următoarea treaptă în atingerea propriului potențial.

Citind Biblia, predicatorul găsește exemple de oameni din a căror viață poate da exemple din care auditoriul poate învăța pozitiv dar și negativ. Sunt personalități cu viață plină de roade bine plăcute lui Dumnezeu, dar și personaje ale căror fapte atrag atenția că așa nu este bine pentru om. „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit” (2Tim. 3, 16-17) și astfel mai puternic în fața provocării păcatelor. Sfântul Apostol Pavel vorbind despre însușirile episcopilor, le spunea acestora că atunci când rămân consecvenți percepțelor biblice vor fi feriți de rătăcirea de la calea spre Dumnezeu atât ei cât și comunitatea lor: „Ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici. Pentru că mulți sunt răzvrățiți, grăitori în deșert și înșelători” (Tit 1, 9-10).

Folosul citirii cuvintelor divine este atât intelectual cât mai ales spiritual, atitudinea corectă de smerenie și de deschidere a minții și a sufletului înaintea lui Dumnezeu are ca rezultat o stare de rugăciune, Autorul divin revărsând har întăritor în credință, nădejde și dragoste. Marele cuvântător de Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur mărturisea că „prin citirea Scripturilor ni se îmbogățește limba, apoi sufletul se întraripează și se înalță; se luminează cu lumina Soarelui dreptății, scapă totodată de vătămarea gândurilor rele și se bucură de tihnă și de liniște multă”²¹.

În vremurile de restriște impuse de regimul ateu comunist cărturarul patriarh al României, Iustin Moiescu îndemna creștinii să citească Sfânta Scriptură, aducându-le aminte de binefacerile care se revarsă în viața lor din această activitate: „îndepărtează descurajarea și păstrează buna dispoziție, pe sărac îl face mai bogat decât bogații și pe bogați îi apără de toate relele, pe păcătos îl face drept și pe cel drept îl pune în adăpost sigur, smulge cele rele, plantează pe cele care încă nu sunt bune, îndepărtează răutatea, îndreaptă spre virtute; nu numai readuce dar chiar înrădăcinează, și face ca să rămână definitiv, fiind un leac spiritual, un cânt divin și tainic, distrugător de pasiuni”²².

¹⁷ Biblia, sau Sfânta Scriptură, (București: IBMO, 2018), p. 13.

¹⁸ SF. GRIGORIE DIN NAZIANZ, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont*, în SF. IOAN GURĂ DE AUR, SF. GRIGORIE DIN NAZIANZ, SF. EFREM SIRUL, „Despre preoție”, (București: Sofia, 2004), p. 246.

¹⁹ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Facere*, vol. 2, în *Părinți și scriitori bisericești*, vol. 22, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1989), p. 16.

²⁰ John BRECK, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, trad. Monica Herghelegiu, (București: IBMBOR, 1999), p. 90.

²¹ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Facere*, vol. 1, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 21, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1987), p. 364.

²² Iustin MOIESCU, „Folosul citirii Sfintei Scripturi după sf. Ioan Hrisostom”, în *Revista Teologică*, (1-2/1943), p. 95.

Cartea de rugăciuni înlesnește întâlnirea conștiinței cu Dumnezeu, „nu le citi numai ca să le citești, ci pentru ca să-ți înalți sufletul către Dumnezeu”²³ îndemna în prefața cărții „Despre preoție” ctitorul traducerilor patristice, părintele profesor Dumitru Fecioru. Având ca preambul rugăciunea, predicatorul se ridică din nivelul fizic al existenței și intră mai ușor în vibrația spirituală a textului biblic. Sfântul Evagrie Ponticul considera rugăciunea a fi o virtute indispensabilă celui care dorește să vorbească despre Dumnezeu, „dacă ești teolog, roagă-te cu adevărat și dacă te rogi cu adevărat ești teolog”²⁴. Cartea de rugăciuni este introducere și în același timp concretizare, continuatoare a cuvântării despre Dumnezeu, fapt care o face a fi chiar mai răspândită decât Biblia, fapt care „înseamnă că poporul nostru este încă un popor credincios”²⁵. Cartea de rugăciuni este un răspuns practic și la îndemâna celui care caută să se apropie și să-L cunoască pe Dumnezeu, să primească răspuns în provocările vieții și ajutor în necazuri; „ea ajută la împăcarea oamenilor cu Dumnezeu, întrește bucuriile familiare și ușurează durerile, dă liniște sufletului, este izvor de respect în sânul familiei, ocrotitoare a iubirii, face pe bogat milostiv, îmbracă pe sărac în haină, și tot rugăciunea face pe sfinți”²⁶.

Operele patristice, manualele credinței ortodoxe, cărțile de predici și cărțile cu învățătură autentic ortodoxă sunt izvoare de înțelepciune pentru alcătuirea predicii întrucât lor le datorăm autoritatea decisivă în materie de doctrină²⁷, sunt vistierii pline cu valori creștine. Succesul predicii lor a avut la bază câteva elemente pe care le întâlnim la fiecare dintre ei: „cunoașterea aprofundată a Sfintei Scripturi, dobândirea unor cunoștințe vaste despre realitățile vieții credincioșilor și sfințenia vieții lor”²⁸, unul dintre cele mai grăitoare exemple fiind cel al Sfântului Ioan Gură de Aur. Astfel literatura patristică omiletică se evidențiază ca fiind un izvor autentic pentru conținutul și forma predicii, pentru transmiterea conținutului propovăduirii²⁹.

Cultura profană este un reper de orientare în contemporaneitate. Un predicator bun este un om iubitor de cultură, „sub toate formele în care aceasta subzistă”³⁰, mai ales că poporul român are un tezaur uriaș de opere literare și științifice, de artă și de folclor. Nu uităm că marele Moise cunoștea foarte bine cultura egipteană, iar profetul Daniel învățase cultura caldeilor. Sfântul Vasile cel Mare considera că teologul are datoria de a fi cu trezvie atunci când citește, asemeni unei albine, care ia doar nectarul, adică doar ceea ce este cel mai bun din florile unei plante, chiar dacă planta respectivă are spini. În acest sens spunea că unele „ființe se bucură numai de mirosul sau de frumusețea florilor, iar albinele pot lua din flori și mierea, tot așa și aici, oamenii care nu caută în astfel de scrieri numai plăcutul și frumosul pot să scoată din ele și un oarecare folos pentru suflet. Trebuie, deci și voi să citiți scrierile autorilor profani, așa cum fac albinele”³¹. Este un real folos cunoașterea marilor personalități ale istoriei, din a căror viață și operă predicatorul poate da exemple concrete de virtute și de urmări ale greșelilor³².

O misiune a vorbitorului despre Dumnezeu este și aceasta a promovării cărților calitative și a citirii ei. Prin discursuri atent elaborate omul poate fi făcut atent la toate nevoile sale ca ființă materială, intelectuală și spirituală. Succesul său ca existență unică depinde în mare parte de hrana pe care o folosește, „ceea ce este hrana trupească pentru menținerea tăriei noastre trupești, aceea este pentru suflet citirea Dumnezeieștilor Scripturi. Este hrană duhovnicească care întărește

²³ SF. IOAN GURĂ DE AUR et al, *Despre preoție*, p. 20.

²⁴ SF. EVAGRIE PONTICUL, *Cuvânt despre rugăciune*, în *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. 1, trad. Dumitru Stăniloae, (București: IBMO, 2008), p. 106.

²⁵ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 37.

²⁶ Paul BADET, *Rugăciunea, scară către cer*, trad. Anton Popescu și N. Creangă, (Bârlad: Atelierele N. Chiriac, 1940), 260.

²⁷ Dumitru BELU, „Sfinții Părinți ca izvor omiletic”, în *Mitropolia Ardealului*, (7-8/1959), p. 548.

²⁸ Veniamin MICLE, *Trepte spre Amvon*, (Râmnicu Vâlcea: Eparhiei Râmnicului, 1993), p. 58.

²⁹ Ilie I. IVAN, *Omiletica Ortodoxă. Repere teoretice, metodice și practice*, (Râmnicu Vâlcea: Episcopiei Argeșului și Muscelului, 1999), p. 165.

³⁰ Vasile GORDON coord, Adrian IVAN, Nicușor BELDIMAN, *Omiletica*, (București: Basilica, 2015), p. 86.

³¹ SF. VASILE CEL MARE, *Scrieri*, partea I, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1986), p. 569.

³² SF. VASILE CEL MARE, *Scrieri*, partea I, p. 571-576.

cugetul, face puternic sufletul, îl face mai tare și mai înțelept și nu-l lasă să alunece spre patimi rușinoase; îi dă aripi ușoare și, ca să spun așa, îl mută în cer. Să nu disprețuiți, vă rog, un câștig atât de mare”³³.

Prin cuvântările sale, preotul are datoria de a promova cărțile folositoare spre mântuire, mai ales Sfânta Scriptură, iar episcopul Vasile Coman observa că „rezultatul atârână în primul rând de păstorul de suflete. Când acesta nu este un om al cărții, această unealtă se ruginește, se umple de praf, stă închisă și nimeni nu-i cunoaște binefacerile”³⁴ și „ar fi un păcat de moarte ca slujitorii adevărului dumnezeiesc să nu pună cartea în marea ei misiune de înălțare și mântuire a sufletelor”³⁵. Cartea este o unealtă indispensabilă dezvoltării personalității umane, iar în misiunea de răspândire a învățaturii creștine ea „este un crainic pe care preotul îl poate trimite din loc în loc, din familie în familie, de la om la om, care să le vestească învățătura mântuitoare a lui Hristos”³⁶.

Discursul religios schimbă vieți, iar Mântuitorul Iisus Hristos este exemplul prin excelență. Cuvântul este energie pentru trup, informație pentru minte, motivație pentru sentimente și hrană pentru suflet. Un discurs bun stimulează valorile din subconștientul uman, fapt care ajută conștientul să decidă în acțiune spre binele personal și al aproapelui, în iubire de Dumnezeu.

Consider predica a fi mai mult decât un simplu discurs, cuvântarea despre Dumnezeu este „cuvânt cu putere multă”, în accepțiunea creștină știm că prin Cuvânt există întreaga lume, cuvântul este energie, o energie care, atunci când ne aduce aminte de Dumnezeu, ne schimbă deoarece „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu” (Lc. 4, 4). Discursul religios în toate formele sale este o hrană spirituală și, împreună cu hrana pentru trup și cu hrana pentru rațiune, contribuie la creșterea omului spre chip și asemănare cu Ziditorul său.

BIBLIOGRAPHY

Izvoare:

- *Biblia, sau Sfânta Scriptură*, (București: IBMO, 2018).
- *Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. 1, trad. Dumitru Stăniloae, (București: IBMO, 2008).
- *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1986).
- *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 21, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1987).
- *Părinți și scriitori bisericești*, vol. 22, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1989).
- SF. IOAN GURĂ DE AUR, SF. GRIGORIE DIN NAZIANZ, SF. EFREM SIRUL, *Despre preoție*, (București: Sofia, 2004).

Publicații și reviste:

- ARGHEZI Tudor, „Ex libris”, *Cuvinte potrivite*, (București: Fundației Culturale Principele Carol, 1927).
- BADET Paul, *Rugăciunea, scară către cer*, trad. Anton Popescu și N. Creangă, (Bârlad: Atelierele N. Chiriac, 1940).
- BELU Dumitru, „Sfinții Părinți ca izvor omiletic”, în *Mitropolia Ardealului*, (7-8/1959).
- BRECK John, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, trad. Monica Hergheliegiu, (București: IBMBOR, 1999).
- COMAN Vasile, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, (Sibiu: Tipografiei Arhidiecezane, 1947).
- COMAN Vasile, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, (București: IBMBOR, 2008).
- FLOCA Ioan, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, (Sibiu: 1992).

³³ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omiliile la Facere*, vol. 1, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 21, trad. D. Fecioru, (București: IBMBOR, 1987), p. 364.

³⁴ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 66.

³⁵ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 8.

³⁶ COMAN, *Cartea în slujba păstoririi creștine*, p. 7.

- GORDON Vasile, „Introducere în Omiletică”, (București: Universității din București, 2001).
- GORDON Vasile coord, IVAN Adrian, BELDIMAN Nicușor, *Omiletica*, (București: Basilica, 2015).
- HAUSHERR Irene, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*, (Sibiu: Deisis, 1999).
- IORGA Nicolae, *Generalități cu privire la studiile istorice*, București, 1933.
- IVAN Ilie I., *Omiletica Ortodoxă. Repere teoretice, metodice și practice*, (Râmnicu Vâlcea: Episcopiei Argeșului și Muscelului, 1999).
- MICLE Veniamin, *Trepte spre Amvon*, (Râmnicu Vâlcea: Eparhiei Râmnicului, 1993).
- MOISESCU Iustin, „Folosul citirii Sfintei Scripturi după sf. Ioan Hrisostom”, în *Revista Teologică*, (1-2/1943).
- Prea Sfințitul STEPHANOS, *Slujiri sacerdotale și harisme în Biserica Ortodoxă*, trad. Felicia Dumas și Adrian Dinu, (Iași: Institutul European, 1998).

Pagini internet:

- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Carte>, accesat în 02 Martie 2019, ora 7.15.
- <https://respiro.ro/books/blog/cele-mai-vechi-10-biblioteci-din-lume>, accesat în 25 Noiembrie 2020, ora 18:48.
- ZACHMAN Sebastian, „Romania e pe ultimul loc în Europa în privința pieței de carte - o rușine în anul Centenarului. 8 masuri pentru dublarea consumului de carte”, Adevărul.ro, https://adevarul.ro/news/politica/ovidiuaretchi-romania-e-ultimul-loc-europa-privintapietei-carte-rusine-anul-centenarului--8-masuri-dublarea-consumului-carte-1_5aae4e1edf52022f75b79c35/index.pdf, accesat în 02 Martie 2019, ora 8.30.

A PLUNGE IN URBAN ANTHROPOLOGY

Violeta Alina Preda (Hagiu)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: Space and time are two coordinates that draw directions, form and maintain balance, and regulate the world. Urban anthropology contemplates both the time coordinate - which serves to define the particularities of objects, and the space coordinate - which analyses the objects in their interdependence, defining their general features, and creates symbols. Moreover, in relation to these two coordinates, culture, seen as a set of notions and symbols, becomes the essential theme of anthropology.

Keywords: urban, culture, anthropology, space, time

Antropologia urbană reprezintă o ramură a antropologiei culturale și studiază împrejurările tuturor elementelor care alcătuiesc cultura urbanului, în contextul procesului de locuire a unui grup uman, comunități sau colectivități, într-un mediu urban.

Din punct de vedere etimologic, termenul „urban” provine din latinescul „urbanus” care presupune două accepțiuni: „ceea ce ține de oraș” și „atitudinea sau modul de comportare al cuiva care generează comportamentul urban”. (DEX, 1998: 1138)

Antropologia urbană studiază omul și comunitatea sa de apartenență în mediul orașului care presupune un comportament urban creat în urma manifestării mecanismelor sociale și culturale.

Mondher Kilani, în cartea sa «L'introduction à l'anthropologie», înlocuiește sintagma *antropologie urbană* fie cu *antropologia orașului* fie cu *antropologia mediului urban și industrial*, având ca obiect de studiu urbanul. Autorul notează că „antropologia în mediul urban și industrial se profilează pe analiza societății industriale moderne din mediul urban care înglobează o serie de particularități ale societăților tradiționale studiate până atunci de antropologi”. După același autor, „antropologia orașului” studiază societatea urbană la modul general, urmărind evoluția orașului ca produs cultural, iar „antropologia în oraș” studiază particularul, tipurile identitare și structurile sale sociale.

Ulf Hannerz în lucrarea „Exploring the City. Inquiries Toward an Urban Anthropology” (1980), face distincția între „antropologia orașului” și „antropologia în oraș”. În timp ce antropologiile clasice s-au canalizat către studiul culturilor tradiționale ale indivizilor din mediul preindustrial, antropologia modernă se suprapune peste etapa de deconstruire a „antropologiei primitive” și peste înțelegerea factorului cultural ca parte integrantă a lumii moderne.

Robert Kemper, în studiul său „Urban Anthropology and Studies of Cultural Systems and World Economic Development” (1991) distinge între antropologia urbană care studiază sistemul cultural al orașelor și modelul urban, care imprimă „o identitate socială unei comunități”.

Antropologia urbană urmărește atât coordonata timp, care servește la definirea particularităților obiectelor, cât și coordonata spațiu care analizează obiectele în interdependență definind trăsăturile lor generale; creează simbolurile în timp ce prin raportare la timp se creează noțiunile. Având cele două coordonate: spațiu și timp, putem conchide că sunt trasate direcțiile care formează și mențin echilibrul, care ordonează lumea.

Tot prin raportare la aceste două coordonate, cultura, privită ca ansamblu de noțiuni și simboluri, în contextul studierii alterității a ceea ce separă indivizii și colectivitățile umane, devine tema esențială a antropologiei. „Construcțiile culturale” presupun acest ansamblu de noțiuni și simboluri în raport cu care omnia se structurează pe deosebiri identitare, care funcționează după norme culturale.

În secolul XX, cultura este definită ca proces de educație; culturalizarea presupune un transfer de noțiuni și simboluri manifestat în interiorul sau în afara grupului social.

Cultura ca produs se organizează după mai multe procese:

- a) Aria culturală (zona de influență culturală are aceleași elemente specifice);
- b) Context cultural (cultura este studiată din interior pentru a evidenția toate aspectele definitorii);
- c) Identitatea culturală (caracterul unei culturi);
- d) Patternuri culturale (modele culturale);
- e) Difuzionism cultural (transfer cultural de la o cultură la alta, luând astfel naștere procesul de aculturație).

Antropologia urbană devine astfel disciplina care studiază pluralitatea modurilor de viață din oraș, interacțiunile de zi cu zi, realitatea microsocială, experimentele zilnice ale oamenilor din mediul urban, negocierile dintre grupuri și indivizi diferiți, oferă analize detaliate ale diverselor grupuri înlesnind comunicarea și înțelegerea între acestea.

Spațiul urban prezintă viața socială a orașului: interacțiunile dintre oameni care desfășoară relații sociale, au sau cumpără spații urbane.

Spațiul urban se referă la aspectele fizice și materiale, la semnificațiile pe care le dezvoltă în raport cu viața socială pentru a facilita înțelegerea realității și fenomenele sociale, cauzele acestor fenomene; bogăția socio-culturală și pentru a putea găsi noi posibilități de adaptare la mediul urban.

Studiile sociale urbane au luat amploare începând cu secolul al XIX-lea prin analizarea vieții locuitorilor din mediul urban industrializat, o dată cu momentul în care mulți oameni au început să migreze din mediul rural pentru a se angaja și a-și asigura un venit constant, în orașele aflate în plină dezvoltare. Pe măsură ce tot mai mulți oameni au ales să se stabilească permanent din mediul rural în urban a crescut și dorința de a avea o viață mai bună, o dată depășită granița ruralului, speranța de a trăi într-o societate urbană deschisă, care să nu funcționeze după cenzuri și limite, așa cum erau obișnuiți în societatea rurală, tradițională. Însă, deși resursele orașului erau mult mai ofertante pentru mulți oameni strămutați în urban, viața s-a dovedit a fi la fel de grea ca în mediul din care au migrat-ruralul.

Orașul ar putea fi definit, în sens larg, ca o mare aglomerare de oameni care nu se cunosc între ei, dar care folosesc împreună aceleași resurse. Viața urbană are un ritm specific, deși, la prima vedere, orașele sunt dezorganizate și înșelătoare. Oamenii cunosc ritmul orașelor și îl urmează prin respectarea anumitor reguli scrise sau nescrise, reușind să se integreze, să împartă resursele și să conviețuiască alături de ceilalți. Aceste adaptări sunt posibile datorită ordinii sociale a vieții urbane, concept aflat în permanentă transformare, flexibilă în timp, dovadă a diverselor stiluri de viață urbană.

Participanți ai vieții urbane sunt grupurile sociale văzute ca formă de asociere a oamenilor care sunt aduși împreună de anumite scopuri, valori, idealuri, un anumit stil de viață. Aceste grupuri sociale pot fi:

- a) Primare- cuprind familia, cuplul sau prietenii foarte apropiați
- b) Secundare- cei care formează grupul, nu au interese comune, nu sunt conectați în permanență și nu se cunosc în intimitate.

Alcătuirea grupurilor diferite asigură ordinea socială generală, ajută indivizii să-și regăsească apartenența în cadrul unui grup. Există și situații în care atunci când grupurile diferite intră în conflict este o amenințare la destabilizarea ordinii sociale.

Grupurile sociale sunt flexibile, pot primi noi membri sau se pot destrăma; pot fi omogene (când membrii grupurilor împărtășesc valori comune) sau heterogene (când membrii grupului au caracteristici diferite).

În comparație cu mediul rural, există o mare varietate și diversitate a grupurilor sociale în orașe. Există de asemenea, anumite criterii în funcție de care se pot constitui grupurile sociale omogene: stiluri de viață similare, vârsta, apartenență etnică, cu alte cuvinte, grupurile sunt determinate de modurile de viață pe care le adoptă membrii lor.

O altă diferență majoră între mediul rural și cel urban este trasată de stilul de viață nocturn. În orașe, activitățile sociale se pot prelungi și pe timpul nopții. Electrificarea orașelor a determinat marcarea unei noi ere care a făcut posibilă prelungirea activităților și în timpul nopții. În contrast cu acest fenomen, agricultura a rămas o activitate care definește mediile rurale impusă de ritmurile naturii, alternanța zi-noapte. În cazul urbanului, acolo unde solidaritatea socială înregistrează un grad ridicat, grupurile sociale interacționează și au preocupări comune prin schimb de informații, în contrast cu varianta în care solidaritatea socială înregistrează un nivel scăzut, iar grupurile sociale refuză interacțiunea și împărtășirea valorilor comune, rămân adesea izolate unele față de celelalte, din motive etnice, religioase, culturale, socio-economice.

În multe dintre situații grupurile sociale diferite se pot separa în cartiere diferite, de unde apare noțiunea de segregare între oameni, fenomen care contribuie la producerea dezechilibrului social. Toleranța reprezintă cheia pentru o dezvoltare echilibrată a orașelor din punct de vedere social. O dată cu dezechilibrul social se instalează starea de nesiguranță care creează nemulțumirea generală. În urma segregării toți oamenii au de pierdut, apar astfel anumite categorii de indivizi numiți „indezirabili”. Aceștia sunt făcuți responsabili pentru perturbarea ordinii sociale, deși, de multe ori, această categorie nu este anti-socială ci numai intră în conflict cu valorile celor care au planificat spațiile orașului.

Refugiații sau imigranții reprezintă una dintre categoriile „indezirabililor” în raport cu două noțiuni fundamentale:

- a) De-teritorializare, prin care se înțelege migrația forțată;
- b) Re-teritorializarea, urmărește procesul mișcării maselor și transferarea obiceiurilor, practicilor culturale specifice locului de proveniență.

Raportându-ne la locuirea urbană putem spune ca există multiple modalități de a locui, pornind de la distincția *a locui la casă* vs *a locui la bloc* sau *a locui la sat* vs *a locui la oraș*. Toate aceste distincții ne întorc ne întorc la stilurile diferite de viață. Dacă locuirea în comunități rurale răspândite pe arii din ce în ce mai mici a caracterizat așezările umane mai multe secole la rând, locuirea în marile aglomerări urbane-orașele, se impune alert. Un rol important în această trecere rural-urban îl are industrializarea care a modificat radical regimul de viață pentru milioane de oameni.

În concluzie, variantele de locuire se află mereu într-un proces de schimbare și adaptare. Orașele, așa cum le cunoaștem cei mai mulți dintre noi, sunt structurate în habitate urbane pe care le cunoaștem sub denumirea de cartiere.

În cartea sa „Orașul sub lupă” (2010), Marius Cristian Neacșu atribuie cartierelor următoarele caracteristici:

„Cartierele sunt zone relativ întinse ale orașului, ce pot fi identificate mental de observator și care au o anumită calitate internă care le este proprie. Sunt celule fundamentale ale spațiului social urban (...). Cartierul poate imprima atitudini și comportamente specifice locuitorilor săi (...). Caracteristicile fizice ce marchează cartierele sunt reprezentate prin anumite comunități specifice, ale căror componente sunt de o varietate infinită: textură, spații, forme, detalii, simboluri, tipul și culoarea construcțiilor, semnificații sociale cu anumită încărcătură emoțională, tipul de activitate, funcții, locuitori, grad de întreținere, uzură, topografie etc.” (Neacșu 2010: 104-105)

Blocul este perceput ca o unitate de locuit în cadrul cartierului. O parte a populației din mediul rural a fost determinată să se mute în mediul urban, în noile locuințe de la oraș. Blocurile imprimă locuitorilor un anumit tip de locuire bazată pe principiul solidarității de grup.

Suburbiile reprezintă un alt tip de locuire spre deosebire de cartiere, sunt zone rezidențiale ale marilor orașe. În spațiul românesc acest tip de locuire începe să prindă din ce în ce mai mult contur, deoarece nu se încadrează nici în specificul vieții rurale și nici în categoria zonelor urbane.

Conform raportului *State of the world's cities-2010-2011* realizat de Națiunile Unite „în următorii 20 de ani Homo Sapiens se va transforma în Homo Sapiens Urbanus în toate regiunile planetei.”¹

„Cercetarea vieții de zi cu zi” apare astfel ca o necesitate în cadrul lumii moderne opuse lumii tradiționale fiind și un mijloc prin care apare ceea ce numim antropologie urbană.

Raportat la societățile rurale, cercetarea vieții cotidiene este semnificativă pentru înțelegerea unor tipare, unor recurențe, unor structuri și rituri. În mediul urban cercetarea vieții de zi cu zi se leagă de „inventarea cotidianului”, așa cum crede Certeau și de „producerea spațiului” așa cum opinează Lefebvre.

Principiul major al teoriei „vieții de zi cu zi” propusă de Lefebvre în „Critique of every day life” (1947), este sintetizat de Klaus Ronneberger după cum urmează:

„În societățile industriale moderne, viața de zi cu zi este în mod evident modelată de interese economico-tehnologice care colonizează spațiul și timpul [...]. Totuși, rămâne ceva care nu poate fi complet subsumat, întotdeauna există ceva care scapă controlului. Această ambiguitate generează conflicte care fac din viața de zi cu zi o relație contradictorie între activitatea productivă și consumul pasiv, între cotidianitate și creativitate”. (Ronneberger, Lefebvre 2008: 135)

Cea mai citată culegere de antropologie urbană care prezintă, „modele de cercetare rurală în oraș” este *Urban Life. Readings in the Anthropology of the City*, editată de George Gmelch, Robert Kemper, Walter Zenner.²

Un alt studiu relevant, *studiul comunităților urbane*, care provine de la Școala de Sociologie Urbană de la Chicago (1920-1940) și din *network analysis* din anii '50, relevă faptul că societatea urbană a fost înțeleasă ca o rețea de „comunități” și „familii extinse”; că spiritul comunitar nu se pierde ci se poate regăsi în grupurile de cartier. Deși modalitatea de manifestare a acestor comunități, ritualurile lor și simbolurile diferă de cele ale comunităților tradiționale sau rurale, tema de abordare este aceeași.

O abordare nouă a antropologiei urbane o oferă colecția de studii coordonată de Vintilă Mihăilescu „Etnografii urbane. Cotidianul văzut de aproape”(2009); care constă în studierea cotidianului atât ca tematică cât și ca parte teoretică pentru înțelegerea tradițională a vieții.

Orașul poate reprezenta atât o totalitate cât și o individualitate, mediul social fiind mult mai maleabil față de rigiditatea mediului rural.

Direcțiile recente ale antropologiei urbane converg către spațiul orașului actual.

Oscar Lewis în lucrarea „La vida, Rondon House” (1966) introduce sintagma „cultura sărăciei”, văzută ca formă de viață deoarece cercetările antropologului au vizat

¹ State of the world cities 2010-2011-*Bridging the urban divide*, UN HABITAT, publicat pentru prima dată la Earthcare United Nations Human Settlements Programme, 2008, p.10

² George Gmelch, Robert Kemper;Walter Zenner(ed.), *Urban Life. Readings in the Anthropology of the City*, Walveland Press, 1996 (ediția a 10-a), p.15

zonele sărace, ghetourile, prezentând condițiile de adaptabilitate la societate, a populației din zonele sărace.

Antropologul Richard Fox în lucrarea „Urban Anthropology Cities in their Cultural Context” (1977), introduce conceptul de „sat urban”, în urma cercetării subculturii urbane și a procesului urbanizării, urmărind identificarea unor rituri asemănătoare și modelul așezărilor.

Cercetătorul Ulf Hannerz, în lucrarea „Exploring the City. Inquires Toward an Urban Anthropology” (1980), evidențiază individul și interacțiunile sale, urmărindu-i comportamentul.

Manuel Castells în „The City and the Grass Roots: A Cross-cultural Theory Of Urban Social Movements” (1983) este de părere că forma „spațială” a societății corespunde mecanismelor dezvoltării ei; astfel că exprimările simbolice ale spațiului sunt direct influențate de mecanisme sociale. Pe de o parte oamenii prosperi dictează evoluția, iar pe de altă parte populațiile sărace, defavorizate se străduiesc să-și îmbunătățească condițiile de viață.

Antony Giddens propune în „The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration” (1984) „teoria structurii”, urmărind ansamblul de reguli și resurse ca aparținând sistemului social, stabilindu-se astfel un sistem de relații între subiect și obiect, având la bază practici sociale regulate, fiind reproduse în timp și spațiu.

Antropologul David Harvey, în „Consciousness and the Urban Experience: studies in the History and Theory of Capitalist Urbanization” (1985), precizează faptul că urbanismul modern se află într-o continuă reorganizare.

În viziunea lui Marc Auge, din lucrarea „Non-lieux. Une anthropologie de la surmodernité” (1992), individul și lumea socială sunt priviți într-o nouă dimensiune, în urma studierii modului de acțiune a celui alt.

Anthony Leeds insistă în lucrarea „Cities, Classes and the Social Order” (1994), asupra faptului că societatea urbană se orientează după procesele translocale (taxe și comerț); cât și extralocale (controlul suprafețelor, munca în piețe, forțele militare).

BIBLIOGRAPHY

1. George Gmelch, Robert Kemper; Walter Zenner(ed.), *Urban Life. Readings in the Anthropology of the City*, Walveland Press, 1996 (ediția a 10-a)
2. State of the world cities 2010-2011-*Bridging the urban divide*, UN HABITAT, publicat pentru prima dată la Earthscare United Nations Human Settlements Programme, 2008

REINVENTING ENVIRONMENTAL PROTECTION AND THE FUTURE ROLE OF THE US ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Cristina M. Kassai

PhD Student, „Andrei Rădulescu” Legal Research Institute of Romanian Academy, Bucharest

Abstract: The Environmental Protection Agency (EPA) needs a communication strategy to convince the American people that the agency is as important today as it was in the 1970s, along with a more proactive and inclusive management strategy, which goes beyond law enforcement by embracing economics, social issues, and behavioral sciences. The American nation has reached a point where decisions need to be made, about the way forward in the field of environmental protection. It was inevitable that technology-based approaches, which were so effective in remedying and preventing regional or point pollution associated with human activity, would be recalibrated to allow the transition from point pollution to changes in attitudes towards public pollution, businesses and local governments.

Keywords: Environmental protection, future rol, US Environmental Protection Agency

As part of the commemoration of the Environmental Protection Agency (EPA) 's 50th anniversary in 2020, the agency' s Office of Homeland Security highlighted the agency 's efforts to mitigate natural disasters and man-made ones. The Agency provides mitigation and recovery assistance to state, local, and territorial partners where necessary through a number of general and regional programs, as well as under the authority and responsibilities of its National Oil and Hazardous Substances Contingency Plan (NCP). Disaster recovery and mitigation efforts are helping communities recover better.

1. DISASTER RECOVERY AND MITIGATION EFFORTS HELP COMMUNITIES REBUILD MORE RESISTANTLY

The goal is to build long-term disaster resilience by applying the expertise of the Environmental Protection Agency (EPA) and streamlining federal action to support communities, both with pre-disaster planning and promoting sustainable and resilient reconstruction after disasters. With proper planning and community commitment, mitigation and recovery investments have the potential not only to strengthen disaster resilience but also to protect human health and the environment, as stated by the Agency's Associate Office of Internal Security, Ted Stanich. (Office, 2020)

The agency focuses on correcting environmental and human health, disaster mitigation and recovery by assisting federal, state and local partners to develop better pre-disaster plans. Assessment and, if necessary, response to waste management and clean-up areas as well as informing communities about reconstruction are part of the actions taken. For the best possible efficiency, the agency considers collaboration with other agencies to be important in simplifying federal oversight related to authorization, review, or enforcement requirements. At the same time, the partnership with the environmental justice communities is very important to ensure a significant commitment in recovery and planning operations.

Another measure used by the Environmental Protection Agency (EPA) in this regard is the assessment of drinking water and wastewater installations to determine the operational

status and impact on the environment, and then the provision of financing for repairs through The State Revolving Fund (SRF). This fund provides loan options available to cities to improve water supply infrastructure and drinking water safety, and to help them meet federal and state water quality requirements while addressing issues such as watershed management priorities and infrastructure.

The commemoration of the 50th anniversary of the Environmental Protection Agency (EPA) in 2020 is an opportunity to recognize the history, achievements and benefits of the agency's emergency response and internal security programs. As required by the Stafford Act, the Environmental Protection Agency (EPA) uses its own authorities, such as The Clean Air Act and The Clean Water Act, to support recovery and mitigation efforts. These authorities are used in line with the agency's roles and responsibilities under the National Mitigation Framework (NMF) and the National Disaster Recovery Framework (NDRF) to support presidential declared disasters and also undeclared disasters.

2. THE ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY (EPA) AS A SCIENTIFIC AGENCY

Public health has its roots in recognizing the role of the environment in human health and disease. From the cholera outbreaks of the 19th century and the Great Sanitary Movement to the current global threat of climate change and the Paris Agreement, the protection of public health depends on the protection of our environment.

The Environmental Protection Agency (EPA) is a public health agency and a cornerstone of the US public health infrastructure. The main mission of the agency is to protect public health and the environment. Former Republican President Richard Nixon founded the Environmental Protection Agency (EPA) in 1970, with strong bipartisan support from Congress. Since then, guided by a framework of national laws, the agency has led national progress in improving air quality, cleaning waterways, reducing harmful pesticide exposures and reducing industrial emissions and providing support to states and communities to promote environmental health. (Gina McCarthy, 2017)

The American nation's efforts to protect the environment are guided by science to stimulate innovation, support community infrastructure, respond to emergencies, characterize health exposures and effects, communicate, prevent and manage risks. The Office of Research and Development of the Environmental Protection Agency (EPA) is the heart of a national network to provide scientific support for our agency's programs, regions, states and communities.

Environmental Protection Agency (EPA) scientists work with other federal programs and agencies, including The National Institutes of Health, The Centers for Disease Control and Prevention, The Food and Drug Administration, The Department of Agriculture, The Department of Defense, The Department of Energy, The Department of Interior and NASA (The National Aeronautics and Space Administration).

The Office of Research and Development of the Environmental Protection Agency (EPA) has also built partnerships with The American Public Health Association, The Association of State and Territorial Health Officials, The Environmental Council of the States, The National Association of County and City Health Officials, The National Environmental Health Association and The Association of Public Health Laboratories. In addition, the agency's grants support national academic infrastructure, including public health schools, for world-class research and the education of future leaders.

2.1 All the benefits that come from partnerships

The science of the Environmental Protection Agency (EPA) benefits all Americans and communities around the world. In collaboration with The Department of Energy, The EPA Energy Star Program has brought energy-efficient appliances to American homes,

saving consumers billions of dollars in energy costs while refueling the economy. Community assistance grants provide safe drinking water, supporting infrastructure from small rural systems to the largest cities.

In collaboration with NASA, Environmental Protection Agency's (EPA) scientists are looking for ways to protect recreational resources and drinking water. At the same time, together with The Department of Defense and The National Institutes of Health, the agency's toxicology experts are collaborating with the Cancer Moon Shot initiative to understand and prevent cancer risk factors. The Environmental Protection Agency (EPA) works with international partners to reduce harmful emissions and develop more sustainable technologies.

2.2 Healthy environment

Against the background given in 2017 regarding a restriction of regulation as a justification for attacks against the Environmental Protection Agency (EPA), it was important to emphasize that a healthy environment, healthy communities and a healthy economy go hand in hand. Since the agency's start in 1970, the United States has made significant progress in reducing the effects on public health caused by exposure to pollution while gross domestic product has tripled.

In recent years, the United States has recovered while reducing pollution, including carbon pollution that fuels climate change. It is a success story that deserves to be sustained and celebrated to ensure that collective success is sustained and enhanced.

2.3 Clean air and energy: a success story

The Clean Air Act has proven to be one of the most successful public health laws ever passed, reducing air pollution by 70%. The revised national ozone ambient air quality standard, completed in 2015, will result in public health benefits of up to \$ 5.9 billion, preventing up to 660 premature deaths, 230,000 asthma attacks and other effects on health each year. The Clean Power Plan, completed in 2015, will reduce carbon pollution in the energy sector by 32% below 2005 levels, sulfur dioxide emissions by 90% and nitrogen oxide by 72%. This plan alone will prevent up to 3,600 premature deaths each year, with net benefits of up to \$ 45 billion in health care savings. It will increase investment in clean energy technologies and jobs, as clean energy is an engine of the economy.

2.4 Climate change

From extreme weather events to emerging infectious diseases, the public health community is at the forefront of responding to threats due to climate change. The actions taken by the Environmental Protection Agency (EPA) to reduce carbon pollution using the Clean Air Act have clearly signaled to the international community the seriousness of the US commitment to tackling climate change.

This commitment fueled the momentum that contributed to the reunion of more than 195 nations in Paris, France, in December 2015, to reach a historic agreement, The Paris Agreement. Signals from the administration questioned the human contribution to climate change and, as a result, US support for The Clean Power Plan and The Paris Agreement. But science is clear and robust and climate change is probably the biggest long-term threat to our environment, public health, the economy and national security.

3. REINVENTING ENVIRONMENTAL PROTECTION

One way to imagine a world without the Environmental Protection Agency (EPA) is to draw from our memory what the environment was like before the agency was founded in 1970. This can be approached from two perspectives: from the point of view of the physical environment and from the point of view of the social and political environment. The conduct

of these practical exercises is timely, as the authority and survival of the Environmental Protection Agency (EPA) have been threatened. It is important to explore why the Environmental Protection Agency (EPA) has lost public and political support, a turning point for the agency. (K., 2018)

The Environmental Protection Agency (EPA) was established in 1970, with strong bipartisan support, by a Republican president who was not particularly interested in environmental health issues. When the agency was created, President Richard Nixon and Congress responded to public outrage at the deplorable environmental conditions. Public pressure for action was so intense that lawmakers could no longer ignore the issue. It did not take experts or highly sensitive technologies to convince the American people that the environment had become highly polluted. Rivers burning in flames, acute deaths caused by air pollution were common in some cities in the United States. Hazardous waste areas were increasing and air quality was so poor that street lights were on during the day to protect pedestrians when crossing the streets and to prevent car collisions due to poor visibility. (CI, 1979)

3.1 Reinventing the domain

Given the record of success described and the impact the agency had on public perception, it was necessary for the Environmental Protection Agency (EPA) and the community advocating for the environment to "reinvent" the field. Unfortunately, this has never happened. Government agencies, such as businesses, must continue to reinvent themselves and develop new strategies in response to competition and market changes, otherwise they will become irrelevant. It was essential for the Environmental Protection Agency (EPA) to argue that environmental protection is an activity that never goes away and that there are dangers in the environment, even if one cannot see, taste or smell them. In the absence of visible pollutants, the agency should have put a human face on environmental protection by linking invisible pollutants to human health.

CONCLUSIONS

In summary, it is clear that the American nation has reached a point where decisions need to be made about the way forward in the field of environmental protection. It was inevitable that technology-based approaches, which were so effective in remedying and preventing regional or point pollution associated with human activity, would be recalibrated to allow the transition from point pollution to changes in attitudes towards public pollution, businesses and local governments. The challenges of the Environmental Protection Agency (EPA), which have dominated pollution remediation and control efforts in the first 30 years, do not resemble the challenges of the 21st century. Therefore, the agency needs an inspirational, visionary leader who can achieve a common goal.

BIBLIOGRAPHY

- Stuart Bell, D. M., 2013. *Environmental Law*. Oxford: s.n.
- Patricia Birnie, A. B., 2009. *International Law and the Environment*. Oxford: s.n.
- Thieffry, P., 2011. *Droit de l'environnement de l'Union*,. Bruylant: s.n.
- Prieur, M., 2016. *Droit de l'environnement*, Dalloz, 2016. s.l.:Dalloz.
- M., A., 2016. *For earth day, here's how Americans view environmental issues*. s.l.:Pew Research Center.
- CI, D., 1979. *Air pollution in Pittsburgh: a historical perspective*. s.l.:J Air Pollution Assoc..

M., G., 2018. *Environmental protection and the states: “race to the bottom” or “race to the bottom line”?*. s.l.:Brookings.

K., O., 2018. *The EPA: Time to Re-Invent Environmental Protection*. s.l.:American Journal of Public Health.

National Public Radio, M. E., 2017. *How the EPA became a victim of its own success* [Interview] 2017.

Office, E. P., 2020. EPA at 50: Disaster Recovery and Mitigation Efforts Help Communities Build Back More Resiliently.

Gina McCarthy, T. A. B., 2017. We Need a Strong Environmental Protection Agency: It’s About Public Health. *American Journal of Public Health*

MORAL VALUES

Florentina Cristina Guran Stănciulescu
PhD Student, University of Craiova

Abstract: Spiritually, value can manifest through adaptation, transformation and renewal. Continuity is what establishes a bridge between historical values and contemporary values, and culture achieves the progress of society by uniting these generations into culture. We can speak of a direct influence of values on individual or collective human behaviour, carrying the baggage of the rules present in social life. When the majority of the members of a society consider an object, an action or an idea to be desirable, then they can be considered values.

Keywords: value, society, culture, human, renewal

Spiritual, valoarea se poate manifesta prin adaptare, transformare și reînnoire. Continuitatea este cea care stabilește o punte de legătură între valorile istorice și valorile contemporane, iar cultura realizează progresul societății prin unirea acestor generații întru cultură.

Putem vorbi de o influență directă a valorilor asupra comportamentului uman individual sau colectiv, ducând bagajul regulilor prezente în viața socială. Când majoritatea membrilor unei societăți apreciază un obiect, o acțiune sau o idee ca fiind dezirabile, atunci acestea poate fi considerate valori după cum „valoarea este o autonomă și față de lucrurile cărora le-o putem atribui și față de subiectele care o prețuiesc, adică o esență absolută.”¹

Indivizii unei societăți pot fi evaluați după aceste valori care, la rândul lor, pot genera modele. Din acest punct de vedere, sistemul valoric al unei societăți este dat de totalitatea valorilor acelui grup social admitând faptul că există o deosebire clară între valorile individuale și cele ale grupului respectiv.

Valorile umane au rolul de a ne amplifica autostima prin moralitate și competență. Ele nu se întâlnesc dispersat ci sunt părți componente ale sistemelor de valori, iar interdependența dintre ele generează un alt set de valori. Așadar, valorile unui individ nu sunt izolate, ele sunt interdependente și pot forma un sistem de valori, societatea depinzând de valorile dominante pentru că „sentimentul valorii nu este făcut imposibil prin actul de a-i recunoaște valorii o valabilitate mai largă, ba chiar că acest din urmă act este constitutiv ori de câte ori recunoaștem una din valorile mai înalte ale culturii.”²

Pentru că toți indivizii pot accede la valori, putem spune că acestea ne unesc, generând armonie și împlinire. Raportând la idealurile noastre un comportament care se bazează pe valori și pe principii morale, construim imperative morale pe care dorim să le respectăm amplificându-le valoarea.

Conștiința individului aparținând unui grup social naște identitatea socială, setul de valori ce l-a făcut să adere la grupul respectiv, asta pentru că valoarea își găsește rădăcina într-o aspirație personală dar, în ciuda acestui fapt, ea suportă aprecieri generale. S-a ajuns la concluzia că nevoia de a resimți o valoare crește direct proporțional cu recunoașterea valabilității generale a acestei valori.

¹ Tudor Vianu, *Studii de filosofie și estetică*, Editura Casei Școalelor, București, 1939, p. 77

² *Ibidem*, p. 82

Modalitatea prin care cultura se poate întrupa în toți indivizii acelei societăți creează identitatea națională, religioasă, profesională etc. Prin culturalizare, individul capătă personalitate și „oricine resimte o valoare nouă este conștient de a fi găsit un mod de adaptare la lucruri, valabil pentru mulți oameni, izvorul unor nevoi și satisfacții foarte generale”³ participând la conștiința grupului social respectiv cu propria lui conștiință. Înlocuite fiind cu altele, valorile se pot pierde, iar semnificațiile axiologice se pot schimba de la individ la grup. Este important ca problema valorilor să fie realiniată la complexitatea vieții prin raportare la dezvoltarea individului. Valorile întâlnite la baza civilizației noastre și-au demonstrat substanța spirituală și culturală și au determinat o scară de valori ce a generat mereu stabilitate.

Văzute ca parte intrinsecă a culturii, valorile pot delimita măsurile bunătații, ale depășirii de sine, ale capacității creatoare a individului pentru că „sentimentul valorii nu este altceva decât semnul prezenței lor în conștiință”⁴ asta în măsura în care, pe teritoriul valorilor apar tot mai pregnant discuții legate de nonvalori.

Transfigurarea adevărului se face folosindu-ne de legendar pentru că funcția estetică, ocupând un loc important în legendă, este redată prin asociere cu hiperbola și cu fantasticul. Forma literar-artistică a legendei accentuează valoarea acesteia prin nuanțarea bogatelor valori morale transmise. Descifrarea mesajului estetic conduce la dezvoltarea capacităților intelectuale și verbale, întărind trăsăturile de voință și de caracter ale cititorilor. Prin educație se definesc valorile ce se află la intersecția diverselor ideologii. Individul va promova modelul de gândire și de acțiune doar exersându-și competențele cerute de societatea în care trăiește astfel, societatea democratică și realitatea autohtonă cer individului cooperare, armonie, echilibru și profesionalism. Ca entitate spirituală, valorile permit accesul tuturor indivizilor la cunoaștere. Aceștia, consumând o valoare, o amplifică, o dezvoltă.

Revenirea la valorile morale autentice pe care este construit patrimoniul cultural al omenirii îl conduce pe individ spre cuceririle marii culturi consolidate prin responsabilitate, demnitate, respect, onoare și demnitate. Toate aceste valori morale au nevoie să-și găsească prețuirea cuvenită, iar individul are nevoie de validare a potențialului său creator.

În concepția lui Tudor Vianu, valorile se află la mijlocul distanței dintre dorințe și obiectele care pot să le împlinească „o valoare este obiectul unei dorințe. Această dorință poate să fie la rândul ei fizică sau morală. Un lucru care întruchipează în sine o astfel de valoare, un lucru care prin prezența sau prin întrebuințarea lui poate să satisfacă această dorință se numește bun.”⁵ Se înțelege că raportarea la legile lumii obiective fundamentează explicativ cunoștințele. Pe de altă parte, pentru a se putea finaliza material, avem nevoie a proiecta aceste cunoștințe la propriile noastre idealuri. Acest proces este unul de valorizare și presupune interacțiunea individului cu fiecare demers cognitiv asupra obiectului.

Contextul istoric și cultural între care se pune în discuție problematizarea valorilor conduce la polarizarea opiniilor și concepțiilor asupra culturii și fundamentează funcția critică a conceptului de valoare. Criza modernității, încă manifestată în zilele noastre, este determinată de procesul de autonomizare a valorilor. Valorile culturale pot fi transformate în norme de comportament prin civilizație ca mod de existență a culturii. Modele din jurul nostru ne influențează și ne determină calitatea vieții prin puterea de a ne autoprograma prin învățare. Dezvoltarea comportamentală a omului este influențată în mod semnificativ de idealurile lui.

Valorile reprezintă puncte de reper în comportamentul uman, construiesc caracterul și personalitatea individului, îi imprimă moralitatea extrăgând nenumărate semnificații pentru

³ *Ibidem*, p. 84

⁴ *Ibidem*, p. 79

⁵ Tudor Vianu, *Originea și valabilitatea valorilor*, în *Opere*, Volumul 8, București, Editura Minerva, 1979, p. 150

viața socială prin care se poate înălța. Raportarea produsului cunoașterii la om naște o perspectivă prin care valoarea este redată ca o împlinire a cunoașterii cunoscut fiind faptul că „valorile deși ar avea o origine externă și autonomă față de spirit, dobândesc, îndată ce pătrund în el forme subiective”⁶

Modul în care cultura se poate transforma din interior generează idei noi care converg către dezvoltarea socială continuată prin știință, educație și identitate națională. În egală măsură, putem vorbi de nevoia permanentă a individului de a se schimba care nu intră în contradicție cu raportarea lui la lume prin valori. Abilitățile și competențele individului, ca elemente pregnante ale personalității lui, se subordonează unui sistem de valori văzut ca o structură interdependentă de idealuri.

Dezvoltarea culturală și morală a individului se alătură urcușului predecesorilor săi după consolidarea zestrei culturale și spirituale „deși fiecare individ sau fiecare grup omogen de indivizi nu pot cuprinde valoarea decât prin unghiul lor subiectiv, relația care apare atunci pe lume interesează întreaga omenire.”⁷ Este necesar a căuta răspunsuri la întrebări care privesc destinul valorilor în actuala perioadă a evoluției globale. Pierderea reperelor și afundarea în haos ne obligă la cercetări filosofice și etice care să împiedice devierea naturii umane. Apelăm cu generozitate la libertatea noastră spirituală în demersul afirmării valorilor și a identificării altora purtătoare de însemnătate umană.

Găsind un punct de vedere unitar într-o creație, societatea o poate transforma într-o valoare plasând-o în circuitul social. Accesul la valori văzute ca entitate spirituală este unul nelimitat, cu cât acestea se împart între mai mulți indivizi, cu atât mai mult putem vorbi de o amplificare a lor. Prețuirea socială a valorilor izvorăște din capacitatea lor de a se identifica normelor, legilor și idealurilor.

Valorile sunt văzute ca fundamente ale deciziei umane, în consecință, ele sunt strict legate de libertatea noastră. Omul își face alegerile bazate pe valori deja asimilate, pe care ulterior le-a transformat în comportamente.

Valorile culturale „singurele care pot da sens existenței omenești”⁸ se însușesc prin procese educaționale și de învățare care pot stabili modele comportamentale adaptabile propriilor principii. Izvor de inspirație dar și depozit de experiențe, cultura are un rol prefigurativ tinzând spre experiențe necunoscute, spre idealuri, spre trebuințe. Valorile pot fi văzute din perspectiva unor principii pentru deciziile de comportament care pot să genereze standarde de selecție și de evaluare a comportamentelor. Valorile existențiale se pot particulariza în valori culturale reflectând credințele ce stau la baza devenirii individuale.

Fiecare valoare culturală se întemeiază pe consumarea unui act de cunoaștere și reprezintă o unitate între obiect și subiect, între substanța valorii și elementul de referință al valorii, aceasta fiind „expresia unei anumite posibilități, a posibilității unei adaptări satisfăcătoare între lucruri și conștiință.”⁹

Între normele sociale și valorile culturale se poate stabili o relație. Normele sociale sunt văzute ca standarde a le conduitei, în același timp, valorile culturale sunt concretizate în scopuri și stări de atins ale existenței individuale. Așadar, aspectele culturale ale unei comunități pot fi transmise de la o generație la alta, membrii comunității respective având datoria de a consolida acel sistem social de valori prin educarea în profunzime a individului.

Valoarea culturală poate fi construită doar dintr-un proces sau obiect cunoscut individului, astfel asimilarea moștenirii culturale a trecutului este pilonul central pe care se sprijină progresul societății. În funcție de importanța valorilor, individul realizează o ierarhie a acestora, ierarhie pornită dintr-un proces conștient bazat pe alegeri și libertăți.

⁶ Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 80

⁷ Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 85

⁸ D. D. Roșca, *În filosofia românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 171

⁹ Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 83

Individul are nevoie să acceadă spre toate elementele de civilizație desprinse atât din cultura umanistă cât și din cea științifică și tehnologică pentru că idealul cultural este cel mai important factor al progresului. Dacă luăm în considerare o posibilă reconstrucție culturală a individului, trebuie să admitem că aceasta se poate realiza prin politici culturale care să susțină procesul de autodezvoltare prin mijloace materiale de producție culturală. Este necesar să facem distincția între suportul material și spiritual al valorilor prin separarea unei valori reale de una personală.

Prin intermediul comunicării, valorile culturale pot să realizeze și să își desăvârșească existența. Prin transformarea valorilor culturale în componente ale colectivității umane, acestea pot fi asimilate și prelucrate de societate. Sensul activ al culturii este dat de civilizație, de modul în care omul reușește să se integreze în societate. Tot prin cultură înțelegem multitudinea de cunoștințe, tradiții, obiceiuri, scheme de gândire și de simțire, reguli de comportament pe care individul și le însușește ca membru al societății.

Funcția socială a valorilor culturale este menită să aducă o schimbare în mediul natural și social al omului. Prin suprapunerea valorilor materiale cu cele spirituale ia naștere cultura. Există posibilitatea ca într-un anumit timp istoric doar o anumită valoare să prindă consistență și toate celelalte să fie împinse în plan secund. Valoarea culturală se raportează la o rădăcină spirituală nealterată și un fond cultural predispus către deschidere.

Din perspectiva individului văzut ca singura ființă creatoare de valori, putem înțelege faptul că el se inventează pe sine în perimetrul unor valori care își trasează existența depășind efemeritatea propriului creator. Toate acestea sunt construite în strânsă legătură cu tradițiile, obiceiurile, potențialul valoric și spiritul istoric.

Realizarea unei opere de cultură presupune descifrarea codului informațional al sistemului cultural respectiv. Prin cultură, omul își asigură integrarea în societate, cultura constituind baza comunicării fără de care ea și-ar pierde finalitatea. Specificitatea adusă de individ în câmpul existenței se reflectă în cultură pentru că „prin lucrarea tuturor creatorilor, prin tehnică și prin artă, prin opere științifice și prin instituții, prin codificări și prin ritualuri, ne înconjurăm cu un mediu axiologic condițional.”¹⁰ Progresul se construiește prin integrarea mesajului cultural în societate, iar valorile culturale se amplifică prin difuziune socială. Suma necesităților individului, atât de factură materială cât și culturală și morală, oferă încărcătură faptelor umane și morale. Atunci când toate acestea devin un ideal de viață, putem vorbi de o reîmprospătare a caracterului și personalității. Gradul de dezvoltare culturală și morală al individului va influența prețuirea edificiilor culturale și spirituale ale predecesorilor.

Perfecționarea și modelarea umană solicită o analiză a valorilor morale reflectate în fenomene și procese sociale, opunându-se unei avalanșe a non-valorilor. Valoarea văzută ca proiecție ideală se materializează într-un obiect, într-o imagine sau într-un comportament, amplificând ideea de creație.

Stabilitatea și dezvoltarea umană sunt generate de atingerea valorilor morale, valori care stau la baza existenței noastre civilizate. Creațiile de natură spirituală care deserveșc unui scop ideal și sunt întemeiate pe alegerea individuală constituie valorile. Prin revenirea la valorile morale autentice, individul își consolidează condiția umană cu propria sa contribuție la redobândirea demnității umane.

În contextul evoluției societății noastre, valorile morale devin tot mai fragile, crizele economice, financiare și morale se întetesc, reperele sunt deseori pierdute. Astfel, avem nevoie de o reconsiderare a valorilor, de o redefinire a existenței umane și de o regăsire a scopurilor noastre întrucât „imaginile particulare ale artei sunt totdeauna susținute de un sens

¹⁰ Tudor Vianu, *Originea și valabilitatea valorilor*, în *Opere*, Volumul 8, București, Editura Minerva, 1979, p. 133

universal al lucrurilor, încât cine intră într-un contact potrivit cu ele străbate până la perspectiva de totalitate a lumii și vieții.”¹¹

BIBLIOGRAPHY

- Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969
Grigore Georgiu, *Istoria culturii române moderne*, Editura SNSPA, București, 2000
D. D. Roșca, *În filosofia românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979
Tudor Vianu, *Filosofie și poezie, Filosofi și poeți – către o concepție estetică a lumii*, Editura Casa Școalelor, București, 1943
Tudor Vianu, *Studii de filosofie și estetică*, Editura Casei Școalelor, București, 1939
Tudor Vianu, *Originea și valabilitatea valorilor, în Opere, Volumul 8*, București, Editura Minerva, 1979

¹¹ Tudor Vianu, *Filosofie și poezie, Filosofi și poeți – către o concepție estetică a lumii*, Editura Casa Școalelor, București, 1943, p. 14

THE IDENTITY OF RELIGION IN SOCIETY

Gigi Sorin Sasu

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Center
of Baia Mare

Abstract: Religion is a social- historical phenomenon, witch represents a distinct field of social life and is characterized by specific features, orientations and trends of evolution. Religion is characterize by social-political doctrines, institution and various organization come certain hierarchy specific. Essential to the ideological content of all religions is the faith in the existence of supernatural and divine forces and their adoration, witch would direct order in nature and in society. The history of religion begins with the history of man.And yet, human history does nor allow us to surprise man in his perpetual search for God because he directs his desires towards material benefits and meeting needs.

Keywords: religion, State, sacred, society, differentiation

Religia, concepțiile și sentimentele religioase au apărut atunci când condițiile dezvoltării societății au permis asta. O lungă perioadă de timp, în istoria omenirii nu se putea vorbi de religie, nici idei și nici concepții, fantastice, despre lume. Ea a apărut într-un anumit stadiu al dezvoltării omenirii și va apune într-o fază, superioară, a evoluției societății, când vor fi lichidate condițiile social-istorice, economice și spirituale care i-au dat naștere.

Date fiind împrejurările de viață ale comunei primitive, nivel înapoiat al dezvoltării forțelor de producție, și al cunoștințelor despre natura înconjurătoare, oamenii nu au putut să-și explice altfel lumea, natura, mișcarea și transformarea ei decât închipuindu-și anumite forțe supranaturale, situate în afara omului și superioare acestuia.

“Astăzi suntem oarecum uluiți să descoperim că pentru sălbatic totul este religie, ca el trăiește perpetuu într-o lume mistică și rituală. (...). Religia primitivă (...) a fost făcută să acopere o multitudine de lucruri heterogene. La început cantonată în animismul figurilor spiritelor strămoșilor , fantomelor și duhirilor, plus câteva fetishuri, a fost nevoită să admităreptat mana cea fluidă, ubicuă și inconsistentă.”¹

Cu timpul, însă, dezvoltându-și capacitatea sa de abstractizare dar și imaginația, omul a început să creadă și să-și reprezinte o singură forță supranaturală care, chipurile, ar dirija toate fenomenele naturii, să-și formeze imagini despre spirite și zei superiori care ar sta deasupra tuturor și ar orândui lumea. Omul însuși i-a creat pe zei și pe toate spiritele nevăzute ale divinității, prin imaginația sa, creându-i, într-un final, pe Dumnezeu sau pe Allah.

Religia și toate imaginile fanteziste despre lume create de om, toate reprezentările false despre așa-zisa lume a cerului, a spiritelor, zeilor, îngerilor și demonilor nu au izvoare divine, ci origini pur pământești

Religia, ca și celelalte forme ale conștiinței sociale, oglindește anumite laturi, aspecte și manifestări ale lumii materiale, ea reprezentând, în conștiință, o reflectare denaturată a unei anumite realități. Ea nu izvorăște nicidecum din vreo “legătură” a omului cu divinitatea, cum pretind teologii, ci consider că ea s-a născut ca rezultat al relațiilor dintre om și medii

¹ Bronislaw, Malinowski, Magie, știință și religie, traducere, Nora Vasilescu, Editura TIPO MOLDOVA, Iași, 2015, p.23.

înconjurător, atât cel natural, cât și cel social, din neputința omului primitiv, datorită nivelului scăzut al forțelor de producție, al cunoștințelor despre lume, datorită neputinței de a-și explica, în mod rațional, tot ceea ce se petrece în jurul său.

*“Astfel în relația sa cu natura și destinul, chiar dacă încearcă să o exploateze pe prima și să-l înșele pe cel de-al doilea, omul primitiv recunoaște atât forțele și agenții naturali cât și pe cei supranaturali și încearcă să folosească totul în beneficiul său.”*²

Consider că un rol hotărâtor în apariția religiei revine cauzelor de ordin economic, condițiilor materiale existente la un moment dat. Referitor la aceasta, materialistii susțin că aceste imagini plătuite despre natură, despre natura omului, despre spirite și puteri magice, au, de regulă, ca temei, componenta economică, la un nivel “negativ”; nivelul economic scăzut din perioada preistorică are ca scop și condiție, tocmai aceste imagini false despre natură.

Personificarea obiectelor și fenomenelor din natură și din societate a jucat un rol important în apariția și existența religiei; la aceasta adăugându-se și înclinarea conștiinței spre exagerare și imaginație fantezistă, care a “încurcat”, uneori, dimensiunile și raporturile lucrurilor și fenomenelor. Dar personificarea și exagerarea, în sine, a fenomenelor, nu duc singure la concepții religioase, ci se împletesc și cu alte cauze și condiții.

De aceea, unii susțin că omul a creat religia și nu religia pe om, ea fiind o concepție iluzorie, eronată, chiar absurdă, dar totuși o realizare a minții oamenilor. În concepția acestora, orice religie reprezintă doar o proiecție în rațiunea umană a puterilor supranaturale care le subjugă existența.

Un loc important în apariția ei ocupă factorii de ordin emoțional, bio-fiziologic și psihic. Sentimentele și emoțiile intervin direct în procesul cunoașterii, stimulând sau frânând acțiunile omului, trăirile sale în raport cu fenomenele naturii. În apariția imaginilor mistico-religioase asemenea sentimente și manifestări psihice cum ar fi frica, groaza au avut un rol important. Stăpânit de frică, omul primitiv era tentat să vadă, în spatele unor fenomene ale naturii, puteri și forțe miraculoase. De asemenea, unele explicații și reprezentări religioase au izvorât și din faptul că, în anumite condiții istorice, dorința și năzuința omului spre înțelegerea realității înconjurătoare nu puteau fi pe deplin satisfăcute de posibilitățile cunoașterii în momentul dat și ca atare el își îndreptă privirea, imaginația spre alte domenii, spre zei, spirite, spre supranatural.

Așa cum studiul atent al istoriei artei ne-a permis o nouă înțelegere și ne-a oferit criterii noi pentru a judeca opere de artă diferite de ale noastre, tot așa și istoricul religiilor încearcă astăzi să pătrundă simbolismul mistic al religiei și să ne dezvăluie semnificația sa reală, dezgropată, să zicem așa, din limbajul exotic. Nu puțini dintre noi s-au emoționat când au înțeles legătura ce ne unește de ceea ce, până acum, în religie se numea cu naivitate „primitiv”.

Emile Durkheim analizând *“religia cea mai primitivă și cea mai simplă pe care o cunoaștem astăzi”*³ evidențiază elementele constitutive ale religiei și să ușureze exemplificarea lor. Pentru a studia caracterul religios el analizează două noțiuni și anume latura supranaturalului sau de mister și cea legată de divinitate.

Conform teoriei lui Durkheim, noțiunile de mister și supranatural sunt tardive, oamenii primitivi nedând deloc impresia că recurg la metode iraționale când săvârșesc ritualurile de fertilitate și fecunditate.

² Idem, p. 38.

³ Émile Durkheim, FORMELE ELEMENTARE ALE VIEȚII RELIGIOASE, traducere: Magda Jeanrenaud și Silviu Lupescu, Editura Polirom, Iași, p.33.

“Ritualurile pe care le folosește pentru ca să asigure fertilitatea solului sau fecunditatea speciilor animale cu care se hrănește nu sunt în ochii lui mai iraționale decât ne par nouă procedeele tehnice de care se servesc agronomii în același scop.”⁴

Durkheim consideră că țelul religiei nu e atât de a explica noțiunile, monstruozițiile și evenimentele neașteptate cât să explice mersul obișnuit al universului și să întrețină curgerea normală a vieții.

Cea de-a doua noțiune, cea a divinității, susține faptul că teoria ar presupune că duhurile cărora li se adresează credințele umane sunt ființe conștiente pe care oamenii încearcă să le câștige de partea lor sau să le înduioșeze prin rugaciuni, jertfe etc.

Cauzele sociale ale apariției religiei

Fenomenul religios trebuie analizat și din punctul de vedere al determinărilor de ordin social-economic. Condițiile materiale și relațiile sociale au fost cele care au generat un anumit mod de înțelegere a realității, înțelegere deformată, în care pe primul loc se situa credința în supranatural, în forța divină, în Dumnezeu.

Rădăcinile (cauzele) sociale ale religiei decurg din caracterul relațiilor sociale, al raporturilor dintre oameni, din condițiile economice ale societății. Religia, cu toate concepțiile, ideile, percepțiile, dogmele și instituțiile ei, se consolidează și capătă extindere asupra oamenilor, uneori dominându-i, din momentul statornicirii societății împărțite în clase antagoniste.

Analizând, pe baze științifice fenomenul religios, materialismul dialectic arată că rădăcinile sociale au rolul decisiv în apariția concepțiilor religioase. Prin conținutul ei ideologic, prin concepțiile mistice pe care le propagă, prin menirea ei socială, fiind în slujba clasei dominante, a intereselor ei fundamentale, religia a avut și are un rol retrograd în dezvoltarea socială, de frână în dezvoltarea societății și a omului însuși, îndemnând la umilință și pasivitate socială, înjosind omul, demnitatea și capacitățile lui creatoare.

Așa cum ne demonstrează atât istoria cât și realitatea de azi a vieții sociale, odată cu scindarea societății în clase antagoniste, religia nu mai reprezintă, ca în comuna primitivă, doar o explicație naivă dată fenomenelor, ci devine un instrument al dominației de clasă. O întreagă „armată” de preoți, cu o ierarhie riguroasă, un lanț de ritualuri, biserici și temple, diferite texte și cărți „sfinte” se constituie într-un sistem organizat de orânduire spirituală a maselor, propagând credința oarbă în așa-zisele forțe supranaturale, sădind, astfel, în conștiința omului ideea neputinței și slăbiciunii, a neîncrederii în sine, a fricii și dependenței față de divinitate. Frica, atât cea din lăuntru, cât și cea din afară, naște, la credincios, sentimentul de vinovăție față de presupusa divinitate, față de el însuși, iar această frică duce la o supunere față de dogmele și preceptele religioase, precum și față de forțele sociale.

Pornind de la ideea falsă, propagată de slujitorii tuturor religiilor, că divinitatea îi determină acțiunile și năzuințele, că toate „relele” sociale vin de la Dumnezeu, credinciosul va căuta să „influențeze” presupusele forțe supranaturale, săvârșind practici și ritualuri menite să-1 ferească de așa-zisele spirite rele, atrăgându-și, astfel, bunăvoința celor bune.

Ca atare, credincioșilor, de rând, nu le mai rămâne nimic; li se închid toate perspectivele de a spera în îmbunătățirea vieții pe Pământ, totul reducându-se, pentru ei, numai la „bunăvoința” lui Dumnezeu, la „Paradisul” și fericirea, iluzorie, de după moarte, propagate intens de religie.

Așadar, apariția și evoluția religiei, în formele ei cele mai vechi și mai simple, cu întregul său cortegiu de instituții, dogme, ritualuri, se datorează cauzelor ce au izvorât din relațiile omului cu natura; din neputința lui la un moment dat să-și explice, real, fenomenele

⁴ Idem, p. 35.

naturale. Mai târziu au apărut și cauzele sociale, izvorâte din raporturile dintre oameni, dintre clasele sociale, acestea constituind de fapt cauzele fundamentale ale dezvoltării și persistenței religiei în lume.

În decursul timpurilor, precum și în zilele noastre, susținătorii și propovăduitorii religiei, teologii și teoreticienii fenomenului religios, au încercat și încearcă să prezinte religia ca un lucru necesar și util omului, societății. După aceștia, religia este un fel de orientare pentru viață, o consolare la greu, o stavilă pentru porniri negative și, ca atare, afară de religie omul nu poate trăi, nu poate munci, nu poate realiza nimic, este ca o frunză pe apă, ca o corabie mică pe un ocean în furtună. De asemenea slujitorii religiei încearcă să atribuie anumite acțiuni și funcții pozitive religiei, în sensul că ea ar promova o anumită cultură, sau că ar contribui, chipurile, la dezvoltarea morală a societății, adică i-ar determina pe unii indivizi, credincioși, să nu facă rele (să nu fure, să nu ucidă).

Unii oameni de știință și cultură, filosofi și sociologi, oameni politici și istorici au răspuns și răspund cu temei și ferm: religia, ca și concepție despre lume, ca ideologie, nici în trecut și nici în prezent, nu a îndeplinit vreun rol pozitiv, nu a adus niciun fel de contribuție la progresul societății, al omenirii. Dintotdeauna, religia, prin conținutul său ideologic și doctrinar, prin concepțiile sale mistice, a constituit un "balast" pe "trupul" societății, având un rol retrograd, cu implicații negative asupra dezvoltării omenirii, asupra progresului și civilizației.

Religia a propagat și propagă, în rândurile credincioșilor, ideea supunerii și respectării ordinii sociale bazate pe supunere, care ar fi, chipurile, organizată și hărăzită, așa, de Dumnezeu. Atât în textele Bibliei - cartea de căpătai a religiei creștine - cât și în alte scrieri, ale altor religii, se susține necesitatea ca oamenii credincioși să fie pe deplin supuși ordinii societății.

În "Epistola lui Pavel către romani" se spune, fără echivoc, că oricine trebuie să fie supus stăpânitorilor căci nu este stăpânire care să nu vină sau să nu fie orânduită de Dumnezeu. Ca atare, să ia aminte toți cei mulți și supuși: "Cine se împotrivesc stăpânirii, se împotrivesc rânduielii puse de Dumnezeu." - (Pavel, Rom., 13, 2). "Fiți supuși oricărei stăpâniri omenești, pentru Domnul: atât împăratului, ca înalt stăpânitor, cât și dregătorilor." - (Petru, Epistola 1 sobornicească).

Mai târziu au apărut și cauzele sociale, izvorâte din raporturile dintre oameni, dintre clasele sociale, acestea constituind, de fapt, cauzele fundamentale ale dezvoltării și persistenței religiei în lume.

În legătură cu locul social al religiei, se poate spune că realitatea istorică concretă dezvăluie rolul negativ al ideologiei religioase în societate, funcțiile sociale pe care le îndeplinește această concepție fiind în conformitate cu conținutul său retrograd, cu menirea sa de a apăra și consolida dominația. Istoria evoluției religiilor pune în evidență adevărul și anume că orice concepție religioasă își propune să exercite o influență complexă asupra credincioșilor și, prin ei, asupra întregii vieți sociale. Propovăduind ideologia religioasă, slujitorii bisericii fac apel la sentimentele și convingerile credincioșilor, la viața lor afectivă, cerându-le să se comporte și să acționeze, în toate împrejurările, în conformitate cu dogmele și preceptele religiei pe care o susțin. În felul acesta, consider că religiile îndeplinesc un rol social negativ, deoarece, aflându-se în contradicție cu știința și cu progresul social, călăuzesc viața și comportarea oamenilor pe o cale greșită.

Religiile au jucat și joacă, de asemenea, un rol social retrograd și prin funcția lor de înstrăinare spirituală a omului. Omul credincios este golit de însăși esența sa umană, de calitățile sale, acestea fiind atribuite forței divine. Astfel, cele mai de seamă calități fizice și morale ale omului, capacitățile sale de creație, aspirația spre perfecționare, setea de adevăr și dreptate, de frumos și bine sunt considerate a fi, în concepția religioasă, proprii numai lui Dumnezeu, care „împărțește” dreptatea în stânga și în dreapta, omul neavând nicio calitate el

fiind slab, păcătos, un umil slujitor al poruncilor lui Dumnezeu. Propagând aceste precepte și principii, religiile, de-a lungul timpurilor, au lovit în puterea de creație și muncă a oamenilor, le-au slăbit încrederea în forțele proprii, strecurându-le, în conștiință, frica, teama, smerenia și neputința în lupta cu fenomenele naturii sau cu forțele sociale potrivnice progresului. Înstrăinarea spirituală religioasă se împletește strâns, în orânduirile bazate pe clase antagoniste, cu oprimarea economică, cu înstrăinarea muncii și a rezultatelor ei de om.

În legătură cu locul social al religiei, putem, deci, să conchidem că realitatea istorică concretă dezvăluie rolul negativ al ideologiei religioase în societate, funcțiile sociale pe care le îndeplinește această concepție în conformitate cu conținutul său retrograd, cu menirea sa de a apăra și consolida dominația claselor exploatatoare. Istoria evoluției religiilor pune în evidență adevărul că orice concepție religioasă își propune să exercite o influență complexă asupra credincioșilor și, prin ei, asupra întregii vieți sociale. Propovăduind ideologia religioasă, slujitorii bisericii fac apel la sentimentele și convingerile credincioșilor, la viața lor afectivă, cerându-le să se comporte și să acționeze în toate împrejurările în conformitate cu dogmele și preceptele religiei pe care o susțin. În felul acesta, religiile îndeplinesc un rol social negativ, deoarece, aflându-se în contradicție cu știința și cu progresul social, călăuzesc viața și comportarea oamenilor pe o cale greșită.

Religia este problema unui grup sau a unui individ? Religia este fundamental pozitivă, negativă sau indiferentă față de grupul social „laic”? Cu alte cuvinte, unde se află punctele de contact între religie și societate?

Problema nu este aceea de a analiza diferitele definiții care au fost date religiei. Cu toate acestea, cea mai „vastă” pare a fi cea mai simplă: „Religia este experiența sacrului”. Această înțelegere a religiei pune accentul pe caracterul obiectiv al practicii religioase opusă teoriilor psihologice, care insistă asupra naturii sale pur subiective (iluzorii), la modă printre antropologi.

*“Religia cere deci sacrul, adică în afară de ceea ce interdicțiile protejează sau izolează un ansamblu de credințe și de ritualuri al căror sistem formează un cult.”*⁵

Experiența fundamentală, autentică, numită „religioasă”, are tendința de a se exprima sau de a se obiectiva în diferite moduri.⁶

Se simte în acest domeniu nevoia unei *“fenomenologii a diferitelor manifestări ale experienței religioase, a unei <gramatici>, a limbajului religios, fondate pe un studiu empiric, fenomenologic și comparativ.”*⁷

Cei care au înțeles de multă vreme această necesitate au fost filosofi. În cadrul grandioasei sale fenomenologii a Spiritului, Hegel a analizat stadiile succesive ale obiectivării. El a inclus în această gamă toate activitățile omului care pot fi concepute, făcând, totuși, și o distincție, cât se poate de prudentă, între “Spiritul obiectiv” și cel “absolut”, arătând că, la nivelul celui “absolut”, corespondența dintre experiență și expresia sa este mai adecvată decât în sfera antitezei, adică în cea a „Spiritului obiectiv”. Pentru Hegel, religia este unul dintre aspectele “Spiritului absolut”. (capitolul- *Religia Absolutului*)

*“Conștiința finită îl știe pe Dumnezeu numai întrucât ea se știe pe sine în el ca Dumnezeu; astfel este Dumnezeu spirit, și anume spiritul comunității sale, adică spiritul celor care îl venerază.”*⁸

Continuând tentativele moderne de a adapta și reinterpretă intuiția hegeliană, doresc să sugerez că toate “produsele” activității culturale a omului, cum ar fi realizările tehnice, sistemele economice, operele de artă, dreptul, sistemele de gândire, pot fi considerate drept

⁵ Gilles FERREOL, *Elemente biografice și de problematică*, apud Émile Durkheim, *Op. cit.*, p.8.

⁶ https://academiaromana.ro/academica2002/rev2016/pag_acad2016_nr309_310_iul_aug.pdf.

⁷ https://issuu.com/biospecter/docs/ortodoxie_si_globalizare.

⁸ G. W. F. Hegel, *Prelegeri de filozofie a religiei*, Editura: Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1969, p. 406, pf. 151.

construcții obiective ale culturii și că, în fond, acestea sunt diferite de toate „tipurile de organizare” a societății, precum căsătoria, prietenia, rudenia, asociațiile și statul.

Primele, în calitate de sisteme obiective ale culturii, nu privesc sociologia decât în mod indirect. În ceea ce privește însă experiența religioasă, nu am cum să o includ în prima categorie decât cu anumite rezerve, deoarece îmi este foarte limpede că nucleul și substanța acestei experiențe sfidează orice obiectivare adecvată. Situația aceasta face ca interpretarea experienței religioase să fie, deseori, de natură să încurce lucrurile mai mult decât să le limpezească. O doctrină religioasă, un rit sau o rugăciune sunt mai puțin „obiective” decât o lege sau un produs industrial. Este evident că studiul relațiilor dintre „formele” economice, artistice sau juridice ale unui grup dat și formele sale religioase, și cel al grupărilor sociale și al corelațiilor acestora cu faptele religioase sunt pline de dificultăți.

S-a demonstrat astfel că, de-a lungul întregii istorii a cultelor, se poate descoperi o interpretare extrem de complexă a experienței individuale a religiei și forme variate de manifestări tradiționale, toate acestea alcătuind, împreună, o parte esențială a elementelor dinamice ale religiei.

Din punct de vedere tipologic, pot exista trei atitudini distincte față de fraternitatea religioasă: atitudinea naiv- afirmativă, ce caracterizează grupurile în care organizarea naturală și organizarea religioasă coincid; a doua atitudine, negativă, este ilustrată îndeosebi de ascetismul radical; a treia, de un realism selectiv, delimitează comunitatea religioasă fie cantitativ, fie calitativ.

Studiul comparat al tipurilor de comuniuni religioase implică, în mod necesar, analiza motivelor stabilirii sale, a semnificației și a efectelor pe care le are asupra membrilor. De aici decurge necesitatea ca ancheta pur sociologică să fie completată cu examinarea auto-interpretării grupului (ideologia), a organizației sau a corpului constituit.

Termenul „ideologie” este utilizat aici în sensul larg al unei explicații teoretice și al unei autodescrieri, și nu în sensul modern și limitat de concept pur subiectiv sau de iluzie. Consider că orice interpretare pur psihologică sau sociologică are un caracter unilateral; dacă ne permite să înțelegem „scheletul” și structura unei forme, nu ne poate explica și nici reproduce prin ea însăși conținutul acesteia. Analiza psihologică sau sociologică a valorilor religioase pe care și le reclamă un grup, indiferent de modul de abordare, nu poate nega caracterul de constrângere al acestor valori care exercită o influență asupra grupului. Lucrurile se petrec la fel cu orice experiență: existența experiențelor comune sau paralele în interiorul unui grup produce, ca să spunem așa, o puternică forță de coeziune. Nevoile de protecție sau de perpetuare ale grupului au de asemenea rolul lor în crearea sentimentelor de solidaritate care îi unesc pe membri.

Aceasta nu înseamnă în mod neapărat că credo-ul oficial sau enunțul credințelor în care un grup dat vede formularea experienței religioase fundamentale trebuie privit ca expresia sau descrierea adecvată a motivelor sociale sau psihologice care se află la originea sa. **Trebuie să ținem cont de** posibilitățile de eroare și, probabil, de iluziile mai mult sau mai puțin subtile cărora le sunt subiecți cei care formulează experiența religioasă fundamentală sau succesorii lor. Istoria spiritului de sectă furnizează asemenea exemple.

Astfel, psihologia, psiho-sociologia și psiho-patologia (analiza) ar putea veni cu contribuții importante, deoarece aceste științe încearcă să descifreze și să interpreteze concepte și forme pentru a le cântări puritatea, semnificația ulterioară (inconștientă) și motivația (Freud, Jung, Pareto). În același timp, sociologia este interesată tocmai de aceste concepte, *“rituri și forme care reflectă o experiență foarte precisă, care integrează un grup religios și îl separă totodată de lumea exterioară, pentru a face din el o unitate sociologică.”*⁹

⁹ <https://svetlanasauciuc-symbol.blogspot.com/2010/08/religie-ritual-simbol.html>.

Este deosebit de interesant de comparat atitudinile și ideologiile grupurilor specific religioase (biserici, secte) cu cele ale grupurilor religioase și naturale (familie, trib) în același timp.

O atitudine diferită, prescrisă de teorie și utilizată în practică, se observă în ambele cazuri față de profani și „necredincioși”; în al doilea caz, este separat de două ori: prin sânge și prin credință.

Sociologic vorbind, influența religiei este așadar dublă, după cum observa Joachim Wach: *“integrare pozitivă sau coezivă și influență negativă, distrugătoare și dezintegrantă.”*¹⁰

Orice credință nouă creează o lume nouă, în care vechile concepții și vechile instituții își pot pierde semnificația și rațiunea de a fi. Moștenirile naturale și istorice sunt pe punctul de a se vedea revocate și o nouă ordine a lucrurilor o înlocuiește pe cea veche. Aceste schimbări pot fi revoluționare; totul depinde de întinderea care va fi acordată reinterpretării (considerării) elementului tradițional. Predicarea unei credințe noi, chiar dacă ea nu prezintă un caracter de universalitate, este adresată înainte de toate unui grup, care poate fi mai mult sau mai puțin omogen. În societățile a căror cultură este avansată și diferențiată, mediul din care provin cei convertiți este deseori foarte eterogen.

Cum se poate produce integrarea unui grup atât de răzleț? Exemple ne sunt furnizate de dezvoltarea Bisericii creștine primitive, de budism, de samgha jainistă, sau de comunitățile mahomedane. La nivelul acesta, apar probleme specifice, care sunt rezultatul experiențelor religioase mai intense. Se insistă cu precădere, asupra nucleului acestei experiențe, adică asupra comuniunii cu Dumnezeu; în consecință, raporturile cu Dumnezeu primează în față tuturor celorlalte raporturi (dintre oameni). Dar, simultan cu dezvoltarea și intensificarea vieții religioase a noului grup, comunicarea experienței se dovedește a fi din ce în ce mai dificilă.

Având în vedere că simbolul, mijlocul comun de expresie, în primele stadii ale dezvoltării, a suferit un anumit grad de elasticizare și ușurință a interpretării, înmulțirea concepțiilor raționale și a riturilor, evaluate tinde să-i complice înțelegerea. Cu alte cuvinte, dacă simbolurile tradiționale sunt destinate să servească, în continuare, drept bază a comunității, va trebui ca ele să primească o definiție clară. Deseori există factori, ce conduc la o repetare, la un nivel superior, a integrării religioase; se formează, astfel, o elită, mai puțin numeroasă, mai profund religioasă (ecclesiola in ecclesia), al cărei liant este format din experiențe mai profunde, din precepte mai stricte sau dintr-o organizare mai severă decât cea accesibilă maselor. Nu trebuie neglijată nici reacția lumii exterioare, care are tendința de a-i uni și mai mult pe membrii noului grup.

Atunci când studiem fraternitatea religioasă, nu trebuie să uităm că există o reciprocitate în procesul prin care spiritul și atitudinile comunității sunt create de către membrii săi. Atitudinile lor, concepțiile lor individuale sunt, în schimb, influențate, în mod sensibil, de către grup (dezvoltarea unei terminologii specifice, a unor moravuri, obiceiuri). Această stimulare mutuală a fost observată în studiul limbajului și al altor activități creatoare.

Wilhelm von Humboldt, spre exemplu, a cărui filosofie a limbajului mai este și astăzi importantă, a enunțat principiul, conform căruia grupul, vorbind, creează limbajul, dar, la rândul său, limbajul contribuie la crearea grupului. În afară de problemele obișnuite, cum este cea a limbii sacre, a terminologiei speciale, ar mai fi de studiat destule paralele interesante între sociologia limbajului, și sociologia religiei,

Diferențiere socială și religie

¹⁰Joachim Wach, *Sociologia religiei*, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 56.

Poate fi afectată religia de diferențierea socială? Consider că religia obiectivă este cea influențată de diferențele sociale precum ocupațiile, rangul și proprietatea. Aceste diferențe, însă, nu afectează în mod direct religia subiectivă.

Cu alte cuvinte, doi indivizi care trăiesc în aceeași perioadă și în aceeași civilizație, în interiorul aceleiași comunități religioase, indiferent de rang, profesie sau bogăție, pot avea experiențe asemănătoare din punct de vedere al sacrului putându-și exprima, totuși, credința în moduri diferite, ca și cultul, aparținând, de asemenea, unor tipuri diferite de asociere religioasă.

Experiența religioasă constituie baza unei comuniuni cu un caracter foarte intim penetrând, în profunzime, straturile de pulsuri, emoții și gânduri comune tuturor oamenilor. Religia subiectivă s-a dovedit totdeauna suficient de puternică pentru a uni și integra oameni care altfel, sunt separați într-o bună măsură prin descendență, profesie, bogăție sau rang. Studiul situației sociale a celor care i-au urmat pe profeții, maeștrii și fondatorii de religii dezvăluie o surprinzătoare eterogenitate a grupurilor “pestrițe” ce au format o unitate sub influența unei experiențe religioase comune. Totuși, asta nu înseamnă că obiectivarea și formularea acestei experiențe conduc spre divizare și separare, aceste diferențe fiind favorizate, în special, de articularea expresiei experienței religioase. În același timp, reacțiile individuale sau colective, față de progresul unei religii, oferă o mare varietate.

În primul rând, remarcăm că diferențierea și stratificarea sociale au o influență foarte clară asupra expresiei experienței religioase. Între situația celor umili și simplitatea credinței și a cultului lor există o armonie, în vreme ce clasele înnavuțite sunt înclinate să patroneze rituri (mai) elaborate cheltuind mai mult, demonstrând, astfel devotamentul lor.

*“Desacralizarea puterii, printr-un paradox înșelător, rezultă din intervenția religiilor importate și misionare care întrerup unitatea spiritual ale căror simboluri și ai cărei apărători erau suveranii sau șefii.”*¹¹

Nașterea și dezvoltarea religiilor marchează o dată importantă pentru istoria acestora. Deși cultele tradiționale se pot mândri și ele că au șefi religioși charismatici (indienii din America și religiile africane) și profeții lor, oricât de revoluționare ar fi ideile și activitatea lor, în ansamblu, au tendința de a menține spiritul și formele credinței tribului sau a națiunii. În cazul lor neexistând, deci, o opoziție de principii față de puterile stabilite și confirmate de tradiție. Fondatorii, dimpotrivă, au fost nevoiți să facă ceva nou, fiind ghidați de propria lor experiență religioasă, creatoare. Ei au avut de regândit chiar principiile către care trebuiau să se orienteze ei și discipolii lor. De aici a rezultat faptul că atât ei, cât și discipolii lor (Isus, Moise, Mahomed, și alții, din zona sectelor), s-au găsit într-o opoziție ireconciliabilă cu anumite principii, statuti, instituții dar și cu anumiți reprezentanți ai statului. Față de stat, grupurile religioase pot lua o varietate de atitudini. Prima, ar fi aceea a unei supunerii resemnate, de indiferență și renunțare la viața publică și la toate afacerile sale: este atitudinea multor asceți, persoane care au preferat reclusiunea, indivizi sau colectivități nonconformiste și adepți ai anumitor secte. Această poziție este deseori caracterizată prin rezistență pasivă, refuzul de a pune mâna pe arme și de a presta un jurământ. O altă atitudine constă în a considera statul drept încarnarea și personificarea răului, astfel că acțiunea constă în pregătirea și manifestare unei opoziții active. La nevoie, extremiștii sunt gata să își verse sângele pentru a distruge autoritatea care deranjează noua convingere religioasă, fie amenințând libertatea cultului său, fie insistând asupra obligației cultului oficial, care caută să acapareze scena religioasă, fie manifestând alte exigențe. Atitudini diferite au putut să fie luate de către același grup în funcție de afilierea și politica religioasă a șefilor individuali sau a guvernelor, aceste atitudini fiind justificate prin interpretări diferite ale acelorași principii religioase fundamentale.

¹¹ Georges, Balandier, *Antropologie politică*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998, p. 190.

*“Dragostea de Dumnezeu exclude orice formă de violență. Iar statul nu poate face nimic în această privință, cu excepția faptului de a crea un climat favorabil. Fără aceasta am avea o religie impusă cu forța, așa cum s-a întâmplat, adică o religie strâmbă.”*¹²

Pentru stat, sunt posibile mai multe mijloace. Se poate manifesta predilecția pentru una dintre religii sau se poate întreține o indiferență oficială față de celelalte, fără ca șeful sau grupul conducător să țină cont de preferințele personale. Această atitudine poate să devină un monopol virtual și să antreneze o atitudine negativă sau ostilă față de alte credințe sau practici.

Atunci când statul are o predilecție pentru una dintre religii, manifestând o indiferență față de celelalte, ia naștere o religie de stat, care constă fie într-o credință arhaică, tribală, locală sau națională, fie într-un cult, absolut, nou. Gradul de coerciție necesar pentru stabilirea acestui gen de religie de stat variază în funcție de caracterul popoarelor și de condițiile generale sau particulare. Se cuvine să remarcăm că ceea ce contează mai mult, de obicei, într-o religie de stat este cultul, și nu atât expresia teoretică, cu toate că în unele cazuri se manifestă o anumită insistență asupra formulelor doctrinale și dogmatice considerate drept criterii (cuvinte de ordine). Însă acest fenomen este întâlnit, mai ales, în civilizațiile avansate și în marile religii monoteiste.

Istoria religiei începe o dată cu istoria omului. Totodată, istoria omului nu ne permite în mod obișnuit să surprindem omul în perpetua sa căutare a lui Dumnezeu, deoarece, fie el primitiv sau civilizat, cultivat sau ignorant, bogat sau sărac, înțelept sau nebun, el își îndreaptă dorințele sau aspirațiile, conștiente sau inconștiente, spre beneficii materiale și satisfacerea nevoilor.

Luând cunoștință de elementele dinamice ale acestui proces, constatăm existența tuturor formelor de expresie, de la cele mai grosiere până la cele mai elevate, care i-au servit omului pentru a comunica deplin cu Infinitul.

De-a lungul întregii istorii, în atitudinile sale religioase, omul pare a se fi simțit imediat foarte aproape și foarte departe de semenul său. Tensiunea deosebită, rezultată din amestecul impresiilor de separare și apropiere, este una dintre cauzele și rațiunile cele mai decisive și mai eficace ale formării și distrugerii grupurilor și, datorită acestui fapt, a devenit unul dintre factorii fundamentali ai dinamismului vieții religioase.

Religiile pot diferi prin modul în care concep, apreciază și interpretează importanța fraternității, a comuniunii și a societății.

Rolul religiei în viața socială, precum și relația dintre religie și progres au făcut obiectul multor reflecții de ordin filozofic, sociologic, istoric; nu sunt puțini gânditorii premarxiști, unii din timpuri foarte îndepărtate care au rezervat acestor probleme ample analize. Fără să negăm elementele pozitive apărute în cadrul acestor reflecții și analize, trebuie să spunem că multe din ele au comis erori esențiale, fie exagerând rolul religiei, fie interpretând greșit sensul influenței fenomenului religios. Desigur, aceste limite erau condiționate, înainte de toate, de neînțelegerea cauzelor profunde ale religiei, de esența idealista a concepțiilor gânditorilor respectivi despre natură și societate. Slujitorii religiei au prezentat și prezintă rolul acesteia ca fiind determinant pentru dezvoltarea societății, acordând religiei și bisericii funcții în exclusivitate pozitive și înfățișându-le drept indispensabile pentru progresul omenirii. Problematika referitoare la rolul religiei în dezvoltarea socială este destul de complexă; aceasta se referă, pe de o parte, la corelația care există între sensul evoluției progresiste a vieții sociale și cel al influenței manifestărilor religioase, iar, pe de altă parte, la dimensiunile influenței respective.

¹² Gustave THIBON, *De la divin la politic*, traducere Aurelian CRĂIUȚU, Editura Anastasia, București, 1997, p. 90

BIBLIOGRAPHY

1. Asandei, Simion, *Ateism și religie*, Editura Militară, București, 1980;
2. Babeș, Alexandru, *Drama religioasă a omului*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975;
3. Balandier Georges, *Antropologie politică*, Editura Amarcord, Timisoara, 1998;
4. Berar, Petru, *Religia în lumea contemporană*, Editura. Politică, București, 1983;
5. Bronislaw Malinowski, Magie, *Știință și religie*. Editura Tipo Moldova, Iași, 1993;
6. Durkheim Émile *FORMELE ELEMENTARE ALE VIEȚII RELIGIOASE*, traducere: Magda Jeanrenaud și Silviu Lupescu, Editura Polirom, Iași;
7. Georgescu, Florin, *Societate și religie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
8. Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *Prelegeri de filozofie a religiei*, Editura: Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1969;
9. Preda Radu, *Biserica în Stat: o invitație la dezbatere*, Editura Scripta, București, 1999;
10. Thibon Gustave, *De la divin la politic*, traducere Aurelian CRĂIUȚU, Editura Anastasia, București, 1997;
11. Watch Joachim, *Sociologia religiei*, Editura Polirom, Iași, 1997;
12. Webber Max, *Sociologia religiei*, Editura Universitas, Bucuresti 1998.

Surse internet:

1. [https://www.academia.edu/12163207/Wilhelm_von_Humboldt_Diversitatea structural%C4%83 a limbilor %C5%9Fi influen%C5%A3a ei asupra umanit%C4%83%C5%A3ii Versiune rom%C3%A2neasc%C4%83 introducere not%C4%83 asupra traducerii tabel cronologic bibliografie %C5%9Fi indice de Eugen Munteanu Humanitas Bucure%C5%9Fti 2008 425 p;](https://www.academia.edu/12163207/Wilhelm_von_Humboldt_Diversitatea_structural%C4%83_a_limbilor_%C5%9Fi_influen%C5%A3a_ei_asupra_umanit%C4%83%C5%A3ii_Versiune_rom%C3%A2neasc%C4%83_introducere_not%C4%83_asupra_traducerii_tabel_cronologic_bibliografie_%C5%9Fi_indice_de_Eugen_Munteanu_Humanitas_Bucure%C5%9Fti_2008_425_p;)
2. <http://www.mesianic.org/download/PreotieSA1.pdf>
3. https://academiaromana.ro/academica2002/rev2016/pag_acad2016_nr309_310_iul_aug.pdf;
4. https://issuu.com/biospecter/docs/ortodoxie_si_globalizare;
5. <https://svetlanasauciuc-symbol.blogspot.com/2010/08/religie-ritual-simbol.html>.

ELECTORAL PROCESSES DURING PANDEMIC

Irina-Maria Silitră

PhD Student, The Police Academy „Alexandru Ioan Cuza”

Abstract: The topic chosen for the article is a topical one, on which many opinions were formulated by many specialists, but they remained divided, and the questions have not yet found the desired answers. I specify that in the specialized literature there are no systematic studies or researches, considering the topicality of the subject, which should highlight the approached issue, namely: The development of electoral processes during a pandemic.

The choice of this theme was not accidental at all. As a member, from the Ministry of Foreign Affairs, within the technical apparatus dedicated to the organization of elections, I was put in the situation to participate repeatedly in meetings that had as central subject the electoral process at the polling stations abroad and the measures mandatory sanitation in order for the vote to take place without endangering the health of citizens.

Throughout the paper I tried to touch on the main aspects of the elections, but also the pandemic context in which they will take place, starting from the sensitive context in which the whole world is due to the COVID-19 pandemic coupled with the restriction of rights and civil liberties, up to the awareness of the population to use the optimal alternative in this context, namely voting by mail.

The conclusions of this article are those that result from the analysis of the aspects related to the studied elements, but also found in the few studies made in the electoral field, but also of the population's health.

Keywords: electoral process, pandemic, correspondence, civil liberties, lockdown.

I. Noțiunea și tipurile de procese electorale care se desfășoară în România

Contribuția poporului la guvernare constă în participarea, într-un stat democratic, la alegeri libere și corecte. Dreptul oricărui cetățean de a participa la guvernare este un drept fundamental al omului, consacrat prin Declarația Universală a Drepturilor Omului¹.

În România dreptul la vot este prevăzut de Legea fundamentală, respectiv Constituția României, care prevede că „*Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.*”².

Așadar, cetățenii își deleagă puterea unor reprezentanți, prin vot, pentru o perioadă determinată de timp, care decid în numele acestora, fără a-i consulta decât în cazurile expres prevăzute de dispozițiile legale (referendum)³.

Pe teritoriul României se desfășoară cinci tipuri de alegeri având durate a mandatelor diferite, după cum urmează:

¹ Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, la data de 10 decembrie 1948 - V. Lunčan, V. Duculescu, Drepturile Omului – Studiu introductiv, culegere de documente internaționale și acte normative de drept intern, Partea I, Editura Lumina Lex, București, 1993, pp. 55- 61;

² Art. 2 alin. (1) din Constituția României;

³ Prof. Univ. Dr. Luminița Dragne, *Drept Electoral* Editura Pro Universitaria, 2019, pag. 8;

- a) Proces electoral pentru alegerea Președintelui României – mandatul este de cinci ani;
- b) Proces electoral pentru alegerea Autorităților Administrației publice locale – mandatul este de patru ani;
- c) Proces electoral pentru alegerea Senatului și a Camerei Deputaților - mandatul este de patru ani;
- d) Proces electoral pentru alegerea Parlamentului European - mandatul este de patru ani;
- e) Referendum – ori de câte ori se dorește modificarea unui text de lege de o importanță cu totul deosebită sau asupra unei situații de importanță națională.

Statul trebuie să garanteze poporului său participarea la viața publică prin alegerea reprezentanților săi la nivel național și european și care, la rândul lor, să adopte politicile publice necesare bunei funcționări a aparatului administrativ.

Fiecare cetățean își exprimă opinia, prin vot, față de un anumit candidat pentru o funcție publică eligibilă, din aparatul central sau local, sau față de o problemă de interes național.

II. Desfășurarea proceselor electorale în plină pandemie

O serie de mandate ale aleșilor țării au ajuns la final în anul în care lumea era concentrată pe sănătatea proprie mai mult decât pe orice altceva și cu toate acestea lumea politică a mers mai departe, iar procesele electorale și-au continuat cursul lor.

Fie că au fost amânate sau la termen, desfășurate în țară sau în străinătate, alegerile au cunoscut o serie de provocări cu care specialiștii în domeniu nu s-au mai confruntat niciodată. O serie de reguli noi și norme sanitare au îngreunat și au pus, nu de puține ori, obstacole organizatorilor care au trebuit să găsească soluții inedite sau chiar să renunțe la anumite aspecte pe care în mod normal trebuiau să le realizeze.

Cu titlu de exemplu pot spune că anul acesta a fost primul an în care anumite secții de votare din străinătate nu au mai putut fi organizate din pricina restricțiilor impuse de autoritățile statelor de reședință, după cum urmează:

- În statul Malta acolo unde România organiza în mod tradițional măcar o secție de votare pentru cetățenii rezidenți, autoritățile locale au restricționat acest lucru;
- În Nigeria, Venezuela și Afganistan, de asemenea, nu s-au putut organiza secții de votare nici măcar în cadrul misiunii diplomatice pe care România le are în aceste state.
- În Coreea de Nord deși autoritățile au permis deschiderea secției de votare în cadrul misiunii diplomatice, materialele necesare votării nu au fost trimise deoarece granițele au fost închise de către autoritățile locale fapt ce a condus la imposibilitatea de a mai putea organiza procesul electoral.
- Au fost impuse condiții drastice în ceea ce privește dezinfectarea localurilor secțiilor de votare și existența obligatorie a unui dezinfectant pentru mâini la intrarea în secția de vot;
- Au fost solicitate măsuri privind distanțarea socială atât la coadă cât și în cadrul secției de vot;
- Existența obligativității purtării măștilor de protecție de către alegatori și de către personalul din cadrul secției;

➤ Afișarea la intrarea în secțiile de vot din unele state (ex.: Norvegia, Germania, etc.) a unei liste conținând numele persoanelor care au votat, ca în cazul unor infectări, să se poată desfășura o anchetă epidemiologică de către autoritățile locale competente.

Având în vedere momentul scrierii articolului nu putem discuta per ansamblu despre consecințele, din domeniu sanitar, ale ieșirii populației la vot, însă putem constata anumite aspecte, cum ar fi:

➤ Populația mai în vârstă a evitat deplasarea la secțiile de votare de frica infectării cu virusul SARS-COV2;

➤ Cetățenii cu drept de vot între 30 și 40 de ani au avut cea mai mare pondere în ceea ce privește prezentarea la urne;

➤ Rata de prezentare la urne a fost scăzută în comparație cu alte scrutine;

➤ Prezența la vot a crescut în ultimele două ore, populația evitând aglomerația, spre deosebire de alte scrutine când cea mai mare prezență se înregistra la primele ore de la momentul deschiderii urnelor.

Pentru alegătorii rezidenți în străinătate statul român le-a oferit posibilitatea exercitării dreptului de vot în condiții de siguranță prin posibilitatea acestora de a se înscrie on-line pentru votul prin corespondență și de a primi plicul la adresa comunicată de ei, urmând doar ca alegătorii să respecte instrucțiunile de vot și să retransmită, prin poștă pe cheltuiala statului român, plicul în țară.

Nu puțini sunt cei care au optat pentru această modalitate, iar procesul electoral din aceste punct de vedere s-a desfășurat în condiții optime. Aproximativ 39.000 de cetățeni români au optat pentru votul prin corespondență.

Au existat și cazuri în care plicurile nu au ajuns la timp, însă alegătorii au avut posibilitatea de a depune plicul la cea mai apropiată misiune diplomatică sau oficiu consular din statul de reședință. În cazul în care cetățenii români nu transmiteau plicul deși au optat pentru votul prin corespondență aceștia puteau să se prezinte la cea mai apropiată secție de vot și să își exercite acest drept.

III. Desfășurarea proceselor electorale în alte state

În alte state s-au organizat alegeri anul acesta având o miză foarte mare și anume schimbarea președintelui de stat.

Ne vom arunca o privire acum asupra alegerilor din Statele Unite ale Americii, poate cele mai așteptate alegeri de către toate statele. Deși au avut o rată de infectare cu virulul SARS-COV2 foarte mare, iar rata deceselor a fost de asemenea foarte mare populația a dorit schimbare drept pentru care a ieșit masiv la urne fără a mai ține cont de restricțiile impuse de pandemie.

De asemenea, în Republica Moldova, unde s-a dat o bătălie strânsă între cei doi candidați rămași în cursă pentru turul II, populația a stat la cozi de aproximativ 2 km ore întregi în frig pentru a putea să își exercite dreptul de vot.

Urmărind exemplele prezentate anterior putem concluziona faptul că dorința de schimbare și nevoia populația de a răspunde cei aleși dorințelor acestora a condus la prezentarea în masa la urne.

IV. Concluzii

1. Nevoia de schimbare și de stabilitate a depășit, în unele state, frica cetățenilor de boală aceștia ieșind în număr foarte mare la vot;

2. Normele impuse din domeniul sanitar au făcut ca procesul electoral să cunoască provocări fără precedent;

3. Deși populația a fost îndemnată de către reprezentanții statelor de pe întreg globul să evite deplasările, totuși, aceleași autorități au îndemnat populația să meargă la vot;
4. Votul prin corespondență este din ce în ce mai uzitat în întreaga lume fiind o modalitate sigură și simplă, având în vedere mobilitatea populației și lipsa timpului de deplasare la urne, de a-și exercita dreptul la vot.

BIBLIOGRAPHY

I. ACTE NORMATIVE INTERNE ȘI INTERNAȚIONALE

Constituția României, republicată;

Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare;

Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European;

Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali;

Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului;

Regulamentului nr. 679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor – RGPD) și a legislației de punere în aplicare a acestuia, precum și a altor instrucțiuni și politici interne privind prelucrarea și protecția datelor cu caracter personal;

Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;

Hotărârea BEC nr. 43 pentru cetățenii români cu domiciliu sau reședința în afara țării nr. 1/2020 privind unele măsuri de prevenire și combatere a răspândirii COVID-19;

Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora.

II. TRATATE. CURSURI. MONOGRAFII

Prof. Univ. Dr. Luminița Dragne, *Drept Electoral* Editura Pro Universitaria, 2019;

Elena Mădălina Nica, *Drept electoral. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită*, Editura Universul Juridic, 2017;

Gheorghe Iancu, *Drept Electoral – Curs Universitar*, Editura C.H. BECK, 2012.

III. PRINCIPALELE SITE-URI INTERNET ACCESATE

www.mae.ro

<https://parlamentare2020.bec.ro/>

<https://www.roaep.ro/prezentare/>

<https://ro.wikipedia.org>

CONSIDERATIONS REGARDING THE DIGNITY OF THE CHILD

Izabela Bratiloveanu
PhD, University of Craiova

Abstract: According to Article 6 letter g) of Law no. 272/2004, respect for the dignity of the child is a principle that underlies the protection and promotion of children's rights and we intend in this study to analyze some of its applications. The extent of psychological violence - bullying in our country and the threat it represents to the well-being of children has led to the need to take legislative measures in order to prevent and combat this phenomenon that materialized in the adoption of Law no. 221/2019 for the amendment and completion of the National Education Law no. 1/2011 that we consider welcome.

Keywords: dignity; children; corporal punishment; bullying; jurisprudence.

1. Introduction

In the middle of the 20th century, human dignity entered the normative sphere initially through the prism of two international documents and a constitution, subsequently experiencing a fulminate evolution. After the traumatic experience of World War II, the Charter, which is the founding document of the United Nations, signed in San Francisco on 26 June 1945, reaffirmed in the Preamble the faith “*in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person, in the equal rights of men and women (...)*”¹(emphasis added). The term “dignity” also appears in the text of the Universal Declaration of Human Rights², which in Article 1 stipulates that all human beings, therefore, we say the children as well, are born free and equal in dignity and rights. Also, the German Basic Law of 1949 provides in Article 1: “*Dignity is inviolable. It is the duty of the authority of the State to ensure its observance and protection*” (emphasis added).

As noted in the legal doctrine, at present time, the child is no longer seen as an “extension of his or her parents”, but as a distinct person, his/her legal situation evolving from the Aristotelian conception according to which “the child is an indeterminate being” to his/her recognition as a being with constantly evolving capacities and with the prerogative to actively participate in the juridical-social life, thus enjoying all the rights inherent to any human being³, therefore also the right to dignity.

¹ The Charter of the United Nations entered into force on 24 October 1945.

² Adopted and proclaimed by the United Nations General Assembly by Resolution 217 (A) of 10 December 1948. Romania signed the declaration on 14 December 1955 when by R 955 (X) of the United Nations General Assembly, it was admitted among the member states.

³ R. Duminićă, A. Drăghici, *Dreptul la demnitate. Privire specială asupra demnității copilului din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului*, in *Revista de Științe Juridice* no. 1/2019, p. 253. On the same topic, see O. Ghiță, *Demnitatea copilului*, in N. R. Stan (coord.), *Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară*, Mitropolia Olteniei Publishing House and Universitaria Publishing House, Craiova, 2016, pp. 360-369.

The Convention on the Rights of the Child⁴ of 1989, the international instrument that “allowed the transformation of the vision of the child, from the passive beneficiary of the adult’s action to that of an active subject, with rights guaranteed by law”⁵ did not dedicate a special article to dignity, however we find it in Article 23 para. 1 regarding children with disabilities, Article 28 para. 2 regarding disciplinary measures, Article 37 letter (c) regarding children deprived of liberty, Article 39 on the recovery and social reintegration of children victims of violence and Article 40 para. 1 regarding the justice for children. The idea is simple: the child, even the delinquent, remains a human being and cannot be treated again as a thing or even as a human subcategory⁶. Furthermore, the Preamble to the Convention also reaffirms the basic principles of the United Nations Organization, stating that: “in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations *the recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world*, bearing in mind that the peoples of the United Nations have, in the Charter, reaffirmed their faith in fundamental human rights and in the *dignity and worth of the human person* (...), considering that the child should be fully prepared to live an individual life in society and brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations, and in particular in the spirit of peace, *dignity*, tolerance, freedom, equality and solidarity (...)” (emphasis added).

In the Romanian Constitution, human dignity is consecrated as the supreme value⁷ in Article 1 para. 3 together with the rights and freedoms of the citizens, the free development of the human personality, justice and political pluralism, but also as a limit of the freedom of expression in Article 30 para. 6 according to which “*Freedom of expression shall not be prejudicial to the dignity, honour, privacy of a person and to the right to one's own image*” (emphasis added). Due to the special situation in which they are, determined by vulnerability and the need for protection⁸, Article 49 para. 1 of the Constitution establishes a special regime for the protection and assistance of children and young people in the pursuit of their rights.

The right to dignity, as a right of personality, is regulated by Article 72 of the Civil Code which provides in para. 1 that “*Any person has the right to respect for his or her dignity*” (emphasis

⁴ Romania was among the first States to ratify the Convention by Law no. 18 of 28 September 1990 as republished in the Official Gazette no. 314 of 13 June 2001.

⁵ People's Advocate and Save the Children Organization, *Report on the observance of children's rights in Romania*, BMI Publishing House, Bucharest, 2019, p.29.

⁶ J. Zermatten, *Les droits de l'enfant: une question de dignité*, p.4, available online: https://www.ville-geneve.ch/fileadmin/public/Departement_5/Documents_d_actualite/2014/Communication-Jean-Zermatten.pdf, consulted on 07.12.2020.

⁷ For developments, see D.C. Dănișor, Ghe. Dănișor, *Demnitatea omului: valoarea supremă a statului român*, in *Revista de Științe Juridice* no. 29(1)/2004, pp. 5-14.

⁸ See also E-S. Tănăsescu, M. Tomescu, in I. Muraru, E.S. Tănăsescu (coordinators), *Constituția României. Comentariu pe articole*, edition 2, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2019, p. 431.

added); para. 2 refers to the content of this right through references made to the honour and reputation of the person⁹.

In Romania, the law regulating the legal framework on the observance, promotion and guarantee of children's rights is Law no. 272/2004¹⁰. Article 6 letter g) of the special law provides for the observance of the dignity of the child as a principle underlying the protection and promotion of the rights of the child¹¹, below we shall refer to some of its applications.

2. Physical punishments

Culturally inherited, disciplining children through violence is a practice that continues to exist in our country, and the incidence of the phenomenon remains under reported¹². The incidence of cases is much higher according to a sociological study conducted in 2013 by the Save the Children Organization, which measured the extent of child abuse and neglect in our country. The data included in the study¹³ show that 38% of parents admitted physical abuse applied to the child in the family and 20% of parents positively appreciate beating as a means of educating children, while 63% of children said that they are beaten at home by their parents. Indeed, these data are all the

⁹ For developments, see E. Chelaru in Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordinators), *Noul Cod Civil. Comentariu pe articole*, C.H.Beck Publishing House, Bucharest, 2012, p.79.

¹⁰ Published in the Official Gazette no. 557 of 23 June 2004. The child, within the meaning of Article 4 letter (a) of the special law and of Article 263 para. 5 of the Civil Code, means the person who has not reached the age of 18 years and has not acquired full capacity of exercise, according to the law. The child can acquire full capacity of exercise through marriage according to Article 39 para. 1 of the Civil Code or anticipated under the conditions of Article 40 of the Civil Code. Therefore, as noted in the doctrine, only from the chronological age as established by law in Article 38 para. 2 of the Civil Code to be the age of 18 years, the status of psychological age is legally validated, the child being presumed to have both discernment and capacity. In this regard, see M.-M. Pivniceru, C. Luca, *Interesul superior al copilului. Expertiza psihologică în caz de separarea/divorțul părinților*, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2016, p. 2.

¹¹ All the other principles referred to in Article 6 of the special law are: the principle of the best interest of the child (letter (a)), equal opportunities and non-discrimination (letter (b)), raising the awareness of the parents on the exercise of their rights and on the fulfillment of parental duties (letter (c)), the primordial responsibility of the parents to observe and guarantee the rights of the child (letter (d)), the decentralization of the child protection services, the multisectorial intervention and the partnership between the public institutions and the authorized private institutions (letter (e)), providing individualized and personalized care for each child (letter (f)), hearing the opinion of the child and giving it due weight, in accordance with the age and maturity of the child (letter (h)), providing stability and continuity in caring, raising and educating the child, taking into account the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background, in the case of undertaking a protection measure (letter (i)), celerity in making all decisions concerning the child (letter (j)), providing protection against child abuse, neglect, exploitation and any form of violence against the child (letter (k)) and interpreting each legal act concerning the rights of the child in correlation with the entire collection of regulations in this field. (letter (k)). For a comprehensive presentation of the principles underlying the protection and promotion of the rights of the child, see M. Avram, *Drept civil. Familia*, 2nd edition, revised and completed, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2016, pp. 477-484.

¹² In this sense, the conclusions of the Joint Report of the People's Advocate Institution and the Save the Children Organization regarding the observance of children's rights in Romania, BMI Publishing House, Bucharest, 2019, p. 249.

¹³ Save the Children Organization, *Abuzul și neglijarea copiilor în familie. Studiu sociologic la nivel național*, Speed Promotion Publishing House, Bucharest, 2013, p.47. In the school environment, according to the same study, physical and verbal violence was still present as a pedagogical method, so that 86% of children said they are scolded by teachers when they made mistakes, 33% of children are offended at school by the teachers, while 7% of children said they were beaten by their teachers.

more alarming as the percentage of parents who admit that they resort to some kind of mild forms of physical violence against their children (38%) remained constant between 2001 and 2012¹⁴.

Violence against a child can have immediate or long-term devastating consequences, as follows: emotionally (atypical attachment, emotional deficiencies, negative emotions, aggression, low self-esteem); with regard to the other aspects of development (growth retardation, delays in motor, cognitive and language development, reduced social skills) and in terms of school adaptation (reduced school performance, learning difficulties)¹⁵. As an adult, there may be difficulties in developing and maintaining social relationships, in finding a stable job, with the possible risk of perpetuating violence in his/her own family. Therefore, in the doctrine it was highlighted the fact that “the discipline applied to the child must be democratic in its nature, able to favour dialogue and negotiation, which will give the child a feeling of inner security; the relationship between parents and children must be based on trust and love; the guidance of the child must in no case be achieved through humiliating forms of discipline”¹⁶.

In domestic law, the rule of prohibiting such punishments is provided for by Article 489 of the Civil Code with the generic name “Disciplinary measures”: *“Disciplinary measures can be taken by parents only with respect for the dignity of the child. It is forbidden to take certain measures, as well as the application of physical punishments, likely to affect physical and mental development or the emotional state of the child ”*(emphasis added). In the same sense are the provisions of Article 33 para. 1 of Law no. 272/2004, as republished which prohibit the child to be made subject to physical punishments or other humiliating or degrading treatments; in connection with disciplinary measures, para. 2 provides that they can be established only in accordance with the dignity of the child, not being allowed under any circumstances the physical punishments or the punishments relating to the physical, mental development or that affect the emotional state of the child. Furthermore, Article 95 of Law no. 272/2004, as republished, states that “it is forbidden to commit any act of violence and to deprive the child of his or her rights to likely to endanger life, physical, mental, spiritual, moral or social development, physical integrity, physical or mental health of the

¹⁴ Save the Children Organization, *Alternative Report to the 5th Periodic Report submitted by Romania to the UN Committee on the Rights of the Child 2008-2015*, Bucharest, 2016, p. 27. Which is also interesting is the result of a survey conducted in 2017 that segmented parents considering the motivation to hit their children: moral justification (“I do it for the child’s benefit”) - 51%; the one who accuses (“It’s all his/her fault, he/she provokes me”) - 10%; non-violent (“I would never hit him”) - 9%; the one who hides (“I know it’s not good, but I still do it when I am not seen”) - 8%; cultural-religious justification (“Beating is made of heaven”) - 8%; without any reason whatsoever (“I don’t know why, but it just happens”) - 6%; social justification (“This is how it is done”) - 5%; the one who feels guilty (“I regret it and I feel guilty after every violent action”) - 3%. See in this sense World Vision, *De ce lovim copiii?*, Bucharest 2017, p. 33.

¹⁵ See Framework Methodology on the prevention and intervention in a multidisciplinary and networked team regarding the situations of violence against children and domestic violence, as approved by Decision no. 49 of 19 January 2011, published in the Official Gazette, Part I, no. 117 of 16 February 2011, point III.3.1. The consequences of violence on the child.

¹⁶ O. Ungureanu, C. Munteanu, *Reflecții în legătură cu dreptul la demnitate în concepția Codului Civil*, in *Dreptul* no. 9/2014, pp. 22-23.

child, both in the family and in the institutions that provide protection, care and education of children, in sanitary units, educational establishments, as well as in any other public or private institution that provides services or carries out activities with children”. It should be mentioned that the application of physical punishments, likely to affect the physical, mental or emotional state of the child may lead to the sanction of termination of parental rights (Article 508 of the Civil Code) or to a criminal sanction for committing the crime of ill-treatment applied to minor children (Article 197 of the Criminal Code).

More generally speaking, Law no. 217/2003 introduced in Romanian law the protection order as an instrument to fight against domestic violence, understood as “any lack of action or intentional action of physical, sexual, psychological, economic, social or spiritual violence that occurs within the family or domestic environment or between spouses or ex-spouses, as well as between current or former partners, regardless of whether the aggressor lives or has lived with the victim”¹⁷. Law no. 174/2018¹⁸ expressly included the children who were the witnesses to forms of domestic violence in the notion of victim. The relation between domestic violence and family violence is that of the part to a whole, the latter term referring to violence against any member of the family.

According to Article 52 para. 2 of Law no. 272/2004, within the instructive-educational process, corporal punishments or other degrading treatments are prohibited, as the child must be treated with respect by the teachers, the auxiliary teaching staff and the administrative staff.

As the monitoring body of the United Nations Convention on the Rights of the Child, the Committee on the Rights of the Child recommended Romania to ensure that the prohibition of corporal punishment is properly applied in all situations and is monitored adequately. It also recommended that the Romanian state should carry out programs and campaigns to raise the awareness with a view to promote positive and participatory forms of education and parenting¹⁹.

It should be mentioned that according to the Committee, “corporal” or “physical” punishment means any punishment in which physical force is used and is intended to cause pain or discomfort. In the sense of the General Comment no. 8 (2006), most of these punishments involve hitting the children using the hand or an instrument, but may also involve, for example, kicking, shaking or

¹⁷ Article 3 of Law no. 217/2003 as republished in the Official Gazette no. 948 of 15 October 2020. For developments, see A. Iacuba, E. Diaconu, *Combaterea violenței domestice. Legea nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței domestice și instrumente europene privind ordinul de protecție. Comentarii și explicații*, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2019.

¹⁸ Published in the Official Gazette, Part I, no. 618 of 18 July 2018, this law introducing in Law no. 203/2004 Chapter III¹ - Provisional protection order.

¹⁹ http://irido.ro/irido/pdf/137_ro.pdf. We hereby highlight the fact that the United Nations Convention on the Rights of the Child is the first binding international instrument on the rights of the child that expressly addresses the protection of the child against violence in Article 19. In this regard, see Commissioner for Human Rights, Children and Corporal Punishment: “The right not to be hit, also a children's right”. (<https://rm.coe.int/children-and-corporal-punishment-the-right-not-to-be-hit-also-a-childr/16806da87b>).

throwing children away, scratching, pinching, biting, pulling their hair or ears, forcing the children to remain in uncomfortable positions, burns, scalding or forced ingestion²⁰.

The change in disciplinary practices was also achieved under the influence of the case law of the Court in Strasbourg, which examined in a number of cases against the United Kingdom the conformity of corporal punishments with Article 3 of the text of the Convention, progressively condemning them.²¹

Ever since 1978, in the case of *Tyrer v. the United Kingdom*, the Court has held that judicial corporal punishment, by its nature, involves institutionalized violence, therefore, although the applicant had not suffered severe or long-term physical effects, “*his punishment – by which he was treated as an object in the power of the authorities - constituted an attack on exactly what represents one of the main purposes of Article 3 to protect, namely the dignity and physical integrity of the person*”²² (emphasis added). The Court highlighted that Article 3, by expressly prohibiting “inhuman” and “degrading” punishments, implies the fact that there is a distinction between such punishment and a general punishment. The Strasbourg Court considered that in order for a punishment to be “degrading” and to violate Article 3, the humiliation or degradation involved must reach a certain level and, in any case, should be different from the usual element of humiliation inherent in any punishment. The Court also noted that the assessment of this minimum level of gravity depends on all the circumstances of the case, taking into consideration in particular the nature and context of the punishment itself, the manner and method of execution. In this case, the applicant had been applied a judicial corporal punishment consisting of three blows with the stick to the naked buttocks, a punishment which was carried out three weeks later by a police officer at the police station.

In the case of *Castello-Roberts v. the United Kingdom*²³, the Court concluded that the corporal punishment inflicted to the applicant in accordance with the disciplinary rules in force in a British private school did not constitute a “degrading punishment” contrary to Article 3, in relation to its manner of execution and in the absence of serious or long-term effects.

In the case of *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*²⁴, the corporal punishment was not effectively applied to the applicants' sons. The Court held that the threat of punishment could constitute an infringement of Article 3, provided that it was real and immediate, but in this case it

²⁰ United Nations, Committee on the Rights of the Child, General Comment no. 8 (2006) The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment (arts.19; 28 para.2; and 37, inter alia), Doc. UN CRC/C/GC/8, 2 March 2007.

²¹ For developments, see also B. Selejan-Guțan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, 5th edition, reviewed and completed, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2018, p. 117.

²² ECHR, Case *Tyrer v. the United Kingdom*, 8 April 1978, no. 5856/72, para. 33.

²³ ECHR, Case *Castello-Roberts v. the United Kingdom*, 25 March 1993, no. 13134/87.

²⁴ ECHR, Case *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, 23 March 1983, nos. 7511/76, 7743/76.

concluded that there had been no violation of the conventional text because the applicants had not brought any means of evidence that their sons suffered a long-lasting psychological effect²⁵.

Another relevant decision of the ECHR is the one delivered in case of *A v. the United Kingdom* of 23 September 1998, being the first decision on parental corporal punishment. The factual circumstances were as follows: “A”, an English boy was beaten with a cane by his mother's boyfriend, who later became his stepfather and who was acquitted by invoking the common law defence of “reasonable punishment”. Although he admitted that he had hit the boy several times, the stepfather claimed that this was necessary and reasonable because A was a difficult boy who did not respond to parental or school discipline. The Court found that Article 3 had been violated because English law, by allowing “reasonable punishment”, did not provide any adequate protection to the applicant, including and effective deterrence against such serious breaches of body integrity.

More recently, in the decision delivered in the case *DMD v. Romania*²⁶ of 3 October 2017, the Court concludes that the investigation regarding the allegations of ill-treatment took too long and was vitiated by a number of serious deficiencies, thus being violated the procedural aspect of Article 3 of the European Convention on Human Rights and Article 6 of the European Convention on Human Rights. In so ruling, the Court finds that the trial lasted eight years and four months at three levels of jurisdiction, which represents an excessive period of time. In addition, it notes that within the procedure there were a number of obvious shortcomings, which undermine the effectiveness of the investigation. Firstly, the Court notes that the applicant was not granted any compensation for the excessive length of the trial or for the abuses undergone. Furthermore, the Court adds that the court acquitted D.D. in the first instance, after finding that his “occasional inappropriate behaviour towards the applicant” did not constitute an offense, the Court subsequently held that “isolated and accidental” acts of violence could be tolerated within the family environment. The Strasbourg Court expresses a serious reservation as to the inclusion of this statement in the relevant provisions of domestic law, which absolutely prohibit corporal punishment within the family. The Court highlights that the best interests of the child, “*which unquestionably include the respect for their rights and dignity, are the cornerstone of the protection afforded to children against corporal punishment*”²⁷ (emphasis added). The Court states that “*assuring basic*

²⁵ However, in this case, the European Court found a violation of Article 2 of Protocol No. 1 to the Convention because by allowing corporal punishment, the United Kingdom failed to respect the philosophical beliefs of the applicants, and also the violation of the right to education as provided for in Article 2 of Protocol no. 1 to the Convention in the case of the son of one of the applicants who had been suspended from school. See also *Manual de drept european privind drepturile copilului*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016, p. 122.

²⁶ ECHR, Case *DMD v. Romania*, 3 October 2017, no. 23022/13 published in the Official Gazette no. 431 of 31 May 2019.

²⁷ *Idem*, para. 49.

dignity of children means that there can be no compromise in condemning violence against children, whether accepted as “tradition” or disguised as “discipline””²⁸ (emphasis added). Furthermore, the Court also holds that the observance of the dignity of the child cannot be ensured if domestic courts accept any form of justification for ill-treatment, including corporal punishment, which are prohibited under Article 3. According to the European Court of Human Rights, “*Member States should strive to expressly and comprehensively protect children’s dignity, which in turn requires in practice an adequate legal framework affording the protection of children against domestic violence falling within the scope of Article 3, including: a) effective deterrence against such serious violations of personal integrity; b) reasonable steps to prevent ill-treatment of which the authorities had or ought to have had, knowledge; and c) effective official investigation where an individual raises an arguable complaint for ill-treatment*”²⁹ (emphasis added).

In its turn, the European Committee of Social Rights (ECSR), the monitoring body of the European Social Charter³⁰, condemned corporal punishment inflicted to children as a violation of Article 17 of the reviewed European Social Charter in the following terms: “(...) Article 17 (of the Reviewed Charter) imposes a prohibition in law against any form of violence against children, whether at school, in other institutions, at home or elsewhere. In addition, we consider that any other form of punishment or degrading treatment must be prohibited by law and in addition with appropriate sanctions in civil or criminal law”³¹. The General Observation on Article 7 para. 10 and 17 also states that “it does not consider as acceptable for a society that prohibits any form of physical violence between adults to accept that adults make their children the subjects of physical violence”³². In 2003, filed five collective complaints³³ considering that Ireland, Greece, Belgium, Italy and Portugal fail to comply with Article 17 of the reviewed Social Charter on the grounds that they had not expressly prohibited corporal punishment, complaints admitted in the case of the first three states. The Court of Cassation of Italy and the Supreme Court of Portugal have condemned corporal punishment, a reason why the last two complaints have been rejected. The interpretation given to the Portuguese legislation was contradicted by a new decision of the Supreme Court of that State of 5 April 2006, which is the reason why OMCT introduced a new collective complaint against Portugal. In this case, the European Committee for Social Rights concluded that there was a

²⁸ *Idem*, para. 50.

²⁹ *Idem*, para. 51.

³⁰ Romania ratified the European Social Charter reviewed by Law no. 74/1999 published in the Official Gazette no. 193 of 3 May 1999.

³¹ ECSR, General observation regarding Articles 7 para. 10 and 17, Conclusions XV-2, Vol.1, General Introduction.

³² *Ibidem*.

³³ World Organization against Torture v. Ireland, Collective Complaint no. 18/2003; World Organization against Torture v. Greece, Collective Complaint no. 17/2003; World Organization against Torture v. Belgium, Collective Complaint no. 21/2003; World Organization against Torture v. Italy, Collective Complaint no. 19/2003; World Organization against Torture v. Portugal, Collective Complaint no. 20/2003.

violation of Article 17 of the reviewed Social Charter and ruled as follows “*In order to comply with Article 17, the domestic law of the States must prohibit and sanction any form of violence against children, namely those acts or behavior that may affect the physical integrity, dignity, development or psychological well-being of children. The relevant provisions must be sufficiently clear, binding and precise in such a manner as to prevent the courts from refusing to apply them in practice. Moreover, the States must act diligently to ensure that such violence is eliminated in practice*”³⁴ (emphasis added).

The matter of corporal punishment of children has been the subject of concerns of the Committee of Ministers of the Council of Europe, which since 1985 has recommended the Member States to “review their legislation on the power to punish children in order to limit or indeed prohibit corporal punishment, even if violation of such a prohibition does not necessarily entail a criminal Penalty”³⁵. Furthermore, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, in Recommendation 1666 (2004) regarding the prohibition at the European level of corporal punishment against children, considered that “*any physical punishment imposed on children is a violation of their fundamental right to human dignity and physical integrity*” (emphasis added).

At the global level, we recall the key message highlighted by the UN Secretary-General's 2006 Study on Violence against Children, which is as clear as can be: “*No violence against children is justifiable; all violence against children is preventable*”³⁶ (emphasis added). The study was led by the Independent Expert Paulo Sérgio Pinheiro and represented a first attempt to capture the global dimension of the phenomenon of violence against children and its devastating impact, the States being thus encouraged to prohibit all forms of violence against children in all contexts, including corporal punishment, traditional harmful practices, such as forced and early marriages, female genital mutilation, honour murders, torture and other cruel, inhuman or degrading treatments and punishments.

3. Bullying

According to a sociological study from 2016, there is a double relationship between the status of victim of domestic abuse and that of aggressor or potential victim in bullying situations³⁷. The same study shows that 19% of children said they humiliated another child, 25% that they spread rumors about another child, 13% said that it happened to destroy another child's property, 30% that

³⁴ Resolution CM/Re Sch S(2008) 4, Complaint No. 34/2006 by the World Organization against Torture (OMCT) against Portugal adopted by the Committee of Ministers on 27 February 2008 at the 1019th meeting of the Ministers' Deputies.

³⁵ Recommendation No. R(85)4 of the Committee of Ministers to member states on violence in the family adopted by the Committee of Ministers on 26 March 1985 at the 382nd meeting of Ministers' Deputies. See also Recommendation No. R(93)2 of the Committee of Ministers to member states on the medico-social aspects of child abuse, Recommendation No. 90(2) on social measures concerning violence within the family.

³⁶ World Report on Violence against Children available online: <https://digitallibrary.un.org/record/587334>.

³⁷ Save the Children Romania, *Bullying-ul în rândul copiilor. Studiu sociologic la nivel național*, Bucharest, 2016, p.55.

they lightly hit a colleague or another person of a similar age, and 16% that they beat another child, while 24% of the children who answered the questionnaires said that they were humiliated in the peer group, 37% that rumors were spread about them, 32 % that they were pushed by other children, 39% that they were slightly injured, and 16% that they were beaten.

The magnitude of this phenomenon in our country and the threat it represents for the well-being of children have led to awareness of the need to take legislative measures that have resulted in the adoption of Law no. 221/2019³⁸ for amending and supplementing the National Education Law no. 1/2011 which prohibits the behaviors of psychological violence - bullying in schools and in all areas for education and training (Article 7 para. 1¹).

From the point of view of this law, psychological violence - bullying is defined as “the action or series of physical, verbal, relational and / or cyber actions, in a social context to be avoided, committed intentionally, which involves an imbalance of power have *the effect of prejudicing the dignity or creating an atmosphere of intimidation, hostile, degrading, humiliating or offensive*, directed against a person or group of persons and targeting aspects of discrimination and social exclusion, which may be related to belonging to a certain race, nationality, ethnicity, religion, social category or to a disadvantaged category or beliefs, sex or sexual orientation, personal characteristics, actions or series of actions that take place in schools and in all areas of education and training” (emphasis added).

It should be noted that in the programs of continuous training of teachers there will be introduced information sessions, homework and training courses so that they recognize situations of bullying and take the necessary measures. Moreover, at the level of each educational unit, an anti-bullying action group is created with the role of preventing, identifying and solving the acts of bullying.

Nowadays, the online space has become an extremely prolific environment for the spread of this phenomenon in that it offers the aggressor the opportunity to remain anonymous. Also, the rapid distribution and replication of information causes it to reach a very large number of children witnessing cyberbullying which consists of “actions that are carried out through internet networks, computer, tablet, mobile phone and may include elements of online harassment, along with illegal and/or offensive content which refers to any behavior mediated by technology, identified in the space of social media, websites, messaging”³⁹.

³⁸Published in the Official Gazette no. 929 of November 19, 2019.

³⁹Article 1 letter (a) of the Methodological Norms for applying the provisions of Article 7 para. 1¹, Article 56¹ and of point 6¹ of the Annex to the Law on national education no.1/2011, regarding psychological violence - bullying, Official Gazette, Part I, no. 492 of June 10, 2020. The methodology clarifies the meaning of expressions such as psychological violence-bullying, physical violence, cyberbullying, emotional abuse, psychological abuse, sexual violence, aggressive behavior and includes detailed provisions on preventing and combating bullying and cyberbullying in schools.

4. The right to the protection of one's public image and of the intimate, private and family life of the child

Along with other authors, we appreciate that the observance of the principle of the child's dignity implies the observance of the child's right to protect his/her public image and intimate life, private and family life regulated by the provisions of Article 27 of Law no. 272/2004, as republished. As specified in the specialized literature, the right to which we refer imposes a double obligation on public authorities and persons ensuring the normal development of the child: on the one hand, a positive obligation to protect the public image, intimate life, private life and family life of the child (para. 1); on the other hand, a negative obligation not to take any action likely to affect the child's public image or right to intimate, private or family life (para. 2)⁴⁰.

The National Audiovisual Council monitors the development of audiovisual programs so as to ensure the protection and guarantee this right. The National Audiovisual Council adopted Decision no. 220 of 24 February 2011 on the code of regulation of audiovisual content which in Article 3 regulates the right of the child to the protection of the image and his/her intimate, private and family life, pronouncing over time a series of decisions ordering the sanctioning of certain television posts for violating these provisions.

Therefore, through Decision no. 815 of 12.09.2019, the National Audiovisual Council sanctioned REALITATEA TV television station with a fine of 5.000 lei for violating the provisions of Article 3 para. 3 and 66 of Decision no. 220/2011. In order to decide this way, it was noted that a series of shows had as subject the case of the Saracen family established in the USA who adopted a little girl, Sorina. It was considered that by repeatedly broadcasting images with a strong emotional impact by which a girl opposed leaving the foster carer, as well as the details provided in connection with the intervention of the authorities to perform acts related to the international adoption of the girl did not respect the best interests of the child in television programs and that her right to privacy and self-image was not respected. Article 3 para. 3 states that the minor's right to privacy and his or her own image prevails over the need for information, especially in the case of a minor in difficult situations.

5. Conclusions

Since the 1970s, international studies have highlighted the negative consequences that bullying and cyberbullying behaviors have on the psycho-social development of children. The magnitude of this phenomenon in our country has determined the need to take legislative measures to prevent and

⁴⁰O. Ghiță, *Demnitatea copilului*, in N. R. Stan (coord.), *Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară*, Mitropoliei Olteniei Publishing House and Universitaria Publishing House, Craiova, 2016, pp. 365-366.

combat it, which materialized in the adoption of Law no. 221/2019 for the amendment and completion of the National Education Law no. 1/2011 which we consider welcome and which prohibits the behaviors of psychological violence - bullying in schools and in all spaces for education and training. According to the United Nations Study on Violence against Children, “Children’s uniqueness — their potential and vulnerability, their dependence on adults — makes it imperative that they have more, not less, protection from violence”. Our study presents the relevant provisions of domestic and international law, which prohibit in absolute terms the physical punishments and other degrading treatments applied to children. The respect for the dignity of the child requires compliance with these legal provisions.

Bibliography

- 1.**Avram, M.**, *Drept civil. Familia*, 2nd edition, revised and added, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2016.
- 2.**Baias, Fl.-A., Chelaru, E., Constantinovici, R., Macovei, R.**, *Noul Cod Civil.Comentariu pe articole*, 2nd edition, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2012.
- 3.**Dănișor, D.C., Dănișor, Ghe.**, *Demnitatea persoanei umane: valoarea supremă a statului român*, in *Revista de Științe Juridice* no. 29(1)/2004.
- 4.**Duminică, R., Drăghici, A.**, *Dreptul la demnitate. Privire specială asupra demnității copilului din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului*, in *Revista de Științe Juridice* no. 1/2019.
- 5.**Ghiță, O.**, *Demnitatea copilului*, in N.R. Stan (coordinator), *Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară*, Mitropolia Olteniei Publishing House and Universitaria Publishing House, Craiova, 2016.
- 6.**Iacuba, A., Diaconu, E.**, *Combaterea violenței domestice. Legea nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței domestice și instrumente europene privind ordinul de protecție. Comentarii și explicații*, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2019.
- 7.**Muraru, I., Tănăsescu, E.S.** (coordinators), *Constituția României. Comentariu pe articole*, 2nd edition, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2019.
- 8.**Nicolescu, C.**, *Dreptul familiei*, Solomon Publishing House, Bucharest, 2020.
- 9.**People's Advocate and Save the Children Romania Organization**, *Raport privind respectarea drepturilor copilului în România*, BMI Publishing House, Bucharest, 2019.
- 10.**Pivniceru, M.-M., Luca, C.**, *Interesul superior al copilului. Expertiza psihologică în caz de separare/divorțul părinților*, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2016.

11.Save the Children Romania Organization, *Abuzul și neglijarea copiilor în familie: studiu sociologic la nivel național*, Speed Promotion Publishing House, Bucharest, 2013.

12.Save the Children Romania Organization, *Raport alternativ la cel de-al 5-lea Raport periodic înaintat de România Comitetului ONU pentru drepturile copilului 2008-2015*, Bucharest, 2016.

13.Selejan-Guțan, B., *Protecția europeană a drepturilor omului*, 5nd edition, revised and added, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2018.

14.Ungureanu, O., Munteanu, C., *Reflecții în legătură cu dreptul la demnitate în concepția Codului Civil*, in *Dreptul* nr. 9/2014.

15.World Vision, *De ce lovim copiii?*, Risoprint Publishing House, Bucharest, 2017.

16.Zermatten, J., *Les droits de l'enfant: une question de dignité*, available at: https://www.ville-geneve.ch/fileadmin/public/Departement_5/Documents_d_actualite/2014Communication-Jean-Zermatten.pdf .

17.*** *Manual de drept european privind drepturile copilului*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016.

TRANSITION TOWARDS GREEN ECONOMY – AN OPPORTUNITY FOR ROMANIA’S SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Cosmin Viziniuc, Cristina Mariana Ene (Vasile,) Vasilica Mariana Bîgea

PhD Students, Academy of Economic Studies, Bucharest

Abstract: The authors of the paper start from the theme of the 2012 World Economic Forum from Davos: “The great transformation: shaping new models”. It is shown that the present production-consumption model, based on linear economy, is no longer sustainable. Therefore, through the measures taken by the European Commission in the past years national economies intake public policies by which transition towards other development models is accelerated: sustainable economy, green economy, collaborative economy, circular economy, etc.

The paper insists on Romania’s need of transition towards green economy, its benefits, the sectors where eco-innovation could be implemented, the tools adopted by local economies. These aspects are related to the 2030 National Strategy for Sustainable Development.

In the end, it is highlighted the decisive role that the private sector has in implementing the European Green Deal. The means by which Romania wishes to act as a facilitator towards green and circular economy are shown. By this process a business environment that is attractive to investors is created.

Keywords: green economy, European Green Deal, circular economy, sustainable economy, sustainable development, eco-innovation.

JEL classification: A 12, Q 01, Q 51, Q 56, Q 58.

Introducere

Începând cu industrializarea, activitățile umane au contribuit tot mai mult la deteriorarea echilibrului natural. S-au produs modificări în concentrația unor substanțe care deversate în mediu n-au mai putut fi asimilate de acesta. A crescut volumul de deșeuri depozitate în natură. Mediul a suferit numeroase răni și adesea, pierderi ireversibile. Ca urmare, mai ales în ultimele cinci decenii, exploatarea resurselor neregenerabile a adus în atenția oamenilor de știință numeroase noi probleme: epuizarea lor, nevoia de a le economisi, de a le recicla, de a le găsi înlocuitori sau de a gestiona deșeurile rezultate în urma prelucrării lor.

În prezent, lumea este dominată de un paradox: cu cât a crescut gradul de civilizație și de confort al oamenilor, cu atât sunt mai grave deteriorările mediului. Acestea s-au produs din neștiință, din ignorarea efectelor negative ale unor acțiuni, din iresponsabilitatea exploatarea resurselor, din deversarea sau emisiile de poluanți, din acumularea excesivă de deșeuri. Toate acestea au alterat puternic mediul natural. De aceea, calitatea mediului și eficiența activităților desfășurate pentru protejarea lui sunt atent monitorizate. Sunt urmărite, mai ales, țintele prevăzute în Strategia Europa 2020:

- a) reducerea emisiilor cu efect de seră (cu 20%);
- b) creșterea eficienței energetice (cu 20%);
- c) creșterea ponderii resurselor regenerabile de energie în consumul final brut de energie (cu 20%).

În planul acțiunilor concrete, în toate țările, nu numai în UE, se desfășoară activități în diverse domenii și sectoare, în care se conturează un nou tip de economie, denumit generic "economie verde". Aceasta generează în timp: locuri de muncă verzi, investiții verzi, energie verde, locuințe verzi, etc. promovarea unei asemenea economii modifică raporturile dintre om și mediul natural. Se

restabilește capacitatea de regenerare a componentelor necesare vieții. Totodată, se conservă biodiversitatea și ecosistemele. Se ține sub control forțele distructive ale fenomenelor naturale care afectează negativ mediul artificial creat de om.

1. La orizont – crizele nonciclice.

În genere, o criză desemnează orice situație de întrerupere neașteptată și profund dăunătoare, a funcționării normale a unui sistem. Ea se poate declanșa de la nivel micro (organizație) la nivel macro (național) sau nivel mondo (la scara întregii lumi).

În funcție de factorii ce le generează, acestea pot fi ciclice sau nonciclice. Ambele fac parte din lanțurile deterministe de tip cauză-efect. Referindu-ne la crizele economice nonciclice, putem identifica drept factori generatori pe cei climatici, de mediu, politici, sociali, naturali, sanitari, militari, etc. Acești factori contribuie la apariția de tensiuni, conflicte, disarmonii, dezechilibre, care împreună conduc la declanșarea crizelor economice nonciclice.

Gestionarea lor prin diverse politici publice, presupune respectarea principiului continuității în derularea programelor și acordurilor internaționale pe diverse sectoare, îndeosebi pe cele de natură economică. Cercetările în managementul organizațional conduc la identificarea factorilor pro-activi în vederea evitării conflictelor sau riscurilor prezente în evoluția subsistemelor economico-sociale. Se urmărește acordarea, coerența și rezonanța dintre componentele sistemului economico-social.

Mecanismele de gestionare și control a crizelor economice non-ciclice urmează îndeaproape circuitul:

Realitatea economică → Teorie economică → Politică economică → Legislație economică → Implementare → Realitate economică

Economiștii au studiat izomorfismul Teorie economică – Realitate economică, evaluând impactul financiar al crizei pandemice, efectele economice, sociale, politice, culturale, comportamentale ale acesteia. Au apărut numeroase studii privind coronacriza mondială și strategiile de adaptare a economiilor naționale, la influența acesteia și consecințelor negative. S-au evidențiat vulnerabilitățile la reziliență a diferitor sectoare economico-sociale.

O altă diadă avută în vedere se referă la conexiunea: Politică economică – Legislație economică. Printr-o serie de OUG-uri, executivul a adoptat politici de tipul stop and go, în funcție de evoluția crizei pandemice. Aceste politici au influențat și sectoare non-economice cum ar fi: cultura, sportul, educația, asistența medicală, armata, administrația, etc. Viteza de implementare a OUG-urilor a crescut având ca scop minimizarea efectelor negative a coronacrizei. Țările UE au elaborat programe de relansare economică ținând seama de noile condiții din realitatea socială și economică. Ele au fost cuplate cu strategiile naționale de dezvoltare durabilă care vizează orizontul 2030. În acest sens, continuă tranziția țării spre o economie mai ecologică, mai verde și mai circulară.

2. Crearea de noi modele.

În perioada postbelică a anilor '50 - '70, creșterea economică în țările dezvoltate sau subdezvoltate părea să depindă, în general, de utilizarea resurselor naturale ca și cum acestea ar fi inepuizabile. Publicarea primului Raport al Clubului de la Roma (1972), intitulat "Limitele creșterii", constituia un semnal pentru economiile ce urmau un astfel de model. Continuarea aplicării lui ar conduce la rezultatul unei imanente crize a resurselor care ar avea ca efect penuria de produse sau creșterea prețurilor.

La cinci ani de la izbucnirea crizei financiare mondiale (2008), Forumul Economic Mondial de la Davos stabilea ca temă *Marea transformare; Crearea de noi modele*. Din acel moment, un număr tot mai mare de economiști analizează modele diferite de dezvoltare care să permită

generarea prosperității fără a contribui la degradarea mediului. Atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), presupune accelerarea tranziției spre o economie verde.

Potrivit Uniunii Europene, economia verde este definită drept o economie care are ca obiectiv reducerea riscurilor de mediu și a problemelor ecologice și care promovează o dezvoltare economică durabilă, fără a cauza degradarea mediului. Ea este o economie rezilientă care asigură bunăstarea pentru toți, în limitele ecologice ale planetei.

Din punct de vedere operațional, economia verde este înțeleasă ca un model de dezvoltare economică în care creșterea veniturilor și ocuparea forței de muncă sunt determinate de: investiții publice și private care reduc poluarea și emisiile de carbon, sporesc eficiența folosirii resurselor, previn distrugerea biodiversității și serviciilor furnizate de către ecosisteme.

Tranziția la economia verde marchează trecerea de la modelul de dezvoltare liniar, consumist la modele bazate pe "bucla care se închide", incluse în economia circulară. Acest lucru presupune re proiectarea sistemelor de producție și consum, utilizarea eficientă a energiei și resurselor naturale, minimizarea deșeurilor, aplicarea tehnologiilor curate pentru reducerea poluării și riscurilor de mediu.

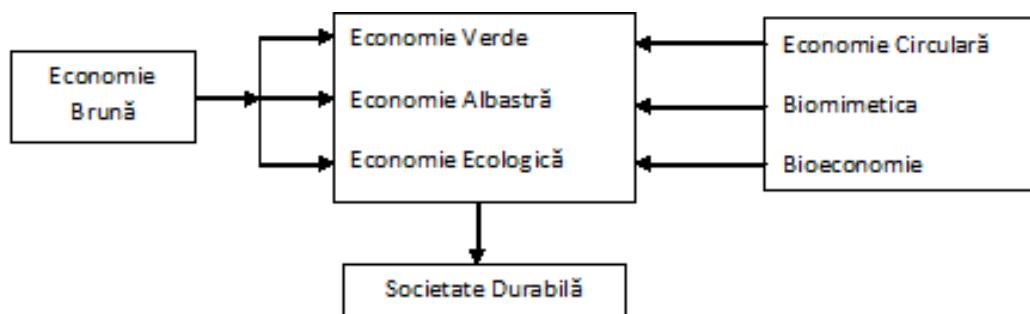
Primul Raport al Clubului de la Roma a introdus pe agenda lumii științifice problematica complexă a relației dintre: protecția mediului – exploatarea resurselor – economie. După ani, în 2015, profesorul Ugo Bardi lansează cel de-al 33-lea Raport pentru Clubul de la Roma, cu titlul "*Planeta epuizată – Cum goana după bogății minerale distruge planeta*". Autorul raportului susține necesitatea reîntoarcerii la o economie compatibilă cu rata de regenerare a ecosistemelor, altfel vom asista la un colaps financiar indiferent cât de mult vom încerca să stimulăm creșterea economică. Sporirea costurilor de exploatare va influența producția și economia mondială. Profesorul Ugo Bardi demonstrează prezența fenomenului de ireversibilitate a efectelor economice și de mediu pe care le provoacă extracția resurselor minerale.

3. Economia verde – o soluție pentru economia mondială în contextul crizelor nonciclice.

Declanșarea coronacrizei determinată de factori noneconomici, de pildă cei sanitari, psihologici sau politici, presupune gestionarea pe mai departe a politicilor economice cuprinse în Strategia Națională 2020 și Agenda 2030. Fiind cuplate cu Pactul Ecologic al UE, aceste politici contribuie la desfășurarea în continuare a acțiunilor privind implementarea de măsuri care contribuie la realizarea politicii de mediu (a se vedea rapoartele publicate în acest sens).

Căile tranziției spre economia verde, legate de sustenabilitate, au devenit un subiect de dezbatere în demersurile construirii de noi modele. De circa zece ani, s-au lansat noi inițiative de cercetare în economie. Să menționăm în acest sens, fundația NEF (New Economics Foundation) pentru o nouă economie unită, Great Transition Initiative sau Institute for New Economic Thinking (Institutul pentru o Nouă Gândire Economică) a lui Gerge Soros.

În 2011, la Stockholm, s-a desfășurat Simpozionul laureaților Premiului Nobel în economie, pe tema sustenabilității. În declarația finală a acestei reuniuni științifice s-a accentuat nevoia de a regândi modelul convențional al dezvoltării economice (cunoscut sub numele de economia brună). Se lucrează la definirea în plan conceptual a nucleului acestei schimbări, urmărind diagrama de mai jos:

Nucleul schimbării, bazat pe antreprenoriat și piață, presupune formularea de politici care să susțină:

- a) un nou metabolism asociat industriilor;
- b) un nou mod de utilizare a resurselor.

Stabilirea unor modele țintă care vizează în principal crearea unei economii ecologice, are drept scop realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) și reducerea sărăciei. O economie durabilă din punct de vedere ecologic, potrivit Raportului UNEP (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu), publicat în 2011, presupune ca ritmul acesteia să fie superior evoluției economiei brune. Pentru aceasta au fost fundamentate politici pentru:

- reducerea poluării și emisiilor de gaze;
- diminuarea consumului energetic/creșterea eficienței sale;
- diminuarea scăderii rezervelor naturale.

În Raportul UNEP din 2011, se arată că "economia verde" este imperios necesară pentru reducerea sărăciei. Mijloacele de subzistență ale săracilor depind de serviciile furnizate de ecosisteme sănătoase și productive.

În conceptualizarea economiei verzi, cercetătorii români au dezvoltat termenul de ecolonomie bazat pe sănătatea întregului viu comun. Acesta este format din: familii, comunități, națiuni, instituții și mediul natural. Potrivit parabolei din Sfânta Scriptură privitoare la "sacul și peticul", parafrizarea ei ne conduce cu gândul la următoarea întrebare: problemele pe care le presupun azi sustenabilitatea pot fi ele rezolvate "peticind" modelul convențional de tip consumist (economia brună) sau este imperativ necesar o schimbare fundamentală (o regândire totală) a principiilor de bază ale economiei. Din titlul acestui articol desprindem relația de interdependență dintre sistemul economic și natură. Deoarece totul se află în interdependență, această relație trebuie privită integrator, holistic, ceea ce lipsește economiei brune (modelului convențional).

Deoarece ciclul de afaceri interferează cu ciclul electoral, este necesară evidențierea responsabilității organismelor politice. Prin prețuri administrate, subvenții sau intervenții guvernamentale în procesul concurențial se influențează formarea prețurilor pe piață. Acestea nu mai reflectă corect costurile sociale ale producției și consumului. În metodologia calculării PIB-ului verde, se consideră că peste 30% din rezultatele economice conțin externalități negative precum poluarea, degradarea ecosistemelor sau reducerea biodiversității. Vezi Fig.1.

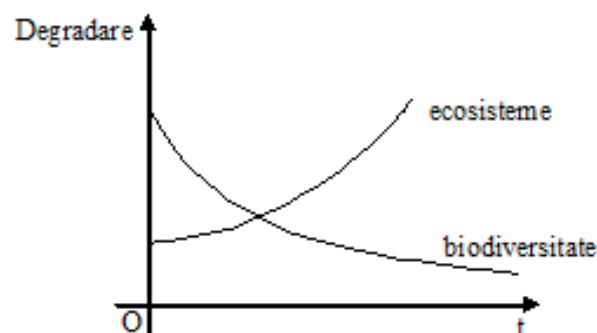

Fig. 1. Impact negative asupra PIB-ului

Studiile arată că degradarea ecosistemelor crește iar biodiversitatea scade. PIB-ul verde este puternic afectat de acțiunea acestor procese. Oamenii de știință, studiind aceste procese au concluzionat că, pentru protejarea mediului s-ar putea găsi diverse soluții care ar schimba în bine mersul economiei contemporane, precum și societatea.

4. O speranță la orizont: economia albastră.

Un adept al principiului "să învățăm de la natură", Günter Pauli, în cartea sa Economia albastră, consideră că pe baza noilor industrii (bazate pe zero emisii) s-ar putea folosi mai bine resursele naturale și s-ar valorifica la maximum materialele reziduale (vezi Fig. 2.)

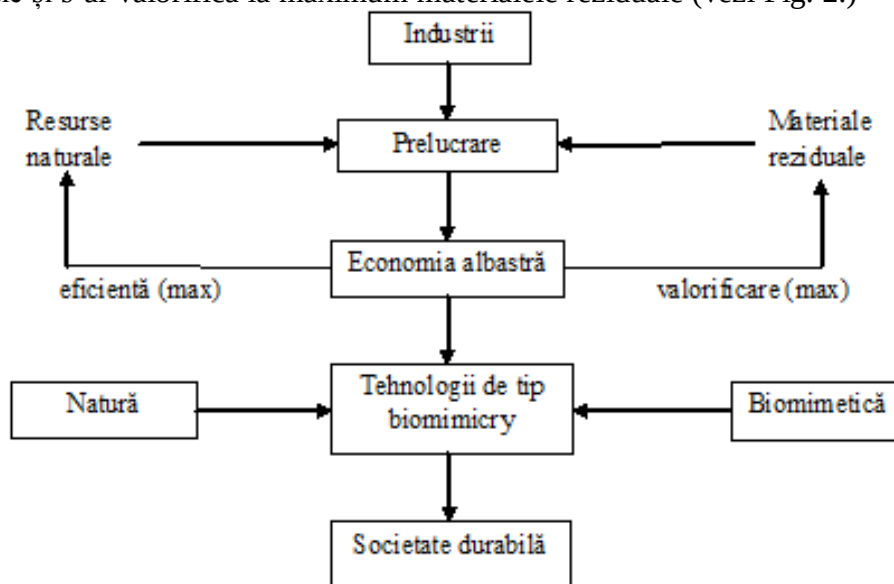
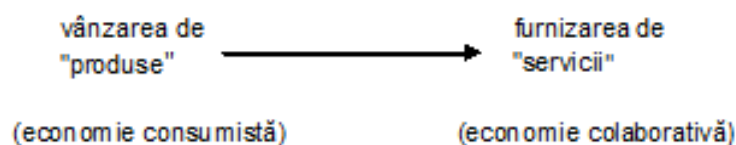
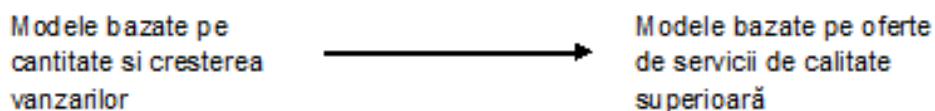

Fig. 2. Principiul "Să învățăm de la natură"

Tranziția spre economia verde, mai ecologică, presupune soluții de transformare care vizează modul de organizare al economiei. Soluțiile transformatoare au la bază principiul translatării, de la:

Adică, va avea loc o mutație paradigmatică:

Procesele tehnologice care oferă soluții de transformare trebuie însoțite de revizuirea și organizarea instituțiilor din societate. Se cere, în primul rând, o profundă reformă politică. Găsirea soluțiilor transformatoare necesită o gândire sistemică care pune pe primul loc, evaluarea și înțelegerea întregului, a felului în care se leagă și se întrepătrund părțile sale.

Realizarea ODD-urilor din Agenda 2030, îndeosebi combaterea sărăciei, presupune cuplarea lor cu schimbările climatice, protejarea mediului și oprirea exploatării abuzive a ecosistemelor (vezi Fig. 3.).

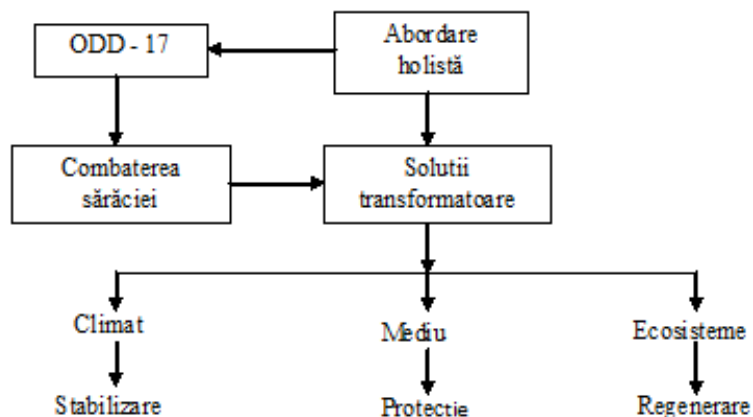

Fig. 3. Triada soluțiilor transformatoare

În strânsă legătură cu mediul se află schimbarea modelelor de producție-consum din țările dezvoltate. Direcțiile schimbării acestor modele se prezintă în Fig. 4, având ca efect diminuarea emisiilor aferente.

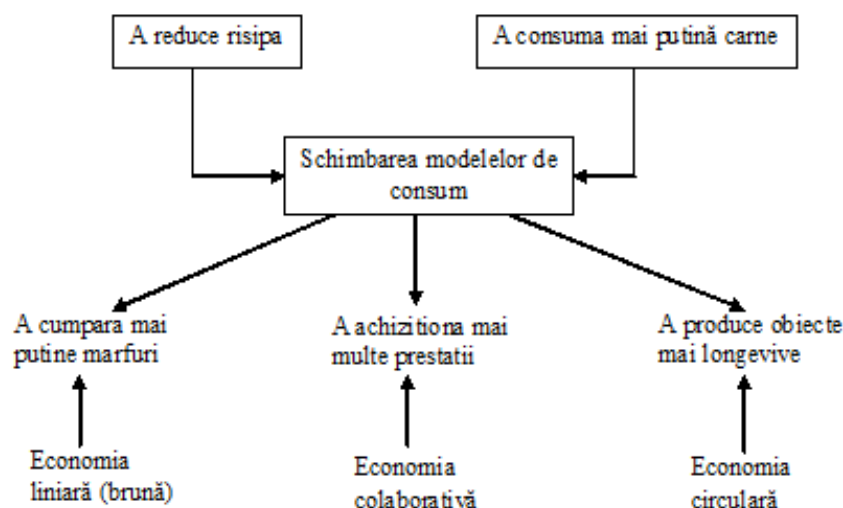

Fig. 4. Interferența modele de consum – emisii aferente

Există numeroase cercetări asupra emisiilor generate de consum. S-au propus instrumente pentru măsurarea amprentei de carbon și modalități prin care consumatorii pot lupta pentru prevenirea degradării climei.

Concluzii

O economie verde este absolut necesară pentru reducerea sărăciei. Bunăstarea viitoare depinde de capacitatea noastră de a respecta limitele planetei. Trăim într-o nouă epocă în care sunt absolut necesare strategii pentru soluții planetare. Modelul economic actual are diverse neajunsuri din punct de vedere economic, social, climatic, de mediu și accesului la resurse. De aceea, în viitorul deceniu este imperios necesară tranziția la economia verde. Ea constituie o oportunitate și o cale de dezvoltare durabilă a României.

BIBLIOGRAPHY

1. Anders Wijkman, Johan Rockström – Falimentarea naturii. Negarea limitelor planetei, Editura Compania, București, 2013.
2. Strategia Națională pentru Locuri de Muncă Verzi 2018 - 2025
<http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Transparenta-decizionala/20171128-Anexa--Strategie-SNLMV-21112017.pdf>
3. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030
<https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2018/11/ANEXA-SNDDR-2030.pdf>
4. Strategia de țară a României 2020-2025 (BERD)
[file:///C:/Users/Utilizator/Downloads/romania-strategy-romanian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Utilizator/Downloads/romania-strategy-romanian%20(1).pdf)
5. Economia verde în Republica Moldova: perspective de dezvoltare
https://www.ecocontact.md/wp-content/uploads/2018/01/Economia-verde_ROM-1.pdf
6. Gradul de percepție de către IMM a principiilor economiei verzi
<http://odimm.md/files/ro/pdf/rapoarte/Raport%20Economia%20Verde.pdf>
7. Raport C.E: Europa este capabilă să conducă tranzițiile către economia verde și tehnologia digitală
<https://www.forbes.ro/raport-c-e-europa-este-capabila-sa-conduca-tranzitiile-catre-economia-verde-si-tehnologia-digitala-167468>
8. Pactul verde european
<https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/green-deal/#>
9. Investiții de un miliard de euro de la Pactul verde european pentru a stimula tranziția verde și digitală
<https://financialintelligence.ro/investitii-de-un-miliard-de-euro-de-la-pactul-verde-european-pentru-a-stimula-tranzitia-verde-si-digitala/>

ANCIENT GREECE AND THE CONSTRUCTIONS OF UTOPIA

Lenuța-Ioana Grad (Dunca)

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center

Abstract: Political utopia is the design of the best government, of the ideal society. The article aims at a double opening: on the one hand, it offers a selection of the thinkers from Ancient Greece who built ideal societies. On the other hand, as it is well known that utopias are the product of the imaginary, it aims to synthesize how this way of thinking manifested itself in Ancient Greece. In this sense, the main constructions of utopia will be presented through the prism of these thinkers, but with emphasis on Plato's conception of the ideal state. They didn't want chaos in the city, they wanted to build new cities, more solid, better protected and with stability. Therefore, this article also includes political, social and economic reflections.

Keywords: utopia, platonism, political, social, ideal society

Grecia secolelor al VI-lea și al III-lea î.Hr. a avut o evoluție foarte rapidă și importantă pentru istoria umanității. Cetățile-stat au început să se constituie și să se consolideze din perioada în care familiile (*ta gene*) au căpătat stabilitate, grupându-se în funcție de tribul (*he phyle*) căruia aparțineau și stăpânind teritorii. Termenul *demos*, care înseamnă popor, la origine însemna „pământ locuit de un neam», «teritoriu aparținând unei comunități gentilice»¹. Destrămarea formelor de stat din Grecia miceniană și reorganizarea fundamentală a vieții publice după crierii din practica vieții tribale au stat la baza apariției cetăților-stat².

Dezvoltarea cetăților-stat au determinat gânditorii să se preocupe de natura organizării sociale și politice a oamenilor. Astfel, aceștia au venit cu modele privitoare la felul în care ei consideră că ar trebui organizată societatea pentru a putea trăi o viață bună și fericită, reușind să proiecteze societăți ideale, respectiv forme ale celui mai bun guvernământ.

În anii 800 – 700 î.Hr., Hesiod scrie două lucrări, poemul genealogic *Theogonia* și poemul didactic *Munci și zile*:

„În *Theogonia*, soarta, destinul, ursita este legea supremă, dreptatea supremă, căreia i se supun deopotrivă nemuritorii și muritorii. Lumea zeilor și lumea oamenilor, ivite deodată («Că se iviră pe lume deodată cu zeii și oameni», *Munci și zile*, p. 62) formează o unitate, un tot comun, o pereche cosmică, fiind străbătute de legea ineluctabilă a destinului, propriu-zis legea bunei rânduiei, a ordinii și a dreptății ultime, chiar dacă uneori suferința celui nevinovat lasă impresia nedreptății sau a indiferenței cosmice»³.

Astfel, Hesiod a încercat să insuflă ideea de dreptate și respect față de munca grea a agricultorilor, dar și să expună ideile sale despre nașterea Cerului și Pământului și generațiile divine.

La sfârșitul secolului al IV-lea î.Hr. și începutul secolului al III-lea î.Hr., Euhemerus din Messene a descris o societate ideală în lucrarea sa intitulată *Insula Sacră*. Se consideră că este una dintre cele mai renumite relatări utopice ale literaturii elenistic. Deși textul original nu a supraviețuit

¹ Adelina Piatkowski, *O istorie a Greciei antice*, Editura Albatros, București, 1988, p. 59.

² *Ibidem*.

³ Emil Dumitrașcu, Katalin Dumitrașcu, *Sinteza mitologică a lui Hesiod*, în *Analele Universității din Craiova*, nr. 22, Editura Universitaria, Craiova, 2006, articol disponibil la pagina web http://193.231.40.249/litere/activ_st/publicatii/a4%20analele%20univ%20cvlimbi%20si%20literaturi%20clasice%20nr.%201-2.2006.pdf#page=22, p. 40.

de-a lungul timpului, ideile acestuia s-au păstrat într-un rezumat realizat de scriitorul Diodorus Siculus. Euhemerus a prezentat în lucrarea sa modul de viață al locuitorilor din Panchaea, orașul principal al *Insulei Sacre*. Această descriere este considerată în prezent o etapă importantă în istoria gândirii utopice⁴.

Orașul Panchaea avea un sistem administrativ propriu, diferit de restul insulei, mai exact, avea propriile legi, iar regele nu exista. Cu toate acestea, locuitorii alegeau în fiecare an trei magistrați șefi, care emiteau hotărâri privitoare la toate problemele, dar totuși nu aveau nicio autoritate când venea vorba de infracțiuni capitale, puterea reală aflându-se în mâinile preoților. Acestora li s-a încredințat soluționarea celor mai grave probleme și care, prin urmare, au avut o puternică influență asupra afacerilor de stat⁵.

În orașul Panchaea existau pomi fructiferi roditori ce ofereau cu generozitate locuitorilor mâncare gustoasă și abundentă. Fauna era alcătuită din diverse animale, iar lâna de oaie era extrem de moale. Solul era bogat în metale precum aurul, argintul, cuprul, staniu și fier⁶.

În ceea ce privește proprietatea, terenul era împărțit în mod egal între toți insularii. Nu exista aproape nicio proprietate privată. Exista doar un fond comun în care toate culturile și bunurile erau păstrate pentru nevoile tuturor. Singurele proprietăți private erau casa și grădina, toate celelalte aparțineau comunității și erau împărțite în părți egale între toți. Toate produsele și veniturile erau preluate de către preoți, care împărțeau fiecărui om partea sa în funcție de merit, existând totuși și anumite limite, ca de exemplu, recompensa era proporțională cu calitatea serviciilor prestate și responsabilitatea implicată. Acest sistem comunitar de împărțire a activelor și profiturilor implica și împărțirea responsabilităților economice și sociale. Acest lucru poate fi văzut ca o dorință utopică a lui Euhemerus de a eradica unele vicii sociale precum gelozia și lăcomia și de a preveni dezechilibrul social creat de acestea⁷.

În această societate nu se făcea nicio referire la bani, deși se spunea că soldații primesc un fel de plată, dar care probabil era în natură. Orașul Panchaea era implicat în unele schimburi comerciale cu lumea exterioară, dar cu toate acestea, în mod straniu, nu se făcea referire la importuri, iar exporturile resurselor sale minerale erau strict interzise. Gânditorul a apreciat că orice schimbare care ar fi venit din lumea exterioară ar fi pus în pericol stabilitatea internă și integritatea acelei societăți (aproape) perfecte⁸.

Așa cum arată organizarea sa politică și socială, Orașul Panchaea a fost planificat rațional. Societatea a fost împărțită în trei clase: preoți și artizani; proprietari și fermieri; soldați și păstori. Ceea ce este esențial de menționat este faptul că în societatea ideală a lui Euhemerus nu au existat sclavi și nu s-a făcut nicio distincție clară între „cetățeni” și „non-cetățeni”⁹. Cu toate acestea, în mod cert nu există niciun motiv pentru a suspecta faptul că Euhemerus ar folosi modelul sistemului de castă din India sau a sistemului de clase din Egipt¹⁰.

Privitor la religie, aceasta reprezenta legătura unificatoare a întregii societăți. Zeul pe care locuitorii îl venerau era Zeus. Orașul Panchaea era asociat cu soarele, iar cultul soarelui și simbolismul său astral sunt tipice filosofiei stoice. Euhemerus susținea că Zeus a mers din Babilon în Panchaea, iar numele curentului sacru era *Apa Soarelui*. Idei precum cele de repartizare echitabilă, egalitatea între sexe, colectivismul și partajarea comunistă sunt destul de des asociate cu Soarele și simbolismul acestuia în cadrul sistemului astrologic babilonian. Modelele ideale pe care,

⁴ Mari-lia Futre Pinheiro, *Utopia and Utopias: a Study on a Literary Genre in Antiquity*, University of Lisbon, <https://ancientnarrative.com/article/view/24410>, p. 151

⁵ *Ibidem*, p. 151-154.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Truesdell S. Brown, *Euhemerus and the Historians*, în „Harvard Theological Review”, nr. 39, articol disponibil la pagina web http://journals.cambridge.org/abstract_S0017816000023245, pp. 259-274.

începând cu secolul al V-lea î.Hr., le-au conceput gânditorii greci în căutarea unei societăți ideale, care să înlocuiască polisul în decădere, trebuie să fi influențat și relatarea lui Euhemerus¹¹.

Un alt gânditor al Antichității care și-a imaginat o societate ideală este Imambulus (cca 165-50 î.Hr.), despre care se presupune că ar fi autorul romanului utopic *Insulele Soarelui*. Fragmente din această operă se regăsesc în *Biblioteca istorică* a lui Diodorus Siculus și în lucrarea *O poveste adevărată* a lui Lucian, opera originală nu a supraviețuit.

Imambulus și-a imaginat o insulă în care terenul era fertil, clima blândă, ceea ce oferea locuitorilor insulei produse alimentare în cantități mai mari decât erau suficiente pentru a le acoperi nevoile. De asemenea, exista apă din abundență, chiar și izvoare calde, potrivite pentru ameliorarea oboselii, ceea ce contribuia la o viață sănătoasă a populației, aceasta ajungând chiar și la vârsta de o sută cincizeci de ani, majoritatea netrecând prin nicio boală. În ceea ce privește educația, ei acordau o mare atenție astrologiei. Ei nu se căsătoreau, iar copiii născuți aparțineau tuturor și erau crescuți și iubiți la comun în mod egal. Liderul unui grup era persoana cea mai în vârstă, fiind ascultat de către toți membrii. Deși locuitorii aveau la dispoziție abundență, ei duceau o viață simplă și nu se răsfățau cu bucuria acesteia. În cadrul festivalurilor și sărbătorilor ei aduceau cinste zeilor prin cântarea unor imnuri și rostirea unor laude, mai ales în cinstea Soarelui¹².

Romanul lui Imambulus descrie o comunitate utopică în care a existat o ordine socială, nu au existat dispute și care era perfectă din mai multe privințe, cum ar fi: educația, comportamentul sănătos și înțelept, gândirea comunitară, religiozitatea naturală – toate în condiții climatice optime.

Cetatea ideală a lui Platon

Platon (cca 427-347 î.Hr.) a fost filosoful care a dezvoltat ideea de stat ideal în Antichitate. Despre ideal, Kant a afirmat că „ceea ce pentru noi este un ideal, pentru Platon era o *Idee a intelectului divin*, un obiect particular în intuiția pură a acestui intelect, cea mai perfectă din fiecare specie de existențe posibile și prototipul tuturor copiilor din fenomen”¹³. Important de menționat este faptul că rațiunea umană nu cuprinde doar Idei, ci și idealuri, ce nu au aceeași forță creatoare ca cele *platonice*, dar au, în schimb, *forță practică*, aflându-se la baza posibilității perfecției unor anumite acțiuni. Astfel, idealul rațiunii trebuie să se bazeze mereu pe anumite concepte și să aibă rolul de regulă și prototip pentru acțiune sau pentru judecată¹⁴. Totuși, lucrurile stau diferit atunci când vorbim despre creații ale imaginației, în sensul că nu poate să ofere nimeni o explicație sau un concept inteligibil. Kant a apreciat că acestea „sunt ca niște *monograme*, care nu sunt decât trăsături izolate, și anume nedeterminate de nicio pretinsă regulă”¹⁵. În *Critica rațiunii pure*, Kant a susținut că „*Ideile* sunt mai îndepărtate de realitatea obiectivă decât *categoriile*, căci nu se poate găsi niciun fenomen în care ele să poată fi prezentate *in concreto*”¹⁶. Totuși, ceva și mai îndepărtat de realitatea obiectivă, a apreciat Kant, este *idealul*, înțelegând prin el Ideea nu numai *in concreto*, ci *in individuo*, adică un lucru individual, determinabil sau chiar determinat numai prin Idee.

Republica lui Platon a devenit cunoscută ca un exemplu pretins izbitor de perfecțiune imaginară. În cadrul acestei lucrări el susținea că un conducător nu ar guverna niciodată bine dacă nu ar participa la Idei. Prin urmare, „*cea mai mare libertate omenească* este întemeiată pe legi care determină ca *libertatea fiecăruia să poată coexista cu cea a altora*”¹⁷, iar cu cât legislația și guvernul ar fi construite mai aproape de această idee, cu atât mai rare ar deveni pedepsele. Prin urmare, ceea ce susținea Platon în *Republica* era rațional, deoarece într-o legislație elaborată în acord total cu Ideile, pedepsele nu ar mai fi necesare, ceea ce înseamnă o societate perfectă. Chiar

¹¹ Marí-lia Futre Pinheiro, *art. cit.*, pp. 151-154.

¹² Peter von Möllendorff, *Stoics in the ocean: Imambulus' novel as philosophical fiction*, în „Philosophy and the Ancient Nove”, Groningen, 2015, pp. 19-33, articol disponibil la pagina web http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/propylaeumdok/3340/1/Moellendorff_Stoics_in_the_ocean_2015.pdf, p. 20.

¹³ Immanuel Kant, *Critica rațiunii pure*, traducere în limba română de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc, Ediția a III-a, îngrijită de Ilie Pârvu, Editura Iri, București, 1998, p. 239.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 239-240.

¹⁵ *Ibidem*, p. 240.

¹⁶ *Ibidem*, p. 239.

¹⁷ *Ibidem*, p. 240.

dacă acest lucru nu ar putea deveni realitate, el servește ca ideal la care oamenii să tindă și astfel să se apropie tot mai mult de perfecțiunea posibilă¹⁸.

În dialogul *Republica* se pune în mișcare un complicat scenariu al demonstrațiilor politice, pornindu-se, după cum arată Francois Chatelet și Olivier Duhamel, de la o chestiune etică: dreptatea. Ca să afli dacă este bine ca omul să fie drept și de ce să fie drept, nu poți să te raportezi direct la individul uman. Metoda cea mai potrivită este să încerci descifrarea naturii umane și a virtuților individuale examinând o realitate analog construită, dar care e mai vizibilă grație dimensiunilor sale. Această realitate este statul sau cetatea. Un lucru care ar trebui știut de orice cititor al dialogului *Republica*, așa cum afirma și Constantin Noica, este că „Platon nu-și propune în el să ofere un tip ideal de stat, ci un tip ideal de om”¹⁹.

Oare oamenii fac binele în mod natural? Cum dezbateră dintre Protarchos și sofistul Thrasymachos nu a condus la o înțelegere corectă a conceptului, Socrate a venit cu o metodă diferită de dezbateră, dar fără a schimba scopul urmărit, și anume: edificarea în chip rațional a unei cetăți ideale, dat fiind că cetatea și sufletul omului sunt realități omoloage²⁰.

Prima definiție a dreptății din cadrul *Republicii* este să achiți ceea ce datorezi. În acest sens, Socrate a afirmat că a înapoia ceea ce datorezi nu e întotdeauna un lucru drept: „dacă cineva ar primi armele de la un prieten întreg la minte și dacă acesta, înnebunind, le-ar cere îndărăt, toată lumea va zice, atât că armele nu trebuie să-i fie înapoiate, cât și că cel care le-ar înapoia nu este un om drept și că, de asemenea, nu e drept nici cel ce vrea să spună nebunului tot adevărul”²¹.

Începând cu Cartea II tematica se schimbă și se trece la originea și caracteristicile statului ideal. În concepția lui Platon, statul se constituie din lipsa autosuficienței individului de a-și procura cele necesare vieții, astfel oamenii se reunesc în societăți pentru a produce și schimba bunuri²².

Potrivit lui Platon, un stat ideal este format din trei clase sociale: *paznicii filosofi* (sau regele-filosof), *paznicii auxiliari* (clasa militară) și *producătorii* (clasa inferioară)²³. În ceea ce privește clasa inferioară, cea a agricultorilor și artizanilor²⁴, Platon nu le-a acordat foarte multă atenție, scopul lor în stat era de a produce și de a fi supuși. Privitor la cele două clase superioare, acestea trăiau într-un regim radical comunitar, adică împărțeau mancarea, locuințele, soțiile și fiii, pe scurt, nu exista proprietate privată. Acest mod de funcționare, credea Platon, ar conduce la evitarea oricărei tentații care se naște din egoism sau interese particulare. Astfel domnește Binele și Dreptatea, deoarece, fiecare dintre părți își îndeplinește funcțiile destinate²⁵.

În același mod, sufletul drept era acela în care se găseau principiile diviziunii muncii și guvernării ce reglementau raporturile dintre cele trei clase sociale, cărora le corespundeau trei părți ale sufletului, după cum urmează:

Tabel 1. *Raporturile dintre clasele sociale și părțile sufletului în viziunea lui Platon din „Republica”*

Virtute

Stat

Suflet

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Platon, *Opere*, vol. V, Editura științifică și Enciclopedică, București, 1986, pag. 9.

²⁰ Vasile Muscă, Alexander Baumgarten (coord.), *Filosofia politică a lui Platon*, trad. în limba română a textelor selectate din opera politică platoniciană de Anca Crivăț, Elena Popescu, Andrei Cornea, Cătălin Partenie, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 76.

²¹ Platon, *op. cit.*, p. 86.

²² E.A. Dal Maschio, *Platon*, Editura Litera, București, 2020, p. 83.

²³ *Ibidem*, p. 84.

²⁴ Platon, *op. cit.*, p. 194.

²⁵ E.A. Dal Maschio, *op.cit*, p. 84.

<i>Dreptate</i>	Fiecare clasă și membrii fiecărei clase își desfășoară propria funcție	Fiecare parte a sufletului își desfășoară funcția care îi este proprie
<i>Înțelepciune</i>	Paznicii-filosofi guvernează statul	Sufletul rațional guvernează ființa umană
<i>Curaj (andreia)</i>	Paznicii-auxiliari sunt în serviciul statului	Sufletul irascibil servește sufletul rațional
<i>Cumpătare (sophrosyne)</i>	Producătorii (masa) dau ascultare și se supun conducerii paznicilor-filosofi	Dorințele și plăcerile sufletului concupiscent sunt controlate și reprimare de rațiune

Sursa: E.A. Dal Maschio, *op. cit.*, p. 85.

Pentru că într-un astfel de stat poate exista corupție, abuz de putere sau răzvrătire, Platon a oferit câteva soluții pentru a împiedica aceste acțiuni care ar periclita statul. Prin urmare, Platon a propus ca cele trei clase sociale să devină închise, iar apartenența la fiecare să se transmită ereditar²⁶. Acest lucru s-ar fi putut realiza cu ajutorul unui mit conform căruia „membrii celor trei clase poartă în suflete metale diferite: aur, argint și, respectiv, bronz”²⁷.

Platon s-a ocupat în *Republica* aproape numai de educația fizică, intelectuală și morală a gardienilor, de filosofii conducători și apărătorii militari ai statului, de organizarea vieții menită să-i disciplineze. Astfel apare întrebarea: cum își închipuia Platon organizarea socială a claselor cu rol economic, a negustorilor, meseriașilor, agricultorilor? Există mai multe opinii care se pot grupa astfel:

„Opinia veche a lui Aristotel, după care Platon n-a precizat nimic cu privire la soarta claselor muncitoare. Nici măcar dacă și acestor clase le este sau nu impus regimul colectivizat al proprietății și familiei nu rezultă, după Aristotel, din *Republica*. Opinia celor care (ca Ed. Zeller și Th. Gomperz) cred că Platon a neglijat să se ocupe de clasele economice, dintr-o indiferență, asociată uneori cu orgoliu aristocratic, față de clasele condamnate de însăși viața lor aspră la degradare intelectuală și morală. Aceste categorii sociale ar fi, după această interpretare, lăsate de Platon în starea lor obișnuită (...) Părerile celor care (ca Robert von Pohlman și C. Ritter) cred că Platon n-a uitat niciun moment că în statul său marea majoritate va fi formată din muncitori de tot felul, a căror viață va trebui reglementată, dar detaliile privitoare la viața economică (deci și la clasa economică a muncitorilor) – ca și la cea juridică, administrativă, etc. – le-a lăsat, în *Republica*, pe seama filosofului sau filosofilor, conducători ideali care nu trebuiesc împiedicați prin legi să-și valorifice aptitudinea de a conduce statul”²⁸.

Concentrându-se pe primele două clase, el considera că pentru a preveni parvenirea acestora, a paznicilor și filosofilor, e nevoie de educație și selecție. Selecția ar consta în faptul că statul putea reglementa uniunea sexuală dintre bărbați și femei, cu scopul ca bărbații cei mai buni să procreeze cu femeile cele mai bune, iar cei mai puțin înzestrați cu cele mai puțin înzestrate. Odată ce „producția de copii” era asigurată, pentru ca aceștia să se dezvolte conform logicii impuse de fericirea statului, trebuiau educați. Acest lucru însemna ca tinerii, inclusiv copiii, care urmau să

²⁶ *Ibidem*, p. 86.

²⁷ Anthony Kenny, *O nouă istorie a filosofiei occidentale*, vol. I Filosofia antică, traducere în limba română de Antoaneta Sabău, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2016, p. 69.

²⁸ Claudian, Alexandru, *Colectivismul în filosofia lui Platon*, Editura Tipografia concesionară: Alexandru Țerek, Iași, 1936, pp. 15-16.

devină paznici, să fie luați de lângă părinții lor pentru ca aceștia să nu se cunoască între ei, urmând a fi duși într-o instituție a statului pentru a fi educați, având un program comun ce includea: îngrijirea trupului (sport), muzică²⁹, urmând ca dintre aceștia să fie selectați paznicii-filosofi care vor studia matematica, astronomia și dialectica³⁰.

În Cartea V a *Republicii*, Galucon ridică îndoieli în ceea ce privește concretizarea și punerea în practică a comunității ideale descrisă de Socrate. Acesta din urmă a spus că nu contează prea mult dacă este un ideal realizabil, ci este important să definească în ce constă și cum ar trebui să fie organizat statul perfect și să joace rolul de ideal spre care să tindă realizările particulare, să reprezinte un ghid pentru definirea a ceea ce e mai bun, mai aproape de perfecțiune. *Republica* prevede o serie de măsuri și instituții menite să atingă și să garanteze o ordine apropiată de cea ideală³¹.

Statul din *Republica* pe care Platon îl prezintă din Cartea III până în Cartea V, dacă a fost concepută pentru a fi transpusă în viața reală, atunci, în prezent, aceasta intră în conflict cu drepturile omului cele mai elementare, cum ar fi viața privată, ba chiar este un stat plin de fraudă. Totuși, trebuie să ținem cont de faptul că scopul acestei „fantezii constituționale era să arunce lumină asupra dreptății în suflet [...]”³². În concepția lui Platon, există cinci forme de guvernământ posibile, iar prima și cea mai bună este monarhia sau aristocrația. Statul aristocratic este „marcat de prezența tuturor virtuților, statul timocratic de absența înțelepciunii, statul oligarhic de degradarea curajului, statul democratic de disprețul cumpătării, iar statul despotice de răsturnarea dreptății”³³.

În decursul vieții, Platon a abandonat ideea regelui-filosof, iar Teoria Ideilor nu a mai tratat-o ca având semnificație politică. Astfel, a ajuns să creadă că natura legilor care guvernau cetatea era mai importantă pentru bunăstarea acesteia decât natura unui conducător³⁴.

Societatea perfectă din *Republica* nu este singura pe care și-a imaginat-o Platon, o altă civilizație mitică pe care o descrie acesta este Atlantida. Despre acest regat se vorbește în dialogurile platonice *Timaios și Critias*³⁵. În cadrul acestora, Platon a povestit despre acest stat misterios numit Atlantida, care ar fi existat acum peste nouă mii de ani³⁶, înainte ca marele potop să fi distrus totul. Platon a descris această civilizație ca fiind puternică și prosperă, ce era localizată dincolo de Coloanele lui Hercule³⁷, în apele oceanului Atlantic. În acest loc, zeul Poseidon s-a îndrăgostit de o fată de pe insulă, pe nume Clito, cu care a avut zece copii (cinci perechi de gemeni), care au devenit regii insulei. Prin urmare, natura semidivină a locuitorilor și cea idilică a pământului, le furniza acestora tot ce aveau nevoie, dând naștere unui stat bogat și puternic, care s-a extins guvernând „multe alte insule din acea mare și [...] extinzându-și domnia la regiuni de dincoace, până în Egipt și Tirrenia” (*Critias*, 114c). Dar cu trecerea timpului, această prosperitate a început să dispară, motivul fiind uniunile dintre zei și muritori ce au condus la o dominație a elementului omenesc în sângele locuitorilor insulei. Prin urmare, aceștia au început să încalce legea înaintașilor și să-și abandoneze vechile virtuți³⁸.

În dialogul *Timaios*, apare faptul că atenienii au cucerit acest teritoriu mitic, iar la scurt timp civilizația insulei a dispărut pentru totdeauna din istorie: „Având loc multe cutremure și inundații, în timpul unei zile și a unei nopți îngrozitoare, toți războinicii voștri (atenieni) s-au scufundat în pământ și tot la fel a dispărut insula Atlantida, înghițită de mare. De aceea marea respectivă este

²⁹ În accepțiunea sa greacă, însemna ansamblul disciplinelor inspirate de muze: știință, istorie, literatură, arte. (E.A. Dal Maschio, *op. cit.*, p. 92).

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, p. 96.

³² Anthony Kenny, *op. cit.*, p. 70.

³³ *Ibidem*, pp. 70-71.

³⁴ *Ibidem*, p. 71.

³⁵ E.A. Dal Maschio, *op.cit.*, p. 97.

³⁶ Nouă mii de ani numărați din vremea lui Platon.

³⁷ În prezent, acest loc este recunoscut sub denumirea de Strâmtoarea Gibraltar.

³⁸ E.A. Dal Maschio, *op.cit.*, p. 97.

încă impracticabilă și inexplorabilă, dată fiind piedica marilor întinderi de nămol formate de insulă în timpul scufundării” (*Timaios*, 25d)³⁹.

Lumea din *Timaios* nu reprezintă un câmp de cauze de tip mecanic: „este creat de o divinitate, numită în mai multe feluri – tată, creator, artizan (demiourgos) (28c)”⁴⁰. Eroul dialogului era *Timaios*⁴¹ și era astronom. Acesta îi povestea lui Socrate istoria universului, comparând Demiurgul lui Platon cu Domnul Dumnezeu din Geneză, cel din urmă nu creează lumea din nimic, ci mai degrabă o aduce la existență, dintr-un haos primordial: „*Dorind deci ca toate să fie bune și, atât cât stătea în putință, nimic să nu fie imperfect, Demiurgul a luat tot ce era vizibil, lipsit de repaus și aflat într-o mișcare discordantă și haotică și l-a condus din dezordine în ordine, considerând că ordinea este întru totul mai bună decât dezordinea* (30a)”⁴².

În contradicție cu alți filosofi care susțineau ideea că ar exista lumi multiple, Platon a susținut ferm că există doar un singur univers, universul nostru (31b).

O lucrare care îmbină utopismul platonian cu unele elemente cinice este *Republica* lui Zenon din Citium (cca 334-262 î.Hr.):

„Zenon respingea sistemul educațional convențional și credea că este o risipă de efort să construiești gimnazii, curți de judecată și temple. Recomanda punerea în comun a soțiilor și era de părere că atât bărbații. Cât și femeile ar trebui să poarte aceeași îmbrăcăminte sumară. Bani ar trebui desființată și ar trebui să existe un singur sistem legal pentru întreaga omenire, care ar trebui să fie ca o turmă care paște împreună, hrănită de o lege comună (LS67A)”⁴³.

Chiar dacă stoicul a avut astfel de idei comunitariste care erau șocante inclusiv pentru unii discipoli ai săi, el a fost foarte respectat de către atenieni⁴⁴.

Pentru că sufletul este mai vechi decât filosofia, printre preocupările ei a ajuns să fie posibilitatea vieții de după moarte și natura sufletului. Inițiatorul ideii de viață după moarte a fost Pitagora. El credea că după moarte sufletul se întoarce în lumea în care trăim dar ca suflet al unui alt corp. Această transmigrare este posibilă nu numai de la un om la altul, ci și între specii. Urmând ca Empedocle să vină cu ideea conform căreia migrația este posibilă și la plante⁴⁵.

Utopii antroposociale

Hippodamos din Milet (secolul al V-lea î.Hr.) este autorul tratatului politic *Despre stat*, precursor al *Republicii* lui Platon. Fiind arhitect și gânditor, el a propus mai multe modele de edificare în concordanță cu ideile sale de organizare a societății sclavagiste. El a formulat o teorie a statului ideal care era constituit din zece mii de cetățeni împărțiți în trei clase sociale „meseriași, agricultori și militari”, iar teritoriul era împărțit tot în trei părți: proprietate sacră, proprietate destinată obștei în comun și proprietate repartizată particularilor. Legile reprezentau trei situații judiciare: insulta, dauna și omuciderea. Aceste cazuri trebuiau aduse la un tribunal suprem alcătuit dintr-un număr de bătrâni aleși prin vot⁴⁶. Așadar, Hippodamos din Milet s-a raportat mereu la organizarea vieții publice atunci când își imagina configurația orașului-stat.

Phaleas din Chalcedon (a doua jumătate a secolului al V-lea î.Hr.) a introdus primul criteriu de care ar trebui să se țină cont atunci când se împart proprietățile. El considera că averile

³⁹ *Ibidem*, pp. 97-98.

⁴⁰ Anthony Kenny, *op.cit.*, p. 73.

⁴¹ *Timaios* a susținut că există patru tipuri de creaturi vii în univers, și anume: zei, păsări, animale și pești. În privința zeilor, Platon a distins stelele fixe, pe care le considera ființe vii, eterne, și zeii tradiției homerice, pe care i-a pomenit destul de stânjenit într-o digresiune. Un element care se regăsește atât în *Timaios*, cât și în *Republica*, este alcătuirea tripartită a sufletului omenesc, suflete care în *Timaios* se regăsesc în stele și în ființele umane. (*Ibidem*, p. 75).

⁴² *Ibidem*, p. 74.

⁴³ *Ibidem*, p. 105.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, pp. 225-226.

⁴⁶ Ion Banu (coord.) în colaborare cu Adelina Piatkowski, *Filosofia greacă până la Platon*, Partea a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică București, 1984, pp. 738-739.

cetățenilor trebuiau să fie egale. Acest lucru s-ar putea implementa mai ușor dacă cei bogați ar fi obligați să lase zestre fetelor, fără să primească ceva, iar cei săraci să nu ofere zestre, ci să primească. Pe lângă această egalitate a averii, Phaleas susține și o egalitate a educației⁴⁷.

Aristofan (a doua jumătate a secolului al V-lea î.Hr.) și-a imaginat un stat utopic în care aducea critici democrației ateniene. Unele idei din lucrările sale, precum *Adunarea femeilor* și *Păsările*, au fost evocate și de către Thomas Morus, deoarece printre temele dezbătute de Aristofan au fost utopiile sociale și politice.

Cratinos a fost un reprezentant al comediei attice, contemporan cu Aristofan. El a scris comedia satirică *Bogații (Plutoi)*, care a avut un caracter politic și social, în care a descris vârsta de aur când nu exista lăcomia de a strânge averi: „Zeus hărăzea oamenilor toate bunurile care se iveau de la sine”⁴⁸.

Crates (a doua jumătate a secolului al V-lea î.Hr.) era un poet care a elaborat o serie de comedii în care critica probleme precum: „repartiția bunurilor, raporturile între oamenii liberi din diferite categorii sociale, relațiile de producție”. Câteva dintre lucrările sale sunt: *Fiarele*, *Tezaurul*, *Iubitorul de arginți*. De exemplu, în lucrarea *Fiarele*, poetul a ilustrat un dialog între personaje despre cum ar putea fi organizată viața în care slavagismul nu ar mai exista, iar acesta nu ar putea fi altfel decât automatizată în chip miraculos⁴⁹.

Pherecrates a introdus în comedii sale idei utopice pentru a lua în derâdere anumite aspecte ideologice ale societății în care trăia. El era preocupat de problema muncii libere și sclavagiste, aceste teme se regăsesc în lucrările: *Oameni furnici*, *Minerii*⁵⁰, *Sălbaticii*⁵¹.

Teleclides (ultima parte a secolului al V-lea î. Hr.) era un poet care, în lucrarea *Amfictions*, a făcut o legătură între pace și abundență. Personajul Amfiction, fiul lui Deucalion și al Pyrrhei, a descris un loc de basm unde domnea pacea.

Concluzii

Având în vedere toate ideile gânditorilor utopici prezentate în cadrul acestui articol, se poate afirma că Grecia antică se numără printre civilizațiile care au atins cel mai înalt nivel al dezvoltării conceptelor social-politice, o contribuție consistentă și esențială fiind cea a lui Platon.

Principalele idei despre modul ideal de guvernare a lui Platon și de ce s-a pronunțat împotriva democrației ar fi că el considera că masele nu puteau fi lăsate să decidă asupra conceptelor de bine și rău la nivel politic și nici nu puteau alege între pace și război, deoarece oamenii nu ar fi suficient pregătiți pentru a lua deciziile potrivite, procesul de învățare în cazul acestora realizându-se *post factum*. Consider că o astfel de idee rămâne valabilă și în prezent în societate, în special atunci când se organizează referendum pe teme ce necesită un anumit grad de educație și pregătire a populației. O altă idee a lui Platon este că un stat care respectă principiile justiției va aduce beneficii nu doar individului, ci și comunității politice și sociale. Platon susținea un stat prosper în urma unei atitudini de pace, și nu în urma unei victorii în războaie. Ca formă de guvernare, Platon propunea o monarhie sau o aristocrație condusă de filosofi. Pentru el democrația nu era dezirabilă deoarece libertatea putea deveni una excesivă și era percepută ca fiind coruptă și o sursă pentru dictatori și tirani. Deși poate fi considerat un promotor al totalitarismului, Platon a promovat: libertatea, justiția, înțelepciunea, curajul, moderația. Chiar dacă viziunea lui despre

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 741-742.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 749.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 753.

⁵⁰ În *Minerii*, un personaj ajunge printr-o galerie în ținutul morților, un ținut minunat, de basm. Într-un fragment apare o înșiruire de mâncăruri nepreparate de nimeni, numeroase și variate, ceea ce indică lipsa oricărei munci. Cu mult înainte de soluțiile Praxagorei lui Aristofan asupra repartiției bunurilor, comedia veche lua în derâdere preocupările acelora care visau la suprimarea eforturilor fizice, mergând până la desființarea muncii sclavagiste. În felul acesta poezii comici atacau problema producției și a repartizării produselor într-o perioadă de criză a societății sclavagiste ateniene. Utopiile gastronomice reflectă penuria de alimente în condițiile create de izbucnirea războiului peloponesiac dar și preocupările legate de rezolvarea situației critice prin care treceau atenienii de la sfârșitul veacului al V-lea. (*Ibidem*, p. 752).

⁵¹ Piesa demonstrează că „viața fericită” în condițiile trecutului îndepărtat nu este decât o iluzie deșartă pentru oameni deprinși cu avantajele civilizației. (*Ibidem*).

guvernare rămâne utopică, el a avut meritul de a oferi o speranță politică alternativă Atenei, care, atunci când a trăit Platon, era marcată de războiul peloponesiac împotriva Spartei.

BIBLIOGRAPHY

Cărți:

Banu, Ion, (coord.), și Piatkowski, Adelina, *Filosofia greacă până la Platon*, Partea a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică București, 1984;

Claudian, Alexandru, *Colectivismul în filosofia lui Platon*, Editura Tipografia concesionară: Alexandru Țerek, Iași, 1936;

Kenny, Anthony, *O nouă istorie a filosofiei occidentale*, vol. I Filosofia antică, trad. Antoaneta Sabău, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2016;

Maschio, E.A. Dal, *Platon*, Editura Litera, București, 2020;

Muscă, Vasile, Alexander Baumgarten (coord.), *Filosofia politică a lui Platon*, traducere în limba română a textelor selectate din opera politică platoniciană de Anca Crivăț, Elena Popescu, Andrei Cornea, Cătălin Partenie, Editura Polirom, Iași, 2006;

Piatkowski, Adelina, *O istorie a Greciei antice*, Editura Albatros, București, 1988;

Platon, *Opere*, vol. V, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

Surse online:

Brown, Truesdell S., *Euhemerus and the Historians*, Harvard Theological Review, 39, articol disponibil la pagina web http://journals.cambridge.org/abstract_S0017816000023245, accesată la data de 9 noiembrie 2020;

Dumitrașcu, Emil, și Dumitrașcu, Katalin, *Sinteza mitologică a lui Hesiod*, Analele Universității din Craiova: 22, Editura Universitaria, Craiova, 2006, articol disponibil la pagina web http://193.231.40.249/litere/activ_st/publicatii/a4%20analele%20univ%20cvlimbi%20si%20literatu ri%20clasic%20nr.%201-2.2_006.pdf#page=22, accesată la data de 9 noiembrie 2020;

Futre Pinheiro, Marí-lia, *Utopia and Utopias: a Study on a Literary Genre in Antiquity*, University of Lisbon, articol disponibil la pagina web <https://ancientnarrative.com/article/view/24410>, accesată la data de 10 noiembrie 2020;

Peter von Möllendorff, *Stoics in the ocean: Imbulus` novel as philosophical fiction*, Revista Philosophy and the Ancient Novel, Groningen, 2015, pp. 19-33, articol disponibil la pagina web http://archiv.ub.uniheidelberg.de/propylaeumdok/3340/1/Moellendorff_Stoics_in_the_ocean_2015.pdf, accesată la data de 11 noiembrie 2020.

THOMAS J.J. ALTIZER: THE RADICAL CONCEPTION OF GOD'S DEATH

Liliana Melinda Kiss

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center

Abstract: From what theology represents to the formulation of a theology of God's death, Thomas J.J. Altizer presents this accumulation of ideas in the form of radical theology. One of the most intense engagements that this philosopher proposed as a subject of research in his works was the apocalyptic transfiguration of the deity. Thus, starting from the beginnings of religious thought found in ancient times, crossing the apocalypticism of the medieval era and reaching the drawing of a city of God different from the one that Christianity preaches, Altizer proposes a re-evaluation of the sacraments. This article briefly presents the radical conception of God's death of Thomas J.J. Altizer.

Keywords: religion, theology, deconstruction, sacraments, death.

Pornind de la ceea ce teologia reprezintă și ajungând până la formularea unei teologii a morții lui Dumnezeu, Thomas J.J. Altizer prezintă acest cumul de idei sub forma teologiei radicale. Unul dintre cele mai intense angajamente pe care acest filosof l-a propus ca subiect de cercetare în operele sale a fost transfigurarea apocaliptică a dumnezeirii. Astfel, plecând de la începuturile gândirii religioase regăsite în epoca antică, traversând apocalipticismul epocii medievale și ajungând la creionarea unei cetăți a lui Dumnezeu diferite de cea pe care creștinismul o propovăduiește, Altizer își propune o reevaluare a sacramentelor. Acest articol prezintă pe scurt concepția radicală asupra morții lui Dumnezeu a lui Thomas J.J. Altizer.

O nouă teologie – teologia morții lui Dumnezeu

În sfera religiei contemporane există o întrebare ce a declanșat un val de teorii, nemulțumiri, indignări, răspunsuri evazive și chiar contraargumente: „Dumnezeu e mort?”¹ Această întrebare, la prima vedere pare a fi o insultă la adresa creștinătății sau a oricărei persoane care se consideră a fi un om religios. Cum se poate vorbi despre o moarte a ceva ce nu poate muri? Altfel spus, cum se poate vorbi despre o moarte a lui Dumnezeu atâta timp cât divinitate însăși este viața? Teologia radicală a morții lui Dumnezeu se prezintă așadar ca fiind „un glas critic și profetic în mijlocul unei culturi și al unei credințe în criză”², afirmă John Caputo. Mai mult decât atât, această teologie a morții lui Dumnezeu stabilește bazele postmodernismului, aducând condiții pentru a putea recupera temeiul și scopul creștinismului de odinioară. Dacă deficiențele metafizice nu vor fi înlăturate printr-o revizuire radicală a noțiunii noastre de Dumnezeu, Dumnezeu va continua să fie lipsit de sens pentru omul modern. O consecință importantă a acestei revizuri necesare a noțiunii de Dumnezeu ar fi o reconstrucție la fel de radicală a sensului creștinismului³.

¹ Această afirmație pe care Friedrich Nietzsche o prezintă în lucrarea intitulată „Așa grăit-a Zarathustra” a produs un val de controverse de-a lungul timpului. În secolul al XIX-lea, afirmarea unor viziuni ale lumii contrare religiei au generat un declin progresiv al credinței. Prin simpla afirmare a acestei fraze Nietzsche a prezentat în mod hiperbolic faptul că a devenit ceva incredibil a crede în Dumnezeul creștin. Toate faptele istorice negative ce stau sub semnul celebrei fraze constituie fundamentul metafizic necesar pentru a putea afirma acest lucru. Mai mult decât atât, evenimentele ce succed dobândesc un ecou ce se materializează în ceea ce numim astăzi o teologie a morții lui Dumnezeu. (Lissa, McCullough, Brian, Schroeder, *Thinking through the Death of God: a critical companion to Thomas J. J. Altizer*, State University of New York, USA, 2004, pp. 7-9).

² John D. Caputo, Gianni Vattimo, *După moartea lui Dumnezeu*, Editura Curtea Veche, București, 2008, p. 20.

³ Thomas J. J. Altizer, *History as Apocalypse*, State University of New York Press, USA, 1985, pp. 7-10.

Respingerea pe scară largă a religiei tradiționale, care este una dintre mărcile societății moderne, nu poate fi atribuită doar schimbărilor sociale și culturale. Știința și filosofia contemporană au expus deficiențe fundamentale în noțiunea de Dumnezeu propusă de teologia tradițională care au făcut ca Dumnezeul tradițional să nu aibă sens pentru bărbații ale căror minți au fost formate din cultura contemporană. Dacă sarcina tradițională a teologiei a fost să demonstreze existența lui Dumnezeu, astăzi această sarcină este urmată de afirmarea sau demonstrarea morții lui Dumnezeu. Pentru Altizer, teologia morții lui Dumnezeu a fost „întotdeauna o teologie a Holocaustului, în mărturia cu ochii deschiși a realității inevitabile a răului și a groazei din lumea noastră dar și relația acestui rău către responsabilitatea divinității supreme”⁴.

Mai mult decât atât, el afirmă următoarele:

<<Cum se poate accepta realitatea Holocaustului și nu se poate accepta realitatea unui rău suprem? Și cum poate creștinul să accepte realitatea unui rău suprem dar divorțeze în totalitate de realitate sau de Dumnezeu? [...] Dacă creștinul știe că Dumnezeu este originea supremă a fiecărui eveniment, atunci Dumnezeu este originea supremă și a Holocaustului, chiar dacă Augustin și teologie ortodoxă occidentală vorbesc despre permisiunea răului de către Dumnezeu.>>⁵.

Pe de o parte, afirmarea morții lui Dumnezeu este o teorie ce constituie un punct de plecare spre alte reflecții și nu neapărat cele teologice: „dacă se pune problema astfel, atunci toată această teorie a morții lui Dumnezeu va avea ca efect o pierdere, anume pierderea puterii ca denumire absolută cât și a temelor corelate cu acest subiect al morții și al afirmării lui Dumnezeu”⁶.

Pe de altă parte, tocmai această încercare de a prezenta o teorie coerentă a morții lui Dumnezeu indică apariția unei noi conștiințe, unui nou mod a reflecta asupra metafizicului pregnant din trecut dar ațintind privirea către un viitor posibil. Dacă ar fi să conturăm un viitor al acestei noi teologii atunci aceasta va fi nevoită să permită o reconceptualizare a ceea ce numim filosofie și teologie, să deschidă noi orizonturi de gândire și să aibă percepții noi asupra unui posibil rezultat, radical de altfel, asupra teoriei de la care s-a plecat inițial. O astfel de teorie vizionară a fost gândită dar și elaborată de către Thomas J. J. Altizer, „probabil cel mai vizionar gânditor contemporan al morții lui Dumnezeu [...] care avansează sarcina gândirii morții lui Dumnezeu prin presărarea dincolo de cadrul teologicului său propria viziune radicală”⁷. Preocupările lui Altizer au fost să redea propria sa poziție, „teocentrică și metafizică”⁸, accentuând ceea ce a făcut Dumnezeu în istorie, să rezolve toate incertitudinile urmate de valorile umane într-un context divin și nu invers.

Găsim în acest sens ceea ce Lissa McCullough prezintă în prefața cărții *Thinking through the Death of God: a critical companion to Thomas J. J. Altizer*:

„Într-un anumit sens, acest lucru ajunge în centrul cercetării lui Altizer: gândirea unui Dumnezeului al istoriei creștine ca fiind un mod de eliberare a Dumnezeirii ca realitate reală din corpul mort al lui Dumnezeu rămas către o creștinătate prăbușită”. Și această eliberare a Dumnezeirii ca realitate a Dumnezeului creștinătății ar constitui, așa cum o înțelege Altizer, o reînnoire a creștinismului în forma sa originală. Căci după cum Altizer analizează istoria timpurie a creștinismului, biserica creștină a inversat radical terenul profetic al creștinismului original, oferindu-i o identitate complet nouă, una discontinuă radical cu cea mai timpurie manifestare”⁹.

În primul rând, istoria creștinismului văzută prin prisma lui Altizer se prezintă sub forma unui creștinism care are o esență profetică și radicală; folosind termenul utilizat de Altizer, o religie preotească. Pentru credința profetică, mântuirea sau salvarea se realizează prin „participarea

⁴ Lissa, McCullough, Brian, Schroeder, *Thinking through the Death of God: a critical companion to Thomas J. J. Altizer*, State University of New York, USA, 2004, p. 22.

⁵ Lissa, McCullough, Brian, Schroeder, *op. cit.*, p. 22, *apud* Thomas, J. J. Altizer, „The Holocaust and the Theology of the Death of God” in *The Death of God Movement and the Holocaust*, ed. Stephen R. Haynes and John K. Roth (Westport, CT: Greenwood, 1999), 19.

⁶ Lissa, McCullough, Brian, Schroeder, *op.cit.*, p. 9.

⁷ *Ibidem*, pp. 9-10.

⁸ *Ibidem*, p. 15.

⁹ *Ibidem*, pp. 15-16.

activă”¹⁰ iar credința fiind orientată sau plasată cu referire întotdeauna la viitor: „cele două elemente ale credinței, participarea prezentă și așteptările viitorului sunt mișcări înaintea spre transformarea divină a istoriei și a lumii”¹¹. Această transformare divină a istoriei și a lumii este prezentată sub caracter profetic, vrând să transforme lumea într-o împărăție a lui Dumnezeu, afirmă Altizer.

În al doilea rând, epoca modernă survine și schimbă lucrurile dintr-o altă perspectivă. Punctul central al întregii lumi, Dumnezeu, a murit - și-a pierdut din valoarea de punct de sprijin al întregului mapamond, primind valențe din ce în ce mai diferite. Acest colaps este prezentat de către Altizer ca fiind o realitate post-creștină¹² a lui Dumnezeu. Acesta prezintă modernitatea ca fiind o realitate actuală, eliberată de conceptele mitice religioase și ajungând să se transforme printr-un proces escatologic de kenoza¹³. Procesul în sine este marcat de moartea lui Dumnezeu, reprezentând realizarea morții experimentată de credința profetică.

Thomas Altizer este determinat să producă o gândire teologică cu adevărat, care nu este văzută în nici un termen, cu excepția lui Dumnezeu, și prin urmare, lucrările sale încearcă într-o oarecare măsură să adopte această gândire și nu doar să descrie conceptele sale. Dacă moartea lui Dumnezeu ar fi pur și simplu o chestiune istorică, atunci am concluziona că Dumnezeu a fost depășit de evenimente; că am fost îndreptățiți să credem că Dumnezeu este învechit. Cu toate acestea, moartea lui Dumnezeu nu este doar un eveniment istoric, deși, de fapt, are loc în istoria noastră. Sub o astfel de concepție, moartea lui Dumnezeu semnifică nu doar o lipsă, o absență, dar această absență este prezentă exact ca absență. Și numai ca atare absența lui Dumnezeu ar putea fi prezentă cu adevărat și de fapt în lumea modernă. Din acest punct, Altizer urmărește propria sa concepție radicală¹⁴ asupra morții lui Dumnezeu.

În acest sens Altizer afirmă:

„Trebuie să fim pregătiți să acceptăm paradoxul conform căruia filosofia modernă a fost mai profund teologică decât teologia modernă, adică poate nu atât de paradoxal dacă cea mai mare viziune a noastră imaginativă modernă a fost mai complet teologică decât a fost gândirea noastră teologică”¹⁵.

Această viziune paradoxală evoluează o dată cu evoluția filosofiei moderne constituind un fundament necesar pentru supraviețuire. Altizer îl menționează pe Kierkegaard subliniind faptul că „acesta ar putea cunoaște filosofia modernă ca fiind cu adevărat o gândirea păgână, deci nu este neutră din punct de vedere teologic, ci mai degrabă chiar opus credinței autentice”¹⁶. Un alt punct de vedere este redat cu ajutorul gândirii lui Friedrich Nietzsche, Acesta s-a opus filosofiei moderne mai vehement decât Kierkegaard: „este posibil să îl înțelegem pe Nietzsche ca desăvârșirea occidentalului filozofie și mai ales în realizarea sa ultimă și finală a morții lui Dumnezeu”¹⁷. Subliniez faptul că dintotdeauna gândire teologică radicală a fost ofensatoare pentru comunitatea de credință sau pentru lumea religioasă. Perspectiva teologică a gândirii moderne este redată printr-o intenție: aceea de a se adresa lumii în scară largă; există totuși posibilitatea ca aceasta să se disperseze și astfel tot întregul să fie redat fragmentar. Este de la sine înțeles faptul că este esențial

¹⁰ *Ibidem*, p. 16.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Termenul folosit de Altizer, *realitate post-creștină* având sensul de a intensifica existența unei societăți moderne caracterizate de ne-existența unui Dumnezeu.

¹³ Termenul pe care Altizer îl folosește, gr. *kenosis*, are sensul de golire, de îndumnezeirea firii omenești din Iisus Hristos.

¹⁴ Concepția radicală asupra morții lui Dumnezeu se prezintă la Altizer sub forma unei gândiri teologice care regândește cel mai profund teren al teologiei; Mai mult decât atât, prezintă o regândire care este inițial o regândire a fiecărui concept teologic enunțat. Este nevoie de a pune între paranteze cerința în care nu există nici o posibilitate de a integra în interiorul acestei teologii radicale tot ceea ce noi considerăm ca fiind credința împreună cu tot ceea ce putem critica sau înțelege. Astfel, teologul radical, afirmă Altizer, trebuie să afirme ceea ce este posibil, trebuie să regândească temeiul teologiei prin însăși gândirea teologică. (Thomas J. J, Altizer, *The Call to Radical Theology*, State University of New York, USA, 2012, pp. 1-3)

¹⁵ Thomas J. J, Altizer, *The Call to Radical Theology*, State University of New York, USA, 2012, p. 2.

¹⁶ *Ibidem*, p. 2-3.

¹⁷ *Ibidem*, p. 3.

pentru gândirea teologică acest lucru întocmai precum însăși singurătatea este absolut esențială pentru gândirea unor filosofi.

Altizer precizează în acest sens:

„Cu toate acestea, aceasta este tocmai chemarea teologului radical, pentru că teologul radical este dedicat unei ultime provocare la cel mai adânc teren al nostru și chiar dacă un astfel de teren este acum aparent de disecat și descoperit, este în mod necesar chemat într-o gândire teologică cu adevărat radicală”¹⁸.

Teologul radical, ala cum îl numește Altizer, este un călător. Nu un simplu călător, ci unul care are de străbătut cel mai adânc întuneric. Explicarea acestui termen este prezentat sub forma unei comparații a teologului cu o persoană care deține mai multe plase de siguranță. Anume, doar atunci când fiecare plasă de siguranță¹⁹ din interiorul său a fost îndepărtată se poate vorbi de o deschidere pe deplin pentru a putea cuprinde tot ceea ce este nedescoperit, inevitabil și absolut. Această comparație continuă cu scopul dar și sarcina pe care teologul îl are „de a numi acest lucru abis și pentru a-l numi cu un nume final sau absolut; acel nume dintre toate numele posibile este Dumnezeu sau Dumnezeirea, care aici se poate manifesta doar sub forma unui abis absolut”²⁰.

Altizer face deosebirea între teologia apofatică și teologia mistică; pentru el, teologia apofatică este reprezentată sub forma unui abis marcat de negativitate:

„Un creștinism autentic a cunoscut întotdeauna o judecată absolută, o judecată totală inseparabilă de orice bucurie posibilă și dacă teologul, spre deosebire de artist, a numit doar șovăielnic bucuria, el sau poate numi complet judecata, iar cu cât teologul este mai complet, cu atât mai complet numirea judecății și a abisului. Deci, dacă fiecare teologie autentică este o teologie cu adevărat negativă și fiecare teolog autentic este cu adevărat un teolog negativ, atunci o teologie negativă inseparabilă de cea mai supremă ofensă și totodată fiind inseparabilă de o profundă rupere care este inevitabila consecință a unei chemări cu adevărat teologice”²¹.

Subliniez faptul că pentru Altizer, gândirea teologică este o gândire patologică. Această gândire este „o chemare către un întuneric suprem și un întuneric cu adevărat vizibil în noua noastră lume”²². Așadar, dacă gândirea teologică este o chemare către un întuneric absolut care este vizibil nouă atunci în mod cert există o necesitate pentru teologie. Există totuși o întrebare: Având în vedere menirea și scopul teologului dar și specificul gândirii sale, atunci pe ce bază teologii ar accepta această propunere de a pătrunde în abisul absolut al cunoașterii incerte marcate de întuneric spre a releva cele mai certe dar și incerte idei?

Răspunsul îl găsim formulat de Altizer:

„Purtarea abisului, inseparabil de o ruptură reală este semnul sau sigiliul teologului autentic. [...] Pentru teolog acea ruptură este inseparabilă de o bucurie supremă, este o bucurie supremă pe care teologul o numește drept har; un har inseparabil și în cele din urmă de nedistins față de ruptura de sine”²³.

În introducerea cărții lui Altizer, *Living the death of God: A Theological Memoir*, Mark C. Taylor a prezentat scopul sau idealul spre care Altizer tinde în întreaga sa teologie - anume, o extindere a meditației asupra implicărilor coincidențelor contrariilor, *coincidentia oppositorum*²⁴. Mai mult decât atât, paradoxul absolut al vieții creștine pe care Altizer îl afirmă ca fiind în legătură cu aceste coincidențe a contrariilor trebuie să fie gândit sau înțeles din punct de vedere dialectic²⁵. Cu referire la *coincidentia oppositorum*, Altizer se pronunță formulând cel mai la îndemână

¹⁸ *Ibidem*, p. 4.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, p. 5.

²¹ *Ibidem*, p. 6.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, pp. 6-7.

²⁴ Acest termen, *coincidentia oppositorum* reprezentând o încercare de a înțelege implicațiile pe care termenul în sine le are în interiorul adevărului teologic însă fără a dezlega paradoxul absolut al vieții creștine.

²⁵ Altizer trasează rădăcinile dialectice ale teologiei pornind de la Luther, Sfântul Augustin și Sfântul Pavel însă cu precădere formulează conceptele proprii teologice din prisma gânditorilor moderni.

exemplu: Isus Hristos și Satana²⁶. Altizer este de părere că întregul centru al creștinătății este marcat de această coincidență a contrariilor, care „întruchipează o osândire care este răscumpărarea ei înșiși”²⁷. Mai mult, în acest punct discuția dintre teologie și filosofie se dispersează astfel încât teologia ajunge să difere de filosofie.

Altizer afirmă faptul că:

„Gândirea teologică adevărată este o degustare a răscumpărării, aceasta este sursa bucuriei ei supreme; dar aceasta este o bucurie realizabilă doar prin intermediul unui întuneric absolut și abis, sau chiar întunericul în care teologul îl îmbrățișează acceptând chemarea sa [...]. Prin urmare, un limbaj teologic este inevitabil un limbaj al mărturiei și al mărturisirii, de asemenea este o mărturisire a acelei vinovății absolute care este invocată prin apariția unei bucurii absolute, iar aceasta este un martor al vinovăției și al bucuriei în același timp; și către o bucurie care este doar un har ieftin înafară de o absolută vinovăție.”²⁸.

Altizer afirmă calea pe care teologul o are de urmat astăzi, acea cale de subversiune supremă care este justă prin această înviere a teologiei în sine. Deși aceasta este o cale de chemare în mai multe moduri, este „o cale în care negația absolută și o afirmarea absolută sunt inseparabile, iar inseparabilul în acea gândire este aceea a gândirii cu adevărat teologice”²⁹.

Concluzii

Cercetarea de față constituie doar un mic popas din vasta operă a lui Thomas Altizer. Teologia morții lui Dumnezeu reprezintă un teren vast, presărat cu capodopere în care fiecare lucrare are menirea de a ne surprinde privirea dar și de a ne-o aținti către noi orizonturi ce se deschid. Dacă la început m-am întrebat cum voi reuși să surprind cât mai exact punctul de vedere critic pe care Altizer îl explică prin intermediul lucrărilor sale, la sfârșitul acestei mici cercetări am descoperit un imens plan, un nou orizont de cercetare care pare mult mai vast decât era la început.

Plecând de la preceptele teologiei morții lui Dumnezeu putem insera evenimente ce stau ca fundament real, ca dovadă marcantă în istoria omenirii. Dacă prin intermediul ororilor petrecute la Holocaust se poate trage o linie drept concluzie, atunci aceasta poate să fie nimic altceva decât o concluzie negativă: Dumnezeu a murit. Așa cum Nietzsche surprinde pe parcursul operei sale, așa cum mulți filosofi, teologi și mulți alții au proclamat, teologia și inerent religia trebuie să sufere o reconstrucție a tuturor conceptelor directoare precum și a limbajului necesar în contextul actual. Religia reprezintă oglinda realității exterioare: ea este pe de-o parte reflecția lumii exterioare iar pe cealaltă parte, ea trebuie să se reactualizeze continuu, să se definească în contextul stabilit și să reunească tot ceea ce până la timpul ei a fost. Căci cum ar putea fi un motiv teologic cu adevărat nou, pentru că o astfel de transfigurare este chiar centrul gândirii și viziunii apocaliptice moderne, chiar dacă este ignorată de întreaga lume a teologiei.

Altizer prezintă modul propriu de a cerceta terenul plin de incertitudini, afirmând totodată menirea teologului radical care este aceea de a fi un călător care trebuie să pătrundă în abis, în întunericul absolut și să cuprindă inevitabilul din interiorul acestui abis. Căci doar atunci se poate vorbi despre un teolog autentic radical, când va reuși să cuprindă incertitudinea din oceanul de incertitudini pentru a creiona certitudini noi. Scopul pe care teologul radical îl urmărește este acela de a căuta puterea de a mișca lumea. Dacă menirea teologului este cu adevărat unică și caută să abordeze lumea în profunzimea ei, atunci această putere pe care o promite limbajul teologic este o transformare radicală atât a limbajului în sine cât și al descoperirii acelui abis absolut și profund. Puterea de a mișca lumea cu ajutorul limbajului teologic reprezintă, cel puțin pentru unii filosofi dar și teologi, un teren incert, un lucru de neatins în contextul erei postmoderne.

²⁶ Thomas J. J. Altizer, *The Call to Radical Theology*, p. 13.

²⁷ *Ibidem*, p. 7.

²⁸ *Ibidem*, p. 7-8.

²⁹ *Ibidem*, p. 9.

BIBLIOGRAPHY

1. Altizer, Thomas J. J, *Living the Death of God. a Theological Memoir*, State University of New York Press, USA, 2006.
2. Altizer, Thomas J. J, *The Call to Radical Theology*, State University of New York, USA, 2012.
3. Altizer, Thomas J. J, *History as Apocalypse*, State University of New York Press, USA, 198 Caputo,
4. Caputo, John D., Vattimo, Gianni, *După moartea lui Dumnezeu*, Editura Curtea Veche, București, 2008.
5. Caputo, John D., *Philosophy and Theology*, Abingdon Press, 2006.
6. Caputo, John D., *Deconstruction in a Nutshell. A conversation with Jacques Derrida*, Fordham University Press, New York, 1997.
7. Caputo, John D, *Radical Hermeneutics: Repetition, Deconstruction and the Hermeneutic Project*, Bloomington: Indiana University Press, 1987.
8. Derrida, Jacques, *Scriitura și diferența*, Editura Univers, București, 1998.
9. McCullough, Lissa, Schroeder, Brian, *Thinking through the Death of God: a critical companion to Thomas J. J. Altizer*, State University of New York, USA, 2004.
10. Nietzsche, Friederich, *Așa grăit-a Zarathustra*, Editura Antet, București, 2005.
11. Vattimo, Gianni, *Gândirea slabă*, Editura Pontica, Constanța, 1998.

THE STRUCTURE OF THE SOCIAL ECONOMY SECTOR IN ROMANIA. STUDY ON THE EFFECTS OF LAW NO. 219/JULY 23, 2015

Vlad-Ovidiu Cioacă
PhD Student, University of Craiova

Abstract: This study presents the results of a quantitative research having as general objective to know the way in which the adoption of Law no. 219/July 23, 2015 influenced the development of the social economy sector in Romania. In operationalizing the concept of "structure of the social economy sector" we have analyzed a series of indicators sufficiently representative to provide a correct and synthetic radiograph of the current situation and, at the same time, the first radiograph of this kind, given that data such analyzes have been made public relatively recently. We resorted to the secondary analysis of the data provided by the Register of Social Enterprises, administered by the National Agency for Employment, through the Department of Social Economy. The relevant indicators for the present research were extracted and coded from the Register, the data being represented graphically with the help of a statistical analysis software.

Keywords: social economy; social enterprise; social insertion enterprise; third sector; social policies.

1. Methodological clarifications

The working hypothesis we start from is that, although it regulated the conceptual and normative framework for the functioning of the sector, the current Romanian legislation in the field of social economy does not offer the institutional levers necessary for its development, which is why the sector's image is unsatisfactory. What we propose in the present approach is not the articulation of a critical discourse regarding the normative framework, but precisely the determination of this "image" based on the existing data, keeping the hypothesis stated above as a provisional assertion. We resorted to the secondary analysis of the data provided by the Register of Social Enterprises, administered by the National Agency for Employment, through the Department of Social Economy. In the case of some items, where we aimed to obtain a longitudinal image of the mentioned indicators, we operated with the data provided by the Registry at two different times: October 2018 and March 2019. We also mention that we excluded from the analysis the economy structures whose certificate / certificate expired between March 2019 and May 2020, having no information on its extension or renewal. The relevant indicators for the present research were extracted and coded from the Register, the data being processed and represented graphically with the help of a statistical analysis software.

Starting from the identified indicators, we have advanced the following specific objectives:

- to know the total number of certificates of social enterprises issued;
- to know the total number of certificates of suspended social enterprises;
- to know the total number of certificates of withdrawn social enterprises;
- to know the total number of certificates of social insertion enterprises issued;
- to know the total number of certificates of suspended social insertion enterprises;

- to know the total number of active social economy structures (social enterprises and social insertion enterprises);
- to know the number of active social enterprises;
- to know the number of active social insertion enterprises;
- to determine the territorial distribution of the functional social economy structures according to counties;
- to determine the territorial distribution of the functional social economy structures according to the development regions;
- to determine the territorial distribution of the functional social economy structures according to the object of activity;
- to determine the territorial distribution of the functional social economy structures according to the legal personality.

2. General data on the regulation and functioning of the social economy sector in Romania

On July 23, 2015, the Romanian Parliament adopts the social economy law, and on August 10, 2016, the application norms are approved. By Order No. 2034/2016 of the Minister of Labor, Family, Social Protection and the Elderly, published in the Official Gazette with No. 895/2016, in complementarity with Law no. 219/2015 on the social economy and to monitor the effects of its implementation, was developed and periodically updated the Register of Social Enterprises, a document administered by the National Agency for Employment, through the Department of Social Economy.

In accordance with the legislative provisions mentioned above, the social enterprise certificate is issued by the National Agency for Employment at county level, respectively at the level of Bucharest Municipality, at the request of the legal entity (association, foundation, mutual aid house, company etc.), which, based on the documents of establishment, organization and functioning, must demonstrate compliance with the principles and criteria of the social economy, as they are established by Law no. 219/2015.

The social enterprise certificate is valid for 5 years, with the possibility of extension. Unlike the social enterprises themselves, the social insertion enterprises are certified by granting the social mark, with a validity of 3 years. Because it directly promotes the inclusion of persons belonging to vulnerable categories, as they are defined by Law no. 292/2011 of 20 December 2011 (Law on social assistance), the current legislation in the field of social economy recognizes the privileged role of social insertion enterprises and offers them a wider range of facilities and means of financing.

Table 1. shows the evolution of certificates and certificates granted and suspended / withdrawn until October 2018, respectively March 2019, and the number of social economy structures active in Romania at the mentioned dates.

Tab. 1. General data on the structure of the SE sector in Romania according to the number of certificates / certificates issued / suspended / withdrawn and functional social enterprises

Crt.	Indicator	October 2018	March 2019
1.	Total number of certificates of social enterprises issued	120	120
2.	Total number of certificates of suspended social enterprises	30	32
3.	Total number of certificates of withdrawn social enterprises	19	19
4.	Total number of social enterprise certificates	12	12

	issued		
5.	Total number of suspended social enterprise certificates	3	3
6.	Total number of functional social economy structures (social enterprises and social insertion enterprises)	80	80
7.	Number of functional social enterprises	71	75
8.	Number of functional social insertion enterprises	9	5

By October 2018, 120 certificates of social enterprises had been issued, the number remaining the same in March 2019. Of these, 30 were suspended until October 2018, respectively two between October 2018 and March 2019. Although they were not issued or canceled new certificates of social insertion enterprises, their number decreased due to the expiration of some of them. The number of social economy structures (enterprises and social insertion enterprises) remained constant - 80 - the few entries and exits due to expiration / suspension / withdrawal / extension of validity of certificates / certificates or cancellation of withdrawal decisions.

3. Territorial distribution of active social economy structures

Tab. 2. Distribution by counties of active social economy structures in October 2018 and March 2019

Crt.	County	Active social economy structures	
		October 2018	March 2019
1.	Alba	7	7
2.	Arad	1	1
3.	Argeş	1	1
4.	Bacău	1	1
5.	Bihor	0	0
6.	Bistriţa-Năsăud	1	1
7.	Botoşani	1	1
8.	Braşov	3	3
9.	Brăila	3	3
10.	Buzău	1	1
11.	Caraş-Severin	0	0
12.	Călăraşi	1	1
13.	Cluj	10	5
14.	Constanţa	2	2
15.	Covasna	1	1
16.	Dâmboviţa	2	2
17.	Dolj	1	3
18.	Galaţi	5	6
19.	Giurgiu	2	1
20.	Gorj	0	1
21.	Harghita	0	1
22.	Hunedoara	1	1
23.	Ialomiţa	1	1
24.	Iaşi	5	5
25.	Ilfov	1	1

26.	Maramureș	9	9
27.	Mehedinți	0	0
28.	Mureș	0	0
29.	Neamț	0	0
30.	Olt	2	2
31.	Prahova	1	2
32.	Satu Mare	3	1
33.	Sălaj	0	0
34.	Sibiu	2	2
35.	Suceava	3	3
36.	Teleorman	0	0
37.	Timiș	3	3
38.	Tulcea	0	0
39.	Vaslui	0	0
40.	Vâlcea	4	5
41.	Vrancea	2	0
42.	Mun. București (Bucharest)	1	2
TOTAL		80	80

Table 2. shows the distribution by counties of social economy structures in October 2018, respectively March 2019. On the territory of 10 counties in Romania no social enterprise operated in March 2019: Bihor, Caraș-Severin, Mureș, Mehedinți, Neamț, Sălaj, Teleorman, Tulcea, Vaslui and Vrancea. On the other hand, the counties with the highest share of social economy activities are Maramureș (9 active SES), Alba (7 active SES), Galați (6 active SES), Cluj (5 active SES) and Vâlcea (5 SES active).

Table 3 illustrates the territorial distribution by development regions. On the first position is the North-West Region, on whose territory 21% of the social economy structures operate, being followed by the Center Region, with 18%. The South-East (15%), South-West Oltenia (14%) and North-East (13%) regions compete for the following places. The regions in which the social economy has not reached an important degree of development are South-Muntenia (10%), West (6%) and Bucharest-Ilfov (3%).

Tab. 3. Distribution by development regions of active social economy structures in March 2019

Crt.	Development region	Percent
1	Northwest	21%
2	Center	18%
3	South East	15%
4	Southwest Oltenia	14%
5	Northeast	13%
6	South-Muntenia	10%
7	West	6%
8	Bucharest-Ilfov	3%
TOTAL		100%

4. The structure of the social economy sector according to the field of activity of the active social economy structures

Tab. 4. The structure of the social economy sector according to the field of activity of the SES assets

Crt.	Field of activity	Percent
1.	Social work activities, social services, welfare	29%

2.	Crafts, materials processing, construction, infrastructure	16%
3.	Counseling activities, career guidance, training, employment	9%
4.	Ecological activities, tourism, environmental protection	9%
5.	Beauty, clothing, tailoring, make-up services	6%
6.	Economic-financial, managerial, organizational consulting activities	6%
7.	Sports, recreational, leisure activities	5%
8.	Education and culture	5%
9.	Data processing, photocopying, secretarial activities	5%
10.	Retail trade and other commercial activities	4%
11.	Social and marketing studies	3%
12.	restaurants	1%
13.	Health and medical care	1%
14.	Other activities	1%
TOTAL		10 0%

In order to delimit the field of activity, we elaborated 14 categories taking into account the main field of economic activity (CAEN code), respectively the field of activity without CAEN code, depending on the data provided by the Register. Bringing the fields of activity into more general categories, although strictly conventional and debatable in economic and legal terms, is of great sociological interest, as it facilitates a much less disparate overview of the sectors of social life in which the social economy has begun to make itself felt presence in Romania.

Naturally, the activities that subsume social assistance, social services and welfare insurance are the main areas in which the social economy has experienced a significant rise from the beginning (29%). This is followed by craft activities and, in general, those involving the processing and use of raw materials (16%), respectively career guidance services, counseling and those focused on employment issues (9%). It is interesting that activities such as sports, recreation, leisure (5%), respectively activities assimilated to education and culture (5%) have not seen a significant expansion, although they define the structure of social economy systems in other states.

5. The structure of the social economy sector according to the legal personality of the active social economy structures

Tab. 5. The configuration of the social economy sector in Romania depending on the legal personality of the active SES

Crt.	Legal entities	Percent
1	Other categories of legal entities	42%
2	Associations	34%
3	Foundations	8%
4	Mutual aid houses for employees	8%
5	Grade I cooperative associations	4%
6	Grade I cooperative societies	4%
TOTAL		100%

Table 5 illustrates the configuration of the social economy sector in Romania according to the legal personality of social enterprises and active social insertion enterprises. An important remark and, at the same time, an anomaly of the Romanian social economy sector is the striking share (42%) of the social enterprises included in the category “other categories of legal persons”. In reality, although the wording suggests great diversity, almost all the social enterprises registered by the Register in this category are commercial companies

operating as social enterprises. Although dissonant with the standard definition of the social economy sector, which should bring together mainly legal entities related to the third sector, the large share of companies performing social functions is not in itself a dysfunctional thing, as long as the social mission prevails over profit maximization.

6. Conclusions

From the secondary analysis on the “Single Register of Social Enterprises” we note the following aspects:

➤ The Romanian social economy system is in its infancy, being unable to cover real community needs due to the small number of social enterprises and social enterprises of active insertion and the very slow growth rate. In October 2018, 80 social economy structures operated on the Romanian territory. The same thing works today, despite insignificant inputs and outputs. Also, between October 2018 and March 2019, no certificate of social enterprise was issued.

➤ The most important counties from the perspective of the share of social economy activities are Maramureș (9 active S.E.S.), Alba (7 active S.E.S.), Galați (6 active S.E.S.), Cluj (5 active S.E.S.) and Vâlcea (5 active S.E.S.). No social economy structure operates on the territory of the following counties: Bihor, Caraș-Severin, Mureș, Mehedinți, Neamț, Sălaj, Teleorman, Tulcea, Vaslui and Vrancea. Also, the most developed region is North-West, on whose territory operate 21% of the social economy structures in Romania, on the last positions being South-Muntenia (10%), West (6%) and Bucharest-Ilfov (3%).

➤ Activities that subsume social assistance, social services and welfare insurance are the main areas in which the social economy makes its presence felt (29%), followed by craft activities and, in general, those involving the processing and use of raw materials (16%) and career guidance, counseling and employment services (9%).

➤ A particularity of the social economy sector in Romania is the increased share (42%) of social enterprises under the heading “other categories of legal entities”. In reality, almost all the companies registered by the Registry in this category are companies. Consequently, we consider it necessary to redefine the category, because it refers to a heterogeneity that does not really exist. The fact that more and more companies are fulfilling social functions is a welcome thing, although, by consensus, the social economy includes as a priority legal entities related to the third sector. Attracting as many legal entities as possible to the social economy, especially associations and foundations, should be one of the main lines of action of national policy in this field.

BIBLIOGRAPHY

1. Birkhölzer, Karl, *Development and perspectives of the social economy or third sector in Germany*, Nordic Civic Society Organisations and the Future of Welfare Services, Helsinki, 2006.
2. Cace, Sorin (coord.); Nicolăescu, Victor; Stoican, Andreia-Nicoleta, *Good Practices in Social Economy in Greece and in other States of the European Union*, Expert, Bucharest, 2010.
3. Cace, Sorin et al., *Inclusiv-Activ-Eficient. Working paper privind provocările și oportunitățile de dezvoltare a economiei sociale în România*, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, 2015.
4. Campos, José Luis Monzón; Ávila, Rafael Chaves, *The social economy in the European Union*, CIRIEC, 2012.
5. Defourny, Jacques, *Social Enterprise in an Enlarged Europe: Concept and Realities*, in “Social Entrepreneurship & Economic Efficiency”, Krakow, 2004.

6. Ionescu, Ion, *Formarea agenților dezvoltării comunitare*, in “Revista de Economie Socială”, 3(5), 2013.
 7. Mariotti, Steve; Glackin, Caroline, *Antreprenoriat. Lansarea și administrarea unei afaceri*, trad. Mircea Ștefancu, Bizzkit, 2012.
 8. Matei, Ani; Dorobantu, Adela Daniela. *Social economy – added value for local development and social cohesion*, in “Procedia Economics and Finance”, 26, 2015.
 9. Nicolăescu, Victor; Cace, Sorin et. al., *Economia socială. Analiză comparativă în opt state ale Uniunii Europene*, Expert, Bucharest, 2011.
 10. Oppolzer, Alfred, *Sozialökonomie: Zu Gegenstand, Begriff und Geschichte*, in “Sozialökonomische Beiträge. Zeitschrift für Wirtschaft, Politik und Gesellschaft”, 1, 1990.
 11. Otovescu, Dumitru; Cioacă, Vlad Ovidiu, *Politici alternative în economia socială*, Beladi, Craiova, 2019.
 12. Popowska, Magdalena; Łuński, Michał, *Third sector characteristics and importance*, in “Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka”, 11(3), 2014.
- *** Law no. 219/2015 on the social economy.
- *** Decision no. 585/2016 of 10 August 2016 for the approval of the Methodological Norms for the application of the provisions of Law no. 219/2015 on the social economy.
- *** Register of Social Enterprises
(https://www.anofm.ro/upload/4279/Extras_Registru_MARTIE_2019.pdf)

LUCIAN BLAGA – THE MAN AND THE SPACE IN CULTURE

Cristina Claudia Coman

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Center

Abstract: The article below presents the notion of culture from the point of view of a notable representative of Romanian Philosophy- Lucian Blaga. He enters the area of the unconscious when analysing the notion of culture, constructing one of the most interesting theories, thus conferring it the depth of an abyss.

Keywords: culture, mioritic space, metamorphosis, time, abyss.

Cultura este un concept generos din perspectiva interpretărilor la care a fost supus, iar din perspectivă istorică, fiecare perioadă a adoptat anumite categorii (spațiu, timp, stil artistic, formă, limbaj, etc.) prin care acest concept este analizat. Blaga conferă culturii un sens „abisal” prin faptul că analizează și aspecte care țin de o zonă mai puțin studiată, cea a inconștientului. Astfel cultura face ca omul să fie, spre deosebire de alte viețuitoare, un creator de *mistere*, iar existența să fie „într-u mister și pentru revelare”. Blaga elaborează una dintre cele mai interesante teorii ale culturii.

Cultura definește specificul omului, mai mult decât alte trăsături ale sale pentru că prin cultură omul devine un creator, el decodifică simbolurile existenței și produce totodată un salt ontologic: „*A exista ca om înseamnă din capul lui a găsi o distanță față de imediat, prin situarea în mister. Imediatul nu există pentru om decât pentru a fi depășit, imediatul există pentru om numai ca pasaj, simptom al unui altceva, ca signal al unui dincolo*”. Dar situarea în mister prin care se declară incendiul uman în lume, cere o completare; situației îi corespunde un destin înzestrat cu un permanent apetit; nevoia de a încerca o revelare a misterului. Prin încercările sale revelatorii omul devine însa creator, și anume creator de cultură în genere;.... Cultura rezultă ca o emisiune complementară din specificitatea existenței umane, ca atare, care este *existențială întru mister și pentru revelare*¹.

În studiul intitulat „Orizont și stil” ni se vorbește despre „orizonturile inconștientului”. Aici ni se arată că factorul pe care morfologia culturii sau istoria artelor îl interpretează ca sentiment al spațiului, nu e propriu-zis un sentiment, cu atât mai puțin un sentiment conștient și că factorul nu ține de sensibilitatea noastră crescută într-un anume peisaj, ci e un factor mult mai profund. În acest studiu se transpune toată problematica spațială de pe tărâmul morfologiei culturii pe planul noologiei abisale, adică într-o perspectivă în care inconștientul este văzut NU ca un simplu „diferențial de conștiință”, ci ca o realitate foarte complexă, ca o realitate care ține oarecum de ordinea magmelor. Ceea ce morfologii interpretează ca sentiment spațial în funcție de un anume peisaj, devine în această teorie un „orizont spațial”, autentic și nediluat, al „inconștientului”. Inconștientul nu trebuie privit numai în înțeles de conștiință infinit scăzută, ci în sensul unei realități psiho-spirituale ample structurate și relativ sieși suficiente.

„Orizontul spațial al inconștientului”, înzestrat cu o structură fundamentală și orchestrat din accente sufletești, trebuie socotit ca un fel de cadru necesar și neschimbacios al spiritului nostru inconștient. Orizontul spațial al inconștientului e deci o realitate psihospirituală mai adâncă și mai eficace decât ar putea să fie vreodată un simplu sentiment.²

¹ Lucian Blaga, *Triologia culturii*, Editura Minerva, București, 1985, pag. 442.

² Lucian Blaga, *Triologia culturii*, Editura pentru Literatura Universală, București, 1969, *Spatiul mioritic*, pag. 123.

Istoria aretelor și morfologia culturii vorbesc de la un timp despre „*sentimentul spațiului*” ca despre o componentă dominantă a „stilului”. Rațiunea, ce se face între „stil” și „sentimentul spațiului”, ar avea aplicații generale indiferent că e vorba despre un stil artistic, în sens restrâns, sau despre un stil cultural în sens mai larg. Unii cercetători văd în „*sentimentul spațiului*” nu numai un factor dominant al stilului, ci chiar factorul determinant care stă la baza unui stil”³

Blaga adaugă teoriei morfologice a culturii o nouă dimensiune prin valorificarea pozitivă a inconștientului: „*baza teoriei noastre este în genere teza că pe plan inconștient avem de a face cu conținuturi și structuri psihice eterogene, față de cele din ordinea conștiinței și în special supoziția că inconștientul posedă orizonturi proprii, care sunt cu totul altele, decât cele ale conștiinței*”.⁴

În cultura română, Lucian Blaga introduce un nou concept, cel de „spațiu mioritic” prin care demonstrează accentele axiologice ale spiritualității românești. Acest concept a generat multe controverse în rândul specialiștilor, însă, în esență, el încearcă să identifice trăsăturile definitorii ale culturii românești. Discursul asupra *spațiului mioritic* nu poate fi scos din contextul filosofiei blagiene, care deseori a fost receptată prin prisma literaturii. Încă din școala am preluat, fără un demers analitic substanțial, opinii, interpretări și sugestii, care au dus, în cel mai bun caz, la o receptare mediată a operei blagiene.

Blaga identifică „matricea stilistică” a culturii românești în cultura populară: „Să numim acest spațiu - matrice, înalt, indefinit ondulat și înzestrat cu specificile accente ale unui anume sentiment al destinului: spațiu mioritic. Acest orizont, neamintit prin cuvinte, se desprinde din linia interioară a doinei, din rezonanțele și proiecțiunile ei în afară, dar tot așa și din atmosfera și duhul baladelor noastre. (...) Destinul aici nu e simțit nici ca o boltă apăsătoare, până la disperare, nici ca cerc din care nu e scăpare, dar destinul nu e nici înfruntat cu acea încredere nemărginită în propriile puteri și posibilități de expansiune, care așa de ușor duce al tragicul hybris. Sufletul acesta se lasă în grija tutelară a unui destin cu indefinite dealuri și văi, a unui destin care, simbolic vorbind, descinde din plai, culminează pe plai și se sfârșește pe plai.

Blaga exemplifică sentimentul spațial românesc prin doină: „se exprimă în ea melancolia, nici prea grea, nici prea ușoară, a unui suflet care suie și coboară, pe un plan ondulat indefinit, tot mai departe, iarăși și iarăși sau dorul unui suflet care vrea să treacă dealul ca obstacol al sorții și care totdeauna va mai avea de trecut încă un deal și încă un deal sau duiosia unui suflet, care circulă sub zodiile unui destin, ce-și are suișul și coborâșul, înălțările și cufundările de nivel, în ritm repetat, molcom și fără sfârșit (. . .).

Cu acest orizont spațial se simte solidar ancestralul suflet românesc, în ultimele sale adâncimi, și despre acest orizont păstrăm undeva, într-un colț înlăcrimat de inimă, chiar și atunci când am încetat demult a mai trăi pe plai, o vagă amintire paradisiacă: Pe un picior de plai / pe o gura de rai.”⁵

Aici se află nostalgia unui timp și a unui spațiu care sunt „simțite” cu sufletul, prin alte forme ale conștiinței decât cele concrete și raționale, este ceva inefabil, care scapă cunoașterii raționale, dar care formează în același timp esența. Urcușul și coborâșul se împlinesc la infinit. Unii critici l-au acuzat pe Blaga de nostalgie sau chiar melancolie față de viața rurală (identificată cu satul românesc tradițional) „veșnicia s-a născut la sat”, spune filosoful, însă nu trecutul e transformat în nostalgie, ci dorul sau „sentimentul spațial” al inconștientului care trezește în individ aceste trăiri de acceptare senină (mioritică) a destinului.

Și pentru ca metafora reprezintă forma prin care Blaga se exprimă cel mai bine, ciobanul mioritic, deși își cunoaște soarta (destinul) nu ia atitudine și nici nu are încredere în propriile puteri (ca și războinicul german de exemplu). Unii afirmă ca acesta ar fi motivul pentru care poporul român are o conștiință colectivă obedientă, cumva de „trecere molcomă” prin existență, însă această reprezintă doar o interpretare primară a textului. Destinul e asumat și suportat până la ultimele consecințe, care în cazul metaforei discutate, coincide cu însăși moartea (care nu se identifică cu

³ Idem, *Cultura și spațiu*, pag. 33.

⁴ Ibidem p. 109.

⁵ Ibidem, p. 197.

sfârșitul existenței), ca un joc infinit, ondulat de urcare și coborâre lină, când există „de trecut un deal și încă un deal”.

În afară de orizontul spațial, conștiința posedă și un orizont temporal. Dacă admitem existența unui orizont temporal inconștient, acesta nu trebuie să coincidă ca structură cu ot, acesta nu trebuie să coincidă ca structură cu orizontul temporal al sensibilității conștiente. Această dublare devine de fapt rodnică mai cu seamă dacă concepem orizontul temporal conștient și orizontul temporal inconștient ca fiind cu totul eterogene. Timpul sensibilității conștiente ni se înfățișează ca un mediu omogen, când e înregistrat fizicește, iar psihologicește ca o succesiune indefinită de momente indiferente, care trec când mai repede, când mai încet, după starea psihică a privitorului. Inconștientul înzestrează însă timpul cu accente și-i atribuie oarecum o configurație.⁶

În *Trilogia Culturii*, ne sunt prezentate cele trei dimensiuni ale timpului: prezentul, trecutul și viitorul. După cum accentul zace mai mult pe prezent, pe trecut sau pe viitor, sunt imaginabile tot atâtea orizonturi temporale de profil diferit. Dacă ni se îngăduie să denumim metaforic principalele orizonturi temporale posibile și de profil divers al inconștientului, vom deosebi:

Timpul-havuz – reprezintă orizontul deschis unor trăiri îndreptate prin excelență spre viitor. Prin intermediul acestuia se atribuie viitorului o valoare exclusivă și dominantă, o suveranitate acaparantă.

Timpul-cascadă – reprezintă orizontul unor trăiri pentru care accentul supremei valori zace pe dimensiunea trecutului. Acesta are semnificația unei necurmăte îndepărtări în raport cu un punct inițial, investit cu accentul maximei valori.

Timpul-fluviu – își are accentul pe prezentul permanent. În această ipostază, timpul e considerat ca un mediu al unor realizări egale, care nu sunt nici mai valoroase, dar nici mai puțin valoroase decât au fost cele ale trecutului sau vor fi cele ale viitorului. În totalitatea sa, el reprezintă o curgere ecvatională de clipe egal de prețioase.

Ioan Biriș în „*Istorie și cultură*” precizează că, caracterul dual al spațiului și timpului se relevă din neputința de a determina vreun eveniment doar pe o coordonată, ci întotdeauna în funcție de o dublă localizare: spațială și temporală. Această determinare duală este subîntinsă de opoziția unitate-pluralitate, căci din perspectiva unității unui eveniment, proces ori fenomen, suntem nevoiți să facem apel la reprezentarea simultaneității, adică la dimensiunea temporală, iar din perspectiva pluralității, a multiplicității se impune să surprindem dispersia, ipostazele fenomenului studiat, ceea ce reclamă instanța spațială.

Analizând acest studiu vom observa că înțelegerea mecanismul de formare și structurare a mentalităților culturale (credințe, obiceiuri, concepții, idei), precum și a funcțiilor îndeplinite de acestea în societate poate avea loc doar prin cunoașterea procesului de transformare logico-formală a dimensiunilor temporale în cele spațiale.

Prin intermediul unui tablou ne este prezentată transformarea timpului în „topos” cultural.⁷

Kant a încercat să rezolve această problemă postulând timpul și spațiul ca forme ale intuiției, inerente rațiunii umane. Sa făcut apel la perioada de oscilație a pendului ca măsură a timpului. În acest mod s-a trecut de la „moment” la „unghi”, adică s-a părăsit dimensiunea temporală spre a folosi pe cea spațială.

Cu multă vreme înainte de formularea teoriei relativității, găsim conștientă ideea că timpul nu poate fi măsurat decât făcându-se apel la opusul său, la spațiu, d’Alembert vorbind încă de prin 1754 despre timp ca „parametru geometric” al dinamicii, iar Lagrange, în anul 1796, definește dinamica drept o „*geometrie cu patru dimensiuni*”. Einstein și Minkowski desăvârșesc acest drum prin care se ajunge la spațializarea timpului.

Ernst Cassirer ne spune că spațiul și timpul constituie cadrul în care este implicată întreaga realitate. El precizează că nu putem concepe nici un lucru real în afara condițiilor de spațiu și timp.⁸ Are în vedere și teoria lui Heraclit care spune că *nimic în lume nu-și poate depăși propriile*

⁶ Lucian Blaga, *Trilogia Culturii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969, *Orizonturi temporale*, p. 52.

⁷ Biriș Ioan, *Istorie și cultură*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p.55.

⁸ Ernst Cassirer, *Eseu despre om*, Editura Humanitas, București, 1994, IV, *Lumea umană a spațiului și timpului*, p.66.

dimensiuni, iar aceste dimensiuni sunt limitări spațio-temporale. În gândirea mitică spațiul și timpul nu sunt considerate niciodată ca forme pure sau goale. Ele sunt privite ca marile forțe misterioase care guvernează toate lucrurile care cârmuiesc și determină atât viața noastră muritoare cât și viața zeilor.

Pentru a descoperi adevăratul caracter al spațiului și timpului în lumea umană trebuie să urmăm o cale indirectă, și anume, aceea de a analiza întocmai formele culturii umane.

Începând cu opinia despre viața omului și a culturilor, Noica ne spune ca aceasta, „reprezintă, la drept vorbind, o dezbateră între regulă și excepție. Natura, ca și omul, stau sub legi; omul își prescrie în plus, pentru comportarea sa, reguli; el instituie, pentru acțiunea sa în lume, norme. Însă legile, regulile, normele admit în fapt abateri.” În viziunea filosofului, există cinci feluri de excepții față de regulă pe care le cercetează mai îndeaproape:

1. Excepții care infirmă regula
2. Excepții care confirmă regula
3. Excepții care largesc regula
4. Care proclamă regula
5. Care devin ele reguli

În orice comunitate, atât în cea restrânsă, cât și în cele largite spune autorul, omul se supune regulilor pentru că ele sunt peste tot prezente și pentru că ori îi este frică de o însingurare, ori speră mereu la ceva mai înalt, iar pentru a te afirma într-o comunitate trebuie mai întâi să respecti normele. „Nu oricine are cunoașterea legilor sub care trăiește, ci singură cultura i-o dă; în schimb oricine devine conștient de regulile pe care este dator să le respecte, spre a fi om, și de normele cerute, spre a fi făptuitor și eventual creator în sînul lumii sale.”⁹

„Cercetarea omului și a culturilor devine cu puțință, în măsura în care ea lasă de o parte o materie schimbătoare, anecdotică, istorică, în favoarea unei forme, respectiv a unui raport stabil. Dar dacă raportul dintre lege și excepție este același, atunci și tipul de om sau de cultură este același.”

Sub forma unei concluzii voi cita ceea ce spune Constantin Noica în cartea sa *Pagini despre suflet* referitor la cultura română: *Noi știm că suntem ceea ce se numește „o cultură minoră”. Mai știm că aceasta nu înseamnă neapărat inferioritate calitativă. Cultura noastră populară, deși minoră, are realizări calitativ comparabile cu cele ale culturilor mari. Și știm că avem în această cultură populară o continuitate pe care nu o au cele mari.*¹⁰

Chiar dacă cultura noastră este una mică, bazată îndeosebi pe tradiție are realizări și o continuitate afirmantă, iar în ceea ce privește eternitatea, românul are un proverb revelator în ceea ce privește noțiunea de timp: *ceasul umblă, lovește și vremea stă, vremeuiește*. Vremea reprezintă pentru el fixitate, permanență.

BIBLIOGRAPHY

- Blaga, Lucian, 1969, „Spațiul mioritic” în *Triologia culturii*, Editura pentru Literatura Universală, București, pag. 123.
- Blaga Lucian, 1969, „Cultura și spațiul” în în *Triologia culturii*, Editura pentru Literatura Universală, București, pag. 33.
- Blaga Lucian, 1969, „Orizonturi temporale” în în *Triologia culturii*, Editura pentru Literatura Universală, București, pag. 52.
- Blaga Lucian, 1985, *Triologia culturii*, Editura Minerva, București.
- Biriș Ioan, 1996, *Istorie și cultură*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

⁹ Noica, Constantin, *Modelul cultural european*, Humanitas, București, 1993, cap. Regula, exceptia si nasterea culturilor, pag. 7-12.

¹⁰ Noica, Constantin, *Pagini despre sufletul românesc*, Editura Humanitas, București, 1991, *Ce e etern și ce e istoric în cultura românească*, p. 7.

- Ernest Cassirer, 1994, „Lumea umană a spațiului și timpului” în *Eseu despre om*, Editura Humanitas, București, p.66.
- Noica, Constantin, 1991, „Ce e etern și ce e istoric în cultura românească ” în *Pagini despre sufletul românesc*, Editura Humanitas, București, p. 7.
- Noica, Constantin, 1993, „Regula, exceptia și nașterea culturilor ” în *Modelul cultural european*, Humanitas, București, pag. 7-12.

MAX WEBER, MODERNITY, PROTESTANT BELIEFS AND INCIPIENT CAPITALISM. A (SOCIO)LOGICAL APPROACH

Cosmin Colțun

PhD, „Moise Nicoară” National College, Arad

Abstract: Concerned to highlight the existence of particularly subtle and complex relationships between the spiritual and economic perimeter of social life, Max Weber will draw attention to the hypothesis of structural similarity between a specific modus vivendi and certain dominant economic structures. In fact, M. Weber will demonstrate the behavioral assumption of an ethos specific to the incipient capitalism, circumstantially configured by Protestant values, which could generate - only in the West - the civilizational consensus. The consequence will be the description of the functional parameters of the modern society, together with the distinction of the underlying processes - rationalization, desecralization, bureaucratization, etc. - modernization, doubled by the careful analysis of its existential effects on the human condition.

Equally, however, the essence of the mentioned Weberian approach can be rendered in a formal way, appealing to the acquisitions of the logic of sentences that allow the conversion of natural language into logical, formal language, without forgetting that, methodologically, sociology remains a comprehensive science of the modern world.

Keywords: Protestant beliefs, instrumentalist ethics, capitalist behavior, modernity.

1. Argument: Weber & modernitatea.

Semnificația termenului *modern* – și a corelativului său, *modernitatea* – dispune de ample extensii semantice, necesitând lămuriri suplimentare cu privire la modul propriu în care termenul poate primi sens din diferitele sale perspective pragmatice. Astfel, *modernul* poate fi interpretat, inițial – în secolul X – ca *modernus* (nou, recent, actual). Utilizat în această accepție etimologică, apelativul este responsabil de generarea unei situații paradoxale, deoarece atributul *modern* se poate aplica fiecărei perioade istorice cunoscute la un moment dat în evoluția sa, deși *modernitatea* va fi cel mai frecvent abordată ca o etapă distinctă în istoria umanității¹ (începând cu secolul al XVI-lea, când Renașterea și Reforma au constituit începuturile sale spirituale). În al doilea rând, putem aborda *modernitatea* ca întreg, odată cu J. J. Rousseau – care pune la baza constituirii modernității principiile umanitariste, raționalismul și toleranța (de fapt, opusele tradiționalismului, caracterizat de autoritarism, prejudecată și coerciție) – și G. F. W. Hegel, după care lumea modernă

¹ Indicatorii calitativi ai modernității – ca perioadă istoric-delimitată – sunt dați de: știința modernă, în jurul anilor 1600, când Galilei, Gilbert sau Bacon, îi conferă un statut experimental și cumulativ; istoriografia modernă care, după căderea Constantinopolului, constată fenomenul de ascensiune a burgheziei; arta modernă, care consacră noi curente artistice: romantism, post-romantism, impresionism etc; literatura modernă, odată cu afirmarea postclasicismului și interesul său legat de intelectualizarea progresivă a procedurilor literare, de criza operei ca structură literară etc; arhitectura modernă, odată cu secolul XIX, când are loc lărgirea sferei publice, utilizarea de noi materiale și tehnologii în construcții etc.

s-ar întemeia pe libertate – principiul suprem al subiectivității² –, validând astfel dreptul individului la critică, consacrarea individualității și autonomia acțiunii și reflexivității.

În al treilea rând, modernitatea poate fi asimilată raționalizării³, prin aportul lui F. Nietzsche (considerând că începuturile raționalizării de tip modern s-au petrecut în Grecia antică, odată cu apariția *omului socratic* și cu despărțirea de mit) și mai ales M. Weber. Sociologul german impune ideea după care raționalizarea⁴ atacă tendențial societatea modernă în dimensiunile sale fundamentale: economic, prin întreprinderea capitalistă, (care centrează decizia economică pe baza calculului profitabil al capitalului) și prin faptul că forța de muncă devine, cel puțin formal, liberă; politico-administrativ, când nucleul raționalizării devine statul modern, stabilizat prin impozite centralizate și permanentizate, forță militară condusă centralizat, monopolizarea dreptului de a aplica autoritatea și o organizarea birocratică a funcționarilor (sub forma dominației legale a birocrațiilor de profesie și a celor aleși periodic); cultural, prin știința (preponderent empirică, predictivă, pusă în slujba progresului (în special economic) și arta instituționalizată, dreptul formal și etica profană (bazată pe responsabilitatea conformă unor principii universaliste); și mai ales comportamental, printr-o poziționare cognitiv-instrumentală a credinciosului față de lume, care-i permite luxul de a-și călăuzi rațional viața personală (denunțând, ca depășite, orice mijloacele magice ale obținerii salvării). Pornind de la aceste câteva teoretizări weberine, putem accepta și alte câteva înțelesuri ale modernității⁵, care însă nu constituie interesul studiului de față.

2. Modernitate & raționalizare/instrumentalizare.

Revenind la abordarea weberiană, în societatea modernă se poate recunoaște prezența raționalizării mai ales la nivel economic, atât în sfera producției (prin formularea și precizarea clară a scopurilor și alegere eficientă a mijloacelor disponibile: scopul economic suprem devine acumularea de capital, profit sau bogăție, iar mijlocul privilegiat în atingerea scopului amintit este munca și dezvoltarea tehnologiei, care vor permite creșterea productivității), cât și a consumului. Sfera

² Principiul hegelian al subiectivității se obiectivează în știința modernă, (defermează natura și reducând-o la simple legi statistice), morală, care impune cerința binelui subiectiv în acord cu binele obiectiv și artă (romantismul).

³ Îndeobște, raționalizarea poate fi receptată drept „(...) un proces în interiorul unui domeniu (...)”, sau ca „(...) demers care se închide în sistem, un fel de mașină de justificat într-un sistem coerent, sistem construit pe baza unor postulate considerate indiscutabile, ceea ce presupune înlăturarea oricăror idei care nu sunt conforme cu rațiunea (sau logica) sistemului” (Biriș, 1996: 213).

⁴ Spre diferență de raționalitate (o categorie conceptuală, mai degrabă filosofică, care servește, în principal, drept atribut sau calificativ al acțiunii sociale prin raportare la un scop dat), raționalizarea reprezintă o procesualitate, un demers prin care, pe de o parte, se poate manipula diversitatea empirică prin categorii generale, iar pe de o altă parte, se poate atinge un scop dat prin calcul deliberativ asupra eficienței mijloacelor, de forma acțiunii raționale în raport cu un scop, în care agentul cântărește, în egală măsură, atât adecvarea sau îndreptățirea mijloacelor față de obiectiv sau scop, cât și consecințele (rezultat al atingerii scopului) și de forma acțiunii raționale în raport cu o valoare (în care agentul acționează conform convingerilor, fără a lua în calcul rezultatele previzibile ale întreprinderilor sale efective).

⁵ De exemplu, înțelesul modernității ca raționalizare duală, în calitate de raționalitate științifică, economică și tehnică și de raționalitate a interacțiunilor sociale (încorporată în programele politice moderne) sau înțelesul și modernității ca modern cultural (Marga, 1991: 24-26), care presupune două tipuri de raționalitate: analitică care, pentru acțiuni implică raportarea acestora la eficiența stăpânirii obiectivelor și social-practică care, în cazul acțiunilor impune cerința mutualității în interacțiunile sociale. Cert este faptul că potrivirea celor două tipuri de raționalitate conduce, sub imperiul diversității formelor sale – rațiune naturală, comunicativă, înțelegere comună, cooperare socială etc –, la stabilirea cadrului de precizare a sensului acțiunilor în viața socială.

cogniției este și ea dominată de o singură idee clară, distinctă și valabilă în absolut: „(...) nimic din ceea ce se află în contradicție cu probe stabilite independent și simetric nu poate fi adevărat” (Marga, 1991: 204). Mai mult, cultura modernă demonstrează pătrunderea eficientizării actelor artistice, prin comportamentul și atitudinea puritanilor față de domeniul artistic. La nivelul politicii și exercitării puterii/autorității legitime, raționalizarea transpune mai ales în birocratizarea partidelor și a limbajul politic, care devine – retoric vorbind – utilitarist. Chiar și domeniul varietății experiențelor religioase este instrumentalizabil, experiențele religioase fiind acceptate și legitimate exclusiv pe baza unor criterii de eficiență practică, desfășurate într-un univers profund defermeat.

De fapt, autorul german este preocupat să ilustreze modul în care Occidentul a reușit să raționalizeze⁶ practic-instrumental realitatea, din următoarele perspective: științifică, concretizabilă în abilitatea de a controla realitatea prin identificarea legităților teoretice care o domină; metafizico-etică, legată de sistematizarea conexiunilor dintre semne, care exercită constrângerea de a concepe lumea unitar, ca joc – în principiu, infinit – al semnificării și de a ființa moral (și a participa, astfel, la jocul nelimitat al semnificării); și practică, legată de elaborarea unui îndreptar al vieții cotidiene.

Așadar, raționalitatea instrumentală constituie cheia de boltă a preocupărilor weberiene, o categorie care furnizează *explanans*-ul⁷ unui demers logic consistent al genezei societăților moderne în Europa occidentală. Mai mult, Weber va încerca să evidențieze, în pofida interpretărilor hegeliano-marxiste⁸ la modă în sec XX,

⁶ Weber distinge, procedural, raționalizarea teoretică, recunoscutibilă funcțional prin speciile sale ca raționalizare științifică (abilitatea de a controla obiecte, datorită identificării legilor teoretice care le guvernează) și ca raționalizare metafizică (generează sistematizarea conexiunilor dintre semne, respectând imperativ constrângerile de a concepe unitar lumea, de a ființa moral și de a participa la jocul nelimitat al semnificării), de raționalizarea practică. Din perspectivă practică, Weber vorbește despre raționalizare în raport cu un scop dat, respectiv o raționalitate instrumentală (a adecvării mijloacelor în raport cu scopurile lor date în prealabil, cuantificabilă prin eficiență) și o raționalitate a alegerii strategice (a selectării scopurilor date după consecințele empirice generate, măsurabilă prin valoare) și despre raționalizare în raport cu o valoare, denumită raționalitate normativă (a promovării valorilor după forța lor generatoare de consens și unitate socială).

⁷ Raționalizarea instrumentală, mai precis modul în care acest tip apartine de raționalitate a fost extins de europenii moderni la domeniul întregii lor existențe, constituie pentru Weber evenimentul sau starea de lucruri particulară care servește drept bază a explicației – *explanans* sau *explicatum* – pentru apariția capitalismului în Europa. De fapt, Weber utilizează aici un model explicativ nomologico-deductiv [von Wright, 1995: 34-35], desfășurat schematic sub forma:

$$\{[(L1) \dots (Lm)] \& [(E1) \dots (En)] \rightarrow (E);$$

unde:

1. (E) : *explanandum* sau *explicandum* (obiect al explicației: eveniment produs într-o anumită împrejurare, ce are nevoie de o explicație);
2. $[(E1) \dots (En)]$: *explanans* sau *explicatum* (baza explicației: un eveniment sau stare de lucruri particulară);
3. $[(L1) \dots (Lm)]$: *propoziții generale* sau *legi de acoperire*;

respectând următorul scenariu:

1. prin intermediul bazei explicației $[(E1) \dots (En)]$, se subsumează evenimentul de explicat (E) , legilor de acoperire $[(L1) \dots (Lm)]$;
2. din care va fi și dedus acesta.

Conform detalierei modelului, o explicație nomologico-deductivă ilustrează de ce s-a produs sau a fost necesar să apară (E) : *capitalismul*, în contextul acceptării unor *legi de acoperire* ca adevărate. Pentru Weber, o astfel de lege de acoperire este dată de necesitatea acceptării faptului că manifestarea unui tip distinct de comportament, cel modern, are la bază asumarea unui set distinct de valori, de fapt un *ethos* protestant.

⁸ Marxismul preia de fapt ideea funcționării dialectice a unității Rațiune - Istorie din hegelianism. Unitatea menționată se realizează, la Hegel, prin conceperea Rațiunii drept agent lucid care se exprimă,

raporturile deosebit de complexe dintre economic și social, prin impunerea tezei cu privire la existența unei înrudiri⁹ structurale dintre un *modus vivendi* specific și anumite structuri economice dominante, demonstrând astfel asumarea comportamentală a unui *ethos*¹⁰ specific, configurat circumstanțial de valori autentice-vitale, generatoare de consens socio-cultural. Va reuși, în plus, să realizeze și o atentă radiografiere a societății moderne, decelând procesele subiacente – raționalizare, defermecare, birocratizare ș. a. – modernizării, dublată de atenta descriere a efectelor raționalizării sociale asupra condiției umane¹¹.

Max Weber demonstrează magistral existența unei similitudini structurale între *ethos*-ul protestant și spiritul capitalist. Mai precis, după remarca lui I. Mihăilescu (Weber, 1993: 276): „Weber (...) și-a concentrat analiza asupra modului în care doctrinele Reformei și morala puritanilor au devenit un mod de viață pentru un întreg grup de oameni (...)”, ajungând astfel la certitudinea faptului că doctrinele protestante¹² – în special dogma predestinării și puritanismul – conțin implicit

ordonat și individualist, în Istoria Universală, a Istoriei sub forma împlinirii unui plan binefăcător pentru umanitate și prin presupunerea că oamenii – acționând egocentric, limitat – împlinesc, de fapt, o finalitate istorică înaltă. Istoria concretă, în nici un caz o acumulare accidentală de evenimente, dispune astfel de o finalitate imanentă, utilizând participanții umani drept agenți –inconștienți – proprii. Astfel, marxismul va transforma agenții sociali în marionete, manipulate de rezultatele interacțiunii forțelor și relațiilor antagonice de producție, susținând astfel, pe criterii holiste, determinismul acțiunii umane individuale (deoarece oamenii nu fac alegeri istoric determinate, întrucât relațiile sociale și forțele de producție modelează ideologic conștiința agenților și le determină acțiunea, explicabilă din perspectiva unor legi obiective ale comportamentului). În acest context, Weber contrazice mai ales determinismul istoric, insistând metodic asupra necesității de a explica, individualist, dependența evenimentelor istorice reale (capitalismul) de un fundament spiritual (etica protestanților occidentali). Astfel, „Sociologia religiei fondată de el (de exemplu prin Die protestantische Ethic und der Geist des Kapitalismus - Etica protestantă și spiritul capitalismului, 1920) și-a propus să construiască în locul construcțiilor istorice monocauzale raportul dintre componentele spirituale și cele materiale ale procesului istoric și social” (Poledna, R., Rotaru, T., Roth, A., 1995: 1).

⁹ Interpreți avizați în metodologia weberiană atrag atenția asupra erorii metodologice de a interpreta în termeni strict cauzali legătura complexă dintre atitudinile specifice *ethos*-ului religios protestant și spiritul ascetic al capitalismului. De fapt – după cum subliniază I. Mihăilescu (Weber, 1993: 267-278) – , Weber, încercând să evite reducionismul cauzal și capcanele naturalismului prin recurs la metode specific-comprehensive, ar fi indicat doar existența unei omologii de structură între cele două fenomene semnificative și relevante socio-cultural, considerând etica protestantă drept una dintre multiplele aspecte complexe care au condus la apariția capitalismului, așa cum a fost acesta materializat comportamental în Occidentul modern.

¹⁰ Categoria *ethos*-ului, impusă de Weber în analiza mentalităților, se referă la ansamblul convingerilor – religioase, metafizice sau de altă natură – care influențează constant un anumit mod de viață, comportamentul și atitudinea unei categorii sociale distincte.

¹¹ Weber, după cum remarcă R. Eichelpasch (Poledna, R., Rotaru, T., Roth, A., 1995: 31-42), va reconsidera procesul raționalizării globale în societatea modernă, acuzându-l mai ales de faptul că antrenează consecințe existențiale nefaste, antinomice și contradictorii, printre care cea mai semnificativă rămâne pierderea sensului vieții și a libertății individuale, datorate instrumentalizării comportamentului, erodării imaginilor tradiționale despre lume, ascensiunii și dominației anetice a capitalului care, astfel, exclude interpretările globale ale lumii și propriei existențe.

¹² Weber se referă în primul rând la doctrina predestinării, mai precis la structura conceptuală a acesteia în cadrul protestantismului, deoarece această doctrină: va introduce o nouă concepție asupra predestinării prin care starea de grație sau condamnarea eternă, reprezintă consecința deciziei divine, absolut arbitrară, și nu rezultatul faptelor omenești; va produce o stare de inconfort psihic, o incertitudine permanentă, deoarece Biserica instituțională – preoții, sacramentele, chiar Dumnezeu – nu pot ajuta sub nici o formă omul în privința mântuirii; și oferă soluția unui comportament activ, a unei vieți ascetice care, pe lângă faptul că sporește gloria lui Dumnezeu pe Pământ, asigură și certitudinea mântuirii (în absența unor mijloace magice ale obținerii ei) și deci, anihilarea inconfortului psihic printr-o organizare metodic-rațională a vieții. Doctrina puritană obține aceleași efecte pentru adept, întrucât: induce credinciosului convingerea că munca este unicul mijloc eficient prin care se poate face

încurajări ale apariției unui tip incipient de conduită capitalistă. Astfel, Weber postulează existența unui *ethos* comun, extins la întreaga societate, care determină – aproape – cauzal comportamentele la nivel individual, din care derivă existența unor legături majore între modelele comportamentale întâlnite în capitalismul timpuriu, prerogativele unei eticii seculare și doctrinele religioase ale sectelor protestante. Această ipoteză, obținută de Weber prin intermediul explicațiilor cauzale, nu face altceva decât să configureze, într-o manieră inteligibilă, un tip aparte de conduită socială: comportamentul capitalist incipient al protestanților.

2.1. *Ethos protestant & comportament capitalist. O abordare (socio)logică.*

Demonstrația relevanței culturale a eticii protestante în constituirea spiritului specific capitalismului occidental, conform cu cele arătate de R. Aron (1997: 330-332), implică – dintr-o perspectivă critică – două paliere argumentative care, deși distincte metodologic, se completează, prin finalitatea lor persuasivă, reciproc. Primul demers se referă la comprehensiunea sau reconstrucția inteligibilă a spiritului capitalist¹³ prin două modalități discursive: sublinierea caracteristicilor idealtipice ale spiritului capitalist occidental raportate, mai ales, la caracteristicile altor forme de spirit, în special cel tradițional¹⁴; și comprehensiunea unui mod distinct de viață, gândire și acțiune¹⁵, pornind de la credințele teologice împărtășite canonic de adepți

față tentațiilor și zbuciumului suflesc, astfel încât acesta trebuie să utilizeze fiecare clipă disponibilă pentru a sporii gloria lui Dumnezeu pe Pământ și astfel, să sporească încrederea asupra alegerii sale; și interzice cultivarea emoțiilor în viața personală și sancționează moral orice cheltuielă de resurse sau energie care poate servi obținerii plăcerilor.

¹³ Spiritul capitalist, prin opoziție cu spiritul tradițional, include un tip aparte de activitate economică, care reflectă un mod rațional de organizare a întreprinderii, bazat pe: investiții pe termen lung, pe libertatea juridică a forței de muncă și pe diviziunea planificată a muncii și alocarea resurselor disponibile în funcție de cerințele pieței. Ceea mai relevantă dimensiune a acestui tip de spirit este modul de obținere a profitului printr-un comportament care urmărește câștigul în mod rațional, prin comerț pe o piață liberă (dominată de reguli cu statut de lege), prin dezvoltarea unor întreprinderi productive (care utilizează conturi contabile pentru operațiile financiare și face tranzacții speculative cu bunuri standardizate) și care susține permanent organizațiile politice și-și orientează strategiile spre obținerea unui profit pe termen lung.

¹⁴ Spiritul tradițional se manifestă printr-un comportament sau atitudine care, din perspectiva muncii prestate, tinde spre efort minim și confort maxim. Din punct de vedere al întreprinzătorului, tradiționalistul este orientat spre comercializarea unei game largi de produse non-standardizate, se caracterizează prin ritm inegal de muncă, prin întreținerea unor relații personale directe cu alți întreprinzători și prin zgârcenie și lipsa de scrupule în derularea afacerilor. După modul de obținere al câștigului, spiritul tradiționalist se manifestă prin practica extinsă a cametei, finanțarea politică a intereselor (finanțarea interesată a războaielor, revoluțiilor), exploatare colonială (utilizarea forței de muncă aservite, comerț monopolist cu coloniile) și fiscală.

¹⁵ Înțelegerea spiritului capitalist (Gellner, 2001: 191-217) depinde de surprinderea a două dimensiuni existențiale majore, idealtipice, creații ale eticii protestante: *portretul ideal al unei persoane raționale*, caracterizată prin *metodicitate* și *minuțiozitate* (rezultat al ordonării și disciplinării conduitei, care analizează pe rând orice problemă cu care se confruntă, evitând astfel suprapunerea criteriilor de evaluare și tratând similar cazurile problematice și care nu abuzează de fantezie atitudinală și înclinație spre comportament arbitrar); faptul că își *sporește* metodic *capitalul cognitiv* și *financiar* – prin reinvestirea acestuia – astfel încât, viața este reprezentată drept o progresie sistematică de împliniri; faptul că se opune impunerii forțate a vreunei autorități oarecare; faptul că refuză revelația extatică, arbitrar instituită și faptul că va extinde necesitatea justificării raționale la scara întregii existențe astfel încât, mobilurile acțiunii sunt sistematic ierahizate iar criteriile de succes sunt simplificate prin descentralizarea tehnicilor, deci îi este suficientă o analiză a acțiunii de tip cost-eficiență, care permite o evidență rațională a succesului și insuccesului; și *caracteristicile mediului social*, care implică *relații rațional-contractuale*, care înlocuiesc relațiile interumane bazate pe *status* și modele de comportament bazate pe contracte liber consimțite între actori sociali, la fel de liberi în luarea deciziilor.

acestora. Ambele modalități de înțelegere devin vizibile prin raportare la fapte incontestabile empiric.

Cel de al doilea demers, explicativ de această dată, constă în stabilirea a două propoziții cauzale, prima dintre acestea fiind afirmația conform căreia convingerile religioase determină conduita într-o manieră semnificativ-relevantă. Verificarea aserțiunii este una dublă, Weber apelând atât la raționament, cât și la comparație. Raționamentul folosit de Weber este reductibil, într-un limbaj natural, la enunțurile echivalente: *datorită sistemului de convingeri etice posedate în comun de protestanții, aceștia procedează într-o manieră capitalistă, chiar dacă situațiile economice specifice capitalismului lipsesc sau, altfel spus, dacă toate sectele protestante utilizează spiritual o anumită etică și această etică este una capitalistă, atunci protestanții acționează în spirit capitalist*. După cum se poate observa, este vorba despre afirmații care subîntind o tautologie remarcabilă¹⁶, respectiv o propoziție identic-adevărată ce poate fi redusă, formal, la schema unui „raționament ipotetic pur”, bazat pe „legea tranzitivității implicației (materiale)” (Dima, T., Marga A., Stoianovici, D., 1990; 70), redat prin formula:

$$[(p \rightarrow q) \& (q \rightarrow r) \Rightarrow (p \rightarrow r)]$$

în care,

***p* – Set de convingeri protestante;**

***q* – Etică raționalist-instrumentalistă;**

***r* – Comportament – incipient – capitalist.**

Raționamentul precedent este dublat de proba specificității spiritului de acțiune – și gândire – propriu capitalismului occidental, raportat comparativ la alte civilizații. Demersul comparativ servește aceluiași scop, de a semnală faptul că dezvoltarea unui mod de viață capitalist are nevoie de anumite condiții social-culturale pentru a se dezvolta¹⁷.

Ceea de-a doua afirmație, după care conduita, în cazul sectelor protestante și pietiste din Occident, a determinat decisiv formarea capitalismului occidental, comportă, la rândul ei, ca probă, un alt raționament ipotetic, formulat astfel de R. Aron (1997; 133): „(...) chiar dacă conduita capitalistă a protestanților se explică prin alte cauze, vom recunoaște o influență cel puțin posibilă a moralei și religiei”. Transpunând această susținere – exprimată în limbaj natural – în limbajul logicii formale, rezultă formula:

$$[(p \rightarrow q) \rightarrow (p \rightarrow r)]$$

în care,

***p* – conduita capitalistă (a protestanților);**

***q* – alte cauze;**

¹⁶ Tautologiile sunt, în limbajul strict al logicii formale, formule complexe de raționament – alături de contradicții și de funcții realizabile – cărora li se atribuie, întodeauna și invariabil, adevărul ca valoare a veridicității și validității lor. Altfel spus, adevărul, în cazul tautologiilor, devine o proprietate formală a unor propoziții compuse, independentă de orice interpretare posibilă a propozițiilor simple care-o compun.

¹⁷ Demersul comparativ pe care-l întreprinde Weber în **Introducere** la *Etica protestantă și spiritul capitalist* este, de fapt, răspunsul la întrebarea (Weber, 1993: 5): „(...) ce înălțuire de factori a dus tocmai pe solul Occidentului și numai pe acesta la apariția unor fenomene culturale (...) de însemnătate și valabilitate universală?”. Răspunsul lui Weber la această întrebare este unul antologic: conținutul doctrinelor protestante a permis instrumentalizarea rațională a conduitei credincioșilor, generând astfel artefacte și instituții sociale specific capitaliste (de tipul științei moderne, a economiei bazate pe profit, a statelor naționale, a organizațiilor puternic birocratizate, a artei și religiei profund secularizate etc.).

r – (influența posibilă a) moral(ei)a și religi(ei)a.

Verificând valoarea de adevăr a formulei prin intermediul metodei *matricelor* sau *tabelelor de adevăr*, respectiv:

			$(p \rightarrow q)$	$(p \rightarrow r)$	$[(p \rightarrow q) \rightarrow (p \rightarrow r)]$
			1	1	1
			1	0	0
			0	1	1
			0	0	1
			1	1	1
			1	1	1
			1	1	1
			1	1	1

rezultă o funcție *consistentă*, *realizabilă*, deși nu este o *tautologie*, fiind o funcție *contingentă* de adevăr, ceea ce echivalează cu a spune că, în majoritatea cazurilor, afirmația este adevărată, deși poate exista cel puțin o situație când expresia se dovedește falsă.

3. Concluzie: un sumar metodologic.

În încheiere, trebuie subliniat că demersul socio(logic) din **Etica protestantă și spiritul capitalist** constituie dovada metodologică a uneia dintre puținele încercări teoretice din filosofia științelor sociale în care naturalismul, bazat preponderent pe obiectivitatea unitară a explicației, nu contrazice dualismul metodologic. Așadar, la Weber, cele două registre epistemologice ale sociologiei – explicativ și interpretativ sau comprehensiv – conlucrează exemplar în vederea unui scop unic: înțelegerea acțiunii sociale în individualitatea sa semnificativă. Cu alte cuvinte, Weber, deși subliniază – în spiritul dualismului metodologic – specificul și autonomia metodologic(ă) a sociologiei ca știință a culturii, totuși, aceasta dispune – în spirit naturalist – de unitate și unicitate metodologică în cercetarea obiectului său privilegiat, acțiunea socială. Metoda unică și unitară pe care Weber o aduce în discuție (Hollins, 2001: 222-224) este ceea ce înțelegem, care, la rândul ei, unifică două fațete metodologice distincte: interpretativ-valorizantă, preocupată de interpretarea valorii rațional-relevante a acțiunii sociale; și analitică, interesată de cunoașterea cauzală a relațiilor stabilite normativ între acțiunile sociale individuale și, mai ales, semnificative. În atari condiții, sociologia trebuie să rămână, invariabil și indiscutabil, o știință „(...) comprehensivă a lumii moderne” (Lallement, 1997: 199).

BIBLIOGRAPHY

- Aron, R. 1997. *Introducere în filosofia istoriei*, București, Editura Humanitas. București.
- Biriș, I. 1996. *Istorie și cultură*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
- Clitan, Gh. 2001. *Raționalitate și presupuziție* (teză de doctorat nepublicată), Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-filozofie, Departamentul de Filosofie.
- Dima, T., Marga A., Stoianovici, D. 1990. *Logică generală*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Gellner, E. 2001. *Raționalitate și cultură*, Iași, Editura Institutul European.
- Hollins, M. 2001, *Introducere în filosofia științelor sociale*, București, Editura Trei.

- Lallement, M. 1997. *Istoria ideilor sociologice*, vol. I, București, Editura Antet.
- Marga, A. 1991. *Raționalitate, comunicare, argumentare*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
- Poledna, R., Rotaru, T., Roth, A. 1995. *Studii weberiene*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
- von Wright, G. H. 1995. *Explicație și înțelegere*, București. Editura Humanitas.
- Weber, M. 1959. *Essai sur la theorie de la science*, 1959, Plon, Paris.
- Weber, M. 1978. *Economy and Society, an Outline of Interpretativ Sociology*, Berkeley, University of California Press.
- Weber, M. 1993. *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, Editura Humanitas.
- Weber, M. 2001. *Teorie și metodă în științele culturii*, Iași, Editura Polirom.

LIFE QUALITY MANAGEMENT - IN CORONAVIRUS PANDEMIC

Corina Ana Borcoși

**Scientific researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși” University of
Târgu Jiu**

Abstract: The quality of life we live in this period of pandemic generated by COVID-19 is declining and tends to approach the level reached ten years ago. If urgent measures not taken to ensure a rapid economic recovery, social progress over the last ten years will be undone. The quality of life can be measured using several indicators, this being dependent on the quality of the society in which we live but also on the quality of the work environment, health and safety of employees at work. The paper presents the current context of the COVID-19 pandemic; the quality of life lived in the pandemic. It is about the quality of life of society as a whole and the quality of life at work but also how can effective management, quality of life management, bring us back on an upward trend, to make us again optimistic about increasing the quality of life in the near future.

Keywords: life quality, life quality management, pandemic coronavirus, quality indicators of life, quality of working life

1. Introduction

The quality of life we live represents the general well-being of both the individual and the society in which we live. We can say that we live a quality life if the individual expectations but also those of the society to which we belong met. These expectations depend on the values, objectives and social and cultural context in which we live. The quality of life exists if it is found in everything we live: the quality of family, education, health, and work, the society we are part of and which offers us safety, security, freedom, quality of environment, etc.

Quality is defined as a set of properties and characteristics that a good or service possesses and which can thus satisfy expressed or implicit needs.¹

Organizations will need to learn to make their goals and quality of life compatible. For this, the management of organizations must adapt to the needs, potential and aspirations of individuals.²

In order for a person to have a good life, he must have a favorable social context in order to develop, which will allow him to put into practice his individual development strategies, in order to be able to implement the management of personal development. A person's health depends on the society in which he lives, on the medical services it offers, on the access to these services, on the availability of medicines, etc., but it also depends on the individual, i.e. the age he has, gender and so on.

¹ Mihai, R. H. - Managementul calității, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2012 - academia.edu

² Drucker, P. F. – Management. Tasks, Responsibilities, Practices, TRUMAN TALLEY BOOKS / E.P. DUTTON / New York

[http://www.icmbpl.com/Management%20-](http://www.icmbpl.com/Management%20-%20Tasks,%20Responsibilities,%20Practices%20by%20Peter%20Drucker%20e%20book.pdf)

[%20Tasks,%20Responsibilities,%20Practices%20by%20Peter%20Drucker%20e%20book.pdf](http://www.icmbpl.com/Management%20-%20Tasks,%20Responsibilities,%20Practices%20by%20Peter%20Drucker%20e%20book.pdf)

There are more or less livable societies, so in a developed society one lives better than in a less developed society, the needs of people (physical, psychological, etc.: food, housing, employment, security, trust) being easier and better satisfied. A developed society offers its members physical and mental health, life satisfaction, longevity, happiness.

A quality life means participation in economic and social life, increasing individual well-being and potential. The level of quality of life lived at this time depends the indicators of quality of life. They are: standard of living, quality of housing, work-life balance and responsibilities for care, health and health services, the quality of society, participation in social life, subjective well-being (given by people's mood, the way they experience the quality of life individually, if the context favors the emergence of a positive personal state then subjective well-being will be positive).³

In order to live a quality life, it is necessary to be satisfied with the life you live. If the desired standard of living coincides with the real state, we can say that we are satisfied; satisfied with the life we live. If it does not coincide, and the greater the distance, the less the satisfaction offered by lived life. Quality life means mental well-being, finding the meaning of life, happy life.

Human resources, in the 21st century, are the most important resource of any organization, which can ensure economic growth, and the quality of life it lives can make it more productive. Economic development must not be the sole goal of any organization, but must contribute to increasing the quality of life.⁴

Quality management of life, in essence, is a set of strategies, options, tools, rules, which allow the human being to go to achieve a certain predetermined goal, with maximum efficiency and with the highest chances of achieving that goal. Every individual is half dream, half fulfillment. Any dream, without making the effort to realize it, cannot fulfilled, just as without a dream we cannot speak of any realization. Any dream come true, realized, is not a fulfillment unless the soul has wanted with all its might this realization. Quality of life management is reason and affectivity, choice and decision, vision and experience; it is a state of mind. Management involves developing a plan, a project, a map that will lead us to the goal we have chosen, to success. Personal quality of life management is the objectives, methods, techniques and tools, path and resources used to implement the personal life project.⁵

The quality of individual life can become a reality; it can built only with people who are involved in the process of personal development, thus creating an internal environment in which the quality of life becomes a reality.⁶

2. Quality of life management - in a pandemic

The coronavirus pandemic is an epidemic that is in full swing worldwide and caused by the spread of the new coronavirus SARS-CoV-2, a virus that causes an

³ Precupețu, I. (coordonator); Mihalache, F.; Petrescu, C.; Pop, E. C.; Tufă, L.; Vasile, M. - Calitatea vieții în România în context european, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, 2018, <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2018/03/Raport-Calitatea-Vietii.pdf>

⁴ Gorobievski, S. - Evoluția conceptului și metodelor de evaluare a calității vieții- Revista / Journal „ECONOMICA” nr. 1 (83) 2013

⁵ Burcu, A.; Vasiliu, A. - Managementul calității vieții și condiției umane, Editura Mega 2004, <https://dokumen.tips/documents/aurelian-burcu-managementul-calitatii-vietii-si-conditiei-umane-fundamentele.html>

⁶ Gorobievski, S.; Cojohari, A. - Elaborarea conceptului managementului calității vieții, Journal „ECONOMICA” nr.2(76) 2011

infection called COVID-19. Coronavirus disease (COVID-19) is an infectious disease caused by a newly discovered coronavirus.⁷

The coronavirus pandemic has generated a health crisis, making it impossible for the states of the world to protect the health of all individuals on this planet. With all the existing advanced technologies, man is very vulnerable to this disease. It can be caused by a simple sneeze, a normal breathing close to us, by a sick person. Lack of effective means of prevention and treatment of the disease accentuated the state of panic and collective confusion.⁸

The normal, slow, relatively quiet life we all lived in 2019 turned, starting with March 2020, into a lifestyle impossible to imagine before. The quality of life has suddenly deteriorated for all of humanity, each of us suffering from:

- social distancing;
- travel ban;
- carrying out the activity mostly in the online environment;
- lack of socialization;
- the impossibility of spending free time as before the pandemic;
- restricting access to health services;
- online school,

as rules to prevent illness with this coronavirus being only wearing a protective mask, social distance and maintaining personal hygiene.

If before 2020, the quality of life for each of us had a certain meaning, well established by each individual, today, in the midst of a coronavirus pandemic, the future is uncertain, and the quality of life, in free fall. Branches of the economy closed (tourism severely affected, due to the need for social distancing, limited travel), decreased incomes of the population, especially those working in the affected areas: tourism, services, etc.

Each of us tries to shape our own way of life in the pandemic, to shape and implement our own quality of personal life management.

We can see a decrease in consumption, because we spend more and more time at home, for this reason the role of the family increases and there is a need to have a home that is more and more spacious. The responsibilities of society, of the medical staff, for the sick people, for the vulnerable people, for the children are increasing. I realized that a quality individual life could only be lived in a society where there is human quality and quality collective life. It is beginning to feel the fatigue and frustration generated in people's lives by the prolonged restrictions; we do not know for how long. Uncertainties of all kinds cause stress that appear in the lives of more and more people.⁹

Romania ranks 45th out of 163 countries and is on the last place in the ranking of the member states of the European Union, according to the study Social Progress Index 2020, on quality of life and social welfare¹⁰.

⁷ Organizația Mondială a Sănătății – Coronavirus, Prezentare generală
https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

⁸ Zamfir, C.; Zamfir, E. - Calitatea vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic, Academia Română, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, aprilie 2020
<https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d01-CalitateaVietii.pdf>

⁹ Zamfir, C.; Zamfir, E. - Calitatea vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic, Academia Română, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, aprilie 2020
<https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d01-CalitateaVietii.pdf>

¹⁰ <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/about-deloitte/articles/studiu-privind-calitatea-vietii-si-bunastarea-sociala-romania-se-mentine-pe-locul-45-in-clasamentul-mondial.html>

The Social Progress Index (IPS) measures quality of life and social welfare based on the analysis of three main dimensions ¹¹:

- basic needs: food and basic medical care, water and sanitation, housing and personal safety);
- for those related to welfare: access to basic education, access to communications and information, health and well-being, quality of the environment;
- and for the elements related to opportunities: personal rights, personal and freedom of choice, inclusion, access to advanced education.

The quality of life of young people most affected by the pandemic, especially those who do not yet have a job. Young people continue to feel excluded from society, remaining the category with the highest risk of depression, travel restrictions and social distance imposed affecting them the most. The quality of life of women affected by the pandemic, making them less optimistic about their future than men. The pandemic has more affected the work-life balance of women than of men, increasing care responsibilities for women, with young women being more likely to lose their jobs compared to men. The prolongation of the pandemic will expand inequalities between socio-economic groups, but also between countries. ¹².

Personal rights and inclusion are indicators that have declined because of the pandemic, while personal safety and environmental quality have stagnated. If no immediate action taken to contribute to the sustainable recovery of the world economy, the COVID-19 pandemic will reverse the social progress made in the last ten years. In Romania, because 2019 had been the best economic year in history, the effects of the pandemic: rising unemployment or declining economic, are not yet obvious, the index of social progress, being at a slightly higher level than this year last. However, the threat of regression looms over all of humanity. ¹³

What should be improved to increase the quality of life in this pandemic of COVID-19, which we do not know for sure when it will end? It is necessary to act on two levels, both at the company level and at the individual level.

At the level of the whole society, it is necessary ¹⁴:

- to appear medical solutions that remove: social distancing, lack of movement, etc., i.e. all the restrictions imposed;
- to increase the employment rate, i.e. more jobs;
- increase of incomes, salaries;
- development of services for the population: health, education, social assistance;
- solving the complicated situations of children from disadvantaged backgrounds;
- focusing social policy on disadvantaged communities.

The quality of individual life can improved in the pandemic by applying a quality of life management focused on ¹⁵:

¹¹ <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/about-deloitte/articles/studiu-privind-calitatea-vietii-si-bunastarea-sociala-romania-se-mentine-pe-locul-45-in-clasamentul-mondial.html>

¹² Eurofound - Calitatea vieții și calitatea societății în timpul COVID-19 <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/quality-of-life>

¹³ <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/about-deloitte/articles/studiu-privind-calitatea-vietii-si-bunastarea-sociala-romania-se-mentine-pe-locul-45-in-clasamentul-mondial.html>

¹⁴ Zamfir, C.; Zamfir, E. - Calitatea vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic, Academia Română, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, aprilie 2020 <https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d01-CalitateaVietii.pdf>

- knowledge of one's own abilities and their valorization during this period;
- increasing the creative power and the level of education in order to be able to adapt more easily to all the changes that occur;
- learning and developing communication techniques, message transmission, in order to be better understood by our peers, by society; we can thus improve relationships with friends, family, colleagues at work, different social groups;
- Management of material life, Career management.

Conclusions

In the midst of the COVID-19 pandemic, we can say that we have begun to adapt to a new lifestyle in which uncertainty, fear of not contacting the virus, social distancing, wearing a face mask, working from home, online shopping, banning us move have become a constant presence in our lives. Our quality of life has severely affected. Quality of life management means setting goals, goals to achieve by each of us to overcome this period, to develop, to fulfill, to be happy. Turning into opportunities everything that happens new today can help us become strong tomorrow, fulfilled, it can lead us to a quality life, even better than the one we had before the pandemic.

The impact of the pandemic on society as a whole has led to increased digitalization, so that working meetings, courses, meetings, the activity of public institutions, have moved to the online environment, forcing us to have and learn to use technological tools to participate in courses, or to pay our taxes and duties, etc.

Working from home, adopted by many companies in order to achieve social distancing, thus avoiding the transmission of the virus has led to increased productivity, people becoming more efficient working from home, organizations reducing their costs of workspaces, IT resources, etc.

The travel restrictions imposed but also the closure of non-food stores led to the development of online commerce, which contributed to the optimization of individual time and budget.

Social distancing has led to the development of telemedicine, medical institutions organizing online appearances of medical education, online or telephone consultation programs.

The imposition of social distance, the restriction of travel, directly affected tourism, people choosing to stay at home, not to go on vacation or to spend their vacation in their the country, discovering places worth visiting there.

The pandemic is changing the world, and those who manage to adapt to change, to turn it into opportunities, will improve their quality of life. Applying Quality of Life Management helps each individual not to forget who he is, where he left from and where he wants to go using all the resources he has or can attract to succeed.

¹⁵ Burcu, A.; Vasiiu, A. - Managementul calității vieții și condiției umane, Editura Mega 2004, <https://dokumen.tips/documents/aurelian-burcu-managementul-calitatii-vietii-si-conditiei-umane-fundamentele.html>

BIBLIOGRAPHY

1. Burcu, A.; Vasii, A. - Managementul calității vieții și condiției umane, Editura Mega 2004, <https://dokumen.tips/documents/aurelian-burcu-managementul-calitatii-vietii-si-conditiei-umane-fundamentele.html>
2. Cummins, R.A. - Moving from the quality of life concept to a theory - Journal of Intellectual disability research, 2005 - Wiley Online Library
3. Drucker, P. F. – Management. Tasks, Responsibilities, Practices, TRUMAN TALLEY BOOKS / E.P. DUTTON / New York <http://www.icmbpl.com/Management%20-%20Tasks,%20Responsibilities,%20Practices%20by%20Peter%20Drucker%20e%20book.pdf>
4. Gorobievski, S.; Cojuhari, A - Elaborarea conceptului managementului calității vieții, Journal „ECONOMICA” nr.2(76) 2011
5. Gorobievski, S. - Evoluția conceptului și metodelor de evaluare a calității vieții- Revista / Journal „ECONOMICA” nr. 1 (83) 2013
6. Hutchison, M. - Superinteligenta. Învață să-ți folosești creierul ca un geniu și îmbunătățește-ți calitatea vieții, Editura Vidia, 2014
7. Mihai, R. H. - Managementul calității, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2012 - academia.edu
8. Nussbaum, M. C.; Sen, A. – The quality of life, Oxford University Press, 1993 - books.google.com
9. Precupețu, I. (coordonator); Mihalache, F.; Petrescu, C.; Pop, E. C.; Tufă, L.; Vasile, M. - Calitatea vieții în România în context european, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, 2018, <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2018/03/Raport-Calitatea-Vietii.pdf>
10. Șerban, M. - "Romania după 20 de ani: schimbări și probleme sociale. Calitatea vieții, încotro?", București, 12-13 februarie 2010, Revista Sociologie Românească, volumul VIII, Nr. 4, 2010, p. 3
11. Zamfir, C.; Zamfir, E. - Calitatea vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic, Academia Română, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, aprilie 2020 <https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d01-CalitateaVietii.pdf>
12. Eurofound - Calitatea vieții și calitatea societății în timpul COVID-19 <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/quality-of-life>
13. Leadership și Management în timpul pandemiei coronavirusului <https://www.forbes.ro/leadership-si-management-timpul-pandemiei-coronavirusului-155767>
14. Quality of life and quality of society during COVID-19 - <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/quality-of-life>
15. <https://www.lifehack.org/articles/lifehack/ten-ways-to-improve-your-quality-of-life.html>
16. <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/about-deloitte/articles/studiu-privind-calitatea-vietii-si-bunastarea-sociala-romania-se-mentine-pe-locul-45-in-clasamentul-mondial.html>
17. Organizația Mondială a Sănătății – Coronavirus, Prezentare generală https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

STRESS MANAGEMENT APPLIED IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT - FOR A QUALITY LIFE IN A PANDEMIC

Corina Ana Borcoși

Scientific researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu

Abstract: A quality life lived in the university environment means, in addition to achieving some well-defined quality of life indicators and the absence of stress or its reduction if it settles down. Stress has been a constant presence in our lives, even before the COVID-19 pandemic. Now, however, it has intensified. This pandemic has brought with it social distancing, working from home, the need for IT knowledge (for active presence in the online environment), restricting freedom of movement, all of which generate additional stress. In academia, both teachers, researchers and students have to deal with the daily stress present before the pandemic, now combined with the stress generated by COVID-19. Stress management is the one that, through a realistic analysis of the situation, can offer solutions for the prevention but also for the management of stress, once it has installed. The paper presents the current situation of the university environment, how the COVID-19 pandemic influences the activity carried out in the university environment and proposes solutions, offered by the implementation of stress management.

Keywords: stress, stress management, stress in education, quality of university life, COVID-19

1. Introduction

Stress defined as a specific or non-specific reaction of an organism to stimuli and that affects its balance, tires it, exceeding its fighting capabilities. Stimuli are the stressors, the ones that cause stress. Stress can easily recognized by the agitated look of the stressed person but also by thin lips. Stress can generate unusual energies or make us sick. Stress can have a positive effect on the body, when it vitalizes us, makes us have initiatives, helps us in personal development - it is about eustress, pleasant stress. Stress, unpleasant stress can create social problems, it can destroy our health. Depending on how we perceive stressors, we can improve or endanger our lives¹.

Stress management is the set of stress management techniques and activities ².

The university environment is an environment in which stress is present, just like in any other work environment. It occurs against the background of excessive demands, which exceed their resources and management strategies. Stress, once installed, is a factor that leads to lack of professional satisfaction, to leaving the system prematurely.

Life was subject to stressors even before the COVID-19 pandemic, but today, when another stressor is added that can seriously affect our health (the disease caused by the SARS-CoV-2 coronavirus), it makes our lives, along with the consequences pandemic (social distancing, homework, social isolation, travel restrictions, etc.) significantly reduce the quality of life compared to that experienced before the pandemic.

The university environment also severely affected by this pandemic. The courses taught online³, using digital platforms, lack of physical interaction between teacher and

¹ Schröder, J.P.; Blank, R. – Managementul stresului. Recunoașterea și combaterea eficientă a situațiilor stresante, Editura ALL, București, 2011

² Borcosi, C. A. - Managementul stresului – metode și tehnici de combatere a stresului, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 3/2017, p. 145

student, it is necessary to acquire new digital skills for the use of IT equipment, sometimes lacks job satisfaction (you cannot properly assess the level of understanding of the course taught and do not know when to emphasize and detail certain concepts, ideas, definitions, etc.). For students, the pandemic adds new stressors such as the need for IT knowledge, the isolation of colleagues, impersonal meetings with teachers, travel restrictions.

2. Stress management applied in the university environment - for a quality life in a pandemic

Stress is a force that produces tension, it is an external physical stimulus such as noise, cold, heat or psychological: a trouble⁴. The response to stress often provided by the body of each individual⁵.

The appearance of stress leads to a decrease in the quality of life of both teachers, researchers and the quality of life lived by students.

As stressors, we distinguish⁶:

- for teachers, researchers: overwork, very high standards, competitiveness, insufficient material resources for a decent material and spiritual life, insufficient recognition of the social value of the activities carried out by teachers, difficulties in teaching due to overloaded curriculum;
- for students: assessment, very high standards, which exceed students' abilities, grades obtained, parental pressures and expectations, low motivation to learn.

The COVID-19 pandemic, present today worldwide, brings with it new stressors for the academic environment: activities in the online environment, on digital platforms: courses, conferences, symposia, etc.; social distancing, travel bans.

Other stressors that influence the educational environment and that contribute to the decrease of the quality of life are lack of trust, insufficient connection between theory and practice, conservatism, lack of possibilities to apply innovations, lack of rewards.

Pandemic student life means⁷:

- increasing the number of topics required for online courses and seminars;
- deterioration of communication with teachers, administrative staff;
- collaboration between students has been affected, they can no longer work now (due to social distance) together as they collaborated before the pandemic, to develop group projects;
- they can no longer help each other in solving the various problems they have during an academic year;
- lower level of concentration in online courses;
- lack of optimal conditions at home for learning activities: interruptions by family members during online courses, poor internet connection, lack of quality IT equipment, lack of digital skills;
- lack of physical access to the university library.

³ Buzatu, A. R.; Cojoc, C.; Cotovici, E.; Spirache, M. C.; Trandafir, R, Paun, M - Students' perception of online education in the COVID-19 pandemic framework, Romanian Statistical Review nr. 3 / 2020, p. 3

⁴ Coșa, L. E. – Managementul stresului la profesori. Teorii, modele aplicații, Editura ETNA, București, 2011

⁵ Paul M. Lehrer, Robert L. Woolfolk, Wesley E. Sime - Principles and Practice of Stress Management, Third Edition, 2007, The Guilford Press, https://books.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=T-hUvwUNjvUC&oi=fnd&pg=PA3&dq=stress+management+&ots=RkZd4zWGWm&sig=IIBU1W56Xm_-QNeP5KJC74xJkP4&redir_esc=y#v=onepage&q=stress%20management&f=false

⁶ Stănculescu, E. – Managementul stresului în mediul educațional, Editura Universitară, București, 2015

⁷ Lup, O.; Mitrea, E. C. – Învățământul universitar din România în contextul pandemiei COVID-19: experiențele studenților, Editura Institutului de Cercetare Făgăraș, 2020 <https://bibliotecadesociologie.ro/en/download/lup-oana-mitrea-elena-cristina-2020-invatamanatul-universitar-din-romania-in-contextul-pandemiei-covid-19-experientele-studentilor-fagaras-institutul-de-cercetare-fagaras/>

The application of stress management comes with a set of methods and techniques for stress prevention in the university environment, and, once installed, to reduce the influence of stressors on teachers, researchers and students. Thus, in order to increase the quality of life in the university environment, it is necessary to reduce the influence of stressors⁸, and why not even removing the stressors listed above. If this is not possible then it is necessary to develop a strategy to solve the problems, to avoid the installation of stress. The problem-solving strategy includes⁹:

- defining the goal - i.e. solving the problem that led to the occurrence of stress;
- establishing the result to be obtained;
- establishing all alternative solutions;
- a description of the consequences of each of the possible solutions established to solve the problem;

- ranking, depending on the advantages and disadvantages of implementation;
- concretization of the application plan of the chosen variant;
- planning the resources necessary for implementation;
- establishing the program;
- application of techniques for visualizing the results;
- proactive visualization of problems and development of solutions;
- implementation of the chosen solution;
- checking the goal achieved with the predetermined one.

The characteristics of a quality life lived in the university environment by teachers, researchers are:

- good physical and mental health;
- healthy working environment;
- adequate technical support;
- work-life balance¹⁰.

The characteristics of a quality of life lived in the university environment by students are:

- friendly, kind teachers, with communication skills, well prepared from a professional point of view, are innovative, offer explanations to the content of the courses from experience;

- have didactic material for a good presentation of the courses;
- provide course support;
- accumulates a lot of knowledge in courses and seminars;
- the information transmitted is up-to-date;
- there is a concordance between grades and knowledge gained;
- the laboratories are well equipped, those of informatics, foreign languages, etc.;

- there is internet access;
- the administrative staff is kind and competent in solving students' problems;
- optional courses correspond to the needs of professional development;
- tuition fees reflect the quality of services provided at the university.

⁸ Fletcher, E. - Mai puțin stres, mai multe rezultate. Cum să meditezi ca să obții rezultate extraordinare, Editura Lifestyle, 2019

⁹ Schröder, J.P.; Blank, R. – Managementul stresului. Recunoașterea și combaterea eficientă a situațiilor stresante, Editura ALL, București, 2011

¹⁰ García-González, M. A.; Torrano, F.; García-González, G. - Analysis of Stress Factors for Female Professors at Online Universities, Int. J. Environ. Res. Public Health 2020, 17(8), 2958

These characteristics result from the application of stress management in combination with Time Management, Career Management, Brainstorming Technique, Knowledge Based Management, and Project Management.

3. Conclusions

In the COVID-19 pandemic, the quality of life lived by teachers, researchers and students deteriorated due to social distance, work in the online environment, and travel restrictions. We must apply Stress Management but also Time Management, Career Management, Knowledge Management, everybody: teachers, researchers and students, but also the university itself. We must build appropriate strategies and applying them properly to achieve the expected results, for prevent (the happiest case) but also diminish the effects of stressors, so that stress does not settle on us, or that the effects are minimal.

It is difficult to heal yourself from the effects of stress so the effort must be common: teachers, universities, students. In this pandemic, the role of education remains important in order to increase the quality of our lives in the short term but especially in the long term.

Investing in education is the key to future success, to ensure a quality life and to learn to overcome stressful situations in our lives and, perhaps best, to learn to prevent their occurrence.

BIBLIOGRAPHY

1. Borcosi, C. A. - Managementul stresului – metode și tehnici de combatere a stresului, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 3/2017, p. 145
2. Buzatu, A. R.; Cojoc, C.; Cotovici, E.; Spirache, M. C.; Trandafir, R, Paun, M - Students’ perception of online education in the COVID-19 pandemic framework, Romanian Statistical Review nr. 3 / 2020, p. 3
3. Coșa, L. E. – Managementul stresului la profesori. Teorii, modele aplicații, Editura ETNA, București, 2011
4. Fletcher, E. - Mai puțin stres, mai multe rezultate. Cum sa meditezi ca sa obtii rezultate extraordinare, Editura Lifestyle, 2019
5. García-González, M. A.; Torrano, F.; García-González, G. - Analysis of Stress Factors for Female Professors at Online Universities, Int. J. Environ. Res. Public Health 2020, 17(8), 2958
6. Lup, O.; Mitrea, E. C. – Învățământul universitar din România în contextul pandemiei COVID-19: experiențele studenților, Editura Institutului de Cercetare Făgăraș, 2020 <https://bibliotecadesociologie.ro/en/download/lup-oana-mitrea-elena-cristina-2020-invatamantul-universitar-din-romania-in-contextul-pandemiei-covid-19-experientele-studentilor-fagaras-institutul-de-cercetare-fagaras/>
7. Paul M. Lehrer, Robert L. Woolfolk, Wesley E. Sime - Principles and Practice of Stress Management, Third Edition, 2007, The Guilford Press, https://books.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=T-hUvwUNjvUC&oi=fnd&pg=PA3&dq=stress+management+&ots=RkZd4zWGWM&sig=IIBU1W56Xm_-QNeP5KJC74xJkP4&redir_esc=y#v=onepage&q=stress%20management&f=false
8. Schröder, J.P.; Blank, R. – Managementul stresului. Recunoașterea și combaterea eficientă a situațiilor stresante, Editura ALL, București, 2011
9. Stănculescu, E. – Managementul stresului în mediul educațional, Editura Universitară, București, 2015

10. Inspecția muncii – Stresul profesional: o provocare colectivă, București, 2016
[https://www.inspectiamuncii.ro/documents/66402/267197/Raport+OIM+tradus+in+limba+Ro
mana/f3ea4270-5a4d-4ae3-98cd-87adc16ea8ac](https://www.inspectiamuncii.ro/documents/66402/267197/Raport+OIM+tradus+in+limba+Romana/f3ea4270-5a4d-4ae3-98cd-87adc16ea8ac)
11. [https://www.reginamaria.ro/articole-medicale/sfaturi-pentru-gestiona-stresul-
si-anxietatea-timpul-pandemiei-covid-19](https://www.reginamaria.ro/articole-medicale/sfaturi-pentru-gestiona-stresul-si-anxietatea-timpul-pandemiei-covid-19)
12. [https://www.medihelp.ro/blog/sanatate/stresul-la-locul-de-munca-cauze-efecte-
si-solutii/](https://www.medihelp.ro/blog/sanatate/stresul-la-locul-de-munca-cauze-efecte-si-solutii/)
13. [https://revistaprofesorului.ro/stresul-profesional-si-implicatiile-acestuia-pentru-
cadrele-didactice/](https://revistaprofesorului.ro/stresul-profesional-si-implicatiile-acestuia-pentru-cadrele-didactice/)
14. [https://www.revistasinteza.ro/raport-despre-educatia-din-timpul-pandemiei-
raspunsuri-la-criza-nesfarsita-a-sistemului-educational-romanesc](https://www.revistasinteza.ro/raport-despre-educatia-din-timpul-pandemiei-raspunsuri-la-criza-nesfarsita-a-sistemului-educational-romanesc)

BACTERIOSTATIC AND HEPATOPROTECTIVE PROPERTIES OF THE PHYTOTHERAPEUTIC PRODUCTS, USED IN OLTENIA

Loredana-Maria Ilin-Grozoiu and Georgeta Ghionea

Scientific Researcher, PhD, Scientific Researcher, PhD, “C. S. Nicolăescu-Plopșor” Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova

Abstract: Based on field researches, our study endeavours the analysis of the therapeutic actions of the medicinal plants, both from the spontaneous and the cultivated flora, in the ethnographic region of Oltenia.

In the first part, there was enhanced the use of the medicinal plants in phytotherapy, since immemorial times. Our ancestors were aware of the healing characteristics of the plants and used them, traditionally, as teas, cataplasms, tinctures, syrups, local baths, full baths, ointments and other prepared mixtures of therapeutic significance. The reason for which they used to resort to the naturist practices and therapies was, similarly to these days, the belief that they would promote a healthy life.

In the second part of the research, there were exemplified few natural products, of vegetal source, that contain active components with a wide range of biological activities, which have bacteriostatic properties, and are used by the dwellers of Oltenia, for healing and in the prophylaxis of numerous affections.

The third part of the research is dedicated to the analysis of the role the naturist therapy, based on the use of medicinal plants, which have remarkable hepatoprotective and stimulant properties of the hepatic function. Nowadays, in the researched area, the phytotherapeutic products gain considerable popularity, being widely used in the prevention and the treatment of the hepatic diseases, along with other affections of the human body.

Keywords: diseases, phytotherapeutic products, bacteriostatic, hepatoprotective, Oltenia

Întrebuințarea plantelor în folosul sănătății este veche ca și omenirea. Proprietățile profilactice și curative ale plantelor au fost observate de mii de ani. Încă de la primele simptome, în vederea vindecării unei game destul de variate de afecțiuni, oamenii au apelat mereu la natură, cu precădere la plante, deoarece acestea constituiau hrana de bază.

Cele mai vechi mărturii referitoare la importanța deosebită a plantelor în viața omului, la utilizarea ierburilor și buruienilor în tratarea diferitelor boli ale organismului uman, provin de la sumerieni și asirieni. Preocupări referitoare la tămăduirea bolilor cu ajutorul plantelor, însoțită de cele mai multe ori de practici magice, invocații către divinitate sau descântece, au fost întâlnite în Mesopotamia, Egipt și, nu în ultimul rând, în China. În papirusul egiptean descoperit la Ebers, datat la 1550 î.e.n., sunt consemnate remedii din cele trei regnuri și aproximativ 200 specii de plante folosite în tămăduirea bolilor.

În antica lume greco-romană interesați de efectele benefice ale plantelor asupra organismului au fost Teofrast, Dioscorides, Plinius Secundus și, nu în ultimul rând, Hippocrate. Reprezentantul cel mai de seamă al vechii medicine grecești, Hippocrate din Kos, a susținut că alimentele sunt remediile sănătății, iar remediile sunt alimentele. Oamenii în alimentație foloseau zilnic plantele și observau că fiecare dintre acestea are o influență aparte asupra corpului uman. În caz de boală, ei își reaminteau de respectivele proprietăți și utilizau planta ca leac.

În spațiul cultural românesc valențele terapeutice ale anumitor plante au fost observate din cele mai vechi timpuri. Autorii antici în scrierile lor au făcut referire la plantele medicinale folosite în terapeutică de către geto-daci și considerau că aceștia aveau cunoștințe destul de avansate referitoare la tămăduirea bolilor. Între acești autori se numără și Herodot care scria despre ritualul magic al fumigației cu semințe de cânepă, folosirea semințelor de la anumite plante fiind confirmată și de către Pomponius Mela¹. Plante cu efecte terapeutice folosite de daco-geți sunt menționate și de către Clemens din Alexandria, Iordanes, Platon. În secolul al II-lea d. Hr., Pseudo-Apuleius în lucrarea *De medicaminibus herbarum* nota 37 de plante utilizate pentru prevenirea și combaterea multor afecțiuni. Dintre acestea, 11 specii cu denumiri dacice sunt identice cu cele menționate de Dioscoride în lucrarea sa, *De materia medica*².

Secole de-a rândul, medicina românească a fost medicina populară românească. Chiar atunci când era practică de profesioniști, aceștia erau doar empiric școliți, aflau de la un vindecător despre practicile medicale etnoiatrice, despre tainele terapiei naturiste. În Evul Mediu, în întreaga Europă rețetele medicale și indicațiile terapeutice (manuscris și publicații) bazate pe preparatele din plantele medicinale s-au bucurat de o largă difuzare³.

În manuscrisul miscelaneu slavo-român din secolul al XVI-lea, considerat cel mai vechi text de folclor medical din spațiul românesc, sunt inserate informații despre leacuri din popor împotriva diverselor boli și mijloacele de vindecare, unele dintre acestea au rămas în practica populară până în zilele noastre. Dintre plantele recomandate în fragmentul de botanică medicală din acest manuscris pentru a se vindeca de răni și pentru a-și alina suferințele pricinuite de boli, menționăm: pătlagina, schinelul, angelica, pătrunjelul de câmp, șopârlița, iarba-tăieturii, menta, brusture, urzica, traista-ciobanului, etc. De asemenea, erau inserate și câteva practici magice: „Cine boalește în casă, fără să știe anume de ce boală, să pună sub cap schinel; dacă va transpira, se va face sănătos, iar dacă va deveni palid, atunci va muri”⁴. Unele remedii terapeutice de origine populară aveau la bază un amestec dintre vin și diferitele părți ale plantelor de leac: „Pe cine îl țin (scutură) frigurile să ia patru rădăcini de pătlagină și patru lingurițe de apă și patru lingurițe de vin, toate acestea le pisează împreună, amestecându-le și să bea, și va fi sănătos”⁵.

În secolul al XVI-lea apar primele documente scrise în limba română în care se menționează utilizarea plantelor medicinale de către comunitățile umane din spațiul carpatodanubiano-pontic: *Psaltirea Scheiană* (1515) și *Herbarium de la Cluj* (1587).

În scopul descrierii proprietăților bacteriostatice și hepatoprotectoare ale produselor fitoterapeutice vom lua în considerare în special arealul etnografic oltenesc, folosind informațiile furnizate de performeri, rezultate din cercetările noastre de teren. Mai exact, ne-am propus să evidențiem ceaiurile, tincturile, maceratele și alte preparate terapeutice cu potențial medicinal și să determinăm gama de boli pe care le tratează, pe baza cunoștințelor locale. Toate părțile plantelor (rădăcini, rizomi, tulpini, frunze, flori, fructe) au fost citate ca fiind importante pentru produsele fitoterapeutice, frunzele fiind cea mai utilizată parte, urmată de întreaga plantă.

În medicina tradițională din Oltenia, frunzele castanului comestibil sunt recomandate ca bacteriostatic în afecțiunile căilor respiratorii, în special în laringite, faringite, în bronșite

¹ Petre Bardașu, *Autorii antici despre cunoștințele asupra naturii ale geto-dacilor*, în „Buridava. Studii și materiale”, 3, 1979, p. 20.

² G. C. Mazăre, *Plantele medicinale în spațiul carpatodanubiano-pontic*, în „Bucovina Forestieră”, nr. 19/2019, p. 47.

³ Despre textele de folclor medical vezi: I. C. Cazan, *Texte de folklore medical*, în „Cercetări literare”, II, București, 1936, pp. 55-78.

⁴ Lucia-Djamo-Diaconiță, *Un text slavon de farmacoterapie populară din secolul al XVI-lea*, în „Romanoslavica”, 1961, XIV, p. 380.

⁵ *Ibidem*.

sau ca tratament simptomatic în tuse și guturai: „Când avem probleme cu gâtul, când tușim, fierbem câteva minute două lingurițe de frunze de castan comestibil într-o cană cu apă, strecurăm și îl bem cu înghițituri mici”⁶. Și extractul de castane are efect bactericid: „Laringita o tratăm cu macerat de coajă de castan și semințe de castan comestibil. Se macerează două săptămâni în alcool. După ce se filtrează, se pune în sticlă închisă, la loc răcoros, și se ia câte o jumătate de linguriță pe zi”⁷.

Acțiune bacteriostatică au și extractele pe bază de flori de mușetel: „Dacă avem probleme cu stomacul, bem trei căni pe zi de ceai de mușetel”⁸. De asemenea, mușetelul are acțiune antiinflamatorie, antispastică, epitelizantă, și nu în ultimul rând, carminativă.

Efect bacteriostatic asupra unui număr mare de germeni patogeni au și extractele apoase și hidroalcoolice din rostopască. Sunt recomandate în tulburări gastrointestinale, acționează favorabil în litiază biliară și în tratamentul cancerelor: „Să ne ferim de infecțiile virale folosim tinctura de rostopască: punem într-un borcan cu capac 15 linguri de pulbere de rostopască peste care adăugăm două pahare cu alcool. Se închide borcanul și se lasă la macerat două săptămâni. Se iau, de trei ori pe zi, câte 50 picături diluate în apă. După șapte zile se face o pauză de cinci zile”⁹; „Contra pietrelor la fiere se folosește pulberea din tulpini uscate de rostopască. Pe stomacul gol se ia, de trei ori pe zi, câte un vârf de cuțit”¹⁰.

Infuzia și uleiul esențial din flori și frunze de busuioc au proprietăți bacteriostatice, analgezice, carminative, tonice, și expectorante, sunt recomandate în afecțiuni gastrointestinale și în tratamentul inflamațiilor căilor respiratorii și joacă un rol important în metabolismul sistemului nervos.

Preparatele pe bază de pătlagină au efecte bacteriostatice, antiinfecțioase, diuretice și cicatrizante: „Ceaiul din frunze de pătlagină este indicat dacă ai laringită, faringită, astm sau dacă tușești. E bun și în caz de ulcer la stomac sau dacă ai tensiunea mare. Se bea trei căni pe zi”¹¹.

În fitoterapia empirică din spațiul etnografic oltenesc pentru tratarea afecțiunilor hepatice se utilizează ceaiurile, infuziile, decocturile și maceratele: „Pentru bolile de ficat sunt bune ceaiurile și infuziile de rostopască, păpădie, gălbenele, urzici, cimbrisor, sunătoare și flori de șofran. La o cană cu apă se pune o lingură de plantă. Se beau trei căni pe zi pe nemâncate. La hepatită se bea o jumătate litru de infuzie de rostopască amestecată cu sunătoare și turița mare pe zi. Se bea zece zile și se face o pauză de încă două luni”¹²; „Pentru ficat e bună infuzia de păpădie. Bem trei căni pe zi înainte de masă. Folosim și tije de la păpădie culese înainte de înflorire. Consumăm câteva tije de păpădie dimineața, pe nemâncate. Facem o cură de câteva săptămâni”¹³; pentru stimularea regenerării celulelor hepatice „se fierb câteva minute într-o jumătate litru de apă o mână frunze de anghinare. Se strecoară și se bea două căni de ceai pe zi înainte de masă”¹⁴; „Să elimini toxinele din ficat se face o infuzie din două linguri frunze de mesteacăn sau o lingură de muguri de mesteacăn la o jumătate litru apă clocotită. Se poate pune și o jumătate linguriță bicarbonat de sodiu. Se bea pe nemâncate de patru ori pe zi înainte de masă. Se mai face un macerat din o jumătate kg rădăcină de hrean ras, un litru de apă și 200 g. miere. Se lasă câteva zile. Se ia câte o linguriță de trei ori pe zi pe nemâncate. În salate se consumă frunze de păpădie. E bun suc de sfeclă

⁶ Inf. Florica Capră, 92 de ani, localitatea Malu Mare, jud. Dolj, 2020.

⁷ Inf. Anastasia Antonie, 82 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

⁸ Inf. Paraschiva Nisipașu, 76 de ani, localitatea Maglavit, jud. Dolj, 2020.

⁹ Inf. Hermina Sârbu, 73 de ani, localitatea Izimșă, jud. Mehedinți, 2020.

¹⁰ Inf. Teodora Pescaru, 56 de ani, localitatea Cioroiu, jud. Olt, 2020.

¹¹ Inf. Gheorghe Nițu, 72 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

¹² Inf. Elena Colița, 82 de ani, localitatea Pietroaia, jud. Dolj, 2020.

¹³ Inf. Emilia Pătrână, 62 de ani, localitatea Gângiova, jud. Dolj, 2020.

¹⁴ Inf. Elena Toma, 87 de ani, localitatea Silea, jud. Vâlcea, 2020.

roșie, țelină și rădăcină de pătrunjel”¹⁵; „Când ai ficatul mărit se pun la macerat de seara cinci linguri de rostopască uscată mărunțită. Dimineata se strecoară și planta se mai fierbe în jumătate litru de apă câteva minute. Se strecoară și lichidul se amestecul cu cel macerat. Se pun comprese în zona ficatului”¹⁶; „Se lasă la macerat, trei zile, în 500 ml ceai sunătoare, 500 g miere, 500 ml ulei, 100 ml suc de cătină. Se agită de câteva ori pe zi. Se ia în fiecare dimineață câte un păhărel pe stomacul gol. După ce bea, bolnavul stă culcat pe partea dreaptă”¹⁷; „Contra cirozei hepatice se fierb cinci minute în jumătate litru de apă 50 g rădăcină cicoare, mătase de porumb, ovăz pisat. Se poate pune și miere. Se face o cură de câteva luni”¹⁸; „Pentru sănătatea ficatului se spală o cană cu ovăz și se amestecă cu doi litri de apă, două linguri de muguri de mesteacăn, o lingură frunze merișor. Se lasă două zile după care se fierbe la foc mic o jumătate de oră. Într-un alt vas se fierbe o jumătate de oră în două căni cu apă o jumătate pahar de măceș strivit. Se lasă tot două zile. Ambele se strecoară prin tifon, se amestecă și se păstrează în sticle bine închise la loc răcoros. Se bea câte un pahar înainte de fiecare masă timp de zece zile. Se face o cură de două săptămâni la trei luni”¹⁹; „În cinci litri apă se fierb până rămâne un litru 50 g sunătoare, 50 g pelin, 50 g troscot, 50 g pătlagină. Se strecoară și se adaugă 1 kg miere. Se ia câte un păhărel de trei ori pe zi pe nemâncate. Se face o cură de două luni”²⁰.

Pentru detoxifierea ficatului „se face un ceai din părți egale de: mătase de porumb, coajă de crușin, flori de coada șoricelului, frunze de mentă, rădăcină de păpădie, turița-mare, rostopască, volbură și sunătoare. Peste o linguriță din acest amestec se toarnă o cană cu apă clocotită. Se lasă la infuzat zece minute, se strecoară și se beau câte trei căni pe zi înainte de masă”²¹.

Tinctura de rostopască îmbunătățește funcția hepatică, este hepatoprotector și menține concentrația normală a colesterolului și grăsimilor la nivelul ficatului și în sânge: „Ficatul gras îl tratezi cu tinctură de rostopască. Rostopasca culeasă și uscată până se face verde închis se macină până se obține o pulbere și se pun într-un borcan 20 linguri. Peste se toarnă o jumătate litru de alcool. Se închide borcanul și se lasă la macerat două săptămâni. Se agită zilnic. Se strecoară prin tifon dat în mai multe și se toarnă tinctura în sticlute mici cu capac. De trei ori pe zi se iau câte 50 de picături cu puțină apă înainte de masă. Se consumă o săptămână și se face o pauză cinci zile. Se ține și regim strict. Fără prăjeli, mâncăruri grase, fără alcool. O dată pe zi poți face și infuzie de rostopască: peste o linguriță de rostopască proaspătă se toarnă o jumătate litru apă dată în clocot și se lasă un sfert de oră. Se strecoară și se bea o jumătate de pahar la două ore”²². De asemenea, tot pe bază de tinctură din plante sunt tratate bolile grave ale ficatului: „În ciroza hepatică se ia o linguriță de tinctură de pedicuță, rostopască și armurariu, pe nemâncate, de trei ori pe zi. După două săptămâni se face pauză o lună. Se ține și regim, se mănâncă toate alimentele fierte. Se bea suc de morcov și spanac”²³; „Dacă bila ficatului este leneșă, se amestecă, în jumătate litru apă, o linguriță tinctură rostopască, o linguriță tinctură șovârf, o una de anghinare. Se bea o jumătate de pahar înainte de masă. Se ia o săptămână și se face o pauză de cinci zile”²⁴; „Dacă bila e leneșă se întrebuințează tinctura de volbură: se pun la macerat 30 g volbură uscată și măcinată în 100 ml alcool. Se lasă o

¹⁵ Inf. Elena Nițu, 68 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

¹⁶ Inf. Polina Grădinaru, 80 de ani, localitatea Argetoaia, jud. Dolj, 2020.

¹⁷ Inf. Elena Ionescu, 70 de ani, localitatea Corlate, jud. Dolj, 2020.

¹⁸ Inf. Viorica Sârbu, 82 de ani, localitatea Lunca, jud. Gorj, 2020.

¹⁹ Inf. Gheorghița Cochintu, 55 de ani, localitatea Chiliz, jud. Olt, 2020.

²⁰ Inf. Maria Luță, 89 de ani, localitatea Stoicești, jud. Dolj, 2020.

²¹ Inf. Gheorghe Diaconu, 82 de ani, localitatea Bocșa, jud. Vâlcea, 2020.

²² Inf. Alexandra Matei, 88 de ani, localitatea Cârna, jud. Dolj, 2020.

²³ Inf. Eugenia Raicea, 84 de ani, localitatea Drănic, jud. Dolj, 2020.

²⁴ Inf. Rozica Ristea, 81 de ani, localitatea Bechet, jud. Dolj, 2020.

săptămână și se agită de câteva ori pe zi. Se filtrează și se consumă trei linguri pe zi. Se face o cură de trei săptămâni cu pauză de cinci zile”²⁵.

În afecțiuni hepatice, pentru efectele coleretic-colagoge, este recomandată pulberea de plante: „Contra pietrelor de la bilă sau a hepatitei se ia de patru ori pe zi o jumătate linguriță pulbere rostopască care se ține sub limbă câteva minute. Se face o cură de șapte zile. După o pauză de zece zile, se repetă”²⁶; în ciroza hepatică este recomandată pulberea de pedicuță: „Se pune seara o linguriță pulbere de pedicuță într-o cană cu apă. Dimineța se strecoară și peste planta rămasă se toarnă o cană cu apă clocotită și se lasă la infuzat. După ce se răcește, se amestecă cele două lichide. Se bea dimineța și seara, cu înghițituri mici, pe stomacul gol”²⁷; recomandat în ciroze hepatice, hepatite și insuficiențe hepatice este armurariu: „Seara se pun la înmuiat patru lingurițe de pulbere de semințe de armurariu într-o cană cu apă. Dimineța se strecoară. Peste pulberea rămasă se toarnă o jumătate de cană de apă clocotită și se lasă un sfert de oră. Se combină cele două extracte. Se bea, înainte de masă, câte o cană”²⁸.

Utilizarea plantelor medicinale de către comunitățile umane pentru prevenirea și tratarea diverselor afecțiuni datează de câteva mii de ani. De-a lungul timpului, omul a reușit să cunoască calitățile terapeutice ale plantelor și să le aplice în caz de boală. După cum s-a observat, o serie de practici rituale de însănătoșire și mijloace de lecuire sunt aplicate și astăzi, omul conștientizând eficacitatea și aportul pe care o serie de plante îl aduc în profilaxia și tratamentul bolilor.

În spațiul investigat, plantele medicinale atât din flora spontană, cât și cele din flora cultivată au potențial de a întări imunitatea și de a tămădui unele boli. Plantele de leac conțin componente active cu o gamă largă de activități biologice, au proprietăți bacteriostatice, hepatoprotectoare, astringente, hipotensive, antiinflamatoare, diuretice, cicatrizante, remineralizante, etc. Produsele pe bază de plante sunt deseori utilizate pentru a îmbunătăți bunăstarea și calitatea vieții și pentru a ameliora efectele secundare la pacienții tratați cu antivirale.

BIBLIOGRAPHY

Bardașu, Petre, *Autorii antici despre cunoștințele asupra naturii ale geto-dacilor*, în „Buridava. Studii și materiale”, 3, 1979, pp. 16-23.

Bianu V., *Doctor de casă sau dicționarul sănătății*, București, 1910.

Borza Alexandru, *Plantele de leac*, Orăștie, 1908.

Buiu Alexandru, *Plantele noastre medicinale*, Timiș, 1904.

Candrea Ion Aurel, *Folclor medical român comparat: privire generală. Medicina generală*, Iași, Editura Polirom, 1999.

Cazan, I. C., *Texte de folklore medical*, în „Cercetări literare”, II, București, 1936, pp. 55-78. **Djamo-Diaconiță Lucia**, *Un text slavon de farmacoterapie populară din secolul al XVI-lea*, în „Romanoslavica”, 1961, XIV, pp. 377-409.

Gorovei Artur, M. Lupescu, *Botanica poporului român*, Fălticeni, 1915.

Lupescu M., *Medicina populară. Boalele principale cunoscute de popor și cum se lecuiesc boalele*, în „Șezătoarea”, I, 1892, pp. 15-17, pp. 55-56, pp. 79-82, pp. 116-121, pp. 251-256; II, 1893-1894, pp. 19-21, pp. 69-72, pp. 128-134; III, 1894-1895, pp. 12-14, pp. 174-177.

Mazăre, G. C., *Plantele medicinale în spațiul carpato-danubiano-pontic*, în „Bucovina Forestieră”, nr. 19/2019, pp. 46-50.

²⁵ Inf. Dumitru Moise, 67 de ani, localitatea Ciocănești, jud. Vâlcea, 2020.

²⁶ Inf. Maria Luță, 89 de ani, localitatea Stoicești, jud. Dolj, 2020.

²⁷ Inf. Oprica Linca, 86 de ani, localitatea Dăbuleni, jud. Dolj, 2020.

²⁸ Inf. Maria Rădulescu, 71 de ani, localitatea Bălcești, jud. Vâlcea, 2020.

Pamfile Tudor, *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări după datinile și credințele poporului*, București, 1911.

CERCETARE TEREN ÎN LOCALITĂȚILE DIN OLTENIA

Malu Mare, jud. Dolj: Capră Florica, 92 de ani.
Prundeni, jud. Vâlcea: Antonie Anastasia, 82 de ani.
Maglavit, jud. Dolj: Nisipașu Paraschiva, 76 de ani.
Izimșa, jud. Mehedinți: Sârbu Hermina, 73 de ani.
Cioroiu, jud. Olt: Pescaru Teodora, 56 de ani.
Prundeni, jud. Vâlcea: Nițu Gheorghe, 72 de ani.
Pietroaia, jud. Dolj: Colița Elena, 82 de ani.
Gângiova, jud. Dolj: Pătrână Emilia, 62 de ani.
Silea, jud. Vâlcea: Toma Elena, 87 de ani.
Prundeni, jud. Vâlcea: Nițu Elena, 68 de ani.
Argetoaia, jud. Dolj: Grădinaru Polina, 80 de ani.
Corlate, jud. Dolj: Ionescu Elena, 70 de ani.
Bălcești, jud. Vâlcea: Rădulescu Maria, 71 de ani.
Chilii, jud. Olt: Cochintu Gheorghita, 55 de ani.
Bocșa, jud. Vâlcea: Diaconu Gheorghe, 82 de ani.
Stoicești, jud. Dolj: Luță Maria, 89 de ani.
Lunca, jud. Gorj: Sârbu Viorica, 82 de ani.
Cârna, jud. Dolj: Matei Alexandra, 88 de ani.
Drănic, jud. Dolj: Raicea Eugenia, 84 de ani.
Bechet, jud. Dolj: Ristea Rozica, 81 de ani.
Ciocănești, jud. Vâlcea: Moise Dumitru, 67 de ani.
Stoicești, jud. Dolj: Luță Maria, 89 de ani.
Dăbuleni, jud. Dolj: Linca Oprica, 86 de ani.

DEVIATIONS FROM THE NORMS OF GOOD CONDUCT IN ACTIVITY OF SCIENTIFIC RESEARCH, TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT AND INNOVATION PROVIDED BY ART. 2 1 PARA. (2) - (4) OF LAW NO. 206/2004

Ionela Cecilia Șulea (Butilă)
PhD Student, „Lucian Blaga” University of Sibiu

Abstract: In this article I underline the importance which the conduct has in the activity of scientific research, technological development and innovation, and the fact that the break out of dispositions from Law no. 206/2004 can lead to deviations, which sometimes are not hard enough punished. We have to draw an alarm signal regarding the necessity of these rules to be respected, especially that the persons involved in this process of formation have a great responsibility regarding every person that comes into contact in these scientific context.

Keywords: research, development, deviations, conduct, sanctions.

1. Introducere¹

Reiterăm faptul că, normele de bună conduită nu sunt definite în Legea nr. 206/2004. Ceea ce reglementează legea mai sus menționată sunt abaterile de la normele de bună conduită în cadrul art. 2¹, care la rândul lor sunt completate de Codul de etica, prevăzut de Legea nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare², precum și de codurile de etica pe domenii, elaborate conform art. 7 lit. b) de către Consiliul National de Etică³.

2. Abateri prevăzute de art. 2¹ alin. (2) din Legea nr. 206/2004

Potrivit art. 2 lit. b) coroborat cu art. 2¹ alin. (2), abaterile de la normele de bună conduită în activitatea de comunicare, publicare, diseminare și popularizare științifică, inclusiv în cadrul cererilor de finanțare depuse în cadrul competițiilor de proiecte organizate din fonduri publice, pot să constituie infracțiune.

În concret, aceste infracțiuni pot fi realizate prin acțiuni de: plagiat, autoplăgiat⁴, includerea în lista de autori a unei publicații științifice a unui sau mai multor coautori care nu au contribuit semnificativ la publicație, ori poate fi acțiunea exact inversă, adică excluderea unor coautori care au contribuit semnificativ la publicație.

¹ A se vedea I. C. Șulea, *General aspects regarding the situations when the rules of good conduct in scientific research can become offences*, *Revista Academiei forțelor terestre, Sibiu*, nr. 3 (87)/2017, p. 173-177.

² A se vedea art. 11-34 din Legea nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 530 din 23 iulie 2003.

³ Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI) din România este un organism consultativ, fără personalitate juridică, pe lângă autoritatea de stat pentru cercetare – dezvoltare, conform art. 5-8 din Legea 206/2004. Pentru mai multe detalii a se vedea site-ul Ministerului Educației și Cercetării la adresa <https://cnecsdti.research.gov.ro/>.

⁴ A se vedea art. 4 din legea nr. 206/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 04 iunie 2004, fiind modificată și completată, care definește mai mulți termeni. În concret, reglementarea din cadrul lit. d) definește termenul de „plagiat” și reglementarea de la lit. e) termenul de „autoplăgiat”.

Mai mult, pot fi realizate prin acțiuni precum: includerea în lista de autori a unei publicații științifice a unei persoane fără acordul acesteia, publicarea sau diseminarea neautorizată de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode științifice nepublicate, ori introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare, în dosarele de candidatură pentru abilitare, pentru posturi didactice universitare ori pentru posturi de cercetare-dezvoltare.

Menționăm, de asemenea că, în situația în care faptele enumerate mai sus nu îndeplinesc elementele constitutive ale unei infracțiuni vor fi considerate abateri de la normele de bună conduită și vor fi sancționate conform art. 11¹ din Legea nr. 206/2004.

Sub aspectul încriminării, ca atare, în cadrul art. 2¹ alin. (2) din Legea nr. 206/2004, legiuitorul a adoptat un sistem mixt, în care, pe de o parte face referire la normele de bună conduită în diferite activități, iar pe de altă parte, la abaterile ce pot, sau nu, să constituie infracțiuni, care au legătură cu normele menționate mai sus.

Practic, în funcție de fiecare situație care va conține abateri de la normele de bună conduită în activități de comunicare, publicare, diseminare și popularizare științifică, cât și în cadrul cererilor de finanțare depuse în cadrul competițiilor de proiecte organizate din fonduri publice, se va stabili dacă acestea îndeplinesc toate elementele constitutive ale unei infracțiuni. În caz contrar, vor fi încadrate ca și abateri și se va considera, de asemenea, că au fost încălcate obligațiile prevăzute de art. 24 - 25 din Legea nr. 319/2003, dacă sunt săvârșite de personalul de cercetare-dezvoltare sau de către cadre didactice universitare.

Ab initio, constatăm că textul art. 2¹ alin. (2) din Legea nr. 206/2004 comportă anumite observații.

În primul rând, considerăm că nu este îndeajuns să fie numai enumerate în cadrul art. 2 normele de bună conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare. Ar fi indicat, să fie definiți anumiți termeni în sensul prezentei legi, pentru a avea o imagine mai amplă asupra a ceea ce includ, sau nu categoriile de norme de bună conduită.

În al doilea rând, în cadrul art. 2¹ alin. (2) lit. c) este reglementat că includerea în lista de autori a unei publicații științifice, a unuia sau mai multor coautori care nu au *contribuit semnificativ* la publicația în cauză să fie considerată abatere, dacă nu îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerată infracțiune. Fapta de a exclude unii coautori care au contribuit semnificativ la publicație are același rezultat.

Semnalăm faptul că nu este definită expresia „contribuție semnificativă” în Legea nr. 206/2004 și nicidecum în Legea nr. 319/2003. De fapt această expresie este folosită în Legea nr. 206/2004 doar la această literă, iar în Legea nr. 319/2003 nu se regăsește deloc.

Față de cele prezentate, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să includă în Legea nr. 206/2004 o definiție a expresiei „contribuție semnificativă” în cadrul art. 4, care reglementează un număr de cinci termeni în sensul prezentei legi. În legătură cu definirea acestei expresii, legiuitorul ar putea opta pentru sistemul 51% , adică contribuția să fie considerată semnificativă numai dacă este de minim 51%.

În al treilea rând, sub aspectul încriminării, ca atare, în cadrul art. 2¹ alin. (2) lit. e) din Legea nr. 206/2004, legiuitorul a dispus că publicarea sau diseminarea neautorizată de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode științifice nepublicate pot constitui abateri de la normele de bună conduită, atâta timp cât nu constituie infracțiune.

Fără să insistăm, subliniem că, nu este clar ce fel de autorizare se așteaptă din partea autorului, mai precis sub ce formă să fie exprimată această autorizare. Pentru motivele prezentate, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să modifice dispozițiile art. 2¹ alin. (2) lit. e) din Legea nr. 206/2004. În concret, propunem ca textul art. 2¹ alin. (2) lit. e) să fie reformulat, astfel: „publicarea sau diseminarea *neautorizate în scris* de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode științifice nepublicate”.

3. Abateri prevăzute de art. 2¹ alin. (3) din Legea nr.206/2004

În legătură cu dispozițiile art. 2¹ alin. (3), facem precizarea că pot să constituie infracțiuni, atâta timp cât îndeplinesc condițiile constitutive ale unei infracțiuni, următoarele fapte: nedeazăvăluirea existenței unor situațiilor de conflicte de interese în ceea ce privește realizarea ori participarea la evaluări⁵ –lit. a). Precum și nerespectarea confidențialității în evaluare – lit. b). De asemenea, potrivit lit. c), dacă intervine discriminarea pe criterii precum: vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală ori alte tipuri de discriminare, cu excepția măsurilor afirmative prevăzute de lege, în cadrul evaluărilor, aceasta poată să fie considerată infracțiune.

Precizăm că în Legea nr. 206/2004 este întâlnită expresia: „măsuri afirmative” doar o singură dată, în art. 2¹ alin. (3), lit. c). Iar pe întreg parcursul legii nu se mai face referire la această expresie. Considerăm în acest sens, că o asemenea expresie ar trebui să fie definită în sensul prezentei legi.

În fine, menționăm că, în art. 118 alin. (2) din Legea nr. 1/2011 a educației naționale⁶ se regăsește, în proporții mari, aceeași reglementare din cadrul art. 2¹ alin. (3), lit. c) Legea nr. 206/2004, sub forma unui principiu în sistemul național de învățământ superior. Menționăm, de asemenea, că se face referire la expresia „măsuri afirmative” numai în acest articol, și pe parcursul întregii legi nu se mai întâlnește această expresie.

Pentru motivele prezentate, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să completeze dispozițiile art. 4 alin. (1) din Legea nr. 206/2004, cu definiția expresiei: „măsuri afirmative”.

4. Abateri prevăzute de art. 2¹ alin. (4) din Legea nr. 206/2004

Pot constitui infracțiuni faptele prevăzute la lit. a) - f) din art. 2¹ alin. (4) dacă, potrivit legii penale, fiecare faptă cumulează cele patru condiții constitutive ale unei infracțiuni.

Potrivit lit. a) - d) abuzul de autoritate folosit asupra persoanelor din subordine, prin diferite modalități, pentru a obține un folos necuvenit poate reprezintă infracțiune. În ceea ce privește elementul material al infracțiunilor mai sus menționate, acesta poate fi înfăptuit prin mai multe modalități normative alternative, precum: obținerea calității de autor sau coautor al publicațiilor; obținerea salarizării, remunerări sau a altor beneficii materiale etc. Toate aceste acțiuni sunt înfăptuite printr-o obținere neconformă cu legea a unor beneficii materiale, de care se bucură cel care are o anumită autoritate.

Expresia „abuz de autoritate” poate fi definită, conform înțelesului curent din limba română modernă ca și încălcare a legalității, o faptă ilegală⁷, săvârșită de o persoană care se impune prin cunoștințele sale sau prin prestigiul său⁸. Considerăm că, putem vorbi de abuz de autoritate și în mediile private de învățământ, unde autorul faptei nu are o putere decisivă care derivă de la stat. Astăzi, cuvântul autoritate nu înseamnă numai putere dată de către stat, având o însemnătate mai mare, care implică prestigiu, considerație și puterea de a te impune altora prin capacitatea proprie, prin merite, etc.

În ceea ce privește elementul material al infracțiunii reglementate la art. 2¹ alin. (4) lit. e), acesta se poate realiza prin acțiunea de obstrucționare a activității unor diferite comisii de etică, de analiză sau chiar a Consiliului Național de Etică. Aceste comisii sau chiar consiliul

⁵ A se vedea art. 2 lit. c) din Legea nr. 206/2004 care reglementează activitățile de evaluare la care se referă prezenta lege.

⁶ A se vedea Legea nr. 1/2011 a educației naționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu completările și modificările ulterioare.

⁷ A se vedea Dicționarul explicativ al limbii Române (Dex), apărut sub egida Academiei Române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, Ediție revăzută și adăugită, Editura Universul Enciclopedic, București, 2016, p. 5.

⁸ A se vedea Dex. p. 86.

în cauză, analizează abateri de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare a persoanelor din subordine.

Dispozițiile art. 2¹ alin. (4) lit. f) reglementează fapta de nerespectare a prevederilor și procedurilor legale ce privesc normele de bună conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare prevăzute în mai multe legi. Mai mult de atât, și nepunerea în aplicare a sancțiunilor stabilite de către comisiile de etică conform art. 11 alin. (6) din prezenta lege⁹ sau de către Consiliul Național de Etică, conform art. 326 din Legea nr. 1/2011¹⁰, pot constitui infracțiuni.

5. Aspecte procedurale privind abateri de la normele de bună conduită în activitatea de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare prevăzute de Legea nr. 206/2004

Sub aspectul încriminării, în cadrul art. 14 alin. (2) din Legea nr. 206/2004, legiuitorul a prevăzut un sistem mixt. Astfel, abaterile pentru buna conduită în cercetare-dezvoltare sunt sancționate conform art. 11¹ și 14 din Legea nr. 206/2004 precum și a Legii nr. 8/1996. Considerăm că acest sistem de sancționare este necesar, deoarece faptele descrise în art. 2¹ din Legea nr. 206/2004 pot constitui abateri de la normele de bună conduită în măsura în care nu sunt infracțiuni, potrivit legii penale.

În ceea ce privește aplicarea sancțiunilor stabilite de Consiliul Național de Etică, acestea sunt puse în aplicare de organisme sau persoane îndreptățite legal în acest sens, conform art. 326 din Legea nr. 1/2011¹¹.

În legătură cu dispozițiile art. 14 din Legea nr. 206/2004, facem precizarea că acesta reglementează atât sancțiuni disciplinare prevăzute în Codul de etică și deontologie profesională cât și alte sancțiuni prevăzute de legi distincte. În acest sens, menționăm că, există o sancționare dublă, chiar dacă nu vorbim despre fapte care constituie infracțiuni, ci doar despre abateri. Considerăm că printr-o astfel de rigurozitate legiuitorul a dorit protejarea valorilor ce rezultă din cercetarea științifică, dezvoltare tehnologică și inovare.

6. Concluzii

Buna conduită în cercetarea științifică ar trebui să includă pe lângă respectarea legii, garantarea libertății în știință, în cercetarea științifică și în învățământ, respectarea principiilor bunei practici științifice și asumarea responsabilităților, cât și o mai bună conștientizare a efectelor ce se produc în momentul în care rezultatele sau datele sunt alterate în vreun fel.

Iar aceste situații se pot clarifica numai prin modificarea și completarea Legii nr. 206/2004, astfel încât să fie mai clară în privința normelor de bună conduită în activitatea științifică, dar și legiferarea unor abateri de la aceste norme mai precis formulate¹².

⁹ Conform art. 11 alin. (6) din Legea nr. 206/2004 sancțiunile trebuie să fie puse în aplicare de către conducătorul instituției sau de către consiliul de administrație.

¹⁰ Conform art. 326 din Legea nr. 1/2011 sancțiunile stabilite sunt puse în aplicare și de conducătorii instituțiilor de învățământ superior ori ai unităților de cercetare dezvoltare.

¹¹ Organismele sau persoanele îndreptățite legal, în acest caz sunt: Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, președintele Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică, Consiliul Național pentru Atestarea Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare, conducătorii autorităților contractante care asigură finanțarea din fonduri publice destinată cercetării-dezvoltării, conducătorii instituțiilor de învățământ superior sau ai unităților de cercetare-dezvoltare.

¹² A se vedea I. C. Șulea, *op.cit.*, p. 176-177.

BIBLIOGRAPHY

Legislație

- Legea nr. 206/2004 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 04 iunie 2004, fiind modificată și completată;
- Legea nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 530 din 23 iulie 2003;
- Legea nr. 1/2011 a educației naționale a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu completările și modificările ulterioare.

Doctrină

- I. C. Șulea, *General aspects regarding the situations when the rules of good conduct in scientific research can become offences*, Revista Academiei forțelor terestre, Sibiu, nr. 3 (87)/2017;

Alte surse

- Dicționarul explicativ al limbii Române (Dex), apărut sub egida Academiei Române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, Ediție revăzută și adăugită, Editura Universul Enciclopedic, București, 2016;
- site-ul Ministerului Educației și Cercetării: <https://cnecsdti.research.gov.ro/>.